Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

GÖTEBORGS
STADSBIBLIOTEK
Litt.
38.

Litt.
Tel

NIALS SAGA

AF

A. U. BÅÅTH

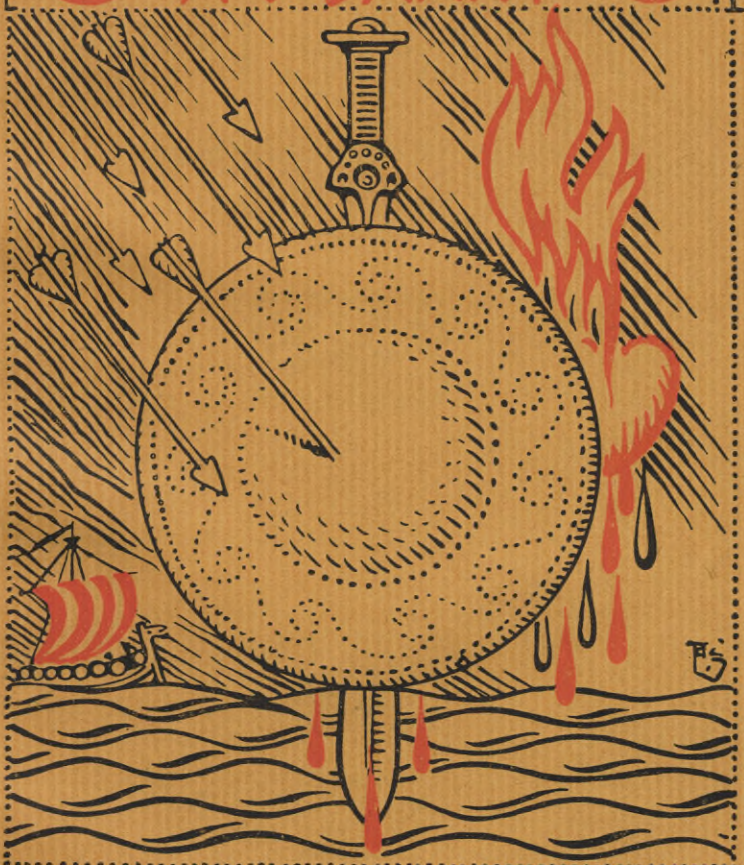

A. B. LJUS · STOCKHOLM

PRIS 1 KRONA

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK

ISLÄNDSKA FORNSAGOR I SVENSK TOLKNING
AF *A. U. BÅÅTH*

Fröken Ellen Dickson
med utmärkt högaktning

I.

NIALS SAGA

ANDRA GENOMSEDDA UPPLAGAN

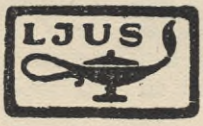

AKTIEBOLAGET LJUS, STOCKHOLM.

STOCKHOLM
VICTOR PETTERSONS BOKINDUSTRI A.-B.
1909

FÖRORD.

Island, den näst Storbritannien största ön i Norra Atlanten, är snart sagt på alla kanter utskuret av havet. Fjärd efter fjärd skjuter in överallt; blott på dess sydkust saknar en sträcka av något över 40 mil varje bukt eller hamn. Upp mot landet gå från fjärdarna gräsrika dalar, genom vilka älvarna från öns inre strömma mot Atlanten.

Det är i dessa mot havet mynnande dalar, längs dessa fjärdars stränder och kusterna i övrigt ön är bebyggd. Dess inre är ett öde högland.

Under loppet av omkring 60 år (den s. k. *landnamstiden* 874—930) »fullbyggdes» landet, d. v. s. kusterna och fjärdarna togos för första gången i besittning. Detta gjordes af en mängd till största delen storättade och förmögna män, de flesta från Norge eller de norska nybyggena på de brittiska öarna.

Huvudorsaken till utflyttningen var Harald hårfagers erövringar i Norge, där han som envåldskonung lade under sig allt odal eller varje fritt jordagods. Även stridigheter inom de norska ätterna själva i hemlandet gåvo anledning till Islands bebyggande.

Några nybyggare voro även från Sverige och Danmark.

Med skäl kan det isländska folket sägas stamma från hela Nordens bondearistokrati, enär många av nybyggarne ledde sina anor upp till norska, svenska, götiska och danska konungar. Dock rinner i ej ringa grad även annat blod i befolkningens ådror, i synnerhet keltiskt: från Irland kommo många under bosättningstiden, dels fria, dels trälar.

De rika nybyggarne kommo oftast till ön med stor släkt och förde med sig den kultur, som var utbredd öfver Norden.

Därav förklaras, varför landet under en så kort tid kunde erhålla en ordnad och självständig författning.

Den s. k. landnamstiden utmärker således den tid, inom vilken de första kolonisterna slöto sig tillsammans i små fria samfund eller *härad* kring sina mest ansedda och högättade män — »godarne» — och de sålunda efter hand uppkomna häradena samlade sig i det s. k.

Altinget, landets på en gång lagstiftande församling och domstol. Altinget upprättades år 930.

Sedan framskred författningsbildningen så säkert och livligt, att den efter 76 år vann sin hela fullbordan. Rättsordningen, domsväsendet och tingsordningen voro då stadgade, och kristendomen var införd.

Denna raska stats- och rättsutveckling pågick under ständiga fejder mellan ätterna.

Det är dessa, som jämte lagspörsmålen givit de för oss namnlösa fornisländska sagoförfattarne deras ämnen.

Tiden för de tilldragelser, som skildra si de flesta av de s. k. *ättsagorna* rymmes mellan landnamstiden och året 1030.

Sagorna själfva nedskrevos senare, först från och med 1100-talet. Deras stoff blev under den tid, som förgick, allt sedan det föddes av själva händelserna, buret uppe av en levande, minnessäker tradition.

Nialssaga, som härmed, tolkad på svenska, lämnas allmänheten i ny, genomsedd upplaga, har av många med skäl aktats som den yppersta bland dessa ättsagor, vilka teckna forntidens nordboar livslevande, sådana de stodo och gingo hemma i härad, på ting och på utlandsfärd. Nials sagas ädla, rena stil, dess kraftiga och fasta karaktärsteckning, dess förmåga att med enkla medel måla sin tids hela liv, allt har givit den rangen av ett av världslitteraturens mera märkliga verk.

Lika litet som de flesta andra isländska sagor bär denna något författarnamn. Måhända har den en gång varit splittrad i småsagor om de enskilda händelserna, som av samtiden fått sin första enkla form och som sedan, omhuldade av ett minnesgott folk, räddats genom tiderna, tills någon högt begåvad »sagaman» — eller kanske flera — samlat dem, sovrat dem, sett dem djupt i deras inre sammanhang och sedan ombildat dem till ett helt.*

I sin nuvarande form, såsom den gives oss av de bästa ibland de många handskrifterna, stammar Nials saga från det 13:de århundradet, säkerligen från dess sista halvdel.

I denna som i de flesta andra isländska ättsagor bildar den forntida föreställningen om hämndens och särskildt blodshämndens nödvändighet ett af de grundmotiv, som välva händelserna framåt. Därav förklaras, att sagan ej är ute vid hjältarnes död. Av stor-

---

* Se vidare härom i »Studier över kompositionen i några isländska ättsagor» av *A. U. Bååth* samt professor *Finnur Jónssons* inledning till den senaste, av honom redigerade täxtupplagan *Brennu-Njáls Saga Halle a. S.* 1908.

männens fall sättes blott det mäktiga drivhjulet i starkare fart och påskyndar sagodramats utveckling.

Måhända synes därför sagan mången väl blodig. Dråp följer på dråp. Men man må besinna, att den är med all sin poesi i huvudsak trogen historia. Enär varje ätt i forntiden var ett helt slutet för sig, ett slags stat i smått, kunde man då tala om ättens ära, som man i vår tid talar om statens. Än i dag taga staterna till »järn och blod», när de finna sin ära kränkt — detsamma gjorde de forna ätterna.

Ty de flesta dråpen orsakades förvisso ej så mycket av enskildes hat eller blodtörst som av den forntida mening, att då någon ätts medlem fått men eller bane, hade ätten själv fått en skåra i sitt anseende, och denna kunde först fullt jämnas ut, då blodshämnd tagits på den ätt, varifrån skadan kommit.

I blodshämnden gömde sig ett av *den* tidens etiska begrepp; den var en plikt, som man ej fick undandraga sig. För döden räddes man icke, men för allt, som kunde fläcka, vad man höll för sin och ättens ära. Må man sist märka, att sagan mitt i all vildheten låter det stora och ädla stå klart fram och låter en högre världsordning bli uppenbarad.

Av de vid Nials saga löst bundna episoderna om kristendomens införande på Island och om Briansslaget samt av den långa rättegångsepisoden efter branden å Bärgtorshvål har endast det tagits med, som för det helas gång varit nödvändigt. Så har ock en och annan enskildhet, mest vad sagans juridiska del angår, lämnats ute, där detta kunnat ske, utan att sagans sammanhang behövt lida. Av värserna, som behandlats fritt, har blott en och annan följt med, som ansetts äga något poetiskt värde.

Vad tiden för de i sagan skildrade händelserna vidkommer, må enligt den undersökning, som professor Finnur Jónsson företagit i ämnet, följande uppgifter meddelas. Naturligtvis måste en sådan, om än så skarpsinnigt uppgjord tideräkning endast tillnärmelsevis anses som riktig.

Mård giga födes år 900.
Unn, Mårds dotter, födes 940.
Rut äktar Unn hösten 963.
Unn övergiver Rut 966.
Tingsstrid mellan Rut och Mård 967.
Hallgärds första äktenskap 958—59.
Hennes andra äktenskap 960—61.
Mård giga död 968.
Nial födes 935.
Gunnar födes 945.
Unn gifter sig med Valgård 970.
Nialssönerna ingå giften 990—1000.
Gunnars utlandsfärd 972—75.
Gunnar äktar Hallgärd 975.
Gästabud hos Nial och de därpå följande, av Bärgtora och Hallgärd anstiftade dråpen 976—80.

Otkel skymfar Gunnar, kampen vid Rangå, förlikning 986.
Höskuld Hvitanäsgode födes 980.
Kampen vid Knavaholor 988.
Ny kamp vid Rangå, förlikning 991.
Gunnar fälles 992.
Nialssönerna på utlandsfärd 991—94.
Kåre äktar Hälga Nialsdotter 995.
Höskuld upptages hos Nial 1003.
Han äktar Hildegunn 1004.
Kristendomen antages på Island 1000.
Höskuld Hvitaväsgade fälles våren 1010.
Branden på Bärgthorsvål. Nial, hans husfru och söner brännas inne hösten 1010.
Mordbrandsmålet 1011.
Kåres hämnd 1011.
Flose uppehåller sig tre år i utlandet 1012—15.
Kåres utlandsfärd 1012.
Flose drager till Rom 1014.
Han återvänder till Island 1015.
Kåres återkomst dit och hans giftermål med Hildegunn 1015.

Mård giga. Höskuld och Rut.

En man hette Mård med tillnamnet giga. Han var Sighvat rödes son. På gården Vall å Rangåvallarne bodde han och var en stor hövding, mäktig att främja varje mål och så lagfaren, att inga domar syntes lagligt dömda, om ej han hade varit med om dem Han ägde en dotter, som hette Unn. Hon var en vän kvinna, hövisk och förträfflig i allt, och man menade, att bättre gifte gavs ej å Rangåvallarne.

Nu viker sagan västerut till Bredfjärdsdalarne. En man nämndes Höskuld, Dalakolls son. Han bodde på Höskuldstad i Laxådalen. Rut hette hans broder och bodde på Rutstad. Han och Höskuld hade samma moder. Hans fader var Härjulf. Rut var en vän man, stor och stark, vapenduglig och blidsint, den klokaste vart han kom, sina vänners gode rådgivare och i alla större mål den bäste att få råd af.

En gång hade Höskuld ett vängille. Rut, hans broder, var där med och satt honom närmast. Höskuld hade en dotter, som hette Hallgärd. Hon lekte där på golvet med andra jäntor. Hon var däjlig att se, hög till växt; håret var så glänsande som silke och så rikt, att det räckte till bältet. Höskuld kallade på henne: »kom hit till mig», sade han. Hon gick strax hän till honom. Han tog henne under hakan och kysste henne. Sedan gick hon bort.

Höskuld vände sig till Rut: »hur finner du den mön? Synes hon dig ej fager?»

Rut teg. Höskuld talade till honom än en gång.

Han svarade: »väl fager är hon, och många skola få umgälla det. Men ej vet jag, vadan tjuvögon kommit i vår ätt.»

Då harmades Höskuld, och det var i någon tid helt kyligt mellan dem.

Ruts trolovning och utlandsfärd.

En gång redo bröderna Höskuld och Rut till Altinget. Där var mycket folk samlat.

Höskuld vände sig till Rut.

»Jag ville, broder, att du ställde det bättre för dig och sökte dig en husfru.»

»Länge har jag tänkt därpå», svarade Rut, »och jag har varit mycket tvehågsen, men nu vill jag göra dig till viljes. Vart skola vi så vända oss?»

Höskuld genmälte:

»Många hövdingar äro nu här på tinget, och lätt är det att göra gott val. Dock har jag redan tänkt ut stället, där det bästa giftet för dig finnes. En kvinna heter Unn och är dotter af Mård giga, en mycket vis man. Han är här på tinget och dottern med. Och kan du se henne, om du vill.»

Dagen efter, då man drog till lagrättan, sågo de kvinnor i vacker bonad stå utanför rangåmännens bod. Höskuld sade till Rut:

»Där är nu Unn, som jag talat med dig om. Vad synes dig om henne?»

»Gott», svarade Rut, »men jag vet ej, om vi två skola äga lycka samman.»

Därpå gingo de till lagrättan. Här lade Mård giga ut lag, som hans vana var. Sedan gick han hem till boden.

Höskuld och Rut stodo upp och följde efter. De trädde in i boden, där Mård satt längst inne, och hälsade honom. Han stod upp emot dem, tog Höskuld i handen och bjöd honom plats vid sin sida. Rut satte sig närmast Höskuld. Man talade om varjehanda. Till sist föll Höskulds tal sålunda:

»Mitt ärende gäller min broders brudköp. Rut vill varda din måg och köpa din dotter. Jag skall ej spara på godset.»

»Jag vet», svarade Mård, »att du är en stor hövding, men din broder känner jag icke.»

»Han är mer än min like», sade Höskuld.

»Mycket gods kommer du att lämna från dig», sade Mård, »ty min dotter får allt arvet efter mig.»

»Här kan jag fort bestämma mig», svarade Höskuld och nämnde de jordagods, som skulle tillfalla Rut, samt tillade, att han därtill ägde handelsskepp i sjön.

Rut yttrade till Mård:

»Akta på, bonde, att min broder af kärlek satt mig för högt. Men om du vill gå in på giftet, låt mig höra villkoren.»

»Dem har jag redan tänkt ut», sade Mård, »hon skall ha sextio hundraden i silver, och de skola ökas med trettio hundraden i din gård. Men fån I arvingar, skall bogemenskap vara emellan er till lika skifte.»

»Detta är jag med om», svarade Rut, »låtom oss få vittnen hit.»

De reste sig upp, togo varandra i hand, och Mård fäste bort sin dotter Unn. Bröllopet skulle stå hos Mård en halv månad efter midsommar.

På sin väg från tinget möttes bröderna af Tjostolf, Björn gullbäres son från Reykjardalen. Han bragte dem tidningen, att ett skepp lupit in i Hvitå och till Island hade kommit Ossur, Ruts farbro-

der. Höskuld och Rut redo till skeppet. Ossur förde till Rut budskap om hans broder Eyvinds död.

»Han kungjorde på Gulatinget, att du var hans enda arvinge,» sade Ossur, »och kommer du icke själf till Norge, skola dina ovänner taga allt godset.»

På Höskulds inrådan red Rut söderut till Mård giga och förtalde honom tidenden och bad honom råda. Mård sporde, hur stort arvet var. »Två hundra mark», svarade Rut, »ifall han finge det hela.» Mård sade:

»Det är mycket emot arvet efter mig. Du skall visst fara, om du vill.»

De ändrade då sitt aftal om bröllopet. Unn skulle sitta som fästekvinna i tre år.

Rut red till Ossurs skepp, och brodern Höskuld förde dit allt det gods, Rut skulle ha med. Höskuld red så hem.

Snart fingo de vind, gåvo sig till hafs, och efter tre veckor landade de vid Härnöarna utanför Hördaland. Därifrån seglade de till Viken.

Rut och Gunnhild kungamoder,

Harald gråfäll rådde för Norge. Han var son av Erik blodyx, Harald hårfagres son. Gunnhild hette hans moder och var dotter af danakonungen Gorm den gamle. De vistades då österut i Konungahälla. Dit spordes skeppets framkomst till Viken. Då Gunnhild hört härom, lät hon strax spörja efter, vilka isländingar som följde med skeppet. Det sades henne, att en man bland dem hette Rut, Ossurs brorson.

»Då vet jag allt», sade hon, »han är kommen att hämta sitt arv, det en man vid namn Sote tagit om hand.»

Hon kallade på Ögmund, en sin härbärgessven:

»Jag vill sända dig norrut till Viken att möta Ossur och Rut. Säg, att jag bjuder dem bägge till mig i vinter och de skola i mig hava en vän. Vill Rut följa mina råd, skall jag taga mig av hans arvsak och hjälpa honom med vad annat, som gäller hans väl. Jag skall mana gott för honom hos konungen.»

Ögmund drog åstad och träffade Ossur och Rut. Då de fått veta, att han var Gunnhilds sven, togo de på bästa vis emot honom. Han sade dem i tysthet sitt ärende. Fränderna rådslogo sinsemellan, och Ossur sade:

»Mig synes, som vore vårt beslut lätt fattat, frände, ty jag känner Gunhild. I samma stund vi vägra att fara till henne, skall

hon jaga oss ur landet och taga allt vårt gods med våld. Men göra vi henne till viljes, skall hon hedra oss så, som hon lovat.»

Ögmund for hem. Då han fann Gunnhild, sade han, hur ärendet gått samt att isländingarne voro att vänta.

»Det kunde jag veta», sade Gunnhild, »ty Rut är en klok och belevad man. Håll nu utkik på dem och, när de kommit hit, säg mig till.»

Rut och Ossur seglade österut till Konungahälla. Här gingo fränder och vänner emot dem och välkomnade dem. De sporde, om konungen var i staden, och det svarades, att han var där. De mötte Ögmund. Han bragte dem Gunnhilds hälsning och hennes ord, att hon ej ville bjuda dem till sig, förrän de trätt fram för konungen, att ej, som hon sagt,

»folk skall få säga, att jag hastar med att visa dem min gunst. Jag skall likväl lägga mig ut för dem, som mig bäst synes. Rut må tala fritt inför konungen och bedja honom om rum i hirden.»

»Här lämnar jag dig», tillade Ögmund, »en dräkt, som drottningen sänder dig. I den skall du stiga inför konungen.»

Ögmund vände tillbaka. Dagen efter sade Rut till Ossur: »nu gå vi inför konungen.» »Därtill är jag redo», svarade Ossur, och de gingo med fränder och vänner, tolf tillsammans, in i hallen, där konungen satt i sitt dryckeslag. Främst gick Rut, och han hälsade konungen.

Denne såg på mannen i den dråpliga dräkten och sporde efter hans namn. Han sade det.

»Är du isländing?» sporde konungen. Han jakade.

»Hvad drog dig hit att söka oss?»

»Håg att se eder höghet, herre, och därtill äger jag ett stort arvsmål här i landet; jag nödgas allt att lita till eder hjälp för att få min rätt.»

»Jag har lovat att hålla alla vid lag och rätt här i landet. Vad annat ärende för dig till oss?»

»Herre, jag ville bedja eder giva mig rum i hirden och göra mig till eder man.»

Här teg konungen.

»Mig synes det», inföll Gunnhild, »som vore hirden väl besatt, om många sådana voro i den.»

»Är han en klok man?» frågade konungen.

»Både klok och ärelysten.»

»Det ser mig ut», sade konungen, »som ville min moder se dig äga den äreplats, du trår till. Men för vår konungsliga värdighets och landets seds skull kan du komma till oss först efter halv månads

frist. Då skall du varda min hirdman. Till dess må min moder giva dig uppehåll.»

Gunnhild sade till Ögmund:

»Följ dem hem till min hall och red dem ett gott gille!»

Ögmund gick ut och de andre följde. Han ledsagade dem in i en stenhall, klädd med den fagraste väggbonad. Därinne stod Gunnhilds högsäte. Ögmund sade:

»Nu skall allt sannas, som jag sagt dig om Gunnhild. Här är hennes högsäte. I det skall du sätta dig, och du skall hålla din plats, om hon också själv träder in i hallen.»

Han bjöd dem god välfägnad, och endast en kort stund hade de suttit, då Gunnhild steg in. Rut ville springa upp för att hälsa henne.

»Sitt kvar», sade hon, »denna plats skall du äga, så länge du är min gäst.»

Hon satte sig bredvid honom, och de drucko. Om kvällen sade hon:

»I loftsalen skola vi två sova i natt.»

»I haven att råda», sade han.

De gingo till vila. Hon läste strax salen, och de sovo där den natten. Om morgonen satte de sig åter ned att dricka. Så gick det med samvaron, tills halva månaden var förbi. Då vände sig Gunnhild till sina män:

»Det skall kosta er intet mindre än livet, om I nämnen för någon, vad jag och gästen haft samman.»

Rut gav henne ett hundra alnar groft vadmal och tolv sovfällar, sådana de gingo i handeln. Gunnhild tog tacksam mot gåvan. Rut kysste henne, tackade henne och gick. Hon sade honom ett kärligt farväl.

Dagen efter gick Rut med trettio man inför konungen och hälsade honom. Konungen sade:

»Du kommer, kan jag tänka, för att få uppfyllt löftet, jag gav dig.»

Konungen gjorde Rut till sin hirdman.

»Vilken plats visen I mig till?» sporde Rut.

»För det skall min moder råda», svarade konungen. Hon gav honom en av de yppersta platserna. Han stannade hos konungen vintern över, väl aktad.

Rut rustar sig till härfärd.

Om våren sporde Rut, att Sote farit söderut till Danmark med arvet. Rut gick inför Gunnhild och mälte henne Sotes färd. Hon sade:

»Jag skall lämna dig två bemannade långskepp, och en vår raskaste man, gästahövdingen Ulf den otvättade, skall följa dig. Dock skall du söka konungen, förrän du far.»

Då Rut kom inför konungen, förtalde han honom om Sotes färd och sade, att han ämnade förfölja mannen. Konungen yttrade:

»Hur stor styrka har min moder lämnat dig?»

»Två långskepp, och Ulf den otvättade skall vara hövding för folket.»

»Gott givet», sade konungen, »nu skall jag lämna dig två andra långskepp, och du skall allt tarva hela styrkan.»

Han följde Rut till skeppet. »Lycka med färden», sade konungen. Rut styrde söderut.

Ruts härfärd.

En man hette Atle, son af Arnvid jarl från Östergötland. Han var en stor viking. Med sina åtta skepp låg han ute i Mälaren. Hans fader hade förhållit konung Håkon Adelstensfostre skatterna av Jämtland, och därifrån flyktade far och son till Götaland. Atle styrde med sin flotta ur Mälaren genom Stocksund och så söderut till Danmark. Nu låg han i Öresund. Han var av både svea- och danakonung lyst fredlös för de rån och dråp, han övat i bägge rikena.

Rut höll söderut till Öresund. När han kom i sundet, såg han där framför sig många skepp. Ulf sade:

»Vad ha vi nu att göra, isländing?»

»Hålla framåt», svarade Rut, »ty intet duger ofrestadt. Mitt och Ossurs skepp skall fara främst. Ditt må du sedan lägga där du vill.»

»Sällan har jag haft andra som sköld för mig», sade Ulf och lade fram sitt skepp jämsides med Ruts. Och så styrde de fram i sundet. De, som lågo där, sågo skepp nalkas och sade det till Atle.

»Väl», svarade han, »då kunna vi slå oss till en god fångst. Rycken tälten undan och reden eder raskt till kamp på alla skeppen. Mellerst skall mitt skepp möta.»

Ruts skepp kommo fram mot dem. Så fort de voro inom hörhåll, stod Atle upp och sade:

»Ovarsamt faren I. Sågen I icke, att härskepp lågo i sundet? Vad namn bär eder hövding?»

»Rut heter jag.»

»Vems man är du?»

»Jag är konung Harald gråfälls hirdman.»

»Länge ha jag och min far ej varit kära för edra norgeskonungar.»

»Det är eder olycka.»

»Ha vi två nu träffat samman — ej blir det du, som drager härifrån med tidenden om mötet», ropade Atle och grep ett spjut och slungade det mot Ruts skepp. Den man, som stod för det, fick bane. Striden togs upp, och sent gick det med angreppet på Ruts skepp. Ulf gick tappert fram och sköt och stack ömsom. Atles stambo hette Åsolf. Han sprang upp i Ruts skepp och drap fyra man, innan Rut varsnade honom. Rut sprang mot honom, och då de stötte samman, drev Åsolf spjutet genom hans sköld, men Rut högg till honom, och det blev ett banehugg. Detta såg Ulf den otvättade.

»Väl hugger du gott i dag, isländing», sade han, »men du har också mycket att löna Gunnhild för.»

Rut svarade:

»Visst talar nu döden ur din mun.»

Atle såg Ulf blottad och sköt spjutet genom honom. Kampen blev het. Atle sprang upp på Ruts skepp och rödde sig väg. Ossur vände sig mot honom, rände till med spjutet men föll själv baklänges, ty en annan stack till honom. Rut for nu mot Atle. Atle högg i hans sköld och klöv den itu. Han fick då ett stenkast på handen, och svärdet föll. Rut grep det och högg av Atles ben. Därpå gav han honom banehugget.

De gjorde stort byte och togo med sig de två bästa skeppen och höllo sig där i sundet en kort tid.

Sote och Rut hade seglat förbi varandra, och den förre styrde tillbaks mot Norge. Han lade till vid Limgårdssida och steg där i land. Han mötte där Ögmund, Gunnhilds sven. Ögmund kände honom strax och sporde:

»Hur länge ärnar du stanna här?»

»Tre dagar», svarade han.

»Vart styr du sedan?» frågade svennen.

»Västerut till England», sade Sote, »och aldrig tänker jag vända till Norge igen, så länge Gunnhild härskar i landet.

Ögmund drog bort till Gunnhild, som var på gästabud där i närheten med sin son Gudröd.

Ögmund förtalde Gunnhild, hvad Sote hade i sinnet. Hon bjöd strax Gudröd fara och taga livet av honom.

Gudröd gav sig genast av, kom oförvarandes över Sote, lät leda honom upp i land, hängde honom och förde allt hans gods till modern.

Hon lät bringa det österut till Konungahälla, dit hon själv for.

Rut återvände om hösten med mycket gods, drog strax till konungen och mottogs väl. Han tillbjöd honom och Gunnhild att taga av bytet vad de ville. Konungen tog tredjedelen. Gunnhild sade Rut, att hon tagit arvet från Sote och låtit dräpa honom. Rut tackade henne och gav henne hälften.

Rut seglar till Island.

Rut stannade, mycket hedrad, hos konungen vintern över. När det vårades, blev Rut tyst. Gunnhild märkte det, och då de voro i enrum, sade hon:

»Är du hugsjuk, Rut?» Han svarade:

»Lycklig känner den sig icke, heter det, som lever i främmat land.»

»Vill du till Island?» sporde hon.

»Det vill jag», genmälte han. Hon frågade.

»Äger du någon kvinna därute?»

»Ingalunda», svarade han.

»Det håller jag dock för sant», sade hon.

Mera talade de icke. Rut trädde fram för konungen och hälsade honom.

»Vad vill du nu, Rut?» sporde konungen.

»Jag ville, herre, bedja eder giva mig orlov att draga till Island», svarade Rut.

»Skall där din heder varda större än här?» frågade konungen vidare.

»Nej», svarade Rut, »men envar må fullfölja, vad förelagt är.» Gunnhild sade:

»Här stå starka makter mot. Giv honom gott orlov att fara dit hågen drager honom.»

Det var missväxtår i landet. Konungen gav honom likväl, vad mjöl han ville ha. Rut och Ossur gjorde sig segelfärdiga, och då de hade allt redo, gick Rut inför konungen och Gunnhild. Hon förde honom i enrum.

»Här är en gullring, som jag vill giva dig», sade hon och spände ringen om hans arm.

»Mången god gåva har du skänkt mig», sade Rut. Hon lade armarna kring hans hals och kysste honom och sade:

»Har jag den makt över dig, som jag tror mig äga, lägger jag det på dig, att ingen fröjd skall lämnas dig i samlivet med den kvinna, du ämnar äkta på Island. Detta skall dock ej hämma din gamman med andra kvinnor. Och ingen af oss har nu ställt det gott för den andra; du förtrodde mig icke, vad jag sporde dig om.» Rut log och gick.

Han steg inför konungen och tackade för den godhet, han så kungligt visat honom. Konungen önskade honom lycka på färden. rosade hans mandom och sade, att han väl visste skicka sig bland ädelborna män.

Rut drog till skeppet och gav sig till havs. De fingo vind och landade i Borgarfjärden.

Rut sände en man österut till Mård giga med bud, att han skulle reda till sin dotters bröllop. Han stannade hemma på Rutstad, tills sex veckor voro kvar af sommaren. Då rustade han sig med Höskuld att rida till bröllops. Ossur var med dem. De redo med sextio mans följe österut till Mård gigas gård på Rangåvallarne. Många gäster voro redan komna. Männen togo plats på långbänkarne, och kvinnorna intogo tvärbänken; bruden satt tungsint. Man drack, och gillet gick gott fram. Mård giga redde ut sin dotters hemgift, och hon red västerut med husbonden. Han lät henne råda för allt inom hus och alla voro tillfreds med henne. Men det låg köld i deras samliv. Det fortfor intill våren.

Då det vårades, hade Rut en färd att göra till Västfjärdarne, där han ärnade kräva in penningar för sina varor. Förrän han gav sig hemifrån, sporde Unn honom:

»Ämnar du komma tillbaka, innan man rider till tings?»

»Hvarför spörjer du om det?» frågade han.

»Jag vill rida», sade hon, »till tinget och träffa min fader.»

»Som du vill», svarade han, »jag skall rida med dig.»

»Det är gott, också det», sade hon.

Då Rut kommit hem från färden, gjorde han sig strax redo att rida till tinget. Han lät alla sina naboar följa, och Höskuld red även med. Rut vände sig till sin hustru:

»Är lusten dig lika stor att fara till tings, så gör dig färdig och rid med.»

Hon gjorde sig strax färdig, och de drogo till tinget.

Unn gick bort till sin faders bod. Han välkomnade henne, och då han såg henne något tungsint, sade han:

»Med gladare uppsyn har jag sett dig, dotter — vad trycker dig?»

Hon började gråta och gav ej svar. Mård sade:

»Vi rider du till Altinget, då du ej vill svara mig eller säga mig din hemlighet?? Har du det ej gott där västerut?»

»Allt vad jag äger», svarade hon, »ville jag giva, hade jag aldrig kommit dit.»

»Detta skall jag snart bli klok på», sade Mård.

Han sände bud efter Rut och Höskuld. De kommo strax. Han stod upp emot dem, hälsade dem och bjöd dem sitta. De talade vänligt en god stund samman. Då vände sig Mård till Rut:

»Varför finner min dotter det så svårt där västerut?»

»Har hon några klagomål mot mig, låt henne säga fram dem», svarade Rut.

Men där buros inga klagomål fram. Rut lät fråga sina naboar och husfolket, hur han tedde sig mot henne. De vittnade gott mot honom och sade, att hon fick råda för allt vad hon ville. Då sade Mård:

»Hem skall du fara och vara nöjd med ditt gifte, ty alla vittnesbörd tala mer för honom än för dig.»

Rut red hem från tinget med sin husfru. Om sommaren levde de gott samman. Men då vintern kom, vart det åter som förr, och värre blev det, ju mer det led in på våren. Rut skulle ånyo göra en färd till Västfjärdarne för att där styra om sitt gods, och han gav tillkänna, att han ej komme att rida till Altinget. Hans husfru gav kort svar därpå, och han for.

Unn lyser sig skild från Rut.

Det led fram till tingstid. Unn gav sig i tal med Ossurs son Sigmund. Hon sporde, om han ville rida till tings med henne. Han ville ej fara, svarade han, om det vore hans frände Rut emot.

»Dig vänder jag mig till», sade hon, »ty mig har du mer att tacka för än någon annan.»

»Jag skall följa», svarade han, »på ett villkor: du skall rida hem med mig tillbaka och ej ha för dig några funder mot mig eller Rut.»

Hon lovade det, och de redo till tinget. Hennes fader var där. Han tog kärligt mot dottern och bad henne stanna i hans bod, medan tinget varade.

»Hvad säger du mig om din husbonde Rut?»

Hon kvad en visa:

»Om den tappre har jag
endast gott att säga.
Själv han råder föga
för vad ont oss trycker.
Men hans viv har vållats
ve av trolska makter.
Nödgas hon att mäla
mycket eller tiga.»

Mård stod tyst.

»Du bär på något, dotter, som du vill att ingen mer än jag skall veta, och visst tror du, att ingen så kan hjälpa dig som jag.»

De gingo afsides där ingen kunde höra dem.

»Yppa mig nu», sade Mård, »allt vad som kommit emellan er och skygga ej för något.»

»Så får det väl ske», sade hon och förtrodde sin fader allt vad hon bar på. Mård yttrade:

»Väl, att du sade mig det. Jag skall ge dig ett råd, som hjälper dig, om du nyttjar det rätt och följer det noga. Först skall du rida hem från tinget. Din husbonde är hemkommen och tager gott mot dig. Du skall vara blid och eftergiven, och han skall tycka, att det

skett en god ändring, och du får ej låta se på dig den minsta trumpenhet. Då våren kommer, skall du lägga dig sjuk. Rut vill ej göra sig några gissningar om din sjukdom, och du skall ej få höra något för den. Tvärtom skall han bjuda alla att omhulda dig. Han far sedan åter till Västfjärdarne, och Sigmund följer honom. Han ärnar flytta allt sitt gods därifrån och kommer så att stanna där en god del af sommaren. Då tingstiden är inne och alla männen, som tänkt sig till tinget, ridit från Dalarne, skall du stå upp ur sängen och bjuda några män rida med dig bort. Då du är fullt resfärdig, skall du gå med dina följesmän in till eder säng. Vid dess framsida skall du taga dig vittnen och förklara dig skild från din husbonde med laga skilsmässa, så som du bäst mäktar främja den med Altings sed och lands lag. Du tager vittnen på detsamma utanför karldörren. Rid sedan bort, rid norrut över Laxådalsheden och därifrån söderut till Holtavardeheden — ty man skall leta efter dig mot Rutfjärden till — och fortsätt din ridt, tills du kommer hit till mig på tinget. Sedan skall jag sörja för målet, och du skall aldrig mera komma i den mannens händer.»

Hon red hem från tinget. Rut var hemkommen och tog kärligt mot henne. Hon svarade blitt och var mild och eftergiven. Det gick gott med deras samliv den vintern. När våren var inne, gjorde hon sig sjuk och gick till sängs. Rut for till Västfjärdarne, sedan han först bjudit sitt folk att väl vårda husfrun. Hon förfor med allt, som det föreskrivits henne, och red därpå till tinget. Häradsmännen sökte efter henne men funno henne icke.

Mård tog glad mot sin dotter och frågade henne, hur hon gått tillväga med råden.

»I intet har jag vikit från dem», sade hon.

Han gick till Lagbärget och lyste där sin dotter lagligt skild från Rut. Detta var folk en stor nyhet.

Unn for hem med sin fader och kom aldrig mera där västerut.

Mård giga och Rut.

Rut kom hem och blev helt förvånad, då husfrun var borta, men höll sig lugn. Han stannade hemma hela sommaren och den följande vintern och rådgjorde ej med någon om detta sitt mål. Nästa sommar red han till Altinget. Höskuld red med honom, och deras följe var stort. Han frågade på tinget efter Mård giga, och det sades honom, att han var där, och alla trodde, att de skulle taga fatt på målet. Men det skedde ej. En dag drog man till lagbärget. Där stod Mård upp och tog vittnen på, att han lyste sin

dotters krav på det gods, som var hennes i Ruts bo. Han krävde nittio hundraden och krävde dem utbetalda vid tre marks vite. Han lyste saken hän till den fjärdingsrätt, dit den ägde att komma efter lag, lyste laga lysning, så att envar kunde höra det på lagbärget. Då han lyktat talet, svarade Rut:

»Du för detta mål för din dotter mera af snikenhet och trätlystnad än av god vilja och ädel håg. Jag skall ock sätta något upp emot ditt krav, ty ännu har du icke i dina händer det gods, som står hos mig. Må alla de, som äro här på lagbärget, vara hörande vittnen till, att jag äskar dig, Mård giga, till envig. Du skall våga hela hemgiften, och däremot sätter jag lika mycket gods. Den av oss, som segrar, skall äga alltsamman. Men vill du icke slåss med mig, skall all din rätt till godset falla.»

Mård stod tyst. Han rådförde sig med sina vänner om holmgången. Jorund gode sade:

»Icke behöver du i denna sak söka råd av oss, ty du vet, att du skall mista både livet och godset, om du slåss med Rut. Här har du med en man att göra: Rut är en väldig kämpe, prövad genom egen kraft.»

Då förkunnade Mård, att han ej ville slåss med Rut, och det blev rop och larm på lagbärget. Mård led härav mycken smälek.

Sedan red man hem från tinget. Bröderna bägge, Höskuld och Rut, redo västerut till Reykjardalen och gästade gården Lund. Där bodde Tjostolf, Björn gullbäres son. Det hade regnat starkt om dagen, och männen hade blivit våta, varför långeldar voro tända. Tjostolf bonde satt mellan Rut och Höskuld. Två svenner lekte på golvet — de föddes upp där i Tjostolfs hus — och en flicka jollrade med dem. De pratade hit och dit, ty de hade ej bättre förstånd. Den ene af dem sade:

»Nu skall jag vara Mård och lysa dig skild från husfrun, och så skall jag skylla på, att du platt ej dugt till man åt henne.»

Den andre svarade:

»Och så skall jag vara Rut: nämner jag dig förlustig all rätt till krav af godset, om du ej vågar slåss med mig.»

Detta repade de upp några gånger. Det väckte stor skratt bland husfolket. Då harmades Höskuld och slog med en käpp den sven, som kallade sig Mård. Slaget tog i ansiktet och gav en skråma. Höskuld sade till honom:

»Ut med dig och drag icke spe över oss.»

Rut vände sig till honom: »kom hit till mig.» Han gjorde så. Rut drog en gullring av fingret, gav honom den och sade:

»Gå nu och förnärma ingen hädanefter.

Svennen gick.

»Hädanefter skall jag alltid hålla fram ditt ädelmod», sade han. Många lovord fick Rut för detta. Sedan foro de västerut hem. Och härmed lyktar trätan mellan Rut och Mård.

Torvald får Hallgärd.

Nu är att säga, att Hallgärd, Höskulds dotter, växte upp, och hon var bland kvinnor fagrast och hög till växt. Därför kallades hon också den långbenta. Hon var hårfager, och håret var så stort, att hon kunde hölja sig med det. Hon var frikostig men hårdsint. Tjostolf hette hennes fostrare. Han stammade från Söderöarna, var en stark och vapenduglig man och hade dräpt mången man utan att ge böter för någon. Det var sagt, att han visst ej bättrade Hallgärds sinne.

En man bar namnet Torvald, son af Osviver. Han bodde på Medelfjällsstrand på gården Fjäll, var förmögen man och ägde de öar ute i Bredfjärden, som kallas Björnöarna. Från dem fick han sin torrfisk och sitt mjöl. Torvald var en hövisk man, mycket stark och något hastig till sinnes. En gång rådgjorde far och son om, var Torvald skulle söka sig ett gifte, och det kom så fram, att han tyckte sig ej på många ställen kunna göra ett värdigt val. Då sade Osviver:

»Vill du begära Hallgärd, Höskulds dotter?»

»Henne vill jag söka få», utbrast han.

»I passen ej mycket för varandra», sade Osviver, »hon är högdragen, du är hårdsint och väjer intet.»

»Dit vill jag dock vända mig, och det tjänar till intet att söka hålla mig tillbaka.»

»Själv sätter du också mest på spel», sade Osviver.

Därpå gåvo de sig på friarfärd, kommo till Höskuldstad och togos gott emot. De sade strax sitt ärende till Höskuld och förde fram sin begäran. Höskuld svarade:

»Eder ställning är mig väl känd, dock vill jag ej dölja undan något för eder — min dotter är hård i sinnet. Men om hennes utseende och höviskhet kunnen I själva döma.»

»Säg du blott ja till giftet», svarade Torvald, »jag skall ej låta hennes skaplynne hindra brudköpet.»

Sedan överlade de om villkoren, och Höskuld sporde ej sin dotter om hennes mening — ty han ville gifta bort henne — och i allt kommo de överens. Till sist räckte Höskuld fram handen, Torvald tog den, fäste Hallgärd och red så hem.

Hallgärds bröllop.

Höskuld sade Hallgärd köpet. Hon utbrast:

»Nu vet jag då, vad jag länge anat, att du ej har mig så kär, som du jämt sagt, enär du ej fann det mödan värt att låta mig vara med i detta mål. För övrigt synes mig detta ej vara ett så högt gifte, som I lovat mig.»

Och på allt märktes, att hon tyckte sig bli illa gift. Höskuld sade:

»Ej aktar jag så mycket ditt högmod, att jag låter det rubba mitt köp, och jag skall råda och icke du, då vi två ha skild mening.»

»Stor är eder stolthet, frände, och underligt är det ej, om jag fått något därav», genmälte hon och gick.

Hon sökte upp sin fostrare och, tung i sinnet, sade hon honom, vad man tillrett. Tjostolf sade:

»Lugna dig, du skall givas bort än en gång, och då skall man nog spörja efter ditt tycke; jag skall göra, vad du vill, med vem jag än får att skaffa, blott det ej blir med din fader eller Rut.»

Mera talade de ej. Höskuld rustade sig till gille och red att bjuda gäster. Han kom till Rutstad och kallade ut Rut till samtal. Rut kom, och de gingo afsides. Höskuld sade honom hela avtalet och bjöd honom till bröllloppet.

»Kärt vore det mig, frände, om du ej misstyckte, att jag underlåtit att sända bud till dig, innan brudköpet avslöts.»

»Hälst såge jag, att jag finge vara ifrån alltsamman», sade Rut, »ty ingen lycka ligger det i köpet för någon av dem, honom eller henne. Dock skall jag fara till bröllloppet, om du däri ser en heder.»

»Det gör jag visst», sade Höskuld och red hem.

Osviver och Torvald bjödo också till gillet gäster, och ej mindre än hundra inbjödos.

En man hette Svan. Han bodde i Björnfjärden på den gård, som heter Svanhol, norrut från Stengrimsfjärden. Svan var en trollkarl. Han var Hallgärds morbror, bråkig och svår att handskas med. Honom bjöd Hallgärd till sitt bröllop och sände Tjostolf efter honom. Tjostolf for, och han och Svan blevo strax vänner.

Man kom så till gästabudet, och Hallgärd satt på tvärbänken. Bruden var vid bästa lynne, och Tjostolf gick jämt bort och talade med henne, men dessemellan språkade han med Svan, och deras samtal väckte uppseende. Gillet gick väl fram. Höskuld redde gott ut Hallgärds hemgift. Sedan sade han till Rut:

»Skall jag lägga fram några gåvor?»

»Du skall tids nog få tillfälle», svarade Rut, »att öda ditt gods för Hallgärds skull och låt det stanna vid detta.»

Torvald dräpes.

Torvald red hem från gästabudet och med honom hans husfru och Tjostolf. Denne höll sin häst tätt intill Hallgärds, och de talade hela vägen samman. Osviver närmade sig sonen och sade:

»Är du tillfreds med giftet? Hur gick edert samtal?»

»Väl», svarade han, »helt blid har hon tett sig, och du kan se tecken därpå, då hon ler vid vart ord.»

»Ej låter för mig hennes skratt så gott som för dig», sade Osviver, »men vi bli allt kloka på det längre fram.»

De fortsatte sin ridt hem. Om kvällen satt Hallgärd bredvid sin husbonde och gav Tjostolf plats vid sin andra sida. Tjostolf och Torvald gåvo sig föga i lag med varandra, de bytte få ord, och så gick det vintern öfver. Hallgärd var mån att skaffa i huset och frikostig; därtill ville hon ha allt, vad grannarne ägde, och hon ödde det också allt. Då det vårades, blev brist i boet; det brast både mjöl och torrfisk. Hallgärd kom till Torvald och sade:

»Det duger icke längre att sitta och vänta, att allt flyger dig i handen, ty nu tarvas mjöl och fisk till boet.»

»Jag har ej lämnat mindre till boet nu än annars», svarade Torvald, »och alltid ha förråden räckt till fram på sommären.»

»Jag sköter ej om», sade Hallgärd, »att du och din far svält er för vinning.»

Då blev Torvald vred, slog henne i ansiktet, så att det blödde, och gick. Han tog sina huskarlar med sig, och de stötte ut en skuta, vari åtta karlar sprungo. De rodde ut till Björnöarna. Där tog han sin torrfisk och sitt mjöl.

Om Hallgärd har man att förtälja, att hon satt ute och var sorgsen. Tjostolf kom till och såg, att hon var sårad i ansiktet och sporde:

»Varför är du så illa medfaren?»

»Det har Torvald, husbonden min, vållat», sade hon, »och du skulle ej ha varit så långt borta, om du eljes bryr dig om, hur det går mig.»

»Jag visste det ju ej», sade han, »men lika fullt skall jag hämnas det slaget.»

Därpå gick han sin väg ned till stranden, stötte ut en sexårad båt och hade i handen en yxa med skaft, som var lindat med guldtråd. Han steg i båten och rodde ut till Björnöarna. Då han nådde dit, hade alla männen där rott ut på fiske. Kvar voro Torvald och hans följeslagare. Själv var denne i färd med att lasta, och hans män buro varorna ut till honom. Tjostolf kom i detsamma, sprang upp på skutan, tog i med och sade till Torvald:

»Varken rår du med det här eller förstår du dig på det.»

»Tror du dig göra det bättre?» sporde Torvald.

»Blott sådant kunna vi två syssla med, som jag gör bäst», sade Tjostolf; »den kvinna, du äger, är illa gift, och er samvaro borde vara kort.»

Torvald grep en kort knif, som låg där, och rände den mot Tjostolf. Denne höll sin yxa på axeln, slog den emot och träffade Torvald i armen, så att den bräcktes ovan handen och kniven föll. Då lyfte Tjostolf sin yxa än en gång, högg den i Torvalds huvud, och han fick strax sin bane.

Tjostolf. Osviver får sonbot.

Torvalds män kommo ned med sina bördor. Tjostolf fann rappt på råd. Han högg med bägge händer i skutans bord, så att det brast sönder längs två roddarrum, och sprang i sin båt. Nu forsade sjön in i skutan, och den sjönk med hela lasten. Där sjönk ock Torvalds lik, och hans följeslagare kunde ej se, hur han tilltygats; de visst dock, att han var död. Tjostolf skyndade in i fjärden, och de andra bådo honom »illa fara och aldrig trivas». Han svarade intet utan rodde, tills han kom till land, drog upp båten och gick hem med lyft yxa. Den var mycket blodig. Hallgärd stod ute. Hon sade:

»Blodig är din yxa, vad har du gjort?»

»Slikt har jag gjort», svarade han, »att du kommer att giftas bort en gång till.»

»Då säger du mig Torvalds död», sade hon.

»Så är det», svarade han, »och se nu ut råd för mig.»

»Det skall jag», sade hon, »jag vill sända dig norrut till Svanshol i Björnfjärden, och Svan skall taga mot dig med bägge händer. Han är så karl för sig, att där når dig ingen.»

Han sadlade sin häst, steg upp och red norrut till Svanshol i Björnfjärden. Svan tog mot honom med öppna armar och frågade honom om nytt. Tjostolf berättade honom Torvalds dråp med allt vad som tilldragit sig. Svan sade:

»Det kallar jag män, som icke skrämmas tillbaka för envar småsak, och det vill jag lova dig, att, om de tänka söka dig här, skall det varda dem till mycken smälek.»

Nu är att säga om Hallgärd, att hon bjöd Ljot svarte, sin frände, följa sig och bad honom sadla hästarne: »nu vill jag rida hem till min far», sade hon. Han gjorde allt redo till färden. Hon gick till sina kistor, öppnade dem och lät kalla till sig allt sitt husfolk och gav envar någon gåva. Och alla sörjde de hennes avfärd. Hon

red till Höskuldstad. Hennes fader tog väl mot henne, ty ännu hade han ej sport tidenden. Han frågade henne:

»Varför for ej Torvald med dig?»

»Han är död», svarade hon.

»Det månde vara Tjostolfs verk», sade han.

Hon jakade.

»Minst slår det fel, som Rut säger mig», återtog Höskuld, »med detta brudköp skulle det bära till mycken olycka, menade han. Det tjänar dock till intet att anklaga sig för gjord gärning.»

Torvalds följeslagare dröjde, tills fiskarbåtarne vänt åter till ön. De förtalde Torvalds dråp och bådo att bli satta i land. Båt lånades dem strax. De rodde först till Reykjarnäs och sade Osviver tidenden. Han sade:

»Onda råd föra till ont fram, och nu ser jag klart, hur allt tillgått. Hallgärd har sändt Tjostolf till Björnfjärden, men själv har hon ridit till sin fader. Nu skola vi samla folk och söka gripa Tjostolf där norrut.»

De foro åstad att få folk till följe, och många gåvo sig på väg med dem. De redo till Stengrimsfjärden och till Ljotådalen, därifrån till Selådalen och så till Bassastad och därifrån förbi fjällhalsen till Björnfjärden.

Nu tog Svan till orda och gäspade stort:

»Nu närma sig Osvivers fylgjor!»

Tjostolf sprang upp och tog sin yxa. Svan sade:

»Kom ut med mig. Ej mycket tarfvas här.» De gingo ut bägge. Svan tog ett getskinn och viftade därmed över sitt huvud och sade:

»Varde tjocka och varde ofärd och trollsyn allom dem, som efter dig söka.»

Osviver och hans följeslagare redo upp på fjällhalsen. Då drog sig en stark tjocka om dem. Osviver sade:

»Detta månde Svan vålla, och väl vore, om ej mera ont följde.»

Kort efter svartnade det så för deras ögon, att de ingenting sågo. De föllo av hästarne, förlorade dem, famlade kring, några i en sumpmark, andra i skogen, där de höllo på att bryta ben och armar. Sina vapen tappade de. Då sade Osviver:

»Funne jag mina hästar och vapen, skulle jag vända åter.»

Just då de orden fallit, skönjde de något för sig, och de funno både hästar och vapen. Många höllo ivrigt på, att man ännu skulle försöka att rida fram. Så gjorde man, och samma under kom över dem. Så gick det tre gånger, Osviver sade:

»Fast färden ej är vorden god, skola vi dock vända om. Vi skola nu söka en annan utväg. Helst lyster det mig att fara hän

till Höskuld, Hallgärds fader, och äska af honom sonbot. Ty där heder finns, kan heder fås.»

De redo till Höskuldstad. Dit var kommen Rut. Osviver sände in ett bud efter bröderna. De gingo ut båda och hälsade honom. Då de gått avsides, sporde Höskuld, var Osviver kom från. Han hade letat efter Tjostolf men ej funnit honom. Höskuld menade, att han dvaldes där norrut på Svanshol —

»och det är ej alla, som få honom fatt.»

»Hit har jag kommit», sade Osviver, »för att kräva sonbot.»

Höskuld svarade:

»Icke var det jag, som drap din son, och ej rådde jag honom bane. Dock kan du ej klandras för det du på något ställe letar efter sonboten.»

Rut inföll:

»Nära sitter näsa ögon, och det har fog för sig att nedslå ont tal med att giva honom böter för sonen och på så vis ställa det bättre för din egen dotter. Blott detta förmår att som fortast tysta ryktet, och bäst är, att ej så mycket talas härom.»

Höskuld sade:

»Vill du döma i målet?»

»Det vill jag», svarade Rut, »och jag skall ej skona dig i domen, ty skall sant sägas, har dotter din rått honom bane.»

Höskuld blev blodröd och satt tyst en stund. Han stod upp och sade till Osviver:

»Vill du med handslag lägga ned målet?»

Osviver reste sig och sade:

»Vi stå ej lika i målet, när din broder skall döma. Dock har du, Rut, lagt så goda ord till, att jag äger full lit till dig.»

Han tog Höskuld i hand, och förlikningen lydde på, att Rut skulle döma och säga fram sin dom, förrän Osviver for hem. Då Rut var färdig med den, sade han:

»För Torvalds dråp fastställer jag två hundraden i silver» — detta fann man den tiden vara riklig mansbot — »och du skall, min bror, gälda dem strax och reda ut dem väl.»

Rut vände sig till Osviver:

»Jag vill giva dig en god kappa, som jag haft med mig hem från min utlandsfärd.»

Han tackade för kappan och var väl tillfreds med målets utgång. Därpå for han hem. Kort efter kommo Rut och Höskuld till gården Fjäll och skiftade det gemensamma boet — de samdes med Osviver i allt — och foro hem med godset. Nu är Osviver ur sagan. Hallgärd bad Höskuld, att Tjostolf måtte få fara hem till henne. Han tillät det. Länge talades mycket om Torvalds dråp. Hallgärds gods växte, och hon blev mycket rik.

Glum friar till Hallgärd.

Tre bröder nämnas nu i sagan. En hette Toraren, den andre Rage, Glum den tredje. De voro Olef Hjaltes söner, högt uppsatta män och mycket rika. Toraren bar tillnamnet Ragebroder. Han var lagsagoman efter Ramn Häingsson, var en mycket klok man och bodde på gården Varmalök och ägde bo samman med Glum. Glum hade varit länge på köpfärder, var stor och stark och vacker att se. Rage, deras broder, var en väldig kämpe. Bröderna ägde söderut Ängö och Lögarnäs. Under ett samtal sporde Toraren Glum, om han aktade sig utomlands det året också. Han svarade:

»Hellre har jag tänkt sluta upp med köpfärderna.»

»Vad har du då i sinnet?» frågade Toraren. »Tänker du måhända på gifte?»

»Så är det», svarade Glum, »om jag blott kunde göra ett gott val.»

Då räknade Toraren upp alla kvinnor, som voro ogifta i Borgarfjärden, och frågade, om han ville äga någon af dem — »och jag skall göra färden med dig», tillade han. Glum svarade:

»Jag vill ej hava någon av dessa.»

»Nämn mig då henne, du har håg för», sporde Toraren.

»Om du vill veta det», svarade han, »så heter hon Hallgärd och är Höskulds dotter västerut i Dalarne.»

»Nu lydes ej gammalt råd», sade Toraren, »då du ej tager som varning annans vånda. Man har hon ägt, men honom rådde hon bane.»

»Sannolikt är det», svarade Glum, »att slik olycka ej händer henne mer än en gång, och det vet jag visst, att hon ej skall råda mig bane. Och om du vill unna mig en heder, så rid med mig att äska den kvinnan.»

Toraren sade: »här gagnar det ej att strida emot: fram skall dock komma vad ödet vill.»

Ofta, då bröderna talades vid, kom Glum åter fram med sin önskan. Men Toraren gjorde länge undanflykter. Slutet blef dock, att de samlade män till följe, och, tjugo tillsammans, redo de västerut till Dalarne och kommo till Höskuldstad. Höskuld tog höviskt mot dem. De voro där över natten. Tidigt om morgonen sände Höskuld en man efter Rut, och han kom strax. Höskuld stod utanför, då Rut red in på tunet, och denne fick då höra, vilka män som där kommit.

»Vad mände de vilja?» frågade Rut.

»Intet ärende ha de ännu burit fram för mig», sade Höskuld.

»Till dig ha de dock säkert ärende», sade Rut, »de skola fria till Hallgärd — och hvad vill du så svara?»

»Ja, vad synes dig?» sporde Höskuld.

»Du skall svara väl och ändå lägga fram kvinnans både fel och dygder», svarade Rut.

Då bröderna växlat de orden, kommo gästerna ut. Höskuld och Rut gingo emot dem, och Rut hälsade dem vänligt. Därpå gingo de avsides alla fyra. Och Toraren började:

»Hit är jag kommen, Höskuld, med Glum, min broder, i ärende att begära för honom din dotter Hallgärd. Du skall veta, att han är en dugande man.»

»Väl vet jag», svarade Höskuld, »att I bröder ären framstående män. Men jag vill ändock säga dig, att jag förr en gång rådde för hennes gifte och det vart oss till mycken olycka.»

»Ej skola vi låta detta hindra brudköpet», svarade Toraren, »ty vad i ett fall göres gäller ej i andra, och detta gifte kan gå väl, fastän det andra gick illa, och där ägde Tjostolf största skulden.»

Då sade Rut: »om I ej viljen låta det, som förut hänt med Hallgärd, stå som hinder för giftet, så ville jag gärna ge eder ett råd. Tjostolf skall ej följa henne söderut, men kommer han dock dit, må han ej stanna där över tre dagar, om ej Glum ger honom lof därtill; varder han där längre, falle han ogill för Glum. Fritt må det stånda Glum att låta honom stanna längre, men därtill råder jag icke. Nu skall det ej gå som förr, att intet meddelas Hallgärd; hon skall få veta allt i vårt avtal, hon skall se Glum och råda själv, om hon vill äga honom eller ej. Då skall hon ej kunna skylla på andra, om giftet varder till olycka. Allt vad här göres skall göras uppriktigt.»

»Nu, som alltid», sade Toraren, »bliver det till störst gagn, att dina råd lydas.»

Därpå sände man efter Hallgärd, och hon kom med två kvinnor i följe. Över sig bar hon en blå mantel av kläde och hade därunder en röd skarlakanskjortel och ett silverbälte kring livet, och håret välde ned å båda sidor om bröstet, och hon hade vecklat det in under bältet. Hon satte sig ned mellan Rut och sin fader. Hon hälsade dem alla med goda ord, talade väl och frimodigt och frågade efter nyheter. Så tystnade hon. Glum sade:

»Jag och min broder Toraren ha med din fader talat om brudköp, och vi blevo ense om, att jag finge dig, ifall det var din vilja, såsom det var deras. Må du nu ock fritt säga, då du ju kallas en manhaftig kvinna, om detta är efter ditt sinne eller ej. Har du ingen håg för giftet, då vilja vi ej mer tala därom.»

»Jag vet», svarade Hallgärd, »att I bröder ären framstående män, och jag vet ock, att jag nu varder vida bättre gift än förra gången. Men jag vill också veta, vad I haven avtalat eller hur

långt I skridit fram med målet. Så synes mig dock om dig, som skulle jag kunna hålla mycket av dig, ifall våra lynnen stämma samman.»

Själv sade Glum henne hela avtalet, vek i intet därifrån och sporde så Höskuld och Rut, om han återgivit det rätt. Höskuld sade, att han så gjort. Då yttrade Hallgärd:

»Så väl haven I, fader och Rut, skickat er mot mig i detta mål, att jag häri vill handla efter edert tycke, och detta avtal skall stå, som I utstakat det.»

»Bäst synes mig», sade Rut, »att jag och Höskuld nu kalla vittnen och att Hallgärd fäster sig själv, om annars den lagkunnige här finner det rätt.»

»Rätt är det», sade Toraren.

Sedan värderades Hallgärds hemgift. Glum hade att däremot lägga lika mycket, och mellan dem fastställdes bogemenskap till lika skifte. Glum fäste Hallgärd, och bröderna redo sedan söderut hem. Det tillkom Höskuld att hålla gillet. Allt var nu lugnt, tills man bröt upp till bröllopet.

Glums bröllop.

Bröderna rustade sig till gillet med stort följe, och utvalt folk hade de. De redo västerut till Dalarne och kommo till Höskuldstad. Många gäster voro redan komna. Höskuld och Rut togo plats på ena långbänken, på den andra satt brudgummen. Hallgärd satt på tvärbänken med hövisk hållning. Tjostolf gick omkring med yxa på axeln och dolsk i uppsynen, men ingen låtsade sig ge akt på honom. Då gillet var tillända, for Hallgärd söderut. När de kommit till Varmalök, sporde Toraren henne, om hon ville taga hushållet om hand. »Det vill jag ej», sade hon. Hallgärd styrde sitt sinne hela vintern, och man tyckte ej illa om henne. Om våren talade bröderna samman om sina boärenden, och Toraren sade:

»Jag vill lämna er boet på Varmalök, ty så är det lägligast för er, men själv vill jag fara söderut till Lögarnäs och bo där. Ängö skola vi äga samman.»

Detta var efter Glums önskan. Toraren flyttade söderut, och de andra bodde kvar. Hallgärd fäste sig hjon. Hon var frikostig och mån att skaffa i huset. Om sommaren födde hon ett möbarn. Glum frågade henne, hvad det skulle heta.

»Namn skall hon hava efter min farmoder och heta Torgärd, ty hon ledde på fädernesida sitt ättartal ifrån Sigurd Fafnesbane.»

Mön vattenöstes och fick namnet. Hon växte upp och blef

lik sin moder i utseende. Glum och Hallgärd kommo väl överens, och på så vis gick det en god tid.

Tjostolf kommer till Glum.

Tjostolf hade slagit Höskulds huskarl, varför Höskuld drev honom bort. Han tog sin häst och sina vapen och sade:

»Nu skall jag fara min väg och aldrig komma hit mer.»

»Därmed fägnar du nog alla», svarade Höskuld.

Tjostolf red söderut till Varmalök. Han togs väl mot af Hallgärd och av Glum på intet vis illa. Han sade Hallgärd, att hennes far kört bort honom, och han bad henne om skydd. Hon gav till svar, att hon ej tordes lova honom uppehåll där, förrän hon träffat Glum.

»Är det gott emellan er?» sporde han.

»Vi hålla mycket av varandra», sade hon.

Sedan gick hon att tala med Glum, lade armarna om hans hals och sade:

»Skall du villfara en bön, jag har till dig?»

»Det skall jag visst», sade han, »om det är dig till heder; men vad gäller den?»

»Tjostolf är driven ur gården där västerut», svarade hon, »och nu ville jag, att du gåve honom lov att vara här, men jag vill ej hålla på detta, om du ej är stämd därför.»

»Som du skickar dig så väl», sade Glum, »skall jag göra dig till viljes. Men säg honom, att bort skall han komma, om han tager sig något ont före.»

Hon gick till Tjostolf och sade honom svaret. Han genmälte:

»Även nu har du visat dig så god, som jag väntat.»

Så stannade han och styrde sitt sinne en tid, men snart gjorde han allting där odrägligt. Han kunde ej hålla inne med otidigheter mot alla utom mot Hallgärd. Men aldrig lade hon sig ut för honom, då han haft delo med någon. Toraren förebrådde Glum, att han lät Tjostolf stanna, och menade, att det skulle ändas illa och gå som med det förra giftet. Glum svarade vänligt men följde eget huvud.

Trätan.

En höst hände sig, att man hade möda med att få hem fåren från fjällen, och Glum saknade många gällgumsar. Han sade till Tjostolf:

»Gå till fjälls med mina huskarlar och sen till, om I kunnen finna några av fåren.»

»Det ligger just ej för mig att leta efter får», svarade Tjostolf, »och det är mer än nog till min ursäkt, att jag ingen lust har att löpa dina trälar i hälarne. Far själv, och då skall jag gå med.»

Härav blev det ett skarpt ordskifte. Vädret var gott, och Hallgärd satt ute. Glum gick fram till henne.

»Nu ha Tjostolf och jag drabbat ihop, och vi skola ej länge bo under samma tak», sade han och nämnde henne de ord, som kastats.

Hallgärd urskuldade Tjostolf, och hårda ord kommo så att växlas. Glum slog till henne med handen och utbrast: »ej längre träter jag med dig», och gick sedan bort. Hon höll honom kär och kunde ej stilla sig och grät överjutt. Tjostolf kom till och sade:

»Illa är du medfaren, och sådant borde ej ske ofta.»

»Detta skall du icke hämnas», svarade hon, »och vad än förefaller oss emellan, skall du ej ha därmed att skaffa.»

Han gick sin väg och grinade därvid.

Glum dräpes.

Glum bjöd några män följa sig, och Tjostolf gjorde sig också färdig att fara med. De drogo upp längs södra Reykjardalen genom Bögagil och upp till Tvärfjäll. Där delade sig flocken. Somliga foro att leta i Skorradalen, andra sändes söderut till Sulor, och alla funno de får i mängd. Så kommo Glum och Tjostolf att vandra ensamma. De gingo söderut från Tvärfjäll och funno där några skygga får, som de drevo hän mot fjället. Fåren nådde dit upp före dem. De började sedan att ordkastas, och Tjostolf lät Glum höra, att han ej dög till stort annat än ligga i famnen på Hallgärd. Glum gav till svar:

»Fri från ont följe är man, blott man ej har det med sig hemifrån. Skall jag taga skällsord af dig, en träl som du är, fast om fot.»

»Du skall ha att säga», sade Tjostolf, »att jag ingen träl är, ty jag går ej ett fjät undan för dig.»

Då blev Glum vred och högg med sitt kortsvärd efter Tjostolf, men han satte yxan emot, så att hugget tog i bladet och bet däri en skåra nedåt af två fingrars bredd. Tjostolf högg till honom med yxan, och den kom i axeln och klöv skulderblad och nyckelben, och inåt blödde såret. Glum grep med ena handen så fast i Tjostolf, att denne föll. Men han mäktade ej hålla, ty döden for på honom. Tjostolf höljde hans lik med sten och tog av honom en gullring. Han styrde sedan sin gång till Varmalök. Hallgärd satt utanför och såg, att yxan var blodig. Hon frågade:

»Vad nyheter för du med dig? Vi är din yxa blodig?»

»Jag vet ej», svarade han, »om du skall tycka om det: jag säger dig Glums fall.»

»Så har du väl vållat det?» sade hon.

»Så är det», svarade han.

Hon slog upp ett skratt och sade:

»Ej är du en kruka i leken.»

»Vad utväg ser du nu för mig?» sporde han.

»Far hän till min farbroder Rut», sade hon; »han må sörja för dig.»

»Jag vet ej», sade Tjostolf, »om detta är ett hult råd. Dock skall jag följa dina råd i detta mål.»

Därpå tog han sin häst, red bort och kom först nattetid fram till Rutstad. Han band sin häst bakom husen, gick sedan fram till dörren och slog därpå ett väldigt slag. Så gick han norr om husen. Rut hade vaknat. Han ryckte skorna på fötterna, for i tröjan och grep ett svärd. Sin mantel vecklade han om vänstra handen och upp om armen. Man vaknade vid det han gick ut. Han gick norr om husen och såg där en högväxt man, och han kände igen Tjostolf. Rut sporde om nytt.

»Jag säger dig Glums dråp», sade han.

»Vem har vållat det? sporde Rut.

»Jag drap honom», svarade Tjostolf.

»Varför red du då hit?» frågade Rut.

»Hallgärd sände mig till dig», sade han.

»Då har hon ej skuld i detta», sade Rut och svängde svärdet. Tjostolf såg det, ville ej vara senare i tagen, och han högg med hast efter Rut. Rut vek raskt undan för yxan, slog med vänstra handen till flatan så flinkt, att yxan ven ifrån Tjostolf. Med högra handen högg Rut honom i benet ovanför knät, sprang in på honom och gav honom en stöt. Tjostolf föll baklänges, och benet dinglade löst. Då högg Rut honom dödshugg i huvudet. Huskarlarne kommo ut och sågo, vad som skett. Rut lät föra Tjostolf bort och lät hölja hans lik. Sedan for han till Höskuld och sade honom Glums fall och även Tjostolfs. Stor skada tycktes honom skedd med Glums fall, men han tackade honom för, att Tjostolf var dräpt.

Nu är att säga, att Toraren Ragebroder fick veta sin broder Glums död. Han red med elva man västerut till Dalarne och kom till Höskuldstad. Höskuld tog emot honom med bägge händer, och han stannade där natten över. Höskuld sände strax en man bort till Rut med hälsning att komma. Rut gav sig genast åstad. Andra dagen talade man åtskilligt om Glums död. Toraren sade:

»Vill du ge mig något i böter för min broder? Ty med honom har jag mist mycket.»

Höskuld svarade: »jag fälde icke din broder, och ej rådde dotter min honom bane, och så snart Rut fick veta dråpet, drap han Tjostolf.»

Då teg Toraren och tyckte, att målet tog en vansklig vändning. Rut sade:

»God må vi dock göra hans färd — han har mist mycket — och gott skall då talet gå härom. Gåvor må vi giva honom, och vare han sedan vår vän för all tid.»

Det skedde så: bröderna gåvo honom skänker. Toraren red sedan åter söderut. Om våren bytte han bostad med Hallgärd. Hon for söderut till Lögarnäs och han till Varmalök. Och nu är Toraren ur sagan.

Mård gigas död.

Nu är att förtälja, att Mård giga blev sjuk och dog. Och man tyckte det vara stor förlust. Men hans dotter tog gods och gård efter honom. Hon var nu ogift kvinna för andra gången. Hon var mycket slösande och föga aktsam om sin förmögenhet. Därför ödes lösöret för henne, så att hon ej ägde kvar annat än jord och smycken.

Gunnar på Lidarände.

En man hette Gunnar. Han var Unns frände. Ranveg hette hans moder och var dotter af Sigfus, Sighvat rödes son. Gunnars fader hette Håmund och var son af Gunnar Bögsson. Gunnar Håmundsson bodde på Lidarände i Fljotslid. Han var stor till växten och stark och den vapenflinkaste, vart han kom. Han högg lika gott med bägge händerna, då det lyste honom, och han svängde svärdet så rappt, att tre svärd ögnades i luften. Han var den ypperste bågskytt och råkade allt, vad han riktade pil mot. Han sprang i full rustning högre än sin egen höjd och lika långt baklänges som framåt. Han sam som sälen, och den lek fans icke, vari någon vågade tävla med honom. Det är sagt, att ingen var hans like. Han var vän att se och ljuslätt — näsan rak, böjd upp framtill — blåögd och blixtögd och röd i kinderna. Håret, stort och gult, föll väl. Han var den mest höviske, härdig var det gällde, rådhuld och välvillig, lugn och givmild, vänfast och noggrann i val av vänner. Gunnar var en rik man. Hans broder hette Kolskägg. Han var en stor och stark man, ädel och båld och modig. Hans andre broder hette Hjort. Han var ännu barn.

Nial och Bärgtora.

En man hette Nial. Han var son av Torger gollne, Ofegs son. Nials moder hette Åsgärd. Hon var dotter till Åskel härse den stumme. Hon hade, då hon kommit hit ut till Island, tagit land öster om Markarfljot mellan Oldesten och Säljalandsmule. Hennes son var Holtatore, fader till Torlef korp, som Skogssläkten stammar från, samt till Torgrim store och Torger skårspjut. Nial bodde på Bärgtorshvål i Landöarna. Ett annat bo ägde han i Torolfsfjäll. Nial var en mycket rik man och vän att se. Men det var så, att skägg icke växte i hans ansikte. Han var så lagfaren, att ingen var hans jämlike, klok och framsynt, välrådande och hjälpsam — och där var hjälp i vart råd, han gav — hofsint och ädel, långsynt och långmint. Vansklig sak redde han ut för var och en, som kom till honom. Bärgtora hette hans husfru. Hon var Skarphedens dotter, en kärnkvinna, pålitlig men hårdsint. Hon och Nial ägde sex barn, tre söner och tre döttar, och alla komma de före i denna saga.

Unn och Gunnar.

Nu har man att förtälja, att Unn ött bort allt lösöret. Hon for till Lidarände, och Gunnar tog väl mot sin fränka. Hon var där om natten. Dagen efter sutto de ute och talade samman. Då föll hennes tal på, hur nödstadd hon var för penningar.

»Illa är det», sade Gunnar.

»Vad utväg vill du visa mig?» sporde Unn.

»Du kan få, vad du behöver», svarade han, »av de penningar, jag äger utestående på ränta.»

»Jag vill ej öda ditt gods», sade hon.

Hur vill du då hjälpas?» frågade Gunnar.

»Jag vill», sade hon, »att du kräver ut mitt gods hos Rut.»

»Det tror jag knappt lyckas», genmälte Gunnar, »då din fader ej fick det ifrån honom, och han var en väldig lagkarl. Men jag är föga kunnig i lagen.»

»Rut drev målet mera med våld än lag», sade hon, »och min fader var gammal. Därför syntes det folk rådligast, att han ej frestade fejd med Rut. Och nu äger jag ej den frände, som vill inlåta sig i detta mål, om du ej djärves det.»

»Väl vågar jag», sade Gunnar, »att kräva ut detta gods. Men jag vet ej, på vad vis jag skall inleda målet.»

»Far bort till Nial på Bärgtorshvål», inföll hon, »han skall nog förstå att lämna dig de råd, som här äro nödiga. Därjämte är han dig en god vän.»

»Nog väntar jag», svarade Gunnar, »att han giver mig som alla andra goda råd.»

Samtalets slöts med, att Gunnar åtog sig målet. Han gav henne de penningar, hon behövde till sitt bo. Unn for hem, och Gunnar red att råka Nial.

Denne tog väl mot honom, och de gingo strax till tals med varandra.

»Jag är kommen att söka goda råd hos dig», sade Gunnar.

»Många mina vänner äro goda råd värda», svarade Nial, »men jag tror, att jag skall göra mitt bästa, då det gäller dig.» Gunnar tillade:

»Jag vill göra dig kunnigt, att jag åtagit mig att för Unn kräva ut godset av Rut.»

»Detta är ett vanskligt mål», svarade Nial, »och vågsamt att utföra. Jag skall dock leta fram till dig råd, dem jag tror mig kunna vänta något av. De skola duga, om du i intet viker från dem. Men följer du dem icke, är ditt liv i fara.»

»I intet skall jag vika från dem», sade Gunnar.

Nial teg en stund och sade så:

»Jag har tänkt ut ett sätt att få målet fram. Det skall duga.»

Nials råd.

»Du skall rida hemifrån med två man. Ytterst skall du bära en regnkappa och under den en simpel brunröd kortrock. Innerst skall du ha dina egna goda kläder och i handen en småyxa. Envar av er skall föra två hästar, en fet och en mager. Och du skall ha smidessaker med dig hemifrån. Strax på morgonen skolen I rida. Då I kommen västerut över Hvitå, skall du låta din hatt sloka långt ned. Man kommer då att spörja, vem den reslige mannen är. Dina följesmän skola svara, att det är den store Köp-Heden från Öfjärd, som drager omkring med smide. Han är en vrångsint pratmakare, som tror sig ensam veta allt. Han tager ofta sina köp tillbaka och flyger på folk, så snart ej något går, som han vill. Du skall rida västerut till Borgarfjärden, och var du kommer skall du bjuda ut ditt smide och låta köpen ständigt gå tillbaka. Då skall talet gå, att värre krångelmakare än Heden ej finnes och att ryktet ingalunda ljugit på honom. Du rider så till Nordådalen och därifrån till Rutfjärden och till Laxådalen, tills du kommer till Höskuldstad. Där är du över natten och sätter dig nere vid dörren, och lutar med huvudet. Höskuld skall förbjuda envar att ge sig i tal med Köp-Heden och säga, att han är en ilsken karl. Nästa mor-

gon har du att fara din väg bort till gården närmast Rutstad. Där bjuder du ut ditt smide, tager fram det sämsta och förnekar, att det har några bräckor. Bonden tittar noga efter och finner felen. Du rycker det från honom och okvädar honom. Han skall yttra, att det vore underligt, om du mot honom skickade dig väl, då du mot alla andra ter dig illa. Du rusar på honom, änskönt du är ovan vid slikt. Men håll igen din styrka, att du ej varder känd och misstanke väckes. Till Rut blir bud skickat, att det nog blir bäst att skilja er åt. Han sänder efter dig, och du skall också komma. Man visar dig plats på lägre långbänken mitt emot hans högsäte. Du hälsar Rut, och han svarar dig vänligt och spörjer, om du är från Nordlandet. Du skall säga, att du är från Öfjärden. Han frågar då, om det finnes många berömda män där. »Lumpna karlar ha vi där till överlopps», svarar du. Rut frågar: »känner du till männen i Reykjardalen?» och du svarar: »över hela Island är jag hemmastadd.» »Finnas dugande kämpar i Reykjardalen?» spörjer han vidare. »Bara tjuvar och bovar», svarar du. Då skall Rut skratta och finna det nöjsamt. Sedan talen I om männen i Östfjärdingen, och du skall alltid ha något att lasta envar med. Så faller edert tal på Rangåvallarne.

»Du säger, att där är allra minst utsikt att finna en storman, allt sedan Mård giga dog. Han spörjer dig, varför du tror, att ingen kan fylla dennes plats. Du svarar, att han var så klok man och så lagfaren och mäktig att främja alla mål, att han alltid stod som en otadlad hövding. Han frågar dig, om du hört något om, hur det gick med honom och Mård.

»Jag vet», skall du säga, »att han tog husfrun från dig och du fick foga dig däri.»

»Finner du ej», frågar han, »att Mård kom till korta, då han ej kunde komma åt Unns gods, fastän han rett till målet?»

»Därpå kan jag nog ge svar», säger du; »du äskade honom till envig. Men han var en gammal man, och hans vänner rådde honom till att ej slåss med dig, och därmed hade målet fallit.»

»Det förklarade jag också», svarar Rut, »och enfaldigt folk trodde det vara lag. Men ingenting hade dock hindrat honom från att taga upp målet på nästa ting, om han ägt mod tillräckligt.»

»Jag vet det», säger du.

Rut frågar: »är du hemmastadd i lagen?»

»Man menade så», svarar du, »i min hemort där norrut. Men du får allt ändå säga mig, hur målet skulle tagas upp igen.»

»Vilket mål spörjer du efter?» frågar Rut.

»Efter det, som ej ett grand rör mig», genmäler du; »jag vill veta, hur förnyat krav på Unns gods rätteligen skulle göras.»

»Rut svarar: »man skall stämma mig så, att jag hör därpå eller också blott i min lagliga bostad.»

»Stäm då», säger du, »jag skall stämma efter».

»Då stämmer Rut, och du skall noggrant lägga märke till ordalagen. Rut menar, att du sedan må försöka dig. Du stämmer och gör det så förvänt, att blott vartannat ord är rätt. Rut ler och anar intet och säger, att mycket just ej var så riktigt. Du skall skylla på, att dina följesmän förbryllat dig. Du ber Rut säga fram stämningen än en gång och låta dig säga den efter. Han lovar dig det och stämmer. Strax stämmer du efter och låter vart ord falla rätt och spörjer sedan Rut, om det denna gången var riktigt stämt. Han skall förklara, att den stämningen kan ej visas tillbaka. Då säger du så högt, att dina följesmän höra det:

»Jag stämmer dig i det mål, som Unn Mårdsdotter givit mig i handom.»

»Så fort folket gått till sömns, skolen I stå upp, gå ut och bära edra sadlar bort till beteshagen, lägga dem på de feta hästarne och lämna de andra kvar. I skolen rida ur hagen upp till fjälls och stanna där tre dagar, ty så länge skall man leta efter eder. Därpå riden I söderut hem, sitten till häst om natten och liggen dolda om dagen. Vi andra skola rida denna sommar till tings och hjälpa dig med målet.»

Gunnar tackade Nial och red hem.

Köp-Hedens färd.

Två dagar därefter red Gunnar hemifrån med två män. De redo, tills de kommo till Blåskogsheden. Där möttes de av några ridande, som sporde, hvem den höge mannen var, som man såg så litet av. Hans följesmän svarade, att det var store Köp-Heden.

»Då slik man mötts», sade de, »kan ej värre väntas».

Heden ställde sig strax, som ville han fara på dem, men de drogo dock var sin väg

Gunnar for i allt fram, som Nial föreskrivit. Han var på Höskuldstad om natten, for därifrån nedåt dalen och kom till gården närmast Rutstad. Där bjöd han ut sitt smide och sålde tre järnvaror. Bonden såg, att smidet var bräckt, och sade, att svek var i köpet. Heden for strax på honom. Man skyndade till Rut, och han sände efter Heden. Denne for genast till honom och fick god välkomnad.

Rut bjöd honom plats midt emot sig. Och deras samspråk gick, som Nial menat.

Då sade Rut honom, hur han skulle taga målet, och sade fram stämningen, och Heden sade den efter och stämde avigt. Då smålog Rut och misstänkte intet. Heden bad honom stämma en gång till. Han gjorde det. Heden gjorde stämningen efter och framsade den rätt och tog sina följesmän till vittnen på, att han stämt Rut i det mål, som Unn Mårdsdotter givit honom i handom.

Om kvällen gick han till sängs som de andra. Men då Rut somnat, togo de sina kläder och vapen och buro dem ut till hästarne, redo över ån och fram på sidan af Hjardarholt, så långt dalen räckte. De stannade där i fjällen emellan den och Hökadalen på ett ställe, där ingen kunde finna dem, om man ej tillfälligtvis red på dem.

Samma natt vaknade Höskuld på Höskuldstad och väckte upp allt husfolket.

»Jag vill säga eder en dröm, jag hade», sade han. »Jag tyckte mig se en isbjörn gå ut här ifrån husen, så stor, att jag fast trodde dess make ej finnas, och den följdes av två ungar, som ville den väl. Den styrde sin gång till Rutstad och gick in i husen. Då vaknade jag. Jag vill spörja er, om I sågen något märkligt på den reslige mannen.» En av männen svarade honom:

»Jag såg, att under rockärmen stack det fram en gullbård och rött kläde; på högra handen bar han en gullring.»

»Den björnen», utbrast Höskuld, »var ingen annan mans fylgja än Gunnars å Lidarände. Nu ser jag klart allt, och vi skola nu rida till Rutstad.»

De gingo ut alla. De foro till Rutstad och slogo på dörren. En man gick ut och lyckte upp. De trädde strax in. Rut låg i sitt sängrum och sporde, vilka de komna voro. Höskuld nämnde sig och frågade, vad gäster han hyste. Rut svarade: »här är Köp-Heden.» Höskuld svarade:

»En helt annan storkarl har gästat dig, ty jag gissar, att Gunnar från Lidarände varit här.»

»Då har jag allt blivit överlistad», utbrast Rut.

»Vad har hänt?» sporde Höskuld, och Rut svarade:

»Jag sade honom, hur han skulle förfara med kravet på Unns gods, och jag stämde mig själv, och han stämde efter. På detta vis har han fått målet inlett och det lagligt ändå.»

»Här har Gunnar varit den slugaste», sade Höskuld. »Men han har icke ensam lagt detta råd. Nial har allt kläckt ut det åt honom, ty ingen är i klokskap hans make.»

De letade efter Heden, men han var försvunnen. De drogo samman folk och sökte i tre dagar och tre nätter utan att finna honom.

Gunnar for till Nial och sade honom, att rådet dugt.

Unns mål avgöres.

Gunnar red till Altinget. Rut och Höskuld redo även dit med stort följe. Gunnar förde fram Unns mål på tinget och stämde sina naboar att möta vid rätten. Rut hade ärnat anfalla honom med sin flock, men de djärvdes icke. Gunnar gick till Bredfjärdingarnes rätt.

Han förde fram sitt käromål på övligt sätt. Han bjöd Rut försvara sig. Rut nämnde vittnen på, att han förklarade hela tillredningen av målet ogiltigt, i det de tre vittnesmål, vilka bort inför rätten höras, uteblivit för Gunnar. Det ena gällde lysningen vid husbondens säng, det andra lysningen vid karldörren och det tredje Mårds lysning på Lagbärget. Just då hade Nial kommit till rätten. Han sade sig kunna hjälpa fram saken för käranden, ifall man här ville kämpa med lag och rätt.

»Nej, jag skall», sade Gunnar, »giva Rut samma val, som han gav Mård, min frände. Stå bröderna Höskuld och Rut så nära, att de kunna höra mina ord?»

»Vi höra», svarade Rut, »vad vill du?» Gunnar sade:

»Män, som här stå, vare hörande vittnen till, att jag äskar dig, Rut, till holmgång. Och du skall slåss med mig på den holme, som ligger i Öxarå. Vill du ej slåss, red då ut allt godset i dag.»

Gunnar gick från rätten med allt sitt folk. Höskuld och Rut gingo ock till sina bodar. Och man varken kärade eller svarade mer i målet.

Då Rut kom hem till boden, sade han:

»Aldrig har det förr hänt mig, att någon manat mig ut till holmgång och jag vägrat.»

»Du ämnar då att ge dig i enviget», sade Höskuld. »Men det sker ej, om jag får råda, ty du skall lika litet stå dig med Gunnar, som Mård stod sig med dig. Hellre skola vi tillsammans gälda godset.»

Bröderna sporde de andra bönderna, vad de ville skjuta till. De svarade alla, att de ville lämna, vad Rut önskade.

»Då gå vi till Gunnars bod och lägga fram godset», sade Höskuld.

De gingo dit och kallade ut Gunnar. Han steg ut i boddörren med några män kring sig.

»Nu kan du taga mot godset», sade Höskuld.

»Lägg fram det. Jag är färdig att taga emot det», svarade Gunnar.

De redde väl ut det hela. Höskuld yttrade:

»Njut det, som du vunnit det.»

»Ja, lycka skall godset bringa», sade Gunnar.

»Illa varder du en gång lönad», inföll Rut.

»Därmed får det gå, som det vill», svarade Gunnar.

Bröderna gingo hem till sin bod. Höskuld grämde sig. Han vände sig till Rut:

»Skall aldrig denna orättvisa varda hämnad på Gunnar?»

»Jo visst», genmälte Rut, »hämnden väntar honom, men oss varder den varken till tröst eller ära. Troligt är dock, att han i vår ätt kommer att söka efter vänskap.»

Gunnar visade fram godset för Nial. Han sade:

»God har utgången blivit.»

»Det är du, som lett målet dit», svarade Gunnar.

Man red hem från tinget, och Gunnar fick den största heder av målet. Han bragte Unn allt silvret och ville ej själv hava det minsta därav men sade sig ha rätt att efter detta ställa större krav på henne och hennes fränder än på någon annan. »Så är det», sade hon.

Valgård. Nials söner.

En man hette Valgård. Han bodde på gården Hof vid Rangå. Valgård grås broder var Ulf örgode, som sturlungar och oddemän stamma från. De räknade Harald hildetand och Ivar vidfamne bland sina förfäder. Från Ulf är kommen i fjärde led Sämund vise. Bröderna Ulf och Valgård foro att fria till Unn, och hon gifte sig med Valgård utan att rådspörja en enda av sina fränder. Det misshagade Gunnar och Nial och många andra, ty Valgård var en lömsk och ovänsäll man. De fingo en son, som hette Mård, och han är mycket med i denna saga. Då han kommit till mans ålder, visade han sig vara en fiende till sina fränder och allra mest till Gunnar. Han var listig i sinne och ondskefull i råd.

Nu skola Nials söner nämnas. Skarpheden hette den äldste. Han var en stor och stark man, väl vapenövad; han sam som sälen, lopp raskare än de flesta, var snabbtänkt och oförskräckt, snarfyndig, rapp i svaret och god skald men likväl lugn man för det mesta. Hans hår var brunt och på ett ställe hvirvlat. Han hade vackra ögon och bleka, skarpa drag. Näsan var krökt, och tandgården låg högt. Hans mun var ful, och likväl var han den ståtligaste härman.

Grim hette Nials andre son. Han hade svart hår och var dock vackrare att se än Skarpheden och var både stor och stark. Hälge hette Nials tredje son. Han var stark och väl vapenövad. Han var en klok och lugn man. Alla voro de ogifta, Nials söner. Hös-

kuld hette hans fjärde son. Han var född utom äktenskapet. Hans moder hette Rodny, var Höskulds dotter och syster till Ingjald från Källorna.

Nial sporde Skarpheden, om han ville taga sig hustru. Han bad sin fader råda. Nial friade för honom till Torhild, Ramns dotter från Torolfsfjäll, och därför nämner sagan där hans andra bo. Skarpheden fick Torhild men bodde dock hos sin fader. För Grim friade Nial till Åstrid från Djupåbacke. Hon var änka och mycket rik. Grim fick henne men stannade dock kvar hos Nial.

Åsgrim Ellidagrimsson.

En man hette Åsgrim, Ellidagrims son. Hans moder hette Jorun och var dotter af Tet, Ketilbjörn gamles son från Mossfjäll. Åsgrims broder hette Sigfus. Hans dotter var Torgärd, moder till Sigfus, Sämund vises fader. Gök Trandelsson var Åsgrims fosterbroder, en av de käckaste och ypperst utrustade män, som funnits. Det gick illa mellan honom och Åsgrim, ty Åsgrim vart hans baneman. Åsgrim ägde två söner och bägge hette Torhall. Bägge voro de förhoppningsfulla. Grim hette ock en Åsgrims son. Åsgrims dotter hette Torhalla. Hon var en mycket vacker kvinna, hövisk och i allt förträfflig. Nial kom till sin son Hälge och sade:

»Jag har tänkt ut ett gifte till dig, ifall du vill följa mitt råd.»

»Det vill jag visst», svarade Hälge, »ty jag vet, att du både vill och kan råda väl. Var har du tänkt dig det?»

Nial svarade: »vi skola begära Åsgrims Ellidagrimssons dotter; det valet är det bästa.»

Hälge Nialssons frieri.

Kort därefter foro de att fria till kvinnan. De redo västerut över Tjurså och vidare fram, tills de nådde Tunga. Åsgrim var hemma och tog höviskt mot dem, och de voro där över natten. Nästa dag gingo de till tals med varandra. Då kom Nial fram med frieriet och bad om Torhalla för sin son Hälge. Åsgrim svarade väl därpå och sade, att de män ej funnes, med vilka han hellre ville gå i brudköp. Sedan talade de om giftermålet, och slutet vart, att Åsgrim fäste bort sin dotter till Hälge och tiden för bröllopet fastställdes. Gunnar var med vid detta gille och många andra de ypperste män. Efter gästabudet bjöd Nial Torhall Åsgrimsson hem till fostring, och han for till Bärgtorshvål och var sedan länge med Nial. Han höll mer av Nial än av sin fader. Nial lärde honom lag, så att han vart den lagfarnaste man på Island.

Gunnar rustar sig att fara utomlands.

Ett skepp kom ut till Island och lade till i Arnaböle åmynning. Hallvard vite, en man från Viken, förde det. Han tog sitt uppehåll på Lidarände, var hos Gunnar över vintern och bad honom titt, att han måtte göra en utlandsfärd med honom. Gunnar sade föga därtill men lät det dock ej vara olikligt. Om våren begav han sig till Bärgtorshvål och sporde Nial, hur rådligt han funne en utlandsresa.

»Rådlig synes den mig», sade Nial; »vart du kommer, skall du vinna vänskap och göra dig väl ansedd.»

»Vill du taga dig av min egendom, medan jag är borta?» frågade Gunnar, »ty jag vill, att min broder Kolskägg följer med, och jag ville, att du med min moder under tiden ser om boet.»

»Det skall ej hindra», svarade Nial; »fullt skall jag stödja dig i detta, då du vill det.»

»Som vän skall du visa dig», sade Gunnar och red hem. Norrmannen gav sig åter i tal med honom om utlandsresan. Gunnar sporde, om han gjort någon segelfärd till andra land. Han sade sig ha seglat till alla de land, som ligga mellan Norge och Gårdarike. »Och så har jag seglat till Bjarmaland», tillade han.

»Vill du segla ut med mig i österled?» frågade Gunnar.

»Det vill jag visst», svarade han.

Sedan redde Gunnar sig till utlandsfärd med norrmannen. Nial tog under sin värjo all Gunnars egendom.

Gunnars utlandsfärd.

Gunnar for utomlands och med honom Kolskägg, hans broder. De seglade till Tunsberg och voro där om vintern. Då hade hövdingeskifte timat i Norge. Harald gråfäll var död och så ock Gunnhild. För riket rådde Håkan jarl Sigurdsson. Hans moder hette Bärgljot, Tore jarl tigandes dotter. Ålof årbot hette hennes moder, dotter av Harald hågfagre. Hallvard sporde Gunnar, om han ville besöka Håkan jarl.

»Det vill jag icke», svarade Gunnar. »Äger du något långskepp?»

»Jag äger två», sade Hallvard.

»Då ville jag, att vi fore i härnad», sade Gunnar, »och samlade män till färd med oss.»

»Det vill jag då ock», svarade Hallvard.

Sedan foro de till Viken, togo där två skepp och gjorde sig redo att segla därifrån. Lätt fingo de gott manskap, ty rosande rykte gick om Gunnar.

»Varthän vill du nu hålla?» sade Gunnar.

»Först söderut till Hisingen», sade Hallvard, »att där söka Ölve, min frände.»

»Vad vill du honom?» sporde Gunnar.

»Han är en ädelsinnad man», svarade Hallvard, »och skall nog med något stärka oss till färden.»

»Farom då dit», sade Gunnar.

Så snart de voro segelfärdiga, höllo de österut till Hisingen och fingo där god välkomnad. Gunnar hade ej varit där lång tid, innan Ölve värderade honom mycket. Ölve sporde om hans färd. Hallvard svarade, att Gunnar ville i härnad och vinna sig gods.

»Ej är det klokt ärnat», sade Ölve, »då I haven så litet folk.»

»Då kan du ju öka på det», sade Hallvard.

»Gott tänker jag det är att med något hjälpa Gunnar», sade Ölve, »och fast du äger frändskap att tälja med mig, tyckes mig dock större vinst vara i att stödja honom.

»Vad vill du då lägga till?» sporde Hallvard.

»Två långskepp, ett tjugobänkat och ett trettiobänkat», sade Ölve.

»Vad manskap skall fylla dem?» frågade Hallvard.

»På det ena skall jag sätta mina huskarlar, på det andra bönder. Jag har dock sport, att ofrid är kommen i älven, och jag vet ej, om I kunnen komma bort.»

»Vem har lagt sig där?» sporde Hallvard.

»Två bröder», sade Ölve; »den ene heter Vandel, den andre Karl, Snöulf gamles söner från Götaland.»

Hallvard sade Gunnar, att Ölve hulpit dem med skeppen. Gunnar blev glad däröver. De rustade sig att lämna ön, och när de voro segelfärdiga, gingo de fram för Ölve och tackade honom. Han bad dem väl fara och akta sig för bröderna.

Gunnar i viking.

Gunnar styrde ut ur älven, och han och Kolskägg voro bägge på samma skepp. Hallvard var på ett annat. De sågo nu vikingaskeppen för sig. Gunnar sade:

»Varom någorlunda stridsrustade, ifall de angripa oss. Eljes giva vi oss ej i lag med dem.»

Vikingarne skilde sina skepp åt, så att väg vart mellan dem. Gunnar for där fram. Vandel grep en änterhake, kastade den i Gunnars skepp och halade det genast till sig. Ölve hade givit Gunnar ett gott svärd. Det svängde han — hjälmen hade han ej satt på sig —

sprang rakt upp i förrummet på Vandels skepp och högg en man dödshugg. Karl lade sitt skepp på andra sidan om Gunnars och sköt ett spjut tvärs över detta, och det kom vinande emot Gunnars midja. Han såg det och for åt sidan så snabbt, att ej en blick hann att fästa sig därvid, grep spjutet med vänstra handen och sköt det tillbaka. Den man, som stod för det, fick bane. Kolskägg grep ett ankar och kastade det i Karls skepp. Klon tog i bordet och gick igenom, sjön vältrade in, och alla männen lupo från det sjunkande skeppet och hän i de andra. Gunnar sprang nu över på sitt. Då kom Hallvard till, och kampen tog fart. Folket såg nu, att förmannen var oförfärad, och envar gjorde, vad han mäktade. Gunnar högg och sköt ömsevis, och mången man fick lämna livet för honom. Kolskägg följde honom väl. Karl gav sig över på sin broders skepp, och därifrån stredo de bägge dagen igenom. Kolskägg tog sig en gång vila på Gunnars skepp. Gunnar såg det. Han kvad en visa:

»Mycket mer du sörjt för
matglupsk örn, min broder,
än dig själv i kampen.
Korp av liken lever.
Att på ödda drakar
dricka blod han flaxar
flocktals hit i morgon.
Men dig törstar, kämpe.»

Sedan tog Kolskägg en kanna, full av mjöd och drack och slogs sedan. Till sist foro bröderna upp på vikingaskeppet, och Kolskägg gick längs det ena bordet och Gunnar längs det andra. Vandel kom emot Gunnar, högg strax till honom, och det tog i skölden. Gunnar bände så hårt med skölden, vari svärdet fäste, att detta brast under hjaltarne. Gunnar svängde sitt svärd. Vandel såg trenne blänka i luften, och han kunde ej se, var han bäst skulle sätta sköld för. Gunnar högg bägge benen undan honom. Kolskägg lade sitt spjut igenom Karl. Därefter gjorde de gott byte. De styrde dädan söderut till Danmark, så österut till Småland, slogos jämt och hade städse seger. De vände ej hem om hösten. Nästa sommar höllo de till Reval, mötte där vikingar, slogos genast och fingo seger. Vidare styrde de till Ösel och lågo där någon tid under ett näs. De sågo en man komma allena ned från näset. Gunnar gick upp i land emot honom, och de talades vid. Gunnar sporde efter hans namn, och han nämnde sig Tove. Gunnar frågade, vad han ville.

»Jag vill träffa dig», sade han; »härskepp ligga här på andra sidan näset, och jag skall säga dig, vilka män som föra dem: två bröder, en heter Hallgrim, den andre Kolskägg. Jag känner dem

som de väldigaste kämpar, och det vet jag, att de hava vapen så goda, att slika får man ej. Hallgrim äger en spjutyxa, och han har med säjd gjort sig säker mot varje vapen utom just mot den. Det följer med, att man strax vet, när det skall dräpas med spjutyxan; ty dessförinnan sjunger det så högt i den, att det höres långt. Så mäktig trolldom för den med sig. Kolskägg äger ett kortsvärd. Det är ock ett ypperligt vapen. De ha en tredjedel större följe än I. Gods ha de också mycket, och de ha dolt det i land; jag vet noga, var det finnes, De ha nu sänt ett spejarskepp ut förbi näset, och de hava full vetskap om eder. De rusta sig nu starkt och ärna lägga mot er, så fort de äro färdiga. Nu haven I ettdera att välja: fara hädan strax eller ock göra eder som fortast rustade till kamp. Fån I seger, skall jag ledsaga er till godset.»

Gunnar gav honom en gullring och gick sedan ned till sina män och sade dem, att härskepp lågo på andra sidan näset och »de veta allt om oss. Tagom nu våra vapen och görom oss väl och fort stridsfärdiga, ty här är gods att vinna.» Sålunda gjorde de sig redo, och då de voro färdiga, sågo de skeppen komma. Strid öppnades strax, de slogos länge, och manfallet vart stort. Gunnar drap mången. Vikingen Hallgrim sprang med sitt folk över på Gunnars skepp. Gunnar vände sig mot honom. Hallgrim lade till Gunnar med spjutyxan. En slå låg tvärs över skeppet, och baklänges hoppade Gunnar över den, så att hans sköld kom framom och Hallgrim stack igenom den och ned i slån. Gunnar högg honom i handen, och armen vart lam, men svärdet bet icke. Spjutyxan föll då ur Hallgrims hand. Gunnar grep den, rände den igenom Hallgrim och kvad en visa:

»Fällt jag har en väldig viking,
vapen till kamp han lyfta kunde.
Sporde jag, Hallgrim mot hjälmar höjde
härligt vapen i andra länder.
Alla dugande män det höre,
hur det kom till ulvamättarn.
Mig det skall — jag i fejd vet det föra —
följa i hand till livets ände.»

Gunnar höll ord: han bar spjutyxan, så länge han levde. Namnarne Kolskägg drabbade hop, och lätt var ej att se, vem av dem skulle vinna övertaget. Då kom Gunnar till och gav Kolskägg, Hallgrims broder, banehugg. Efter det bådo vikingarne om grid, och Gunnar gav den. Han lät mönstra de fallne och taga det gods, de döde ägt. Dem, han lämnat grid, gav han deras vapen och kläder och bad dem fara till sitt land. De styrde bort igen och Gunnar tog allt gods, som var tillbaka. Efter slaget kom Tove till Gunnar

och erbjöd sig leda honom till det gods, som vikingarne dolt, och han sade det vara både mer och bättre än det de nyss fått. Det täcktes Gunnar, och han gick i land med honom. Tove gick före bort till en skog, och Gunnar följde. De nådde dit, där mycken ved var buren samman. Tove sade, att därunder låg godset. De röjde undan veden och funno både guld och silver, kläder och goda vapen. Detta allt buro de till skeppen. Gunnar sporde Tove, varmed han ville lönas. Han svarade:

»Jag är en dansk man och gärna ville jag, att du förde mig till mina fränder.»

Gunnar frågade, varför han var i österled.

»Jag vart tagen av vikingarne», svarade han, »och satt i land här på Ösel, och jag har varit här sedan dess.»

Gunnar hos Harald Gormsson och Håkan jarl.

Gunnar tog Tove om bord och sade till Kolskägg och Hallvard: »nu skola vi hålla till Nordlanden.» De voro tillfreds härmed och bådo honom råda. Gunnar seglade ur österled med mycket gods. Han hade tio skepp, och med dem höll han till Hedaby i Danmark. Konung Harald Gormsson var där uppe i land. Gunnars ankomst mältes honom, och det sades med, att ingen var hans like på Island. Konungen sände några av sina män att bjuda honom till sig. Gunnar for strax till konungen, som tog väl mot honom och satte honom närmast sig själv. Gunnar var där en halv månad. Kungen hade till gamman att låta sina män pröva Gunnar i idrotter, och bland dem var ingen, som i någon idrott var jämgod med honom. Konung Harald sade till Gunnar: »mig synes, som om man långt finge leta efter din like.» Kungen lofvade att ge honom gifte och god lön, om han där ville fästa bo. Gunnar tackade för tillbudet och sade:

»Först vill jag fara till Island att återse mina vänner och fränder.»

»Då skall du aldrig komma igen till oss», sade kungen.

»För det skall ödet råda, herre», svarade Gunnar.

Han gav kungen ett gott långskepp och annan kostbarhet, som han fått i härnad. Kungen gav honom sin praktdräkt och gullglänsande handskar, ett ännebänd med gullknutar på samt en rysk hatt. Gunnar for norrut till Hisingen. Ölve tog mot honom med öppna armar. Han bragte Ölve tillbaks skeppen med det gods, de buro, och sade det vara hans lott av bytet. Ölve tog mot godset, nämnde Gunnar den ypperste man samt bad honom stanna där någon tid. Hallvard sporde Gunnar, om han ville besöka Håkan jarl. Gunnar menade sig kunna ha lust därtill, »ty nu är jag dock

i något försökt; det var jag ingalunda, då du sist manade mig därtill.» Därpå redde de sig till avfärd, foro norrut till Trondhem och trädde fram för Håkan jarl. Han gav Gunnar vänlig välkomnad och bjöd honom stanna hos sig om vintern. Gunnar tog mot det. Han aktades högt där av var man. Om julen gav jarlen honom en gullring. Gunnar fattade tycke för Bärgljot, jarlens fränka, och ofta syntes det på jarlen, att han gärna skulle åt honom givit henne, om han blott låtit ett ord falla härom.

Gunnar kommer åter till Island.

Om våren sporde jarlen Gunnar, vad han nu beslöte sig för. Han ville till Island.

»Det är missväxtår här i landet», sade jarlen, »och skeppsfarten till utlandet skall bli ringa. Dock skall du få i ditt skepp av mjöl och ved så mycket du vill.»

Gunnar tackade honom och gjorde tidigt på våren sitt skepp segelfärdigt. Hallvard for ut med bröderna. Tidigt på sommaren kommo de till Island. De landade i Arnaböle åmynning före altingstiden. Gunnar red strax hem från skeppet och satte män till att lossa det. Kolskägg red med honom. När de kommo hem, vart man glad vid att se dem. De voro blida mot husfolket, och högdragna hade de ej blivit. Gunnar sporde, om Nial vore hemma. Som han det var, lät Gunnar sadla sin häst och red till Bärgtorshvål med Kolskägg i följe. Nial gladde sig över besöket och bad dem vara där över natten. De stannade, och Gunnar förtalde om sina färder. Nial sade, att han redan var den ypperste kämpe och tillade:

»Och är du nu mycket prövad — dock skall du varda det än mer längre fram, ty mången skall avundas dig.»

»Med envar ville jag helst hålla fred», sade Gunnar.

»Mångt skall stöta till», genmälte Nial, »och ständigt skall du nödgas visa fiender tillbaka.»

»Gott vore mig då», sade Gunnar, »om jag ägde god sak.»

»Ja visst», svarade Nial, »så varder det ock, ifall du ej får lida för vad andra vålla.»

Nial sporde Gunnar, om han rede till tings. Gunnar jakade och sporde, om Nial själv ärnade sig dit.

»Nej», återtog han, »och jag såge helst, att ej heller du det gjorde.»

Gunnar gav Nial goda gåvor och tackade honom för vården om gods och gård och red hem. Kolskägg manade på honom, att han skulle rida till tings:

»Din heder skall växa därvid, ty många skola där söka dig.»

»Föga har jag sinne för att pråla, men gott synes mig att träffa goda män», svarade Gunnar.

Hallvard var även kommen till Lidarände och erbjöd sitt följe till tinget.

Gunnar och Hallgärd.

Gunnar red med de andra till tings. Så präktigt rustade voro de, där de drogo fram på tinget, att ingen fanns, som med dem kunde mäta sig: från alla bodar kom man ut för att undrande se på dem. Gunnar red hän till Rangåmännens bod och stannade där hos sina fränder. Mången for dit att träffa honom och spörja om nyheter. Han var vänlig mot envar och munter och förtalde allt, vad man ville veta.

En dag, då han gick ned från lagberget, såg han på sin väg nedanom Mossfjällboarnes bod några kvinnor komma mot sig, rikt utstyrda. Främst i flocken gick den vackrast prydda kvinnan. Hon hälsade Gunnar, då de möttes. Han hälsade höviskt igen och sporde, vem hon var. Hon hette Hallgärd, Höskuld Dalakollsons dotter. Frimodigt talade hon honom till och bad honom förtälja om sina färder. Och då han sagt, att han ej skulle neka henne det, satte de sig ned och talade samman. Hon satt där i röd och rikt sirad kjortel. Över sig hade hon en vid skarlakanskappa, gullbrämad ned i flikarne. Håret välde stort och fagert ned på bröstet. Gunnar bar den praktdräkt, som konung Harald Gormsson givit honom, och han hade om sin arm gullringen, skänkt af Håkan jarl. Så sutto de och talade länge högt samman. Till slut sporde han, om hon vore ogift. Hon jakade.

»Och vem som hälst dristar ej att gilja till mig», tillade hon.

»Tyckes dig då intet gifte gott nog?»

»Jo visst», svarade hon, »men nog är jag granntyckt.»

»Vad skulle du svara, om jag begärde dig?»

»Det har du visst ej i sinne», säger hon.

»Jo visst», svarar han.

»Har du lust därtill», säger hon, »så sök min fader.»

De slöto så sitt samtal. Gunnar gick strax bort till Dalamännens bod och träffade på några män där utanför, som han sporde, om Höskuld var i boden, och då de jakade, gick han in. Höskuld och Rut togo vänligt mot honom. Han slog sig ned emellan dem, och på deras samspråk kunde ej märkas, att missämja funnits. Gunnars tal föll till sist på, vad svar bröderna skulle giva, ifall han både om Hallgärd.

»Gott svar», sade Höskuld, »om det verkligen är din mening.»

Gunnar sade det vara hans allvar, »men så skildes vi sist åt, att mer än en kunde finna det troligt, att något samband oss emellan aldrig skulle komma att spörjas.»

»Vad synes dig, Rut frände?» frågade Höskuld.

»Detta synes mig ej vara ett jämgott gifte», svarade Rut.

»Vad grund har du därtill?» sporde Gunnar.

»Härpå vill jag svara dig det, som sant är: du är en käck och ädelsinnad man, men hon är mycket dolsk, och jag vill ej dölja dig något.»

»Nog ter du dig ärligt», var Gunnars svar, »men jag vill dock hålla för sant, att I fästen er vid vår forna fiendskap, om I ej viljen bifalla min begäran.»

»Ingalunda», genmälte Rut, »snarare är det därför, att jag ser, du ej mer har makt över dig själv. Men om vi också ej härutinnan skulle komma överens, ville vi dock vara dina vänner.»

Gunnar svarade: »jag har talat med henne, och hon var ej ohågad för detta giftermål.»

»Ja, jag vet», sade Rut, »att I låten ömsesidig åtrå råda. Det är också I själva, som sätten mest på spel.»

Rut sade otillfrågad Gunnar allt om Hallgärds skaplynne, och Gunnar tyckte till en början, att väl mycket hos henne nog kunnat vara annorlunda, men det slöts dock så, att de gingo i avtal. Man sände efter Hallgärd, och i hennes närvaro avhandlades giftermålet. Nu som förr läto de henne själv fästa sig. Bröllopet skulle stå på Lidarände och allt hållas hemligt så länge; men snart visste dock alla det.

Gunnar red hem från tinget och for att träffa Nial och sade honom giftermålet. Nial tog det tungt, och på Gunnars spörsmål, varför han funne det så oklokt, svarade han:

»Från henne skall allt ont utgå, då hon väl kommit hit österut.»

»Aldrig skall hon slita vår vänskap», sade Gunnar.

»Det skall dock komma rätt när», svarade Nial, »men alltid varder det du, som botar, vad hon brutit.»

Gunnar bjöd Nial till bröllop och alla de andra, han ville se från Bärgtorshvål. Nial lovade att komma. Därpå drog Gunnar hem och red sedan häradet runt att bjuda till gille.

Gunnars bröllop.

Tråen hette en man. Han var son av Sigfus, Sighvat rödes son, och bodde på gården Grytå i Fjlotslid. Han var Gunnars frände och en mycket ansedd man. Hans hustru var Torhild skaldkvinna.

Hon var ett ordtroll, som for med speglosor, och var föga älskad av Tråen. Denne var nu bjuden till gillet på Lidarände, och hans hustru jämte Bärgtora Skarphedensdotter, Nials maka, skulle stå för undfägnaden. Ketil, en annan son av Sigfus, bodde i Mark öster om Markarfljot och var gift med Torgärd Nialsdotter. Torkel hette Sigfus' tredje son, den fjärde Mård, den femte Lambe, den sjätte Sigmund och den sjunde Sigurd. Alla dessa voro Gunnars fränder och stora kämpar, och dem alla hade han bjudit till bröllop. Gunnar hade ock bjudit dit Valgård grå och Ulf örgode. Höskuld och Rut kommo med stort följe, varibland syntes Höskulds söner Torlek och Olof. I färd med dem voro bruden och hennes dotter Torgärd, den vänaste ungmö, fjorton vintrar gammal. Med bruden följde många andra kvinnor. Där voro också Torhalla, Åsgrim Ellidagrimssons dotter, samt Nials två döttrar, Torgärd och Hälga. Många gillesmän voro allt komna, och Gunnar bänkade så sina gäster i hallen: i högsätet mitt å ena långbänken satt Gunnar själv, närmast honom, inåt, Tråen Sigfusson, därpå Ulf örgode, så Valgård grå, så Mård och Rudolf och sist de andra Sigfussönerna. Allra innerst satt Lambe. Närmast Gunnar, utåt, sågs Nial, vid hans sida Skarpheden, så Hälge, så Grim, så Höskuld, så Haver spake, så Ingjald från Källorna, så Tores söner österut ifrån Holt. Ytterst bland stormännen ville Tore sitta, ty då var envar nöjd med den plats, han fått. Höskuld satt i högsätet mitt emot å andra långbänken och hans söner vid sidan om honom, inåt. Vid hans andra sida, utåt, hade Rut plats. Hur de övriga suttit, är ej omtalat. Mitt å tvärbänken satt bruden med dottern Torgärd på ena sidan och på den andra Torhalla Åsgrimsdotter. Torhild skaldkvinna sysslade med förplägningen, och hon och Bärgtora buro fram mat på borden. Tråen satt och stirrade på brudens dotter Torgärd. Detta ser hans hustru Torhild. Hon vredgas och kväder till honom:

»Skam att så gapande blicka —
blänger du skevt åt sidan,

Tråen.» Han steg strax fram över bordet, nämnde sig vittnen och förklarade sig skild från Torhild.

»Ej vill jag ha hennes speglosor eller skällsord över mig», sade han.

Och så långt gick han i sin iver, att han ej ville stanna vid gillet, om ej hon vrokes bort. Det gick så, att hon for sin väg. De sutto nu envar på sin plats och drucko och voro glada. Då tog Tråen tillorda:

»Öppet vill jag föra fram, vad jag har i sinnet. Jag vill spörja dig, Höskuld Dalakollson: vill du ge mig till äkta Torgärd, din fränka?»

»Det vet jag ej rätt», sade Höskuld; »mindre väl fann jag du skilde dig från den, du nyss ägde, dock — hurudan man är han, Gunnar?»

»Jag vill ej yttra mig därom», svarade Gunnar, »ty mannen är mig närskyld. Säg du din mening, Nial; på den lita alla.»

Nial sade: »om mannen är att säga, att han är i välstånd, i allt förträfflig och en den ypperste kämpe. Därför kunnen I gott tillstädja honom giftermålet.»

Då sade Höskuld: »vad tillråder du, Rut frände?»

»Väl kan du göra honom till viljes», svarade Rut »ty sådant gifte är värdigt nog.»

De underhandlade om villkoren och kommo i allt överens. Därpå stodo Tråen och Gunnar upp och gingo bort till tvärbänken. Gunnar sporde mor och dotter, om de ville jaka till detta avtal, och de svarade, att de ej hade något att invända. Hallgärd fäste så bort sin dotter Torgärd. Därefter bytte kvinnorna plats: Torhalla Åsgrimsdotter satte sig emellan båda brudarna. Höviskt gick nu gillet fram, och då det lyktats, red Höskuld med sitt följe västerut och Rangåmännen drogo hem till sina gårdar. Åt många gav Gunnar goda gåvor, och de togos tacksamt emot. Hallgärd övertog nu hushållningen och var som matmor myndig och mån att skaffa i huset. Torgärd tog emot styret på Grytå och var en god husfru.

Besöket på Bärgtorshvål.

Det var sedvanligt, att Gunnar och Nial var sitt år för vänskapens skull drogo till vintergästning hos varandra. Denna vinter var det Gunnar, som var bjuden till Nial, och han for därför med Hallgärd till Bärgtorshvål. Hälge Nialsson och hans hustru voro ej hemma. Nial tog väl emot Gunnar och Hallgärd, och då de varit där någon tid, kommo Hälge och Torhalla hem. Bärgtora gick med Torhalla hän till tvärbänken och sade till Hallgärd:

»Du skall ge plats för henne här.»

Hon gav till svar: »ej vill jag maka åt mig, ty jag vill ej sitta som en käring i vrå.»

»Här är det jag, som råder», sade Bärgtora, varpå Torhalla satte sig ned. Bärgtora gick sedan bort till bordet med handvatten. Hallgärd tog henne om handen och sade:

»Det är dock lätt att se, att du alls icke har något att brösta dig över framför Nial: du har en kartnagel på vart finger, och han är skägglös.»

»Sant är det», svarade Bärgtora, »men vi lasta ej varandra

därför. Din husbonde Torvald var ej skägglös, och dock rådde du honom bane.»

»Föga båtar det mig», utbrast Hallgärd, »att äga den tappraste man på Island, om du ej hämnas detta, Gunnar.»

Han sprang upp och steg fram över bordet.

»Hem vill jag fara», sade han. »Bättre är, att du träter där hemma med husfolket än väcker strid i annan mans boning. För mången hederstjänst har jag dessutom att löna Nial, och jag är ej en man, som låter mig hetsas av dig.»

Vid avfärden yttrade Hallgärd: »minns det, Bärgtora, att vi härmed icke skiljas.»

Hon skulle ej vinna något därpå, menade Bärgtora. Gunnar lät intet ord undfalla sig, for hem till Lidarände och stannade hemma vintern igenom. Det led snart fram på sommaren, och tiden var inne att fara till tings.

Kol dräper Svart.

Gunnar red till tings. Men innan han tog hemifrån, vände han sig till Hallgärd:

»Var nu foglig, medan jag är borta, och visa ingen ondska, där det gäller mina vänner.»

»Trollen tage dina vänner», svarade hon.

Gunnar såg, att det till intet gagnade att skifta ord med henne, och han red så hemifrån. Nial och alla hans söner redo även hemifrån.

Nu har man att förtälja, vad som tilldrog sig där hemma. Gunnar och Nial ägde en skog tillsamman på Rödaskridor. De hade ej skiftat den, utan bägge voro vana att hugga, vad de behövde, och ingen åtalade den andre för det. Kol hette Hallgärds arbetsfogde. Han hade varit länge i hennes tjänst och var en mycket illasinnad man. Svart hette en av Nials och Bärgtoras huskarlar och var av dem mycket omtyckt. Bärgtora bjöd honom en dag att fara till Rödaskridor att hugga ved, »och skall jag låta några andra draga den hem», tillade hon. Han sade, att han ville göra det arbete, hon lade för honom, och for upp till Rödaskridor, där han strax tog i med arbetet. Han skulle stanna där en vecka. Österifrån, från Markarfljot, kommo några tiggare till Lidarände och berättade, att de sett Svart nere på Rödaskridor fälla skog och det duktigt ändå.

»Så har väl Bärgtora i sinnet», sade Hallgärd, »att ej råna så litet ifrån mig, men jag skall råda för, att han ej hugger oftare.»

Ranveg, Gunnars moder, hörde det och yttrade: »goda ha hit-

tills husfruarna här österut ansetts, fastän de ej sysslat med mandråp.»

Natten gick, och om morgonen gav sig Hallgärd i tal med Kol:

»Jag har tänkt ut ett arbete åt dig», sade hon och gav honom en yxa; »far ned till Rödaskridor, där skall du finna Svart.»

»Vad skall jag honom?» frågade han.

»Det kan du fråga om, så ondskefull som du är. Du skall dräpa honom», sade hon.

»Det kan jag väl göra», svarade han, »fast nog är det mycket troligt, att det kostar mig intet mindre än mitt liv.»

»För minsta dåd ryggar du», sade hon, »och illa skickar du dig nu, då jag alltid talat gott för dig. Nog kan jag få en annan till att göra det, ifall du ej vågar.»

Vred grep han yxan, tog en av Gunnars hästar och red, tills han kom österut till Markarfljot. Här steg han av och dolde sig i skogen, tills arbetsfolket burit bort veden och Svart ensam var kvar. Kol sprang på honom med orden: »väl kunna flere än du hugga stort», satte yxan i hans huvud och högg honom dödshugget. Han red sedan hem och sade Hallgärd dråpet.

»Hell din hand», sade hon, »jag skall skydda dig, så att intet ont når dig.»

»Det må vara», sade han, »men något helt annat kom mig dock före, innan jag drap.»

Männen, som burit veden, kommo upp i skogen, funno Svart liggande där och förde honom hem till Bärgtorshvål. Hallgärd sände en man till tinget att säga Gunnar dråpet. Han tadlade henne ej därför i budets närvaro, och man visste ej, om han upptog det väl eller illa. Om en stund stod han upp och bad sina män följa sig. De gjorde så, och man gick till Nials bod. Gunnar sände en man in till honom och bad honom komma ut. Nial gick strax ut, och de gingo afsides.

»Ett dråp har jag att säga dig», började Gunnar »vållat det har Hallgärd, min hustru, Kol, min arbetsfogde, har verkställt det, och Svart, din huskarl, har stått för hugget.»

Nial teg, medan Gunnar omtalade förloppet. Därpå yttrade han:

»Det torde bli dig nödigt att ej låta henne göra allt, vad henne lyster.»

Gunnar föll in: »själv skall du döma i målet.»

Nial fortsatte: »svårt får du visst att sona alla Hallgärds dåd, ty de skola ha efter sig värre följder i fall, som gälla andra än oss två, och även skall det komma mellan oss mycket, som ej är, vad det borde vara, och nog skall det bli oss nödigt att minnas de vänord, vi

länge givit varandra. Jag väntar av dig, att du ter dig väl, fast det i längden skall komma att fresta på dig.»

Nial gick in på att själv döma i målet och sade: »jag vill ej taga detta mål för strängt: du skall gälda tolv ören i silver, men det vill jag lägga till, att om ifrån vår gård kommer något, varöver I haven att fälla dom, I då ej gören den tyngre för oss.»

Det vore billigt, menade Gunnar och gäldade strax böterna. Därpå red han till sin bod.

Då Nial och hans söner vänt hem från tinget, såg Bärgtora silvret och sade:

»Rätt är målet avdömt, men jämt så mycket skall också betalas ut för Kol, vad det lider.»

När Gunnar kommit hem, gav han Hallgärd hårda ord, men hon svarade blott, att bättre män än Svart fått mångenstädes ligga ogilla. Gunnar genmälte, att hon blott skulle råda för sina tilltag, »men själv skall jag råda för målens utgång». Hallgärd rosade sig jämt av Svarts dråp, och det grämde Bärgtora.

En dag for Nial med sina söner upp till Torolfsfjäll för att där ordna gårdsdriften. Då såg Bärgtora, där hon gick utanför husen, hur en man på en svart häst red fram mot gården. Hon stannade och gick ej in. Mannen kände hon ej. Han hade spjut i handen och ett kortsvärd i bältet. Hon sporde honom efter namnet.

»Atle heter jag», svarade han.

Tillfrågad varifrån han vore, svarade han: »jag är en man från östfjärdarne.»

»Varthän ämnar du dig?» sporde hon.

»Jag är en hemlös man», svarade han, »och jag tänkte söka Nial och Skarpheden och fråga dem, om de ville taga emot mig.

»Vari är du mest händig?»

»I åkerbruk», sade han, »och jag har gott handlag för mer än det, men jag vill ej dölja för dig, att jag har ett obändigt lynne, och titt har mången därav fått sveda.»

»Ej lastar jag dig för, att du ej är en stackare», sade hon.

Atle sporde: »har du något att säga här på gården?»

»Jag är Nials husfru», var hennes svar, »och fäster hjonen lika väl som han.»

»Vill du taga emot mig då?» frågade han.

»Ja, på ett villkor», sade hon, »ifall du vill göra allt det jag förelägger dig, om det nu också fölle mig in att sända dig att dräpa.»

»Du har sådana män omkring dig», genmälte han, »att du ej torde ha bruk av mig till slikt.»

»Här är det jag, som sätter villkoren», svarade hon.

»Då får det väl vara så», sade han, och hon tog emot honom.

Då Nial kommit hem med sönerna, sporde han Bärgtora, vad det där var för en man och han fick till svar:

»Han är din huskarl; jag tog mot honom, då han sade sig vara villig till arbete.»

»Stordåd kan han väl rå med», sade Nial, »men god gärning vet jag ej om han gör.»

Skarpheden var vänlig mot Atle. Nial red om sommaren med sönerna till tings. Gunnar var där ock. Då Nial for hemifrån, tog han med en penningpung. Skarpheden sporde: »vad är det för mynt, fader?»

»Det är silvret», sade Nial, »som Gunnar gäldade mig för vår huskarl förra sommaren.»

»Det kan allt vara gott till något», sade Skarpheden och log.

Atle dräper Kol.

Hemma sporde Atle Bärgtora, vad han den dagen skulle sköta.

»Jag har tänkt ut arbete åt dig», sade hon; »du skall fara och leta efter Kol, ty du skall dräpa honom nu i dag, om du vill göra mig till viljes.»

»Det faller sig förträffligt, eftersom vi äro skurkar bägge två», sade Atle, »men jag skall ändå gå honom så på livet, att en av oss stupar.»

»Nog skall du göra det gott ifrån dig», sade hon, »och du skall ej heller göra det för intet.»

Han gick, tog sina vapen och en häst samt red bort. Han styrde upp till Fljotslid och mötte där några män, som voro på väg ifrån Lidarände och hade hemma österut i Mark. De sporde Atle, varthän han ärnade sig. Han skulle rida och leta efter ett ök, sade han. De tyckte, att det var ett väl futtigt ärende för en sådan karl, men i alla fall vore det bäst att spörja sig för hos dem, som varit på benen hela natten.

»Vilka då?» frågade han.

»Dråp-Kol, Hallgärds huskarl, for nyss från sätern, och han har vakat natten i ände.»

»Jag vet knappt, om jag törs söka honom», sade Atle; »han är så ondsint, och jag får visst taga som varning annans vånda.»

»Du ser dock ut under ögonbrynen, som om du ej vore just rädd av dig», sade de och visade honom, var Kol var att träffa. Han drev på sin häst och red skarpt. Då han mötte Kol, sporde han:

»Går det gott med klövjandet?»

»Det angår dig platt ej, usling», sade Kol, »och ingen annan heller, som är *därifrån.*»

»Dig återstår vad mest kostar på — att dö», sade Atle och rände honom spjutet i midjan. Kol slängde yxan mot Atle men slog miste, föll av hästen och dog strax. Atle red, tills han fann Hallgärds arbetsfolk.

»Faren upp till Kols häst och tagen vara på den. Själv har han fallit av och ligger där död.»

»Har du dräpt honom?» frågade de.

»Nog skall det se ut för Hallgärd, som om han ej dött sotdöd», svarade han och red hem och förtalde Bärgtora dråpet. Hon tackade för detta verk och för de ord, han haft därom.

»Men jag vet ej», sade Atle, »hur Nial skall finna det.»

»Han skall nog taga det lugnt», svarade hon, »och ett bevis skall jag kunna ge dig därpå: han har tagit med sig till tings de trälsböter, som vi togo emot förra sommaren. De skola nu gäldas tillbaka för Kol, men fast målet så varder uppgjort, skall du dock vara på din vakt, ty Hallgärd skall inga avtal hålla.»

»Vill du kanske sända någon till Nial att säga honom dråpet?» frågade Atle.

»Nej», sade hon, »jag skulle helst se, att Kol finge ligga ogill.»

För Hallgärd inberättade man Kols dråp och de ord, Atle fällt, och hon menade, att hon nog skulle löna Atle. Hon sände därpå en man till tinget att säga Gunnar dråpet. Han sade ej mycket och sände en man att förkunna Nial det. Han sade intet. Men Skarpheden föll in:

»Nu för tiden äro trälarne vida mer fallna för storverk än förr: då flögo de i lufven på varandra — och det tyckte man var oskyldigt nog, men nu vilja de slå varandra ihjäl», och han log.

Nial ryckte ned penningpungen, som hängde på bodväggen, och gick ut, följd af sina söner. De gingo hän till Gunnars bod. Till en man, som stod i dörren, sade Skarpheden: »säg till Gunnar, att min fader vill träffa honom.» Gunnar tillsades och kom strax ut samt hälsade Nial och sönerna välkomna. Nial och Gunnar gingo avsides.

»Illa är det», sade Nial, »att min husfru brutit freden och låtit dräpa din huskarl.»

»Hon skall ej få hårda ord därför», sade Gunnar.

»Fäll du då dom i målet», sade Nial.

»Nåväl», yttrade Gunnar, »jag låter då dessa män vara lika dyra, Svart och Kol. Du skall gälda mig tolv ören i silver.»

Nial tog pungen och lämnade den åt Gunnar. Han kände strax igen sifret: det var detsamma, han givit Nial. Nial gick tillbaka till sin bod, och hans och Gunnars vänskap var lika stor som förr. Då Nial kom hem, förebrådde han Bärgtora dråpet, men hon menade, att hon aldrig skulle väja för Hallgärd. Denna rasade mot Gun-

nar för förlikningen, men hon fick det svar, att aldrig skulle han bryta med Nial och hans söner. Hon fnös till åt honom, men han brydde sig icke om det. Så vaktade man under vintern väl på, att intet stötte till.

Brynolf dräper Atle.

Om våren sade Nial en gång till Atle: »jag såge gärna, att du gåve dig österut till fjärdarne igen, så att ej Hallgärd mäter upp åt dig din livslängd.»

»Det rädes jag ej för», svarade Atle: »hälst vill jag stanna här, om jag får.»

»Det är dock mindre rådligt», sade Nial.

»Bättre synes det mig att dö i ditt hus än skifta husbonde», genmälte Atle. »Jag vill dock be dig att, om jag dräpes, inga trälsböter tagas för mig.»

»För dig skall man böta som för fri man», sade Nial, »men Bärgtora skall nog också lova dig något, som hon ärnar hålla — att din död skall hämnas.»

Han stannade kvar i sin tjänst.

Om Hallgärd har man att förtälja, att hon utan Gunnars vetskap sände bud västerut till Björnfjärden efter sin frände Brynjolf roste, Svans oäkte son, mycket illasinnad. Han var ypperlig till arbetsfogde, menade Hallgärd. Då Brynjolf kom till Lidarände, sporde Gunnar honom, vad han skulle där. Han skulle stanna där, sade han.

»Ej skall du ställa det bättre till i mitt hus», sade Gunnar, »efter allt vad jag hört om dig; men jag vill icke visa bort de fränder, Hallgärd vill hava hos sig.»

Gunnar talade sällan honom till men var dock ej ovänlig mot honom.

Led nu fram till tingstid, och Gunnar red med Kolskägg till tings. Då de kommit dit, träffade de Nial och sönerna, och de voro ofta samman i gott förstånd med varandra.

Bärgtora sade till Atle: »far upp till Torolfsfjäll och arbeta där en vecka.»

Han gav sig dit och var där i lön och brände kol i skogen.

Hallgärd sade till Brynjolf:

»Det har sagts mig, att Atle ej är hemma; säkert har han något arbete för sig på Torolfsfjäll.»

»Vad tror du han beställer?» sporde han.

»Ett och annat i skogen», sade hon.

»Vad skall jag honom?» frågade han vidare.

»Du skall dräpa honom», var svaret.

Han teg.

»Så rädd skulle Tjostolf ej sett sig på så ringa dåd som att dräpa Atle, vore han nu i livet.»

»Längre är dig ej nödigt att ägga», utbrast Brynjolf, tog sina vapen, steg till häst och red till Torolfsfjäll. Österom gården såg han ej väldig kolrök. Han red ditåt, steg av hästen och band den. Därpå smög han sig fram, där röken låg tjockast, och nu såg han, var kolgraven var. En man stod där, och Brynjolf såg, att han hade satt spjutet i marken hos sig. Han strök längs med röken in på honom, men mannen var så i farten med sitt arbete, att han ej såg honom nalkas. Brynjolf högg honom i hufvudet med yxan. Han ryckte till så häftigt, att Brynjolf släppte den. Atle grep spjutet och slungade det efter honom, men han kastade sig ned på marken, och spjutet susade över.

»Det var din lycka, att du kom så oväntadt över mig», sade Atle, »och nu skall Hallgärd glädjas, ty min död skall du tälja henne. Dock är det en tröst, att du ej har långt till samma lott. Tag nu också yxan, du lämnat kvar här.»

Brynjolf svarade intet och tog ej häller yxan, förrän Atle var död. Därpå red han hän till gården och gav dråpet tillkänna, drog sedan hem till Lidarände och förtalde det för Hallgärd. Strax sände hon ett bud bort till Bärgtorshvål med hälsning till Bärgtora, att nu var Kols dråp lönadt.

En man sändes till tinget att säga Gunnar Atles fall. Gunnar stod upp, ävenså Kolskägg, som utbrast: »olycksbringande varda dig Hallgärds fränder»; och de gingo hän till Nial.

»Jag kommer att förkunna dig Atles dråp», sade Gunnar och nämnde banemannen, »och jag vill nu bjuda dig bot därför, och jag vill, att du själv fastställer den.»

»Vi ha ju tänkt att aldrig låta något söndra oss», sade Nial, »men jag vill dock ej värdera honom som en träl.»

Gunnar fann det rätt och räckte Nial handen. Denne nämnde fram vittnen, och så förliktes de. Skarpheden inföll:

»Ej låter Hallgärd våra huskarlar just dö av ålder.»

»Moder din skall nog sörja för, att huggen falla skiftevis i gårdarne», svarade Gunnar.

»Därtill är allt för stor utsikt», sade Nial och fastställde böterna till ett hundrade i silver, som Gunnar strax gäldade. Många av de kringstående menade det vara väl mycket, men Gunnar förklarade vred, att fulla böter förr givits för män, som ej varit raskare än Atle. Och nu red man hem från tinget.

När Bärgtora såg silvret, sade hon till Nial:

»Du tyckes ha fyllt ditt löfte, men så står mitt kvar.»

»Det är ej nödigt, att du håller det», sade Nial.

»Du har dock en gång gissat något annat», sade hon, »och det skall också komma.»

Men Hallgärd sade till Gunnar: »har du guldit ett hundrade i silver för Atle och därmed gjort honom fri man?»

»Fri var han förut», sade Gunnar, »och hur som helst skall jag ej göra män ur Nials hus ogilla.»

»I haven allt kommit att likna varandra väl mycket, du och Nial», genmälte hon, »ty bägge ären I fega.»

»Sant är dock vad prövats», svarade han.

Gunnar var länge kall mot henne, tills hon åter närmade sig honom. Allt var nu lugnt den vintern. Då våren kom, ökade Nial ej sin tjänarskara. Om sommaren red man till tings.

Tord dräper Brynjolf

En man hette Tord och kallades Lösingsson. Hans far hette Sigtrygg och hade varit Nials moder Åsgärds lösing. Han drunknade i Markarfljot, och sonen Tord togs då upp i Nials hus. Tord var en stor och stark man och hade fostrat alla Nials söner. Han fick tycke för Nials fränka Gudfinna. Hon var skafferska där på Bärgtorshvål och gick nu med barn. Bärgtora kom en gång till Tord och sade:

»Du skall fara hän och dräpa Brynjolf, Hallgärds frände.»

»Dråpövad är jag minst av allt», svarade han, »men jag skall dock göra ett försök, om du vill.»

»Det vill jag», sade hon.

Därpå tog han en häst, red upp till Lidarände och lät kalla ut Hallgärd och sporde henne, var Brynjolf vore att råka.

»Vad vill du honom?» frågade hon.

Han svarade: »jag vill, att du säger mig, var han gömt Atles lik. Mig är sagt, att han bonat om det så illa.»

Hon visade honom till Åkratunga, där kunde han träffa Brynjolf.

»Se du blott till», sade Tord, »att det ej går honom som Atle.»

»Du har aldrig förr givit man bane», sade hon, »och där är nog intet att befara af ert möte.»

»Jag har aldrig sett mans blod och vet ej, hur det verkar på mig», svarade han och sprängde ur tunet ned mot Åkratunga. Ranveg, Gunnars moder, som lyssnade på deras ordskifte, vände sig till Hallgärd:

»För mycket fick han höra för dådlöshet; jag menar, han är en oförfärad man, och det skall nog din frände få pröva på.»

Brynjolf och Tord möttes på farvägen. »Värj dig, Brynjolf», ropade Tord, »ty jag vill ej smyga mig på dig.» Brynjolf red på Tord och riktade ett hugg mot honom. Tord svängde sin yxa till mothugg och slog skaftet sönder framom handen på Brynjolf och högg i blinken åter till honom. Yxan träffade bröstet och trängde in. Brynjolf föll av hästen och dog strax. Tord fann Hallgärds fårherde och lyste sig som Brynjolfs baneman, visade, var liket låg, och bad honom säga Hallgärd dråpet. Därpå red han till Bärgtorshvål och förkunnade Bärgtora och andra det. »Hell din hand», sade hon. Fårherden inberättade dråpet för Hallgärd. Förbittrad yttrade hon, att härav skulle mycket ont komma, om hon finge råda.

Gunnar och Nial förlikas.

Till tinget kom nu budskap om dråpet. Nial lät säga sig det tre gånger och utbrast: »flere varda nu dråpare än jag trodde.»

Skarpheden inföll: »den mannen har haft skäligen lätt för att dö, som fallit för vår fostrare, han, som aldrig förr sett mans blod. Många torde mena, att vi bröder med vårt skaplynne förr skulle ha kunnat ge ett dödshugg.»

»Länge dröjer det heller ej, innan slikt sker», sade Nial, »men mer än en skall säga, att I tvungits därtill.»

De gingo hän till Gunnar och kungjorde honom dråpet. »Stor var ej skadan», menade Gunnar, »dock var han en fri man.» Nial bjöd honom strax förlikning. Han jakade, och själv skulle han döma. Han fastställde böterna till ett hundrade i silver, som Nial gäldade på stället, och därmed voro de förlikta.

Sigmund kommer till Island.

En man hette Sigmund, son av Lambe, Sigvat rödes son. Han var en dugande köpfärdsman, hövisk i allt och vän, stor och stark. Han var mycket ärelysten, god skald och väl förfaren i de flesta idrotter, mycket larmande, spefull och bråkig. Han landade nu österut i Hornafjärden. Sköld hette hans stallbroder, en svensk, svår att handskas med. De skaffade sig hästar och redo västerut från Hornafjärden och fortsatte sin färd, tills de kommo in i Fljotslid till Lidarände, där de vänligt togos mot av Gunnar. Han bad Sigmund, sin nära frände, stanna där under vintern. Sigmund ville mottaga tillbudet, ifall Sköld också finge bli kvar.

»Slikt har jag hört om honom», sade Gunnar, »att jag ej tror, det han just är fallen att göra ditt sinne bättre, och det är vad du

behöver. Här är ock vanskligt att vistas, och jag skulle vilja ge er ett gott råd, dig och mina andra fränder: springen ej upp, då Hallgärd äggar, ty mycket tager hon sig före, som ej är efter mitt sinne.»

»Den vållar ej, som varnar», sade Sigmund.

»Så må man akta på rådet», svarade Gunnar, »och mycket kommer du att frestas. Håll dig alltid när mig och tag efter mina råd.»

Sedan voro de ständigt i följe med Gunnar. Hallgärd visade sig mycket vänlig mot Sigmund, och det gick så långt, att hon gav honom skänker och omhuldade honom ej mindre än Gunnar, och många hade ord om detta men voro mycket ovissa om, vad som låg därunder. Hallgärd sade till Gunnar:

»Det är ej så lätt att vara tillfreds med det hundrade i silver, som du tog mot för Brynjolf, min frände. Därför skall jag också låta hämna honom, om jag kan.»

Gunnar genmälte, att han ej ville skifta ord med henne och gick. Han talade med Kolskägg:

»Far hän till Nial och säg honom, att Tord må vara på sin vakt, fast förlikning skett, ty mig tyckes, som om här vore något att befara.»

Kolskägg red och sade Nial detta. Nial gav Tord del därav och tackade bröderna för deras trofasthet, och så red Kolskägg tillbaka hem.

En gång sutto Nial och Tord utanför gården. En bock var van att gå och beta på tunet, och ingen fick jaga bort den. Tord vände sig till Nial:

»Något sällsamt ser jag.»

»Vad ser du då, som synes dig så underligt?» sporde Nial.

»Mig kommer före, att bocken ligger blodig där borta i dälden.»

Nial svarade, att varken bocken eller något annat syntes till.

»Vad är det då?» sporde Tord.

»Döden är dig nära», sade Nial, »ty du har sett din fylgja. Var du blott på din vakt.»

»Det torde ej båta stort», sade Tord, »ifall så är mig förelagt.»

Hallgärd talade en gång med Tråen Sigfusson: »du skulle vara mig en måg, du, om du ville dräpa Tord på Bärgtorshvål.»

»Det vill jag icke», sade han, »ty då får jag över mig Gunnars vrede, och därtill är det heller ingen småsak, ty det dråpet skall snart varda hämnadt.»

»Vem skall hämna det?» sporde hon. »Kanhända gubben, den skägglöse?»

»Nej, icke han», svarade Tråen, »men hans söner.»

Så talade de länge tyst samman, och ingen visste, vad de hade emellan sig. Det hände sig en gång, att Gunnar ej var hemma,

men Sigmund och Sköld voro det. Dit var kommen Tråen från Grytå och de sutto alla med Hallgärd ute på gården och samtalade. Hon sade:

»Det haven I lovat mig, stallbröder Sigmund och Sköld, att I skolen dräpa Tord, Nialssönernas fostrare, men du, Tråen, har gett mig löfte att vara tillstädes.»

Alla fingo de tillstå, att de hade givit henne ett sådant löfte.

»Nu vill jag säga er, Sigmund och Sköld, vad I haven att göra. I skolen rida österut till Hornafjärden efter edert gods och komma hem först då tinget börjat, ty om I stannen här hemma, torde Gunnar vilja, att I riden till tings med honom. Medan Gunnar liksom Nial och hans söner dväljas på tinget, skolen I dräpa Tord.»

De godkände i allt hennes plan. Därpå redde de sig till färden. Gunnar misstänkte intet och red till tings. Nial sände Tord med ärende till en gård under Öfjällen, där han skulle stanna över en natt. Han for dit, men hans hemfärd försinkades, ty älven hade vuxit så hög, att ingen kunde rida däröver. Nial dröjde hemma en natt över i avaktan på Tord, som han ville ha i följe till tinget. Han tillsade Bärgtora, att hon skulle sända Tord dit, så fort han komme hem. Först tredje dagen därefter kom Tord, och Bärgtora sade honom, att han skulle rida till tings, men »först har du att fara upp till Torolfsfjäll och se om boet, och där skall du ej dröja mer än en dag eller två.»

Tord dräpes.

Sigmund och Sköld kommo hem österifrån. Hallgärd sade dem, att Tord var hemma, men om få dagar skulle han fara till tings; »nu bär det just väl till», sade hon, »men låten I honom nu slippa undan, fån I honom aldrig fatt.»

Några män togo vägen om Lidarände från Torolfsfjäll och förtalde Hallgärd, att Tord var där. Hon gick till Tråen och Sigmund:

»Nu är Tord på Torolfsfjäll», sade hon, »och nu han I tillfälle att kasta eder över honom, när han far hem.»

»Det skola vi göra», sade Sigmund.

De gingo ut, togo sina vapen och hästar och redo den väg, Tord hade att komma. Sigmund vände sig till Tråen:

»Nu skall du hålla dig undan, ty nödigt är ej, att vi alla ge oss på honom.»

»Det skall jag då», svarade han.

Om en stund kom Tord ridande mot dem, och Sigmund ropade:

»Giv hit dina vapen, ty nu skall du dö.»

»Ingalunda», svarade Tord; »till enviges med mig må du komma.»

»Nej, nu skall det båta oss, att vi äro flere», sade Sigmund. »Underligt är ej, att Skarpheden är tapper, ty det är sagt, att man bräs en fjärdedel på sin fosterfar.»

»Det kommer du att pröva på», svarade Tord, »ty Skarpheden skall hämna mig.»

Därpå redo de på honom, men han bröt sönder spjuten för dem bägge; så väl värjde han sig. Då högg Sköld av honom handen, men han högg igen med den andra en stund, tills Sigismund genomborrade honom. Död föll han till jorden, och de täckte honom med torv och sten. Tråen yttrade då:

»Olyckligt dåd ha vi här gjort, och Nials söner skola taga det dråpet mycket när sig, när de få spörja det.»

De redo därpå hem till Lidarände och förtalde Hallgärd sin färd. Hon visade sig glad över dråpet. Men Gunnars moder Ranveg sade:

»Det är sagt, Sigmund, att länge glädes ej hand över hugg — så varder det nu ock. Väl skall Gunnar lösa dig fri från detta mål, men om du än en gång biter på Hallgärds lockbete, så varder det din död.»

Hallgärd sände ett bud till Bärgtorshvål att förtälja dråpet och ett annat till tinget att säga Gunnar det. Bärgtora svarade, att hon ej gitte okväda Hallgärd för slikt — det vore för liten hämnd i ett så stort mål.

Gunnar och Nial förlikas.

Då sändebudet på tinget sagt Gunnar dråpet, utbrast han:

»Styggt dåd är detta, och värre tidning kunde ej komma till mina öron. Dock skola vi strax draga bort till Nial, och jag väntar, att han än en gång visar sig som vän, fast det kommer att stå hårt för honom.»

De gingo hän till Nials bod och bådo honom komma ut. Nial steg strax till ut Gunnar. Ingen mer än Kolskägg var i förstone vittne till deras samtal.

»Hård tidning», sade Gunnar, »har jag att bringa dig — Tord Lösingssons dråp. Jag bjuder dig självdöme.»

Nial stod en stund tyst och sade så:

»Gott tillbud är detta, och jag skall taga mot det, fast jag därför kan vänta mig skarpa ord av min husfru och mina söner, ty de skola lika det mycket illa. Dock vill jag våga, ty jag vet väl, att jag här har med en ädel man att skaffa, och jag vill ej heller, att genom mig avbräck vållas i vår vänskap.

»Vill du kanske låta dina söner vara tillstädes?» frågade Gunnar.

»Nej», svarade Nial, »ty de skola ej bryta den förlikning, jag gör, men äro de tillstädes, skola de näppeligen hjälpa till med den.»

»Du har nog rätt», sade Gunnar, »var då ensam om målet.»

De togo varandra i hand och förliktes väl och fort. Nial gav dom:

»Till två hundraden i silver bestämmer jag boten, fast det måhända synes dig mycket.»

»Ej för mycket», svarade Gunnar och gick hem till sin bod.

Nials söner kommo hem, och Skarpheden sporde, varifrån det myckna och goda silvret kommit, som hans fader höll i handen. Nial svarade:

»Jag mäler eder Tords dråp, er fostrares, och vi hava redan förlikts i målet, jag och Gunnar. Han gav dubbel mansbot för Tord.»

»Vilka äro dråparne?» sporde Skarpheden.

»Sigmund och Sköld, men Tråen var tillstädes», svarade Nial.

»Stor styrka ha de tyckt sig behöva», utbrast Skarpheden; »men hur långt skall det gå, innan vi få röra på handen?»

»Långt varder ej till dess», sade Nial, »och då skall du ej heller hållas tillbaka. Men stor makt ligger på, att I ej bryten denna förlikning.»

»Vi få då göra dig till viljes», genmälte Skarpheden, »men kommer något mer emellan dem och oss, då skola vi minnas gammal fiendskap.»

»Ja, då skall jag ej heller söka afböja, vad I ämnen», sade Nial.

Sigmunds nidkväde.

Man bröt upp från tinget. När Gunnar kom hem, vände han sig mot Sigmund:

»Större olycka drager du med dig än jag trodde, och illa brukar du din mandom. Dock har jag förlikt dig med Nial och hans söner, och helst skulle du ej nappa mer på Hallgärds krokar. Med mig är du ej samsläktad i lynne. Du far med spott och hån, och det har jag icke håg för. Men med Hallgärd drager du väl sams, ty I stämmen i skaplynne mera samman.»

Länge talade Gunnar honom skarpt till. Sigmund svarade hovsamt och lovade att hädanefter mer lyda hans råd. Gunnar menade, att det vore honom gagneligast. En tid gick, och alltid talades de vänligt vid, Gunnar, Nial och hans söner, fast vänskapen ej var så stor mellan husen i övrigt.

Det hände sig, att några tiggarkvinnor kommo ifrån Bärgtorshvål till Lidarände, sladdersamma och ondtungade. Hallgärd

satt i sin frustuga, som hennes vana var. Därinne voro ock Torgärd, hennes dotter, och Tråen, ävenså Sigmund och många kvinnor. Varken Gunnar eller Kolskägg var där. Tiggarkvinnorna gingo in i frustugan, och Hallgärd hälsade dem och lät giva dem plats. Hon sporde dem om nyheter, men de sade sig inga ha att förtälja. Hon frågade dem, var de varit om natten. »På Bärgtorshvål», svarade de.

»Vad hade Nial för sig?» sporde hon.

»Han drogs med att sitta», sade de.

»Vad funno sönerna på?» sporde hon vidare; »de mena sig nu vara några karlakarlar.»

»Ja, de se stora ut, när de stå upp», sade de, »men ännu är ej prövat, vad de duga till. Skarpheden vässte en yxa, Grim skaftade sitt spjut, Helge hamrade hjalte fast vid sitt svärd, och Höskuld nitade handtag vid en sköld.»

»Då ha de väl i sinne några riktiga stordåd», sade Hallgärd.

»Ej veta vi det», svarade de.

»Vad gjorde Nials huskarlar?» frågade hon.

»Vad de andra gjorde kommo vi ej underfund med», sade de, »men den ene körde spillning på backarne.»

»Vad skulle det tjäna till?» sporde hon.

»Han menade, att höet skulle växa bättre där än annorstädes», sade de.

»Den gången var Nial dum», utbrast hon, »han, som annars vet råd för allt.»

»Hur så?» frågade de.

»Jo, det är självklart», gav hon till svar, »att han hellre bort låta spillningen köras i skägget på sig, så att han en gång kunde komma att se ut som andra manfolk. Kallom honom nu skägglöse gubben och sönerna hans dyngskäggen, och kväd du något härom, Sigmund, och låt oss hava gamman av, att du är skald.»

»Därtill är jag strax redo», svarade han och kvad dessa visor:

»Vi, o handvän kvinna,
hamrar flock av dyngskägg
där i hallen rådvill
handtag fast vid skölden?
Mäktar dock ej modfälld
man att löpa undan
hån, ur kvädet väller,
kvinna gullomsmyckad.

Gärna skägglös gubbe
skymfords mening spörje.
Lätt på ledig timme
läre se'n han in dem.

Vedernamn, för vackert,
valts med spott åt dyngskägg.
I en dikt, som duger,
dårars lov jag täljer.

Nu ha männen nämts med
namn, som just är värdigt.
Skall de skadelystne
städs jag dygnskägg kalla.
Fattom oss som kortast:
folkets håg jag prövat —
skall på folkts läppar
ligga: skägglös gubbe!»

»Du är mig en klenod, som är så foglig», sade Hallgärd.

I detsamma kom Gunnar. Han hade stått utanför frustugan och hört alla de onda ord, som fallit. De blevo helt häpna, när de sågo honom träda in, och de tystnade alla, som nyss varit så högljudda och skrattande. Vred vände sig Gunnar till Sigmund:

»Dåre är du, och goda råd vräker du. Du nidar Nials söner och, vad värst är, honom själv, du, som förut kränkt dem. Detta skall ock varda din bane. Säger någon de ord efter, som här fälts, skall han bort härifrån och därtill ha över sig min vrede.»

Gunnar gick ut, och så räddes de för honom alla, att ingen tordes säga om ett ord. Tiggarkvinnorna hviskade sinsemellan, att de nog skulle få lön af Bärgtora, om de sade henne, vad här yttrats. De drogo ned till Bärgtorshvål, och, oåtsporda, förtalde de henne i enrum allt.

Då man satt sig till bords», sade Bärgtora:

»Gåvor äro eder givna, husbonde och söner, och stackare varden I, om I inga gengåvor given.»

»Vad är det för gåvor?» sporde Skarpheden.

»I, mina söner», sade Bärgtora, »haven alla fått en skänk till hopa — I ären kallade dyngskäggen, men husbonden min skägglöse gubben.»

»Ej ha vi kvinnosinne», svarade Skarpheden, »att vi vredgas vid allt.»

»Vredgades dock Gunnar å edra vägnar», genmälte hon, »fast han synes hovsint. Och hämnens I icke detta, då skolen I aldrig hämnas någon skymf.»

»Käringen, moder vår, finner gamman i att hetsa oss», sade Skarpheden och hånlog. Dock sprang honom svetten i pannan, och röda fläckar trädde fram på kinderna, vad eljes ej var fallet. Grim satt tyst och bet i läppen. På Hälge rördes ingen muskel. Höskuld gick bort mot dörren med Bärgtora. Hon kom raskt tillbaka, och det skälvde i henne av vrede. Nial sade:

»Fram kommer man, husfru, fast man sakta far, och det går så med många mål, hur kränkt man än känner sig, att efter tagen hämnd komma fram skilda meningar därom.»

Då Nial om kvällen låg i sin säng, hörde han, hur en yxa utanför rörde vid brädväggen, så att det klang. Därinne var ett annat lyckt sängrum, och därpå plägade sköldar hänga. Nial såg, att de voro borta.

»Vem har tagit ned våra sköldar?» sporde han.

»Dina söner gingo ut med dem», svarade Bärgtora.

Nial ryckte raskt skorna till sig och for ut, gick på andra sidan huset och såg, hur sönerna skredo uppför backen. »Varthän ämnen I eder, Skarpheden?» sporde han. Skarpheden svarade:

»Ut att leta efter dina får.»

»Ej tänken I dräpa dem med vapen», sade Nial; »i annat ärende ären I stadda.»

»Laxar skola vi fånga, om vi ej finna fåren», genmälte Skarpheden.

»Väl vore då, om ej laxarne sprattlade undan», sade Nial.

Sönerna drogo sin väg, och Nial gick tillbaka in i sin säng. Han vände sig till Bärgtora:

»Därute voro sönerna dina alla i vapen, och du har väl äggat dem till något.»

»Innerligt skall jag tacka dem, om de bringa mig hem bud om Sigmunds dråp», sade Bärgtora.

Nialssönerna dräpa Sigmund och Sköld.

Nialssönerna drogo upp till Fljotslid och dröjde över natten under höjddraget. I dagningen närmade de sig Lidarände. Samma morgon stodo Sköld och Sigmund tidigt upp och ärnade sig ut att leta upp en hästflock. De hade betsel med sig, togo sig hästar i tunet och redo bort. De sökte kring liden, tills de funno hingsten med sin stor flock mellan två bäckar. De förde djuren nära fram till vägen. Skarpheden såg Sigmund, där han gick i färgrik dräkt. »Sen I rödalven, svenner?» sporde han. De kunde tydligt se honom, de också.

»Du skall ej vara med i anfallet», yttrade Skarpheden till Höskuld, »ty ofta varder du obetänkt sänd ensam ut. Själv tager jag på egen lott Sigmund; det synes mig karlvulet nog. Men I, Grim och Hälge, skolen gå mot Sköld.»

Höskuld satte sig ned, medan de andra gingo vidare, tills de stötte samman med Sigmund och Sköld. Skarpheden sade:

»Tag dina vapen, Sigmund, och värj dig! Det är dig nu mer nödigt än att dikta nidkväde om oss bröder.»

Medan Sigmund väpnade sig, väntade Skarpheden. Sköld for mot Grim och Hälge, och de slogos våldsamt. Sigmund bar hjälm på huvudet, sköld vid sida, svärd i bälte och spjut i hand. Han rusade mot Skarpheden och satte spjutet i hans sköld. Skarpheden slog med sin yxa sönder spjutskaftet, lyfte yxan än en gång, högg i Sigmunds sköld och klöv den vid handtaget. Sigmund svängde svärdet med högra handen och slog det i Skarphedens sköld, så att det tog fäste däri. Skarpheden ryckte med skölden så hårdt, att Sigmund släppte svärdet, varpå han högg till honom med sin yxa Stridstrollet. Den kom i hans pansartäckta axel och klöv skulderbladet. Skarpheden ryckte den till sig. Sigmund sjönk i knä men sprang strax upp.

»Nu knäföll du för mig», sade Skarpheden, »men sträckt skall du ligga på marken, innan vi skiljas.»

»Hårt, om så varder», sade Sigmund och fick ett slag i hjälmen, varpå dödshugget följde.

Grim gav Sköld ett hugg i foten, så att den togs av ovan vristen. Hälge lade sitt svärd igenom honom, och fick han då sin bane.

Skarpheden såg Hallgärds fårherde, just då han huggit af Sigmunds huvud. Han lade huvudet i fårherdens händer, bjöd honom att bringa Hallgärd det och menade, att hon nog skulle veta, om det var det huvudet, som kvädit nid om Nial och hans söner. Fårherden kastade det från sig, så fort Nialssönerna lämnat honom; han vågade ej, medan de stodo där. Bröderna drogo vidare, tills de nere vid Markarfjot träffade några män, som de förtalde dråpen. Skarpheden lyste sig som Sigmunds baneman och Grim samt Hälge sig som Skölds. Därpå foro de hem och sade Nial sin färd.

»Lycka med eder bragd», yttrade Nial; »denna gång, då det så står, skall ej självdöme bjudas.»

Fårherden kom hem till Lidarände och förtalde Hallgärd allt.

»Skarpheden», sade han, »gav mig i händerna Sigmunds huvud och bad mig räcka dig det. Men jag tordes icke, ty jag visste ej, om du skulle lika det.»

»Illa var, att du ej gjorde det», svarade hon; »jag skulle bragt Gunnar huvudet, och han skulle då hämnats sin frände eller ock fått stå för var mans tadel.»

Hon gick till Gunnar och sade:

»Din frände Sigmunds dråp förkunnar jag dig. Skarpheden har dräpt honom, och han ville låta bringa mig huvudet.»

»Sådant hade Sigmund att vänta», svarade Gunnar, »ty onda råd föra till ont fram. Och du och Skarpheden hava alltid varit hätska mot varandra.

Gunnar gick. Han gjorde intet för att få dråpmålet under dom, fast Hallgärd ofta minde på och sade, att Sigmund låg där obött. Men han frågade ej ett grand därefter. Tre ting gingo, och på vart väntade man, att han skulle kära i målet.

Gunnar råkade en gång i svår förlägenhet, och han visste ej, hur han skulle komma ut därav. Han red till Nial. Denne tog vänligt mot honom.

»Goda råd är jag kommen att söka hos dig», sade Gunnar, »det gäller ett vanskligt mål.»

»Dem har du förtjänat», svarade Nial, och gav honom råden. Gunnar stod upp och tackade honom. Nial fattade i honom och sade:

»Allt för länge, Gunnar, har Sigmund, din frände, legat obött.»

»För längesedan gåvos böter för honom», svarade Gunnar, »dock vill jag ej visa bort, vad för mig är en ära.»

Aldrig hade bittra ord gått från Gunnar om Nials söner. Nial ville ej annat än att Gunnar själv avgjorde målet. Två hundraden i silver, bestämde Gunnar, skulle bötas för Sigmund. Sköld finge ligga ogilld. Allt silvret reddes strax ut.

På Tingskålatinget trädde Gunnar upp och kungjorde förlikningen, när folk där var samlat. Han höll fram, hur väl Nial och hans söner handlat mot honom, och nämnde de onda ord, som dragit död över Sigmund, och skulle ingen säga de orden efter vid äventyr att få falla ogill. De förklarade bägge, Nial och Gunnar, att aldrig skulle slikt komma emellan dem, att ej de själva kunde göra det gott igen. Det löftet hölls väl. Nial och Gunnar voro alltid vänner.

Gissur hvite och Ger gode.

En man hette Gissur hvite. Han var son av Tet, son av Ketilbjörn gamle från Mossfjäll. Islef biskop var Gissurs son. Gissur bodde på gården Mossfjäll och var en stor hövding.

Den man kommer nu till sagan, som heter Ger. Han kallades Ger gode och bodde på gården Lid i Biskopstunga. Han och Gissur följdes samman i varje mål.

På gården Hov å Rangåvallarne bodde Mård Valgårdsson. Han var en listig och illvillig man. Hans fader Valgård var vid denna tid utomlands, och hans moder Unn var död. Mycket avundades han Gunnar på Lidarände. Mård var en rik man och föga vänsäll.

Otkel på Kyrkoby.

En man hette Otkel, Skarvs son, Skarvs farbroder var Ketilbjörn gamle. Otkel bodde på gården Kyrkoby och var en rik man. Hans son hette Torger. Han var i unga år och var en förhoppningsfull svenn.

En man hette Skamkel. Han bodde på ett annat Hov och stod sig gott. Han var illvillig, lögnaktig och bråkig och svår i umgänget. Han var Otkels gode vän. Hallkel hette Otkels broder, en stor och stark man. Han bodde hos Otkel på Kyrkoby. Ännu en broder var Hallbjörn hvite. Han förde med sig ut till Island en träl, som hette Melkolv, irsk till ätt och mycket ovänsäll. Hallbjörn tog uppehåll hos Otkel, och Melkolv träl var med. Denne sade ofta, att han skulle finna sin ställning bättre, om Otkel ägde honom. Otkel led honom godt, gav honom kniv och bälte och hel klädnad, och trälen gjorde allt, vad Otkel ville. Han ville köpa honom av sin broder. Hallbjörn sade, att han finge den trälen till skänks, och menade det vara en sämre klenod än Otkel trodde. Så snart trälen kommit i Otkels ägo, gjorde han allt sitt arbete sämre. Otkel klagade titt för sin broder Hallbjörn över, att trälen uträttade så litet. Men han menade, att värre lyte fanns hos honom.

Vid denna tid kom svår missväxt, så att det brast både hö och mat runt om i bygderna. Gunnar delade med sig av sitt förråd åt mången, och alla, som kommo till Lidarände, fingo, så länge där fanns något. Så brast det till sist också Gunnar både hö och mat. Han bjöd då Kolskägg fara med sig ut i bygden. Även Sigfussönerna och Lambe Sigurdsson bjöd han göra följe. De foro till Kyrkoby, där de bådo Otkel komma ut. Otkel hälsade dem, och Gunnar sade:

»Det är nu så, att jag kommit hit för att be dig sälja mig hö och mat, ifall du är försedd.»

»Försedd är jag med bäggedera», svarade Otkel, »men intet vill jag sälja dig.»

»Vill du då giva mig det», sade Gunnar, »och kanske pröva på, hur jag vill löna dig igen?»

»Det vill jag ej heller», svarade Otkel.

Skamkel stod där och lade illvilliga ord till.

Tråen Sigfusson utbrast: »det vore ej mer än rätt, om vi här toge hö och mat, vad vi behövde, och lade värdet därav i stället.»

»Först måste det vara hart när förbi med Mossfjällsmännen, innan I, Sigfussöner, skolen råna dem», svarade Skamkel.

»Med rån fara vi ej fram», sade Gunnar.

Otkel sporde: »vill du köpa en träl av mig?.»

»Det drager jag mig icke för», svarade Gunnar. Han köpte trälen, och därmed red han bort.

Då Nial fick höra Gunnars färd, yttrade han: »det är illa handlat att neka Gunnar köp, och där kunna ej andra vänta sig något gott, då män som han ej få.»

»Varför skall du tala så mycket härom?» inföll Bärgtora: »mer värdigt är det dig att lämna honom både hö och mat, då intetdera tryter dig.»

»Det är dagsens sanning, du säger, husfru», sade Nial, »och med något skall jag visst förse honom.»

Han for upp till Torolfsfjäll med sönerna. De bundo hö på femton hästar och lastade fem med mat, varefter de drogo till Lidarände och kallade ut Gunnar. Han hälsade dem vänligt och Nial sade:

»Härmed bringar jag dig mat och hö till skänks. Jag vill ock, att du aldrig kommer till någon annan än mig, då du är nödställd.»

»Goda äro dina gåvor», svarade Gunnar, »men än mera värd synes mig din och dina söners vänskap.»

Nial for hem. Det led med våren.

Stölden i Kyrkoby.

Gunnar red till tings om sommaren. Många män från Sida gästade honom, och han bjöd dem välkomna åter, när de drogo från tinget. De lovade sig till honom igen, och man red mangrannt till tings. Nial och hans söner voro där ock. Tinget var lugnt.

En dag kallade Hallgärd på Melkolv träl:

»Jag har tänkt sända dig bort i ett ärende», sade hon; »du skall fara till Kyrkoby.»

»Vad skall jag där?» sporde trälen.

»Där skall du stjäla smör och ost», svarade hon, »så mycket du kan lasta på två hästar. Du skall lägga eld i förrådshuset. Envar skall tro, att den kommit upp av ovårdsamhet, och ingen skall tänka, att man stulit där.»

»Usel har jag varit, men aldrig har jag varit tjuv», invände trälen.

»Hör på maken», utbrast hon, »du gör dig god, du, som varit både tjuv och mördare, och du skall ej töras annat än fara — eller ock låter jag dräpa dig.»

Han trodde sig veta, att hon nog skulle göra det, om han ej lydde. Om natten tog han två hästar, lade klövsadlar på dem och

drog till Kyrkoby. Hunden skällde ej, den kände honom, lopp emot honom och visade sig vänlig. Han for bort till förrådshuset, lyckte upp och lastade mat på sina två hästar, brände sedan huset och drap hunden.

Då han red upp med Rangå, sprang hans skotvång sönder. Han tog upp sin kniv och lagade skon. Då han bröt upp, glömde han kvar kniven och bältet. Först då han hunnit till Lidarände, saknade han sin kniv men vågade ej fara tillbaka. Han bragte Hallgärd maten, och hon visade sig förnöjd över hans färd.

Då man i Kyrkoby om morgonen kom ut i gården, såg man skadan där skett. Strax sändes bud till tinget att underrätta Otkel därom. Han tog förlusten lugnt och menade, att den vållats av, att eldhuset hängt samman med förrådshuset. Alla trodde då, att detta var orsaken.

Man red hem från tinget, och många togo vägen till Lidarände. Hallgärd satte fram mat på bordet, och det togs in ost och smör. Gunnar visste väl, att sådan välfägnad ej var att vänta, och han sporde Hallgärd, varifrån den maten kommit.

»Från slikt ställe», svarade hon, »att du väl kan äta den, men eljes tillkommer det icke karlar att lägga sig i matlagningen.

»Illa är det, om jag är tjuvgömmare», utbrast Gunnar och gav henne en örfil.

Det slaget skulle hon minnas, sade hon, och löna, om hon kunde.

Hon gick från bordet, och Gunnar gick med. All maten bars bort, och kött sattes in. Och alla tänkte, att detta nog toges in som mera rättfången föda.

Gästerna bröto upp.

Skamkel.

En gång red Skamkel upp med Rangå för att se till fåren. Då såg han, hur något blänkte där i vägen. Han sprang av hästen, tog upp det — och det var en kniv och ett bälte. Han tyckte sig känna igen bäggedera och for till Kyrkoby.

Otkel stod på gården och hälsade honom vänligt. Skamkel sade:

»Känner du något till dessa ting?»

»Visst känner jag dem», svarade Otkel.

»Vem äger dem då?» sporde Skamkel.

»Melkolv träl», genmälde Otkel.

»Flera än vi två skola då känna dem», sade Skamkel, »ty jag vill giva dig trofasta råd.»

De visade sakerna för många, och alla visste, vem ägaren var.

»Vad vill du nu göra?» frågade Skamkel; och Otkel svarade: »vi skola fara bort till Mård Valgårdsson och få råd av honom.»

De foro till Hov och drogo fram det funna för Mård och sporde, om han kände det. Han jakade och tillade: »men huru så? Tron I er nu se spåren af något från eder gård leda till Lidarände?» Skamkel svarade:

»Svårt, mena vi, faller det sig för oss att följa de spåren, då vi stöta på så mäktiga män.»

»Det är väl sant», genmälte Mård, »men hända kunde, att jag visste ting finnas i Gunnars gård, dem ingen av er känner till.»

»Silver vilja vi ge dig», sade de »att du må taga dig av detta mål.»

»Det silvret varder mig visst dyrköpt; dock är det möjligt, att jag inlåter mig på vågstycket.»

De gåvo tre mark i silver, på det han skulle stå dem bi. Han gav det rådet, att man skulle skicka ut kvinnor med småvaror åt husfruarna och då se till, vad de finge i gengåvor på vart ställe, »ty alla äro af det skaplynnet», sade Mård, »att de först lämna från sig det, de stulit, om de ännu ha det i sina gömmen. Och så skall det gå här, ifall branden är anlagd. Kvinnorna skola sedan visa fram, vad de fått, och varder så det visat, som vi vilja veta, då vill jag vara fri från detta mål.» På detta gingo de in. Sedan foro de hem.

Mård sände några kvinnor ut i häradet, och de voro borta en halv månad. Då de vände åter, hade de med sig stora bördor, och Mård sporde dem, var dem givits mest. På Lidarände hade de fått det mesta, och Hallgärd hade varit den hedersammaste av alla husfruarna.

Han frågade dem, vad gott hon skänkt. »Ost», sade de. Han bad att få se den. De visade honom osten, och den var i många skivor, dem han tog i förvar. Kort efter for han till Otkel och bad honom taga fram Torgärds ostform. Det skedde, och man lade ned däri alla ostskifvorna. De fylde jämt upp formen. Och man såg, att åt kvinnorna skänkts en hel ostkaka. »Nu kunnen I se», sade Mård, »att Hallgärd månde ha stulit osten.» De lade alla tecken samman och funno det så vara. Mård sade sig nu hava skäl att varda fri från målet. Skildes de så.

Kolskägg kom till Gunnar.

»Harmligt att säga», sade han, »går det ryktet i bygden, att Hallgärd stulit och vållat den stora skada, som timat i Kyrkoby.»

Gunnar höll det allt för sant, »men vad råd taga vi nu till?» sporde han.

»Mest skyldig är väl du att bota, vad din hustru brutit», svarade Kolskägg, »och jag finner det rådligast, att du far hän till Otkel och bjuder honom gott bud.»

»Detta är väl talat», svarade Gunnar, »och så skall det vara».

Strax därpå sände han efter Tråen Sigfusson och Lambe Sigurdsson, vilka genast kommo. Gunnar sade dem, varthän han ämnade sig. De voro eniga med honom. Med elva man red Gunnar till Kyrkoby och kallade ut Otkel. Skamkel var där ock. »Jag går ut med dig», sade han, »ty här skall det bli bäst att bruka vett. Alltid vill jag stå dig närmast, när det mest tarvas dig, som just nu, och finner jag klokast, att du ställer dig stormodig.» Sedan gingo de ut, Otkel och Skamkel, Hallkel och Hallbjörn. De hälsade Gunnar. Han hälsade igen. Otkel sporde, varthän han tänkte fara.

»Ej längre än hit», svarade Gunnar, »och mitt ärende är att tala med dig om den skada, som här vållats af min hustru och trälen, jag köpte av dig.»

»Slikt var av den trälen att vänta», sade Hallbjörn.

»Gott bud vill jag bjuda», mälte Gunnar; »jag bjuder, att målet gives häradets bäste män i handom.»

»Det är ett vackert bud men obilligt», invände Skamkel; »du är vänsäll bland bönderna, men Otkel är det ingalunda.»

»Då vill jag erbjuda mig själv att döma», svarade Gunnar, »strax säga fram min dom, lägga min vänskap till och på stället reda ut allt silvret och böta dubbelt för skadan.»

Skamkel föll in:

»Det budet skall du ej taga mot, ty dumhet vore, om du gåve honom självdöme, då du själv äger rätt att kräva det.»

»Jag vill ej lämna dig självdöme, Gunnar», sade Otkel.

Gunnar yttrade:

»Jag ser, vad håg de bära mot mig, de män, här tala, om jag ock ej vet, när lönen vankas. Döm själv då!»

Otkel lutade sig till Skamkel och sade:

»Hur skall jag nu svara?»

»Detta skall du nämna väl bjudet», viskade Skamkel, »men likväl giva ditt mål i Gissur hvites och Ger godes händer. Mången skall då säga, att du är lik Hallkel, din farfar, som var en väldig kämpe.»

Otkel sade:

»Väl är detta bjudet, Gunnar, dock vill jag, att du ger mig tid att söka Gissur hvite och Ger gode.»

»Gör, som dig lyster», genmälte Gunnar, »men mer än en skall nog få att säga, att du ej hade öga för egen ära, då du ej tog emot de bud, jag bjöd dig.»

Gunnar red hem, och då han var borta, yttrade Hallbjörn:

»Här såg jag nu stor skillnad på män. Gunnar bjöd dig goda bud, men intet ville du taga mot. Och hur kan du tänka på att ge dig i hätsk delo med Gunnar, då ingen är hans jämlike? Dock är han så ädel man, att han nog skall låta sina bud stå, om du framdeles vill

taga mot dem. Rådligast synes mig, att du strax far att söka Gissur hvite och Ger gode.»

Otkel lät taga sin häst och redde sig i allt till färden. Han var ej skarpsinnig. Skamkel, som följde honom till vägs, yttrade:

»Underligt synes det mig, att din broder ej ville fria dig från detta omak. Jag vill tillbjuda mig att fara i ditt ställe, då jag vet, att alla färder falla dig mödosamma.»

»Det går jag in på», svarade Otkel, »men var nu sannfärdig.»

»Ja visst», menade Skamkel, tog mot hästen och Otkels färdekläder, och Otkel gick hem. Hallbjörn stod ute på gården och utbrast, då han såg honom:

»Illa är att äga träl till förtrogen. Och skola vi städse ångra, att du vänt om. Det är oklokt att sända den lögnaktigaste man i ärende, som väl kan sägas gälla mäns liv.»

»Du skulle allt varda förfärad», genmälte Otkel, »om Gunnar svängde över dig sin spjutyxa, då du redan är så rädd.»

»Ej vet jag», svarade Hallbjörn, »vem av oss då skulle känna sig räddast, men du skall en gång ha att berätta, att Gunnar ej står länge och måttar med spjutyxan, då han i vrede lyft den.»

»Ynkryggar ären I alla utom Skamkel», sade Otkel. Bägge voro då vreda.

Gunnar stämmes.

Skamkel kom till Mossfjäll och framställde för Gissur Gunnars bud.

»Mig synes det», sade Gissur, »som om dessa bud vore fullt goda — varför tog ej Otkel emot dem?»

»Det var mest därför, att man litet var ville unna dig heder av målet och han ville invänta din mening, vilket också kommer att mest båta alla.»

Skamkel stannade där om natten. Gissur sände en man efter Ger gode. Han kom till Mossfjäll bittida om morgonen. Gissur lade fram allt i saken och frågade, hur man nu skulle förfara.

Ger svarade:

»Just så, att saken ledes till bästa slut på det sätt, du nog redan tänkt dig. Nu skola vi låta Skamkel förtälja oss allt än en gång och så se till, hur det framställes af honom.» De gjorde så.

Ger sade:

»Måhända är det rätt förtalt, fast jag aldrig sett ett värre bovanlete än ditt, och föga gäller ytan, om du är att lita på.»

Skamkel gav sig på hemvägen. Först red han till Kyrkoby och kallade ut Otkel. Han välkomnade Skamkel. Denne bragte honom Gissurs och Gers hälsning.

»Vad målet angår, kan jag fritt säga ut, att det är Ger godes och Gissur hvites vilja, att du ej förliker dig med Gunnar. Deras råd är, att du far till Lidarände och stämmer Hallgärd för stöld och Gunnar för bruk av stulet gods.»

Otkel sade:

»Så skall i allt förfaras, som de rått till.»

»Mest fägnade dem», sade Skamkel, »att du ställt dig så stolt, och jag lät dig ock i allt stå dråpelig fram.»

Detta berättade Otkel för sina bröder. Hallbjörn yttrade: »Det är säkert den största lögn.» Tiden led, och de sista dagarne för stämning till Altinget voro inne. Otkel bjöd sina bröder och Skamkel att rida med på stämningsfärd till Lidarände. Hallbjörn sade, att han nog skulle fara med, fast den färden komme att ångras, vad det lede. Tolv tillsammans redo de till Lidarände. Då de kommo i tunet, stod Gunnar ute, och han märkte dem först, när de kommit fram till gården. Han gick då icke in. Otkel lät strax stämningen dundra fram. Då de lyktat den, sade Skamkel:

»Är det rätt stämt, Gunnar bonde?»

»Det borden I själva veta», sade Gunnar, »men minna skall jag dig en gång om denna färd och din rådgivning, Skamkel.»

»Det få vi ej skada av», sade Skamkel, »blott ej spjutyxan lyftes.»

Vred gick Gunnar in och sade Kolskägg det skedda.

Han utbrast:

»Skada, att vi andra ej voro ute, då skulle deras färd ha fått snöplig ände.»

Gunnar sade:

»Allt bidar sin stund, men den resan skall ej varda dem ärorik.»

Kort därpå for Gunnar till Nial och berättade, vad som hänt.

»Låt det ej gå dig till sinnes», sade Nial, »ty detta skall varda dig till den största heder, innan detta ting lyktar. Alla skola vi följa dig med råd och dåd.»

Gunnar tackade och red hem. Otkel red till tings med sina bröder och Skamkel.

På Altinget.

Gunnar red till tings och alla Sigfussönerna. Så ock Nial och hans söner. De gingo alla i följe med Gunnar, och det var sagt, att ingen flock visade fram sådana kämpagestalter. Gunnar gick till Dalamännens bod. Rut stod med Höskuld vid boden, och de hälsade vänligt Gunnar. Han förtalde dem allt om målet.

»Vad råd giver Nial?» sporde Rut.

Gunnar svarade:

»Han bad mig söka er, bröder, och säga, att han i denna sak skulle ha *en* mening med er.»

»Han vill då», sade Rut, »att jag för skyldskaps skull skall ge rådet, och det skall jag också. Till holmgång skall du äska Gissur hvite och Kolskägg Ger gode, om de ej bjuda dig självdöme. Vem som hälst kan man väl få att gå emot Otkel och hans bröder, och vi hava nu så stor styrka alla tillhopa, att du väl mäktar driva igenom det du vill.»

Gunnar gick hem till boden och sade Nial svaret.

»Det väntade jag», sade Nial.

Ulf örgode fick veta dessa rådslag och sade Gissur dem. Han vände sig till Otkel:

»Vem skänkte dig det rådet att fara åstad och stämma Gunnar?»

»Skamkel sade det vara ditt och Ger godes råd.»

»Var är den usling, som ljugit detta?»

»Han ligger sjuk där hemma i boden.»

»Därifrån stånde han aldrig upp», sade Gissur; »men nu skola vi alla gå till Gunnar och bjuda honom självdöme, fast jag ej vet, om han vill taga emot det.»

Mer än en fällde vreda ord om Skamkel, och han låg sjuk under hela tinget.

Gissur och de andra gingo till Gunnars bod. Man såg dem nalkas och mälte det in i boden till Gunnar. De stego alla ut och ställde sig upp i flock. Gissur hvite kom främst. Då de nått fram, sade Gissur:

»Vi bjuda dig självdöme, Gunnar, i ditt och Otkels mål.»

»Så var det icke efter ditt råd, jag stämdes?»

»Det rådet gav jag ej, varken jag eller Ger.»

»Då torde du ock vilja med dugande skäl styrka det.»

»Vad äskar du?»

»Att du svär ed.»

»Det vill jag, om du tager mot självdömet.»

»Det bjöd jag för en tid sedan, men nu synes mig, som vore här större mål att döma i.»

Nial sade:

»Ej bör självdömet afslås: därav får du dess större heder, ju större målet är.»

»För mina vänners skull», sade Gunnar, »skall jag giva dom. Men det råder jag Otkel, att han hädanefter ej ofredar mig.»

Bud sändes efter Höskuld och Rut, och de kommo. Gav då Gissur ed; så ock Ger gode. Gunnar övertänkte målet utan att rådgöra sig med någon och sade sedan fram sin dom.

»Min dom är denna», sade han; »dig skall gottgöras värdet av

huset och den mat, därinne var. För trälen vill jag ej giva dig bot, ty du dolde hans lyten. Tilldömer jag dig honom, Otkel, ty öron passa bäst, där de vuxit. Eder stämning förklarar jag gjord mig till hån, och som bot därför fastställer jag, vad detta är värdt, huset och vad därinne brann. Men synes eder bättre, att vi äro oförlikta, stånde det fritt. Jag har tänkt ut ännu ett råd för mig, och det skall då komma fram.»

Gissur svarade:

»Vi vilja ock, att du inga böter gäldar, men därom bedja vi dig, att du ville vara Otkels vän.»

»Det varder jag aldrig», sade Gunnar, »så länge jag lever — må han hava Skamkels vänskap, som han länge plägat.»

Gissur svarade:

»Vi vilja ändock lykta målet, fastän du ensam sätter villkoren.»

De gåvo varandra handslag på all denna förlikning. Gunnar vände sig till Otkel:

»Rådligast är det dig att fara till dina fränder, men vill du stanna där du nu är, så akta dig att yppa fejd med mig.»

Gissur sade:

»Detta är gott råd, och det skall han lyda.»

Gunnar hade stor heder av målet. Sedan red man hem från tinget. Gunnar satt nu i sin gård, och allt var lugnt någon tid.

Runolv, Ulv örgodes son.

Runolv, Ulv örgodes son, bodde på gården Dal öster om Markarfljot. Han gästade Otkel på väg från tinget och fick av honom i gåva en kolsvart oxe, nioårig. Runolv tackade för skänken och bjöd Otkel till sig, när han fann det lägligt. Då Otkel ideligen sköt upp sin färd, sände Runolv ofta bud på honom och minde på, och jämt lovade han komma. Otkel ägde två gulfuxar. De voro de bästa ridhästarna i häradet och höllo så av varandra, att den ene alltid lopp efter den andre. En norrman, som hette Ödulv, vistades i Otkels hus och fäste sin håg vid hans dotter Signy. Ödulv var en stor och stark man.

Otkels ridt.

En gång på våren talade Otkel om, att nu skulle man rida österut och gästa Dal, och alla voro med därom. Skamkel for med Otkel. Dennes båda bröder, Ödulv samt tre andra voro deras följeslagare. De redo österut till Markarfljot. Själv red Otkel en av gulfuxarna,

och den andra sprang lös vid sidan. Otkel sprängde fram, och bägge fuxarne började skena och rände från vägen upp till Fljotslid. Det bar fortare av än Otkel själv ville.

Gunnar hade nyss gått ensam hemifrån och hade en sädeskorg i ena handen och i den andra en handyxa. Han gick på sin åker och sådde; bredvid sig hade han lagt sin gudvävskappa och yxan.

För Otkel bar det nu fortare av än han själv ville. Han bar sporrar och sprängde upp över vången. De varsnade ej varandra, Gunnar och Otkel, och i detsamma Gunnar reste sig upp, red Otkel på honom, strök honom med sporren vid örat och ristade en stor skråma, som blödde starkt. Otkels följe kom till.

»Alla kunnen I se», sade Gunnar, »att du, Otkel, har blodat mig. Fräck är en slik framfart: först stämmer du mig, och nu rider du på mig och träder mig under fötterna.»

Skamkel sade:

»Tappert ter du dig, bonde, men väl så het var du på tinget, du då tog självdöme med hand på spjutyxan.»

»Nästa gång vi två råkas», genmälte Gunnar, »skall du få se spjutyxan.»

De skildes. Skamkel ropade till:

»Hårt riden I, svenner.»

Gunnar gick hem och nämnde ej för någon, vad som hänt, och ingen trodde heller, att såret, han bar, vållats af man. En gång sade han det dock för Kolskägg.

»Detta skall du säga för flera, att det ej må heta, att du åklagar död man, ty kraftigt jäv skall göras, om ej vittnen förut veta, vad I haft samman.»

Gunnar sade det för sina naboar, och så småningom började man att orda därom.

Då Otkel med sina följeslagare nått fram till Dal, togos de väl emot, och de dröjde där en vecka. Otkel förtalde Runolv sitt möte med Gunnar. Någon kom då att spörja, hur Gunnar vart till mods. Skamkel svarade:

»Vore det ej en sådan storkarl, skulle man säga, att han grät.»

»Illa är det talat», sade Runolv, »och då I härnäst träffens, får du nog att mäla, det gråten gått honom ur halsen. Väl vore, om ej bättre män än du finge lida för din ondska. Tyckes mig nu rådligare, att jag drager med eder, då I viljen fara hem, ty mig skall Gunnar ej göra men.»

»Det vill jag icke», svarade Otkel, »ty vi kunna rida över floden längre ned.»

Runolv gav Otkel goda gåvor och sade, att de aldrig mer skulle få se varandra. Otkel bad honom låta sonen, om det så ginge, få gott av, att de varit vänner.

Striden vid Rangå.

Nu har man att förtälja, huru Gunnar stod ute på Lidarände gård och såg sin fårherde komma mot sig i fyrsprång.

»Vi rider du så hårt?» sporde Gunnar.

»Jag ville vara dig trogen», svarade han; »jag såg åtta män rida ned längs med Markarfljot, och fyra av dem voro i bjärt dräkt.»

»Där är Otkel», sade Gunnar.

»Jag ville ock säga dig», lade fårherden till, »att jag hört flera smädliga ord från dem. Så sade Skamkel österut i Dal, att du grät, när de redo på dig, och jag tålde ej höra slikt från usla män.»

»Vi skola ej ömma för ord», sade Gunnar, »men hädanefter skall du ej syssla med annat än hvad du själv vill.»

»Skall jag kanske säga det till Kolskägg?» frågade fårherden.

»Gå du och sov», sade Gunnar; »jag säger Kolskägg, vad mig lyster.»

Svennen lade sig och somnade. Gunnar tog hans häst och sadlade den. Han tog sin sköld och gjordade sig med svärdet, han fått av Ölve, satte hjälm på huvudet och grep spjutyxan — och det sjöng högt till i den. Ranveg, Gunnars moder, som hörde det, gick fram och sade:

»Vred synes du mig nu, sonen min, och aldrig såg jag dig sådan förr.»

Gunnar gick ut, satte spjutyxan i marken, kastade sig i sadeln och red bort. Ranveg gick hän till stugan. Man var högröstad därinne.

»Högt glammen I här», sade hon, »men högre klang spjutyxan, då Gunnar gick ut.»

Kolskägg hörde orden. Han sade:

»Det torde båda något.»

»Väl är det», sade Hallgärd; »nu skola de röna, om Gunnar gråtande viker för dem.»

Kolskägg tog sina vapen, fick sig en häst och red efter, allt vad han kunde. Gunnar red tvärs över Åkratunga till Gelastomnar, därifrån till Rangå och ned till vadet vid Hov. Några kvinnor voro där på mjölkestället. Gunnar sprang av hästen och band den. Då redo de andra fram. Vägen vid vadet gick fram över lerig klippgrund. Gunnar ropade:

»Nu gäller det att värja sig — här är spjutyxan. Skolen I nu ock få röna, om jag gråter för eder.»

De sprungo alla av hästarna och foro mot Gunnar. Hallbjörn, Otkels broder, var främst.

»Kom ej hit», sade Gunnar; »dig ville jag minst vålla ont — dock skall jag ej skona någon, som kommer mig in på livet.»

»Kan ej hjälpas», sade Hallbjörn, »ty du vill dock dräpa min broder, och då är det skam, om jag sitter och ser på.»

Han stötte med bägge händer sitt spjut mot Gunnar. Gunnar sköt skölden för, och spjutet trängde igenom den, och så hårt satte han skölden i marken, att den stod fast; han grep till svärdet så hastigt, att ej öga kunde följa med, och högg Hallbjörn ovan handleden, så att handen togs av. Skamkel sprang på Gunnar bakifrån och högg efter honom med en stor yxa. Gunnar vände sig raskt om, slog spjutyxan emot och träffade Skamkels yxa i bladvinkeln, så den for honom ur handen ut i Rangå. Gunnar lade än en gång spjutyxan mot Skamkel, rände den genom honom, lyfte honom upp och kastade honom på huvudet i lergatan. Ödulv norrman höjde sitt spjut och slungade det mot Gunnar. Han tog det i luften, slungade det tillbaka, och det for igenom norrmannen ned i marken. Otkel högg med svärdet och riktade hugget emot benet nedanom knät. Gunnar tog ett språng i höjden, och Otkel högg miste. Gunnar stack till med spjutyxan och drev den genom honom. Då nådde Kolskägg fram. Han sprang strax på Hallkel och gav honom med kortsvärdet dödshugg. De dråpo där åtta män.

En av de kvinnor, som åsågo kampen, lopp hem till Hov, förtalde Mård, att man slogs nere vid vadet, och bad honom skilja männen åt.

»Det är väl inga andra än att man kan ligga lugn, om de också dräpa varandra», sade Mård.

»Det vill du väl ej säga», svarade hon, »det är Gunnar, din frände, och Otkel, din vän.»

»Pladdrar du alltid, ditt troll», sade han — och låg han inne, medan de slogos.

Efter detta redo Gunnar och Kolskägg hem, och de redo skarpt bort över sandbankarne. Gunnar for av hästen och kom ned stående. Kolskägg yttrade:

»Skarpt rider du nu, frände!»

»Så sade Skamkel ock, när jag sagt 'I riden på mig'.»

»Det har du nu hämnat», sade Kolskägg.

»Ej vet jag», sade Gunnar, »om jag i käckhet står så långt under andra män, som jag mer än andra drager mig för att dräpa.»

Nial gifver Gunnar råd.

Tidenden spordes, och det var mångas mening, att detta ej skett förr, än man kunnat vänta.

Gunnar red till Bärgtorshvål och förtalde Nial sitt verk. Han yttrade:

»Väldigt är verket, men hårdt har ock ditt tålamod frestats.»

»Hur skall det nu vidare gå?» frågade Gunnar.

»Vill du, att jag skall säga dig, vad ännu ej timat?» sade Nial. »Du skall rida till tings, och där skall du med hjälp av mina råd få av detta mål den största ära. Härmed börja dock dina dråpmål.»

»Giv mig goda råd», bad Gunnar.

»Det skall jag göra», sade Nial. »Dräp aldrig mer än en gång i samma släktlinje och bryt aldrig den förlikning, som gode män gjort mellan dig och andra, och allra minst i sådant mål, som jag nu varnat dig för.» Gunnar svarade:

»Slikt trodde jag var mer att frukta av andra än av mig.»

»Det förnekar jag ej», sade Nial, »dock skall du vara beredd på, att du har kort igen af ditt liv, ifall detta inträffar. Men eljes skall du varda en gammal man.»

Gunnar frågade:

»Vet du, vad som en gång varder din bane?»

»Det vet jag», sade Nial.

»Vad?» sporde Gunnar.

»Det, som envar minst mände ana», svarade Nial.

Därpå red Gunnar hem.

Bud sändes till Gissur hvite och Ger gode, ty de ägde att åtala Otkels dråp. De möttes och rådslogo om, hur de skulle gå tillväga. De enades om, att målet skulle dragas inför rätt. Man sökte efter någon, som ville åtaga sig målet. Men ingen var villig därtill.

»Mig synes», sade Gissur, »som vore här blott två utvägar: antingen skall en av oss föra målet — och då draga vi lott — eller ock måste mannen ligga ogill. Lätt kunna vi finna, att vi få svårt med att sätta målet i gång, ty Gunnar är fränderik och vänsäll. Och skall den, som undgår lotten, rida med i flocken och ej draga sig undan, förrän målet bragts till slut.» De drogo lott, och den föll på Ger gode.

Kort därefter redo Ger och Gissur västerifrån över åarna och kommo dit, där striden stått vid Rangå. De grovo upp liken och nämnde vittnen på banesåren. De lyste dråpen och kallade ut nio naboar att vittna i målet.

Dem sades, att Gunnar var hemma med trettio man. Ger gode sporde, om Gissur ville med hundra man rida till anfall mot honom. »Det vill jag ej», svarade han, »hur mycket större vår styrka än är.» De redo tillbaka hem.

Denna tillredning av målet spordes över alla häraden, och talet gick, att tinget nog skulle bli stormigt.

Gunnars och Ger godes tingsträta.

En man hette Skafte. Han var Torodds son. Far och son voro bägge stora hövdingar och väldiga lagkarlar. Torodd hölls för något bakslug och listig. De stodo på Gissur hvites sida i alla mål.

Männen från Fljotslid och Rangåvallarne drogo manstarka till tings, och så vänsäll var Gunnar, att de alla enades om att följa honom. De kommo till tinget och tältade sina bodar.

I flock med Gissur hvite voro bland andra hövdingar Skafte, Torodd samt Åsgrim Ellidagrimsson.

En dag drog man till lagbärget. Där stod Ger gode upp och lyste dråpmålen emot Gunnar och Kolskägg.

Fjärdingsrätterna sattes. Bägge parter infunno sig manstarka vid Rangåmännens domplats. Ger gode förde fram sitt käromål mot Gunnar på övligt sätt. Han äskade utslag av den tillkallade nabonämnden. Den förklarade, att den ej kunde yttra sig i norrmannen Ödulvs sak, då rätte målsäganden var i Norge, men gav utslag i Otkels och förklarade Gunnar skyldig.

»Jag för fram som värn för mig i detta mål», sade Gunnar, »att jag i naboars närvaro inför vittnen förklarade Otkel ligga ogill för det blodvite, han gav mig med sin sporre.» Han gjorde Gers hela tillredning av målet ogiltig. »Jag skall ock säga dig ett annat sätt för mig att handla», tillade han.

»Skall du äska mig till tvekamp efter din vana», sporde Ger, »och ej tåla lag?»

»Nej», svarade Gunnar, »jag skall från lagbärget stämma dig, för det du för Ödulvs dråp tillkallat en nabonämnd, som ej haft med det målet att skaffa. Och skall jag nämna dig skyldig att för den skull varda fredlös man.»

Nial sade:

»Ej må målet få sådan vändning, ty hård och hetsig bleve då trätan. Mycket har man, som mig synes, emot sig på bägge sidor. Några av dråpen äro sådana, att du, Gunnar, ej mäktar fria dig från att för dem dömas saker. Ger kan ock dömas saker för olaglig tillredning av målet efter Ödulv. Och det skall du veta, Ger gode, att ännu har ej den skoggångssak, som vilar över dig, blivit anlagd, men den skall ej heller läggas åsido, om du ej lystrar till mina ord.»

Torodd gode inföll:

»Mig synes, som vore det tryggast, ifall målet bilades. Men varför tager du dig så litet härav, Gissur?

»Jag finner», svarade Gissur, »att vi behöva starka stöttor att sätta till vår sak, om den skall kunna hållas uppe. Man kan också

se, att Gunnars vänner stå nära. Och det bästa, vi kunna göra vid målet, är att låta gode män avgöra det, ifall Gunnar det vill.»

»Försonlig har jag alltid varit», sade Gunnar, »I haven mycket att åtala, men jag har också, synes mig, varit nödd till vad jag gjort.»

På de visaste männens inrådan slöts det så, att alla målen hänskötos till en förlikningsnämnd. Sex män sutto i den. Målen avgjordes strax på tinget sålunda: Skamkel skulle ligga ogill; böterna för Otkel skulle gå ut mot sporrhugget, han givit Gunnar. För de andra dråpen bestämdes passande böter. Gunnars fränder hulpo honom med penningar, och för alla dråpen gäldades böter på tinget. Ger gode och Gissur hvite gingo bort och tillförsäkrade Gunnar fred och trygghet.

Gunnar red hem från tinget. Han tackade de män, som stött honom, och gav åt många gåvor och fick därav det största lov. Gunnar satt nu hemma i sin heder.

Starkad och hans söner.

En man hette Starkad. Han var son av Bark blåtandskägg, son av Torkel bundenfot, som tog land ikring Trehörningsfjället. Starkad var gift, och hans hustru hette Hallbära. Deras söner voro Torger, Bark och Torkel. Hildegunn läkekvinna var dessas syster. Bröderna voro stora översittare, hårdsinta och trätolystna. Sällan fick man sin rätt av dem.

Ägil och hans söner.

Ägil, broder till Anund i Trollaskog, bodde på gården Sandgil. Hans söner voro Kol, Ottar och Hök, deras moder var Stenvör, en syster till Starkad på Trehörning. Sönerna voro storvuxna, häftiga och vrångsinta män. De och Starkads söner höllo alltid samman. Gudrun nattsol var deras syster, mycket vän.

Ägil hade i sitt hus tagit emot två norrmän. Den ene hette Tore och den andre Torgrim. Aldrig förr hade de varit på Island. Vänsälla voro de och rika, därtill goda idrottsmän.

Starkad hade en hingst, röd till färgen, och man menade, att ingen hingst var med den jämngod i kamp.

En gång voro bröderna från Sandgil på gästning i Trehörning. De sutto och samspråkade vidt och bredt om alla bönderna där i Fljotslid, och det kom till sist på tal, om någon där skulle ha lust till en hingststrid. Några av de närvarande, som ville hedra och

smickra dem, menade på, att varken funnes bland bönderna den, som skulle våga sig i en slik strid, ej heller ägde någon ett sådant djur som de att föra fram. Då sade Hildegunn:

»Jag vet den man, som väl vågar en hingststrid med eder.»

»Nämn honom», sade de.

»Gunnar på Lidarände äger en brun hingst, och med den skall han gå till tävlan med eder och med vem som hälst.»

»I kvinnor haven alltid för eder», sade de, »att ingen kan vara hans like. Och fast Ger gode och Gissur hvite snöpligt veko för honom, är ej säkert, att det går oss på samma sätt.»

»Eder skall det gå värst», genmälte hon, och häftig träta följde. Starkad yttrade:

»Gunnar är den man, jag minst ville att I skullen giva eder i lag med, ty vanskligt varder eder att gå mot hans lycka.»

»Du har väl ej något emot, att vi föreslå honom en hingsthetsning?» sade de.

»Nej», svarade han, »blott I bjuden honom ärlig lek.»

Det skulle de. De redo till Lidarände. Gunnar var hemma; han gick ut, och Kolskägg och Hjort följde honom. De hälsade vänligt de komna och sporde, varthän de ärnade sig.

»Icke längre än hit», svarade de. »Oss är sagt, att du har en god hingst. Vi vilja bjuda dig strid.»

»Mycket kan man ej säga om min hingst», svarade Gunnar; »den är ung och helt oprövad.»

»Du lovar väl dock att möta med den?» sade de. »Hildegunn höll före, att du gärna släppte till ditt djur.»

»Varför taladen I härom?» sporde Gunnar.

»Där voro män, som sade, att du ej skulle töras hetsa din hingst mot vår», svarade de.

»Väl törs jag», genmälte Gunnar, »men jag skönjer ont i de orden.»

»Skola vi räkna på», sade de, »att du kommer till hetsningen?»

»God månden I finna eder färd», sade Gunnar, »då I fån eder vilja fram. Det vill jag dock bedja eder, att vi så hetsa hästarne, att det sker folk till gamman och oss själva till ingen förtret, samt att I skonen mig för all skymf. Men om I handlen mot mig som mot andra, då skall jag låta slikt komma över er, som kännes eder tungt att bära. Jag gäldar lika med lika.»

De redo hem. Starkad sporde dem, hur det gått. De svarade, att Gunnar låtit deras färd lyckas.

»Han lovade att hetsa sin hingst, och vi gjorde upp, när striden skulle stå. Skönjas kunde det i allt, att han fann sig oss underlägsen, och han försökte att slippa undan.»

»Ofta kan det varsnas», sade Hildegunn, »att Gunnar är svår att få i träta men hård att dragas med, då han ej kan undgå den.»

Gunnar red till Nial och förtalde honom den utsatta hingsthetsningen och ordskiftet.

»Hur tänker du att striden ändas?» sporde Gunnar.

»Du skall vinna», sade Nial, »men härav skall dock komma mången mans bane.»

»Min måhända också?» sporde Gunnar.

»Nej, icke härav», sade Nial, »men dina motståndsmän skola minnas gammal och lägga till ny fiendskap, och du skall till sist nödgas vända dig med kraft emot dem.»

Därpå red Gunnar hem.

Hingsthetsningen.

Gunnar fick nu spörja Höskulds, sin svärfaders, död. Få dagar därefter födde Hallgärds dotter, Torgärd på Grytå, Tråens hustru, ett svenbarn. Hon sände bud till sin moder och bad henne bestämma, om pilten skulle ha namn efter Glum, sin morfar, eller Höskuld, sin moders morfar. Hallgärd bad, att svennen skulle få heta Höskuld, och det namnet fick han.

Gunnar och Hallgärd hade två söner, Högne och Grane. Högne var en kraftig sven, tyst, betänksam och sannfärdig.

Man red till häststriden, och mycket folk samlades. Gunnar, hans bröder, Sigfussönerna, Nial och alla hans söner voro där. Starkad och Ägil, envar med sina söner, voro också komna. De frågade Gunnar, om man nu skulle leda hästarne samman. Gunnar jakade. Skarpheden sporde:

»Vill du, att jag skall hetsa din fåle i kampen, Gunnar frände?»

»Nej, det vill jag icke», svarade Gunnar.

»Det skulle annars passa gott», sade Skarpheden, »ty vi äro hetlefrade på bägge håll.»

»I kunnen ej säga eller göra mycket», sade Gunnar, »innan I råken i strid; men hetsar jag hingsten, skall det dröja därmed, fast slutet på allt dock blir detsamma.»

Gunnar gjorde sig redo att hetsa, Skarpheden ledde fram hingsten. Gunnar var i röd kortrock, hade kring sig ett digert silverbälte och i handen en häststav. Djuren foro samman och betos länge. Leken gick av sig själv och skänkte alla den största gamman. Då lade Torger och Kol sitt råd samman, att då hingstarne härnäst sprungo på varandra, skulle de stöta fram sin och söka få Gunnar omkull. Hingstarne rusade hop, och i detsamma sprungo Torger och Kol sin på länden och rände till honom med all kraft. Men Gunnar körde då

ock till sin, och i blinken tumlade Torger och Kol bägge över ände och hästen ovanpå dem. Raskt reste de sig upp och sprungo på Gunnar. Han kastade sig undan, grep Kol och slungade honom i backen, så att han låg avdånad. Torger Starkadsson slog till Gunnars hingst, så att ögat for ut. Då gav Gunnar Torger ett slag med staven, och han föll sanslös. Gunnar gick hän till sin hingst, vände sig till Kolskägg och sade:

»Hugg ned djuret, det skall ej leva med lyte!»

Kolskägg högg huvudet av det. Då var Torger åter på benen, tog sina vapen och ville åt Gunnar. Det hindrades, och det blev en stark trängsel. Skarpheden yttrade:

»Jag leds vid sådant stim; vida manligare är det, då män slåss med vapen.» — Han kvad en visa:

»Trängs man här och kivas,
kält förutan ände!
Sent kan folket samsas,
svårt jag leds vid detta.
Raske kämpars vapen
rodne förr i blodet!
Visst jag gärna söver
Vargbarns svåra hunger.»

Gunnar var lugn, så att *en* man kunde hålla honom, och han sade ej ett hätskt ord. Nial menade, att man borde förlikas och lysa fred, men Torger förklarade, det han varken ville giva eller taga fred — hellre ville han se Gunnar död för det slag, han nyss fått. Kolskägg inföll:

»Hittills har Gunnar stått fastare än att han fallit för ett ord, och så gör han nog än.»

Nu red man från hästtinget, envar till sitt. Intet överfall gjordes på Gunnar. Led så vintern hän. Om sommaren träffade Gunnar på tinget sin svåger Olof påfågel, som bad honom hem till sig — men på sin vakt skulle han vara —

»ty de skola göra dig allt ont, de kunna, och far därför jämt med stort följe.»

Olof gav honom många goda råd, och de enades om att alltid som goda vänner understödja varandra.

Åsgrim och Ulv Uggesson.

Åsgrim Ellidagrimsson var kärande i ett mål på tinget. Det var en arvstvist. Svarande var Ulv Uggesson. Åsgrim hade kommit, vad sällan hände, att ge hugg på sig i målet. Han hade nämnt till

vittnen fem naboar, då han hade att nämna nio, och detta gagnade motparten som värn. Då sade Gunnar:

»Jag skall mana dig ut till holmgång, Ulv Uggesson, om man ej för dig skall få ett rättvist mål främjat.»

»Ej har jag här med dig att skaffa», svarade Ulf.

»Det blir icke för bättre», sade Gunnar. »Nial och min vän Hälge skulle nog mena, att jag i deras frånvaro på något vis ville värna din sak, Åsgrim.»

Det slöts så, att Ulv fick gälda från sig allt godset. Då sade Åsgrim till Gunnar:

»Jag vill bjuda dig hem i sommar, och alltid skall jag vara med dig i rättstvister, aldrig mot dig.»

Gunnar red hem från tinget. Kort efter träffade han samman med Nial, som bad honom vara varsam — det hade sagts, att man på Trehörning talade om att överfalla honom — bad honom att aldrig fara med litet följe och alltid ha vapnen med sig. Så ville Gunnar göra och han förtalde Nial, att Åsgrim bjudit honom hem till Tunga —

»och tänker jag att fara nu i höst.»

»Låt då ingen veta din färd i förtid», sade Nial, »och nämn för ingen, hur länge du ärnar vara borta. Jag tillbjuder dig dessutom mina söners följe — då skall ingen anfalla dig.»

Detta avtalade de. — Nu led det fram på sommaren, tills åtta veckor voro kvar av den. Då sade Gunnar till Kolskägg:

»Gör dig färdig att följa mig, ty nu skola vi rida till gästning på Tunga.»

»Skall bud ej skickas till Nialssönerna?» sporde Kolskägg.

»Nej», sade Gunnar, »de skola ingen förtret hava för min skull.»

Försåt mot Gunnar.

Gunnar och hans bröder gåvo sig av, tre tillsammans. Gunnar hade med sig spjutyxan och svärdet, han fått av Ölve. Kolskägg hade kortsvärdet. Hjort var också fullväpnad. De redo nu till Tunga. Åsgrim tog väl emot dem. De voro där en tid. Så gåvo de tillkänna, att de ville fara hem. Åsgrim gav dem goda gåvor och tillbjöd sig att rida med österut, men Gunnar menade, att det ej behövdes, och Åsgrim for ej. — En man hette Sigurd svinhuvud. Vid Tjurså bodde han och hade lovat speja på Gunnars färd. Han förtalde dem nu på Trehörning om Gunnars ritt, och aldrig, sade han, skulle det falla sig lägligare än nu — »han har blott tre i följet.»

»Hur många män behöva vi då i bakhållet?» sporde Starkad.

»Fort blir han färdig med småkämpar, och rådligt är ej att komma med färre än trettio man.»

»Var skola vi lägga försåtet?» frågade Starkad.

»Vid Knavaholar», svarade Sigurd, »där kan man ej se det, förrän man hunnit fram.»

»Far hän till Sandgil», sade Starkad, »och säg Ägil, att de därifrån rusta sig, femton man starka; vi skola härifrån rida, femton andra, till Knavaholar.»

Torger sade till Hildegunn:

»Denna hand skall visa dig Gunnar död i kväll.»

»Men jag gissar», svarade hon, »att du bär ditt huvud lågt efter edert möte.»

De foro från Trehörning, far och söner, fyra tillsammans jämte elva andra. De foro till Knavaholar och bidade där.

Sigurd svinhuvud kom till Sandgil.

»Hit är jag sänd», sade han, »av Starkad och hans söner att säga dig, Ägil, att I, far och söner, skolen rida till Knavaholar och lägga er i Gunnars väg.»

»Huru många skola vi fara?» frågade Ägil.

»Femton med mig», svarade Sigurd.

Kol utbrast:

»I dag ärnar jag pröva en dust med Kolskägg.»

»Mycket ärnar du då», sade Sigurd.

Ägil bad sina norrmän följa med. De invände, att de ej hade något otalt med Gunnar.

»Det ser i sanning ut, som här tarvades många», tillade Tore, »när en sådan flock skall fara mot tre män.»

Ägil gick bort vred. Hans husfru vände sig till norrmannen:

»Illa har Gudrun, dottern min, brutit udden af sin stolthet och legat när dig, då du ej vågar följa din svärfar — och månde du vara en usling.»

»Fara skall jag», sade han, »med husbonden din, och ingen av oss skall komma åter.»

Sedan gick han till Torgrim, sin stallbroder:

»Tag här mina kistenycklar, ty aldrig kommer jag mer att begagna dem. Jag vill, att du tager av vårt gods så mycket dig lyster, men lämna landet och tänk aldrig på hämnd efter mig. Drager du ej bort, varder det din bane.»

Norrmannen tog sina vapen och gav sig i flock med de andra.

Gunnars dröm.

Gunnar red österut över Tjursås. När han ridit ett stycke från ån, kände han sig mycket sömnig och ville, att man skulle låta hästarne beta. Man gjorde så. Han somnade hårt in och lät illa i sömnen. Kolskägg sade:

»Nu drömmer Gunnar.»

»Skall jag ej väcka honom?» frågade Hjort.

»Nej», genmälte Kolskägg, »låt honom drömma ut.»

Gunnar låg länge. Då han vaknade, kastade han skölden av sig och var mycket varm. Kolskägg sporde:

»Vad har du drömt, frände?»

»Slikt har jag drömt», sade Gunnar, »att hade jag i Tunga haft den drömmen, hade jag ej ridit därifrån med så fåtaligt följe.»

»Säg oss din dröm», bad Kolskägg.

»Mig tycktes», sade Gunnar, »att jag red fram förbi Knavaholar. Där såg jag en väldig flock vargar, och alla ville de åt mig. Men jag hastade undan fram till Rangå. Från alla sidor rusade de där emot mig, men jag värjde mig, och alla de främsta sköt jag, tills de foro så in på mig, att jag ej kunde bruka min båge. Jag tog svärdet med ena handen och högg och skötte spjutyxan med den andra. Jag brydde mig icke om skydd, och jag tyckte mig ej veta, vad som skärmade mig. Jag drap många vargar, och du gjorde så ock, Kolskägg, men Hjort hade de under sig och sleto honom i bröstet, och en av dem hade hans hjärta i munnen. Jag tyckte mig då bli så vred, att jag högg vargen sönder bakom bogen. Därefter störtade flocken bort. Nu är mitt råd, Hjort frände, att du rider västerut tillbaka till Tunga.»

»Det vill jag ej», svarade Hjort; »fast jag vet min bane viss, vill jag följa dig.»

De stego till häst och redo österut längs med Knavaholar. Då sade Kolskägg:

»Ser du, frände, de många spjuten, som komma upp där vid höjderna?»

»Ej kommer det oförvarandes över mig, att min dröm sannas», sade Gunnar.

»Vad är nu att göra?» sporde Kolskägg; »jag tänker, att du ej vill springa undan för dem.»

»Det skola de ej ha att spotta över!» svarade Gunnar. »Vi skola rida fram till Rangå ut på näset. Där är en god försvarsplats.

De redo fram till näset och redde sig till värn. Kol ropade, då de sprängde förbi:

»Vart skall du nu ränna, Gunnar?»

»Förtälj du det, när dagen är all!» svarade Kolskägg.

Striden vid Rangå.

Starkad äggade sina män, och de gingo fram till näset mot bröderna. Främst kom Sigurd svinhuvud med en enkelskivad rund sköld i ena handen och ett spjut i den andra. Gunnar såg honom

och sköt av sin båge. Sigurd höjde upp skölden, när han såg pilen flyga högt, och den trängde genom skölden in i ögat och kom ut i nacken — det var första dråpet. Gunnar sköt en ny pil mot Ulvheden, Starkads gårdsfogde, och den ven in i mannens midja. Han föll framför fötterna på en bonde, som därvid tumlade tvärs över honom. Kolskägg kastade dit en sten; den träffade bondens huvud, och det vart hans bane. Då sade Starkad:

»Det duger ej att låta honom bruka bågen. Fram raskt och oförfäradt!»

De äggade varandra. Gunnar värjde sig med bågen, så länge han kunde; sedan kastade han den och tog spjutyxan och svärdet och högg med bägge händer. Striden vart hård. Gunnar högg ned män i mängd. Så ock Kolskägg. Då ropade Torger Starkadsson:

»Jag har lovat bringa Hildegunn ditt huvud, Gunnar!»

»Stort sörjer hon nog ej, om det löftet icke hålles», sade Gunnar, »men vill du hava mitt huvud i din hand, må du komma närmare.»

Torger vände sig till sina bröder:

»Springom på honom alla på en gång; ingen sköld har han; hans öde skall nu vara i våra händer.»

Bark och Torkel störtade fram och svängde förbi Torger. Bark högg efter Gunnar. Han mötte hugget med spjutyxan så hårt, att svärdet rök Bark ur handen. Gunnar såg på andra sidan om sig Torkel stå med svärdet i högsta hugg. Gunnar stod i lutande ställning. Han svängde då till med sitt svärd och träffade Torkel i halsen, så att huvudet for av. Kol Ägilsson sade:

»Låt mig komma fram till Kolskägg; jag har alltid sagt, att vi två skulle i vapen mötas som jämnlikar.»

»Det kunna vi nu pröva», sade Kolskägg.

Kol lade till Kolskägg med spjutet, och som han just då drap en man och hade det som brådast, hann han ej få skölden för sig; spjutet stack i låret och gick därigenom. Flinkt vände han sig om, sprang på Kol, högg honom i låret med kortsvärdet, så att benet for av, och sade:

»Träffades du eller hur?»

»Det fick jag för det jag var sköldlös», sade Kol och stod en stund på andra foten och såg på stumpen. Kolskägg sade:

»Ej behöver du titta, det är — som du ser — av är benet.»

Då föll Kol död ned, men då Ägil, hans fader, ser detta, springer han med höjt svärd på Gunnar. Denne riktade spjutyxan mot honom, och den gick Ägil i midjan. Gunnar lyfte honom upp och kastade honom ut i Rangå. Då utbrast Starkad:

»Usel är du, Tore norrman, som sitter där i ro, då Ägil, din husbonde och svärfar, är dräpt!»

Då for norrmannen upp och var mycket vred. Hjort hade dräpt två män. På honom sprang norrmannen och högg honom framtill djupt i bröstet. Hjort segnade strax död ned. Gunnar, som såg detta, kastade sig raskt till hugg mot norrmannen och skar honom av i midjan. Srax efter slungade Gunnar spjutyxan mot Bark, och den gick honom genom midjan ned i marken. Kolskägg högg huvudet av Hök Ägilsson, och Gunnar högg i armbågsvecket armen af Ottar.

Då ropade Starkad:

»Låtom oss fly; det är ej med män, vi här strida!»

Gunnar sade:

»I insen allt, att det varder er till liten ära, om man ej kan se på er, att I varit med i vapenleken.»

Han sprang på far och son och gav dem var ett sår. Så skildes de; och Gunnar hade sårat många av dem, som flydde. Fjorton män föllo i kampen; Hjort var den femtonde. Gunnar förde Hjort hem på sin sköld, och han höglades på Lidarände. Många män sörjde honom, ty han var vänsäll. Starkad kom också hem, och Hildegunn ansade faderns och broderns sår.

»Mycket skullen I vilja giva, om fejden med Gunnar kunde göras ogjord», sade hon.

»Det skulle vi», svarade Starkad.

Nials råd.

Stenvör på Sandgil bad Torgrim norrman styra för all egendomen och ej draga bort samt så ha i minne sin stallbroder och frändes död. Han svarade:

»Torgrim, min stallbroder, spådde mig, att jag skulle falla för Gunnar, om jag stannade i landet, och han torde hava vetat det, ty han visste sin egen bane.»

»Stannar du», sade Stenvör, »skall jag giva dig min dotter Gudrun och hälften av mitt gods.»

»Ej visste jag, att du för detta ville giva så mycket», sade han.

Sedan gingo de i köp härom; han skulle få dottern, och gillet stod samma sommar. — Gunnar red till Bärgtorshvål, och Kolskägg var med. Nial stod ute med alla sina söner; de gingo mot de komna och hälsade dem vänligt. Gunnar sade:

»Hit är jag kommen att söka hjälp och goda råd, Nial.»

»Dem har du förtjänat», sade Nial.

Gunnar fortsatte:

»Jag har råkat i ett vanskligt stormål. Jag har dräpt många män, och nu vill jag veta, vad du vill att här skall göras.»

»Många skola mena», sade Nial, »att du varit nödd till detta. Men nu skall du giva mig tid att lägga råd.»

Nial gick bort ensam och överlade, kom tillbaka och yttrade: »Nu har jag tänkt mig något före i målet. Det ser mig ut, som om man nödgades driva det med hetta och kraft. Torger har hävdat Torfinna, min fränka, och jag skall gifva dig i händer det lägersmålet. En annan skoggångssak lämnar jag dig mot Starkad: han har huggit i min skog å Trehörningshalsarne. Och du skall övertaga dessa bägge mål. Du skall fara dit, där I kämpat, gräva upp de döda och nämna vittnen på banesåren, och du skall förklara alla de fallna ligga ogilla, emedan de farit mot dig med håg att giva dig och dina bröder sår och bråd bane. Men är detta med vittnen visat på tinget, och skulle man sätta fram däremot, att du förut slagit Torger och för den skull ej kunde kära i din eller annans sak, då skall jag giva svar härpå och säga, att jag lyste på Tingskålatinget fred för dig, så att du skulle kunna kära i både ditt och andras mål. Och det svaret skall duga. Du skall vända dig till Tyrving på Bärganäs, han skall giva dig i handom sak mot Anund i Trollaskogen, som har målet efter Ägil, sin broder.»

Gunnar red först hem, och några dagar därefter gav han sig med Nialssönerna dit, där liken lågo. De grovo upp alla dem, som voro jordade, och nämnde dem alla ogilla för överfall och anslag mot liv och redo sedan hem.

Valgård och Mård.

Samma höst kom Valgård grå till Island och for hem till Hov. Torger Starkadsson red bort till Valgård och Mård och förtalde, hur vedervärdigt det gått, då Gunnar stämt alla dem ogilla, som han dräpt. Valgård menade, att detta vore Nials råd, och ännu hade visst ej alla de råd kommit fram, dem han givit Gunnar. Torger bad dem bägge om hjälp och följe. De drogo sig länge undan och till sist fordrade de en stor penninglön. Det gjordes upp, att Mård skulle fria till Torkatla, Gissur hvites dotter, och Torger skulle strax gida med Valgård och Mård västerut över åarna.

Dagen efter redo de, tolv tillsammans, till Mossfjäll. De fingo vänlig välkomnad och voro där över natten. De kommo fram med frieriet, och slutet vart, att giftet skulle göras och gillet stå på Mossfjäll efter en halv månads frist. De gåvo sig sedan hem.

Med talrikt följe redo far och son till bröllops. Många gäster voro komna, och gästabudet gick gott fram. Torkatla for hem med Mård och stod för hushållningen. Valgård for utomlands om sommaren.

Mård manade Torger att reda till målet mot Gunnar.

Torger red bort till Anund i Trollaskog och bad honom förbereda dråpmålet efter sin broder Ägil och hans söner, »men själv vill jag», sade han, »taga hand om målet efter mina bröder samt om mitt och min faders blodvitesmål.» Anund sade sig strax färdig härtill.

De redo till dråpstället och lyste där dråpen samt tillkallade nio av naboarne att vittna i målet.

Denna tillrustning spordes till Lidarände. Gunnar red ned till Nial, sade honom allt och sporde, vad han ville att man nu skulle göra.

»Du skall», sade Nial, »stämma samman dråpställets naboar och dina egna och i deras närvaro nämna dig vittnen och kora Kol till baneman vid din broder Hjorts dråp — ty det är rätt. Sedan lyser du dråpet mot Kol, änskönt han är död. Därpå kräver du vittnen och manar naboarne att rida till Altinget för att vittna, huruvida Kol med de sina var på platsen och i anfallet, då Hjort draps. Du skall ock stämma Torger för lägersmålet och Anund i Trollaskog för Tyrvings sak.»

Gunnar följde i allt Nials råd, och denna målstillredning syntes folk underlig.

Målen gingo till tings. Gunnar red dit, så även Nial och hans söner och Sigfussönerna. Dessförinnan hade Gunnar sänt bud till sina svågrar, att de skulle rida med stor skara till tinget, och han lät nämna, att detta mål komme att drivas hårt. De infunno sig mycket manstarka.

Förlikning.

Mård red till tings, så ock Runolv från Dal, männen från Trehörning och Anund från Trollaskog. Då de nått fram, gåvo de sig i följe med Gissur hvite och Ger gode.

Gunnar, Sigfussönerna och Nialssönerna drogo trotsigt fram i sluten flock, och män, de mötte, fingo se sig för, att de ej tumlade kull. Och på allt tinget talade man om intet så mycket som om dessa stora mål.

Gunnar gick sina svågrar tillmötes, och Olov med de andra hälsade honom kärligt. De sporde Gunnar om kampen. Han drog fram allt noggrant, klandrade ingen och förtalde dem, hur han sedan gått tillväga. Olov påfågel sade:

»Det kan ej tillfyllest skattas, hur fast Nial står vid din sida i alla rådslag.»

Gunnar svarade, att han aldrig kunde löna det. Han bad dem om hjälp och följe. Det vore de skyldiga honom, sade de.

Bägge parternas mål kommo inför rätten, och envar förde sitt. Mård sporde, med vad rätt en man som Gunnar förde mål fram, då han förut slagit sig fredlös på Torger Starkadsson. Nial svarade?

»Var du med på Tingskålatinget i höstas?»

»Visst var jag där», sade Mård.

»Hörde du där», sporde Nial, »att Gunnar bjöd Torger full förlikning?»

»Visst hörde jag det», sade Mård.

»Då lyste jag fred för Gunnar», sade Nial, »och därmed hans rätt till alla lagliga mål.»

»Rätt är detta», genmälte Mård, »men varför lyste Gunnar Hjorts dråp emot Kol, då norrmannen drap honom?»

»Det var rätt», svarade Nial, »ty han korade Kol till baneman inför vittnen.»

»Nog är detta rätt», sade Mård, »men varför stämde Gunnar dem alla ogilla, som fallit?»

»Därom behöver du icke spörja», var Nials svar, »då de alla farit åstad med håg att såra och dräpa.» Mård genmälte:

»Intetdera drabbade Gunnar.»

»Hjort och Kolskägg voro Gunnars bröder», sade Nial, »och den ene fick bane och den andre sår.»

»Lagen står på eder sida», utbrast Mård, »fast det är svårt att foga sig däri.»

Då steg Hjalte Skäggesson från Tjursådal fram och sade:

»Jag har ej lagt mig i edra rättstvister, men nu lyster mig veta, vad du, Gunnar, vill göra för mina ord och min vänskap.»

»Vad fordrar du?» sporde Gunnar.

»Att du lägger alla målen till jämkningsdom och låter gode män döma.»

»Då skall du heller aldrig», sade Gunnar, »stå bland mina fiender, vilka de än äro.»

»Det lovar jag dig», sade Hjalte.

Därefter vände han sig ivrigt till Gunnars motståndare och utverkade, att de alla gingo in på att förlikas. De gåvo varandra full fred. Torgers blodvitessak gick upp mot lägersmålet och Starkads mot skogshuggningen. För Torger Starkadssons bröder gäldades med halv bot; hälften föll bort för anfallet på Gunnar. Ägils dråp och Tyrvings mål sattes mot varandra. Mot Hjorts dråp skulle Kols och norrmannens gå upp. För de andra böttes med halv bot.

Nial var med i denna förlikningsnämnd; så ock Åsgrim Ellidagrimsson och Hjalte Skäggesson. Nial ägde en mängd penningar stående hos Starkad och i Sandgil, och alla dem gav han Gunnar

till dessa böter. Så många vänner ägde Gunnar på tinget, att han strax kunde reda ut böterna för dråpen. Han gav gåvor åt de många hövdingar, som hulpit honom, och han hade den största heder av målet, och alla voro ense om, att ingen var hans like i Sydfjärdingen.

Gunnar red hem från tinget och satt nu i ro. Mycket avundades dock motståndarne honom hedern.

Torger Otkelsson.

Torger Otkelsson växte upp till en dugande man, stor och stark, trofast och godtrogen och väl lätt att leda. Han var vänsäll bland de bästa männen och kär för sina fränder.

En gång kom Torger Starkadsson till Mård, sin frände.

»Illa lider jag det slut», sade han, »vårt mål mot Gunnar fick. Av dig har jag köpt hjälp, så länge vi bägge äro i livet. Jag vill, att du letar upp ett råd, som blir Gunnar till men. Och dyk nu djupt ned. Jag talar så oförställt, ty jag vet, att du är Gunnars störste ovän, liksom han är din. God lön vankas, om du gör det gott.»

»Alltid kommer det fram», sade Mård, »att jag är penninglysten; så ock nu. Vanskligt är att se så till, att du varken bryter fred eller tro och loven och likväl får din sak fram. Mig är sagt, att Kolskägg ämnar börda åter den fjärdedel i Moedarhvål, som vart gulden din fader i sonbot. Det målet har han tagit emot av sin moder, och är detta Gunnars råd att gälda lösören och ej släppa jorden. Man skall bida, tills detta skett, och då förklara honom ha brutit förlikningen mellan er. Han har ock tagit sädesjord från Torger Otkelsson och så rivit förlikningen med honom. Du skall rida bort till Torger Otkelsson, få honom med dig i målet och därpå fara emot Gunnar. Men om det på något vis misslyckas för eder och I ej fån makt med honom, skolen I fresta på oftare. Jag vill förtälja dig, att Nial yttrat sig så om Gunnars öde: dräper han mer än en gång i samma släktlinje och det kommer till, att han bryter förlikningen i sista målet, då skall detta säkrast varda honom till bane. Och därför skall du draga Torger in i målet, att Gunnar förut dräpt hans fader. Då I bägge ären i samma fejd, håller du dig tillbaka; men han skall gå oförfärat fram och Gunnar skall dräpa honom. Då har han dräpt två gånger i samma släktlinje. Själv skall du fly från striden. Om nu detta vill draga honom till döden, skall han också bryta förlikningen efter Torger. Bidom detta.»

Torger for hem och förtrodde sin fader Mårds plan. De blevo ense om att hålla detta anslag för sig själva.

Torger Starkadsson.

Någon tid efter for Torger Starkadsson till Kyrkoby för att träffa sin namne. De drogo sig i enrum och talade hela dagen hemligen samman. Till slut gav Torger Starkadsson sin namne ett guldbeslaget spjut och red därpå hem.

De slöto med varandra den käraste vänskap.

Om hösten gjorde Kolskägg på Tingskålatinget krav på jorden i Moedarhvål. Gunnar nämnde sig vittnen och tillbjöd männen på Trehörning annat land eller lösören efter laga värdering. Torger tog vittnen på, att Gunnar härmed bröt förlikningen med honom och hans fader. Tinget slöts. Vintern gick, och ständigt träffades namnarne. Det var mycket kärligt mellan dem.

Kolskägg sade till Gunnar:

»Mig är förtalt, att Torger Starkadsson och Torger Otkelsson blivit såta vänner, och det är mångens mening, att de ej äro att tro på. Jag ville, att du vaktade dig.»

»Döden skall hitta mig», svarade Gunnar, »varhelst jag än är stadd, om mig så är förelagt.»

De slöto sitt samtal.

Om hösten bjöd Gunnar, att man skulle arbeta en vecka där hemma men den nästa nere på Öarna och där sluta höslåttern. Han bjöd, att alla skulle draga bort från gården utom han och kvinnorna.

Torger på Trehörning for till sin namne. Så snart de träffats, språkade de som vanligt samman. Torger Starkadsson sade:

»Jag ville, att vi toge kraft till oss och fölle över Gunnar.»

»Slika ha mötena med Gunnar varit», svarade Torger Otkelsson, »att få män gått från dem med seger, och det synes mig fult att heta gridniding.»

»Det är han, som slitit förlikningen, och icke vi», sade Torger Starkadsson; »från dig tog ju Gunnar din sädesjord och från mig och min far Moedarhvål.»

De enades om att överfalla Gunnar. Torger Starkadsson sade, att Gunnar helt visst om få dagar vore ensam hemma.

»Du skall då komma mig tillmötes», sade han, »med elva man, och jag skall vara redo med lika många.»

Därpå red Torger hem.

Nial och namnarne Torger.

När huskarlarne och Kolskägg varit tre dagar på Öarna, fick Torger Starkadsson nys härom. Strax sände han bud till sin namne att möta på Trehörningshalsarne. Torger på Trehörning gjorde

sig redo med elva man. Han red upp på fjällhalsen och bidade där sin namne.

Gunnar var ensam hemma i gården, och namnarne redo hän till några skogar. Där föll sömnighet över dem, och de kunde ej annat än sova. De fäste sina sköldar i grenarne, bundo hästarne och satte vapnen bredvid sig.

Nial var denna natt på Torolfsfjäll. Han kunde ej sova och gick ut och in ömsom. Torhild, Skarphedens husfru, sporde honom, varför han ej kunde sova.

»Mångt går nu för min syn», sade Nial; »jag ser Gunnars ovänners många vreda fylgjor, och det är något underligt: de låta så ilskna men stryka likväl villa omkring.»

En man red till dörren, steg av och gick in. Det var deras fårherde. Torhild sporde:

»Fann du fåren?»

»Jag fann», svarade han, »vad som måhända är vara vida viktigare.»

»Vad då?» sporde Nial.

»Jag fann fyra och tjugo män», sade han, »uppe i skogen. Hästarne hade de bundit, och själva sovo de. De hade fäst sina sköldar i grenarne.»

Och så noga hade han synat dem, att han kunde förtälja om allas vapenbonad och kläder. Då visste Nial, vem envar hade varit. Han sade till fårherden:

»Du är ett gott hjon — väl, om många vore sådana. Detta skall du alltid ha gott av, men nu må du åstad igen.»

Därtill var han villig.

»Du skall skynda till Lidarände», sade Nial, »och säga Gunnar, att han far till Grytå och därifrån sänder efter män. Jag skall ge mig hän till dem, som ligga i skogen, och skrämma bort dem. Detta har burit gott till, ty intet skola de vinna på denna färd men tappa mycket.»

Fårherden for och gjorde Gunnar noggrann reda för allt. Gunnar red till Grytå och stämde män till sig.

Nial sökte upp namnarne.

»Ovarsamt liggen I här», sade han, »och vad viljen I väl med denna färd? Gunnar är ingen man att leka med, och, sant att säga, haven I här för eder intet mindre än ett anslag mot hans liv. Jag kan ock säga er, att Gunnar nu som bäst samlar folk, och brått skall han komma hit och dräpa er, om I ej riden er väg hem.»

De foro förskräckta upp, togo vapnen, kastade sig på hästarne och satte av hem till Trehörning.

Nial for bort till Gunnar och tillrådde honom att hålla männen samlade.

»Jag skall fara till dem och ställa om förlikning. Och som målet rör dem alla, skall för detta anslag mot ditt liv ej gäldas mindre än om dråp vore gjort — i varje fall skall ingen av namnarne kosta mer än vad de nu få böta, om det bär så till, att en av dem faller för din hand. Jag skall förvara detta silver och sörja för, att du har det i hand, när du behöver att taga till det.»

Olof påfågel giver Gunnar gåvor.

Gunnar tackade Nial för hjälpen. Nial red till Trehörning och sade namnarne, att Gunnar ej tänkte skingra sin styrka, förrän han var fullt klar med dem. Rädda som de voro, gjorde de goda tillbud och bådo Nial föra fram dem. Han svarade, att han ej ville fara med annat än vad ej svek följde. De bådo honom vara med om att bilägga målet och sade, att de ville hålla, vad han nämnde billigt. Nial genmälte, att han endast på ett ting ville sätta villkoren, då de bäste männen där voro tillstädes. Detta gingo de in på.

Nial medlade så, att bägge parter tillförsäkrade varandra fred och förlikning. Nial skulle sätta villkoren och taga med i förliknings-nämnden dem han ville.

Kort därefter gåvo sig namnarne bort till Mård Valgårdsson. Mård tadlade dem skarpt för det de lagt sitt mål i Nials hand och menade, att det föga komme att gagna dem.

Man red till Altinget som vanligt. Bägge parter infunno sig. Nial äskade ljud och sporde alla hövdingar och ypperste män, som dit kommit, vad krav Gunnar kunde göra på namnarne för anslaget mot hans liv. Det svarades, att en slik man väl kunde göra stort krav för kränkt rätt.

Nial sporde, om kravet skulle gälla alla, som varit med i anslaget, eller det blott vore ledarne, som hade att svara i målet. Mest skulle ledarne gälda, blev svaret; boten bleve dock ej ringa för de andra.

»Det torde dock vara mångas mening», inföll Mård Valgårdsson, »att namnarne ej foro mot saklös man, enär Gunnar förut hade brutit förlikningen med dem.»

Nial svarade:

»Ej är det förlikningsbrott, att den ene nyttjar lag mot den andre. Ty med lag skall man landet bygga och ej med olag det öda.»

Han förklarade, att Gunnar tillbjudit annat land eller gods för Moedarhvål.

Då tyckte sig namnarne svikna av Mård, gåvo honom skarpa ord och menade, att de hade honom att tacka för de böter, de fingo gälda.

Nial satte en tolvmannanämnd i målet.

Två hundraden i silver fick envar av namnarne böta och ett hundrade envar av de andra, som dragit med dem. Nial tog i förvar detta silver. Parterna tillförsäkrade varandra fred och trygghet, och Nial förestavade lagens ord.

Gunnar red från tinget västerut till Dalarne till Hjordhult. Olov påfågel tog vänligt mot honom. Han stannade där en halv månad, red vida omkring i Dalarne, och alla välkomnade honom. Vid avskedet sade Olov till Gunnar:

»Jag vill giva dig tre klenoder: en gullring och en kappa, som irske konungen Mörkjartan ägt, samt en hund, som ock gavs mig i Irland. Han är stor och en lika god följeslagare som någon rask man. Det följer ock med honom, att han har mans vett. Han skall skälla åt envar, han vet vara din ovän, men aldrig åt dina vänner, ty han ser på var man, om han vill dig väl eller illa. Han skall giva sitt liv för att vara dig trogen. Den hunden heter Såm.»

Han vände sig till hunden:

»Nu skall du följa Gunnar och vara för honom vad du kan.»

Hunden gick strax bort till Gunnar och lade sig ned för hans fötter.

Olov bad Gunnar vara varsam, då han ägde många avundsmän, »nu då du hålles för den ypperste i landet», tillade han. Gunnar tackade honom för gåvor och goda råd och red hem. Han sitter hemma en tid, och allt är lugnt.

Mårds stämpling.

Kort efter råkades de bägge namnarne Torger och Mård. De blevo ej sams. Namnarne funno sig ha mist mycket penningar för Mårds skull utan minsta vinst, och de bådo honom nu lägga andra planer, som kunde vara Gunnar till men. Mård ville det.

»Det är mitt råd», sade han, »att Torger Otkelsson dårar Ormhild, Gunnars fränka. Han skall då låta oviljan mot dig växa, och jag skall kasta upp det ryktet, att Gunnar ej tänker lida slikt av dig. Någon tid efter skolen I draga till anfall mot honom. Men I skolen ej hemsöka honom på Lidarände, ty det är ej att tänka på, så länge hunden lever.»

De blevo ense om, att detta anslag skulle föras ut.

Sommaren gick, och Torger Otkelsson styrde titt sin gång till Ormhild. Gunnar likade det illa, och stor ovilja uppstod mellan honom och Torger. På sådant vis gick det vintern om. Sommaren kom, och ännu hade de i lön täta möten, Torger och Ormhild.

Torger från Enhörning och Mård träffades jämnt. De gjorde upp att anfalla Gunnar, då han red ned till Öarna att se till huskarlarnes arbete.

En gång vart Mård varse, att Gunnar red ned till Öarna, och strax sände han en man bort till Trehörning med bud till Torger, att stunden var inne att överfalla Gunnar.

Torger bröt strax upp med sina män, elva i följet, och då de kommit upp till Kyrkoby, funno de där tillreds tolv andra. Man överlade om, var försåtet skulle sättas, och alla enades om att fara ned till Rangå.

Då Gunnar red hem från Öarna, följdes han av Kolskägg. Gunnar hade sin båge, pilar och spjutyxan. Kolskägg bar kortsvärdet och full rustning.

Torger Otkelsson dräpes.

Då de redo upp längs Rangå, hände det, att blod föll på spjutyxan. Kolskägg sporde, vad det hade att betyda. Gunnar svarade, att då slikt skedde, kallades det i andra land sårregn.

»Och Ölve bonde på Hisingen», tillade han, »sade, att det alltid varslade blodiga möten.»

De redo, tills de sågo männen vid ån och sågo dem sitta där med hästarne bundna.

»Här är försåt», sade Gunnar.

»Länge ha de varit misstänkliga», sade Kolskägg; »vad råd är nu bäst?»

»Vi skola giva oss i fyrsprång upp förbi dem», svarade Gunnar, »hän till vadet och där göra oss stridsfärdiga.»

De andra sågo dem spränga förbi och gåvo sig genast efter. Gunnar satte pilarne ned framför sig, spände bågen och sköt, så fort flocken kom inom skotthåll. Han sårade många och drap några.

Då mälte Torger Otkelsson:

»Detta duger ej — fram med fart på honom!»

De störtade fram. Främst kom Anund fagre, Torgers frände. Gunnar stötte spjutyxan mot honom och träffade skölden, så att den klövs itu, och spjutyxan for genom Anund. Ögmund floke sprang bakifrån på Gunnar. Kolskägg såg det, högg undan Ögmunds bägge ben och vrok honom ut i Rangå, där han strax drunknade.

Striden växte; Gunnar högg med ena handen och stack med den andra. Kolskägg drap ock män i mängd och sårade många.

Torger Starkadsson sade till sin namne: »föga märkes det på dig, att du har en far att hämna.»

»Väl har jag ej gått käckt fram», svarade Torger Otkelsson, »men du har ej ens gått mig i spåren — ej skall jag tåla ditt tadel.»

Han sprang i vrede på Gunnar och lade sitt spjut genom hans sköld och arm. Gunnar vred skölden så hårt om, att spjutet brast i skaftfogningen, och i detsamma såg han en annan man huggfärdig — den gav han dödshugget. Han grep om spjutyxan med bägge händer. Då kom Torger Otkelsson in på honom med hårt svängt svärd, men Gunnar vände sig flinkt om i vrede och rände spjutyxan genom honom, lyfte honom upp och kastade honom ut i Rangå. Han drev ned till vadet och fastnade där på en sten. Det har sedan hetat Torgersvad.

Torger Starkadsson ropade:

»Nu må vi fly; seger unnas oss icke.»

De ilade bort alla.

»Sättom efter dem», sade Kolskägg, »tag bågen och pilarne, du skall nog få Torger Starkadsson inom skotthåll.»

»Silverpungarne äro tömda», svarade Gunnar, »då böter lämnats för dessa, som här ligga döda.»

»Silvret skall nog räcka till», sade Kolskägg, »men Torger skall ej ge sig ro, förrän han fått dig död.»

»Flere hans likar», var Gunnars svar, »få stå i min väg, innan jag rädes för dem.»

De redo hem och förtalde allt. Hallgärd gladde sig över dessa nyheter och rosade bragden. Ranveg, Gunnars moder, sade:

»Må vara, att dådet är gott, men mig griper det så, att jag rädes för, att intet gott därav kan komma.»

På Altinget.

Dessa tidender spordes vida, och Torger Otkelsson sörjdes av många. Gissur hvite och Ger gode redo till kampstället, lyste dråpen och instämde naboarne till tinget. Därpå redo de västerut tillbaka.

Nial och Gunnar kommo samman och talade om striden.

»Var nu varsam», sade Nial, »nu har du dräpt två gånger i samma släktlinje, och betänk nu, att ditt liv är i fara, om du ej håller den förlikning, som göres.»

»På intet vis ärnar jag vika från den», svarade Gunnar, »dock kommer jag att behöva edert bistånd på tinget.»

»Jag skall hålla min tro mot dig till dödsdag», sade Nial.

Gunnar red hem.

Det led hän till tingstid. Från båda håll kom man manstark. Detta mål var i var mans mun på tinget, och man undrade, hur det

skulle ändas. Gissur hvite och Ger gode överlade, vem av dem skulle lysa Torgers dråpmål. Det blev så, att Gissur tog hand om målet och lyste det på lagbärget med dessa ord:

»Jag lyser Gunnar Håmundsson saker till lagstridigt överfall, i det han for med överfall, lagstridigt, på Torger Otkelsson och gav honom inälvssår, som till banesår vart och Torger fick bane av. Nämner jag honom i ty fall skyldig att varda dömd skogsgångsman, den ingen mätte, ingen färje, ingen hägne med råd- eller dåd. Nämner jag allt hans gods förbrutet, halvt till mig och halvt till fjärdingsfolket, det, som äger att fredlös mans gods taga efter lag. Lyser jag målet hän till den fjärdingsrätt, dit det äger att komma efter lag. Lyser jag laga lysning. Lyser jag så, att envar kan höra det på lagberget, lyser jag nu till åklagan i sommar och till full fredlöshet över Gunnar Håmundsson.»

För andra gången nämnde Gissur sig vittnen och lyste sak mot Gunnar Håmundsson, för det han givit Torger Otkelsson inälvssår, som till banesår vart och Torger fick bane af å det dråpställe, där han förut med lagstridigt överfall farit på Torger. Sedan fullföljde han denna lysning som den förra och sporde till sist efter svarandens tingstad och bostad. Man gick ifrån lagberget, och alla menade, att Gissur lyst väl. Gunnar höll sig lugn och lade ej många ord till.

Det led fram med tinget, tills fjärdingsrätterna skulle sättas. Gunnar stod med sina män norr om Rangåmännens domplats, och Gissur hvite stod med sina söderom. Gissur förde fram sitt käromål på övligt vis. Han bjöd den tillkallade nabonämnden sätta sig och inbjöd sin motpart till jäv.

Förlikning.

»Nu kunna vi ej längre stå overksamma», sade Nial; »gångom dit, där nämnden sitter.»

De gingo dit och jävade fyra av naboarne och krävde av de andra fem, om de det gitte, vittnesbörd, till värn för Gunnar, huruvida Torger Starkadsson eller Torger Otkelsson farit till mötet med håg att överfalla honom. Alla vitnade med ens, att det så var. Nial förklarade detta vara laga värn mot käromålet och sade sig skola framföra värnet, om de ej ville gå in på förlikning. Många höfdingar enade sig om att fordra förlikning, och slutet vart, att tolv män skulle döma i målet. Bägge parter gingo hän och stadfäste med handslag förlikningen. Därefter avdömdes målet, och penningböter fastställdes, och alla skulle de gäldas strax på tinget. Gunnar och Kolskägg dömdes att lämna landet och vara borta i tre år. Men om Gunnar ej droge utomlands men kunde träffas, hade den slagnes fränder rätt att dräpa honom.

Gunnar lät ej märka på sig, att denna förlikning syntes honom föga god. Han sporde Nial efter de penningar, han fått att förvara. Nial hade låtit silvret räntas, lade fram det allt, och det slog jämnt ihop med vad Gunnar hade att gälda för sig. Man red hem från tinget. Nial och Gunnar redo tillsammans. Nial vände sig till Gunnar:

»Se nu väl till, stallbroder, att du håller denna förlikning, och minns, vad vi talat om samman. Och så som din förra utlandsfärd var dig till mycken ära, skall denna varda dig det än mer. Du skall komma hit åter med mycken heder och varda en gammal man, och ingen skall då försöka att här trampa på dig. Far du icke ut men bryter ditt ord, då varder du dräpt här i landet, och det är tungt att veta för dem, som äro dina vänner.»

Gunnar svarade, att han visst ärnade hålla förlikningen.

Han red hem och förtalde den. Ranveg, hans moder, menade det vara gott, att han drog utomlands; under tiden kunde hans fiender träta med någon annan.

Gunnar bryter förlikningen.

Tråen Sigfusson lät sin hustru Torgärd veta, att han den sommaren ämnade fara utomlands, och hon gillade det. Tråen tingade sig överfart med Högne hvite, och Gunnar och hans broder Kolskägg med Arnfinn från Viken.

Nials söner Grim och Hälge bådo sin fader om att ock få fara ut. Nial svarade:

»Så mödosam varder eder den utlandsfärden, att det skall synas er ovisst, om I kunnen bärga livet. Dock skolen I få heder i somt och sättas högt i mäns lag. Men väntas kan, att strider följa på färden, då I kommit hem.»

De bådo ideligen om att få fara, och till sist tillät han dem draga åstad, om de ville. De tingade sig överfart med Bård svarte och Olov, Ketils från Elda son. Och mycket talade man om, att så många bygdens bäste män gåvo sig bort.

Högne och Grane, Gunnars söner, hade nu vuxit upp. De voro män med helt olika skaplynnen. Grane hade mycket av sin moders sinne, men Högne var en ädel man.

Gunnar lät flytta sina och broderns varor till skeppet. Då allt Gunnars kommit om bord och skeppet i det närmaste var segelfärdigt, red han till Bärgtorshvål oeh andra gårdar för att säga farväl och tacka för god hjälp alla dem, som hulpit honom. Dagen efter gjorde han sig tidigt redo till färden och sade till allt sitt folk, att han nu red bort för att aldrig vända tillbaka. Man tog det tungt men hop-

pades dock, att han en gång komme igen. Då han var redo med allt, tog han med en kyss avsked av envar bland sitt husfolk, och de följde honom ut alla. Han satte spjutyxan i marken, svängde sig i sadeln och red bort med Kolskägg.

De redo ned emot Markarfljot. Då snavade Gunnars häst, och han for av. Han kom att se upp mot liden och Lidarände gård och utbrast:

»Fager är liden, och aldrig har den synts mig så fager förr — åkrarne hvitgula och tunen slagna. Hem vill jag åter rida och ingenstädes fara.»

»Fägna icke dina ovänner med, att du bryter ditt ord», sade Kolskägg; »ingen kunde vänta slikt av dig, och tvivla icke på, att allt då går, som Nial sagt.»

»Jag far icke», svarade Gunnar, »och jag ville, att även du ej fore.»

»Nej». sade Kolskägg, »varken nu eller annars vill jag bryta ett ord, som andra tro mig man till att hålla. Och intet annat än detta mäktar skilja oss åt. Säg min moder och mina fränder, att jag aldrig ärnar se Island åter, ty jag skall spörja din död, broder, och då är intet, som drager mig hit tillbaka.»

Här skildes de.

Gunnar red hem till Lidarände. Kolskägg red till skeppet och lämnade Island.

Hallgärd tog glad emot Gunnar, när han kom hem, men hans moder Ranveg sade ej mycket. Han stannade hemma vintern över och hade ej många män kring sig. Men då vintern gått ur gården, sände Olov påfågel bud till Gunnar och bad honom och Hallgärd västerut till sig; sitt bo skulle han lämna i sin moders och sonen Högnes händer. Gunnar var i början mycket böjd härför, men då det led in på tiden, ville han ej.

Å tinget om sommaren lyste Gissur hvite och hans flock Gunnar fredlös på lagberget. Innan tinget ändats, kallade Gissur alla hans ovänner samman i Almannagjå: Starkad under Trehörningsfjället och Torger, hans son, Mård, Ger gode och Hjalte Skäggesson, Torbrand och Åsbrand Torkelssöner, Eliv och hans son Anund, Anund från Trollaskog och norrmannen Torgrim från Sandgil. Gissur hvite sade:

»Jag vill föreslå eder, att vi fara emot Gunnar i sommar och dräpa honom.»

»Jag lovade Gunnar här på tinget», sade Hjalte Skäggeson, »att jag aldrig skulle vara i hans fienders flock. Det löftet vill jag också hålla.»

Hjalte gick, men de andra beslöto ett överfall på Gunnar, gåvo varandra handslag och bestämde, att envar, som drog sig undan,

skulle aktas som fiende. Mård skulle hålla utkik på, när det var lägligast att anfalla Gunnar. De voro fyrtio samman i detta förbund. De menade, att Gunnar nu vore dem en lätt fångst, då Kolskägg, Tråen Sigfusson och många andra hans vänner voro borta. Man red hem från tinget.

Nial for till Gunnar och förtalde honom hans fredlöshet och det tillämnade överfallet.

»Väl handlar du», sade Gunnar, »då du varnar mig.»

»Nu vill jag», sade Nial, »att Skarpheden och min son Höskuld fara hit upp till dig. De skola våga sitt liv för ditt.»

»Jag vill icke», svarade Gunnar, »att dina söner dräpas för min skull. Annat har du förtjänat.

»Lika gott», sade Nial, »då du är död, skall dock stormen vända sig dit, där mina söner dväljas.»

»Otroligt är det väl ej», svarade Gunnar, »men jag vill ej hava skuld däri. Därom vill jag dock bedja dig och dina söner, att I vården er om min son Högne. Om Grane talar jag icke, ty han gör mycket, som ej är efter mitt sinne.»

Nial lovade honom detta och red hem.

Det är sagt, att Gunnar red till sammankomster och tingsmöten, och aldrig vågade sig hans ovänner på honom. En tid for han så, som vore han odömd man.

Tåget mot Lidarände.

Om hösten sände Mård Valgårdsson bud, att Gunnar var ensam hemma, medan allt hans folk lyktade höslåttern nere på Öarna. Gissur hvite och Ger gode redo efter det budskapet strax västerut över åarna och Sandarne bort till Hov. Därifrån sände de bud till Starkad under Trehörningsfjället. Så träffade de samman alla, som ärnade fara mot Gunnar. De rådslogo om anfallet. Mård förklarade, att man icke kunde överrumpla Gunnar, om man ej först finge tag i bonden Torkel från Lidarändes granngård och tvunge honom att fara med. Han skulle först smyga sig ensam hän till gården och locka bort hunden Såm.

De foro österut till Lidarände. Några män sändes att hämta Torkel. Han greps och fick välja emellan att dräpas eller skaffa undan hunden. Som han helst ville bärga livet, for han med dem.

En inhägnad väg förde ned till Lidarände gård, och i den stannade flocken, medan Torkel bonde gick bort till gården. Hunden låg uppe vid husen. Torkel lockade honom med sig bort i vägen. Hunden skönjde männen, sprang upp på Torkel och bet honom i

veka livet. Anund från Trollaskog for till och högg hunden i huvudet, så att yxan gick in i hjärnan. Såm gav ett så väldigt tjut ifrån sig, att ingen av dem hört dess make, och föll död ned.

Gunnars fall.

Gunnar vaknade i skålen och sade:

»Illa far man med dig, Såm min trogne, och kanske är förelagt, att det varder kort mellan oss.»

Gunnars skåle var helt av timmer och hade tak av bräder; vid översta väggbjälken voro gluggar, som slötos till med träluckor. I ett loftsrum sov Gunnar med Hallgärd och sin moder.

Gissur och de andra närmade sig husen, ovissa om Gunnar var hemma, och man menade, att någon borde först gå dit och se efter. Man satte sig ned på marken, medan norrmannen Torgrim gick bort till skålen och kröp uppåt väggen.

Gunnar såg en röd kortrock skymta fram vid gluggen. Han stack ut sin spjutyxa och träffade Torgrim i midjan. Fötterna slunto, skölden rasslade ur handen, och han tumlade ned.

Han gick bort till de andra, där de sutto på marken. Gissur såg på honom och sporde:

»Är Gunnar hemma?»

»Sen själva efter — nog fick jag veta, att spjutyxan var hemma», svarade han och föll död ned.

Därpå sprungo de fram mot husen. Gunnar sände pilar mot dem och värjde sig väl, och deras anfall var fruktlöst. Somliga sprungo upp på husen och tänkte därifrån angripa. Gunnar riktade pilarne dit och höllo dem en stund på avstånd. De vilade sig och anföllo på nytt. Gunnar sköt jämnt, och de fingo åter vända om. Då ropade Gissur vite:

»Bättre må vi gå fram — detta varder oss till smälek.»

De lupo till storms för tredje gången och höllo på länge men måste vika tillbaka.

Gunnar sade:

»Där ligger en pil ute på väggen, en av deras egna. Den skall jag skjuta bort till dem, ty skam är det dem, om de få skada av sina egna vapen.

»Låt bli, sonen min», sade hans moder, »att ägga dem hit igen, då de nu dragit sig bort.»

Gunnar grep dock pilen, sköt den efter dem och träffade Eliv Anundsson, som därav fick ett stort sår. Han stod skild från de andra, vadan de ej märkte, att han sårades.

»Där kom en hand ut», sade Gissur, »med en gullring på och tog en pil på väggen. Man letade nog ej efter vapen ute, om därinne vore nog därav. Nu storma vi fram!»

»Låtom oss bränna honom inne», yttrade Mård.

»Det skall aldrig ske», sade Gissur, »om jag också visste, att det gällde mitt liv. Nog kan du, om du vill, lägga fram råd, som duga, du, som kallas en slug man.»

På marken lågo några tåg, som nyttjats att fästa husen med i oväder. Mård sade:

»Tågen här skola vi taga och slå om ändarne af öfversta väggbjälken, binda dem med andra änden kring stenarne här och sedan sno dem samman med stänger. Så vinda vi taket af skålen.»

De togo tågen, gjorde allt som Mård sagt, och Gunnar märkte intet, förrän de vindat hela taket av. Han skötte nu sin båge så, att de ej kunde komma honom när. För andra gången sade Mård, att man borde bränna honom inne.

»Jag vet ej», svarade Gissur, »hur du vill föreslå, vad ingen annan vill. Det skall aldrig ske.»

I samma stund sprang Torbrand Torkelsson upp på väggen och högg Gunnars bågsträng sönder. Gunnar grep spjutyxan med bägge händer, sprang raskt fram, drev den igenom honom och kastade honom död i marken. Då svängde sig Torkels broder Åsbrand upp på väggen. Gunnar lade till honom med spjutyxan, men han sköt med bägge händer skölden flinkt för, så att spjutyxan rände därigenom fram mellan armarne. Gunnar bände med spjutyxan så hårt, att Åsbrands sköld brast och hans bägge armar brötos. Ut föll han från väggen. Gunnar hade sårat åtta män, och två hade han dräpt. Nu fick han två sår, men alla sade, att han brydde sig varken om sår eller död. Till Hallgärd vände han sig:

»Giv mig av ditt hår två lockar och sno med moder min mig en bågsträng.»

»Står dig något på spel?» spörjer hon.

»Mitt liv», svarade han, »ty aldrig skola de komma åt mig, så länge jag kan bruka min båge.»

»Då skall jag nu minnas örfilen», sade hon, — »ej rör det mig, om du värjer dig längre eller kortare.»

»Av något må envars rykte komma», svarade Gunnar, »och länge skall jag ej bedja dig.»

Ranveg sade:

»Illa ter du dig, Hallgärd, och din skam skall länge minnas.»

Gunnar värjde sig väl och käckt och sårade andra åtta så svårt, att mer än en låg döden nära. Han värjde sig, tills han föll av trötthet. Då gåvo de honom många stora sår, men han mäktade dock

slita sig ifrån dem och än en stund försvara sig. Till sist draps han dock.

Om Gunnars försvar diktades sedan ett kväde av en skald, som hette Torkel och bodde på Nordlandet men stammade från nejderna kring Göta älv. Gissur sade:

»En väldig kämpe ha vi lagt till marken, och möda har det kostat oss. Hans självvärn skall minnas, så länge landet bygges.»

Sedan sökte han upp Ranveg:

»Vill du ge jord åt våra två fallne och låta dem här högläggas?»

»Åt de två så mycket hellre, som jag ville giva det åt er allesamman», svarade hon.

»Klandras kan du icke», sade Gissur, »för de orden, ty du har mist mycket.»

Han bjöd strängt, att ingen finge där råna eller skada något.

Så foro de därifrån.

Torger Starkadsson sade:

»Ej kunna vi nu vara på våra gårdar för Sigfussönerna, om ej en av eder, Gissur hvite eller Ger gode, stannar här söderut någon tid.»

»Det är allt rätt», sade Gissur, och han och Ger drogo lott, vem av dem skulle stanna. Ger fick lotten. Han for till Odde och slog sig ned där. Han ägde en oäkta son, som hette Roald. Denne skröt över att ha givit Gunnar banesåret. Han var nu på Odde med sin fader. Torger Starkadsson rosade sig av ett annat sår, han givit Gunnar. Gissur satt hemma på Mossfjäll.

Gunnars dråp spordes snart, och runt om i bygderna talades illa därom. Mången man sörjde mycket hans död.

Vid Gunnars hög.

Nial tog Gunnars död mycket när sig och så även Sigfussönerna. De sporde Nial, om man ej borde lysa Gunnars dråp och reda till målet. Nial svarade, att det ingalunda kunde gå för sig, då Gunnar fallit fredlös. Hellre skulle man, sade han, minska dem äran att ha dräpt en sådan man, i det man till hämnd dråpe några bland dem själva.

Man kastade upp en hög åt Gunnar och lät honom sitta upprätt i den. Ranveg ville ej, att spjutyxan följde med i högen. Hon sade, att endast den man finge röra vid den, som ville hämnas Gunnar. Därför rörde ingen spjutyxan.

Så vred var hon på Hallgärd, att hon knappast kunde styra sig från att dräpa henne. Hon hade vållat sonens fall, sade Ranveg.

Hallgärd flyktade med sin son Grane till sin svärson Tråen på

Grytå. Boskifte skedde nu: Högne skulle taga jord och bo på Lidarände och Grane hava den utlejda jorden.

Det hände sig på Lidarände, att fårherden och en tjänstekvinna drevo fåren förbi Gunnars hög och tyckte sig höra honom glad sjunga därinne. De skyndade sig hem och sade Ranveg, vad som hänt. Hon bjöd dem strax fara till Bärgtorshvål och förtälja Nial det.

De gjorde så, och Nial lät säga sig det tre gånger. Därefter talade han länge tyst med Skarpheden. Denne tog sin yxa och for med till Lidarände.

Högne och Ranveg togo glada emot honom. Ranveg bad honom stanna där länge. Högne och Skarpheden gingo ständigt ut och in samman. Högne var en rask och dugande och ingalunda lättrogen man. Man tordes ej förtälja honom undret.

En kväll voro Skarpheden och Högne ute söderom Gunnars hög. Det var klart månsken, men stundom skymdes det av skyar. Då syntes dem högen öppen, och Gunnar hade vänt sig om och satt och såg emot månen. De tyckte sig se fyra ljus brinna i högen, men ingen skugga föll därinne. Gunnar satt där med leende, strålande åsyn och sjöng en visa så högt, att de kunde höra vart ord, fast de stodo långt därifrån.

»Hör ett ord ur högen,
Högnes fader talar.
Lysande han lyfte
lans, i striden orädd.
Hjälten, hjälmomstrålad,
— gäve kämpe, mins det —
ej för ovän väjde,
ville hellre falla,
ville hellre falla.»

Högen lycktes igen.

»Skulle du tro detta», sporde Skarpheden, »om andra förtalde dig det?»

»Jag skulle tro det», svarade Högne, »om Nial sade mig det, ty sagt är, att han aldrig ljuger.»

»I slik syn ligger mycket», fortfor Skarpheden; »själv gjorde han oss klart, att han hellre ville dö än väja för sina ovänner. Det var råd, han gav oss.»

»Jag kan intet göra, om du ej hjälper mig», sade Högne.

»Nu skall jag minnas», var Skarphedens svar, »hur väl Gunnar tedde sig efter eder frände Sigmunds fall. Jag skall giva dig den hjälp, jag kan. Min fader lovade Gunnar en gång, att vi ej skulle svika dig och hans moder.»

De gingo hem till Lidarände.

Hämnd för Gunnar.

Skarpheden sade:

»Vi skola fara strax i natt, ty få de veta, att jag är här, skola de nog bli varsamma.»

»Dina råd vill jag i allt följa», svarade Högne.

Då de andra gått till sängs, togo de sina vapen. Högne tog spjutyxan ned från väggen, och det sjöng till i den. Vred for Ranveg upp.

»Vem tager i spjutyxan», utbrast hon, »då jag förbjudit envar att röra den?»

»Jag ärnar», svarade Högne, »bringa min fader den, att han må hava den med sig till Valhall och bära den fram vid vapenmönstringen.»

»Först skall du själv bära den och hämnas din fader», sade hon, »ty yxan sjöng om mäns bane, ens eller fleres.»

Högne gick ut och omtalade för Skarpheden sitt ordskifte med farmodern. De foro till Odde, och två korpar flögo med dem hela vägen. Om natten hunno de dit.

De drevo boskapen hem till husen. Roald och Tjörve sprungo väpnade ut och körde boskapen upp i gatan. Skarpheden sprang upp och sade:

»Ej behöver du speja dig kring. Du anar rätt — män äro här!»

Han gav Tjörve dråpslaget.

Högne sprang mot Roald. Roald hade spjut i handen och stack efter honom. Högne högg sönder hans spjutskaft och drev spjutyxan genom honom.

De lämnade liken efter sig och styrde sin gång till Starkads gård under Trehörningsfjället. Skarpheden sprang upp på hustaket och rev av gräs. De, som voro därinne, trodde, att det var boskapen.

Starkad och hans son Torger klädde sig, togo sina vapen och foro ut. De sprungo upp vid husstängslet, men när Starkad såg Skarpheden, blev han rädd och ville vända om. Skarpheden högg ned honom vid stängslet. Högne gick mot Torger och drap honom med spjutyxan.

De gingo till Hov. Mård var ute på marken. Han bad om fred och tillbjöd full förlikning. Skarpheden sade honom de fyra männens fall.

»Och samma färd», tillade han, »skall du fara, om du ej giver Högne självdöme, ifall han vill taga emot det.»

Högne invände, att han aldrig tänkt förlikas med sin faders banemän. Omsider tog han dock emot självdöme. Fast Gunnar var fredlös man, måste Mård gälda den bot, som krävdes, för det han varit med i anfallet. För Starkads och Torgers dråp gåvos inga böter.

Om Kolskägg.

Om Kolskägg har man att förtälja, det han kom till Norge och stannade under vintern i Viken. Nästa sommar for han österut till Danmark, gick i konung Sven tjuguskäggs tjänst och fick mycken heder.

En natt drömde han, att en man kom till honom. Det stod ljus om mannen, och Kolskägg tyckte sig väckas av honom med de orden:

»Stå upp och följ mig!»

»Vad vill du mig?» sporde han.

»Jag skall giva dig brud, och du skall vara min riddare», svarade mannen.

Kolskägg tyckte sig jaka. Så vaknade han.

Han for till en vis och sade honom drömmen. Siaren tydde den så, att han skulle fara till Södern och varda Guds riddare.

Kolskägg tog dop i Danmark, fann ej trevnad där och for till Gårdarike, där han uppehöll sig ett år. Han drog dädan till Miklagård och gick i kejsarens tjänst. Man har sport, att han gift sig där och varit hövding i Väringahären. Han dvaldes där till sin dödsdag.

Kolskägg är nu ur sagan.

Tråen hos Håkan jarl.

Tråen Sigfusson kom till Norge. De landade norrut vid Hålåga-land, styrde därifrån till Trodhem och så in till Lade. Så snart Håkan jarl sport deras ankomst, sände han bud till dem och ville veta, vilka män som voro på skeppet. Sändebuden kommo tillbaka och nämnde honom männen. Jarlen skickade efter Tråen, och han kom. Jarlen sporde, av vad ätt han vore. Han svarade, att han vore närskyld med Gunnar på Lidarände.

»Det skall komma dig till godo», sade jarlen, »ty jag har sett många isländingar men aldrig hans make.» Tråen sporde:

»Herre, viljen I låta mig stanna hos eder i vinter?»

Jarlen tog mot honom, och han var där vintern över i god aktning.

En man hette Kol, en väldig viking. Han var son av Åsmund äskesida från Småland. Han hade legat i Götaälven med fem skepp och mycket folk. Därifrån styrde han upp till Norge, gick i land i Folden och överföll där en man vid namn Hallvard sote. Mannen låg i sitt loftsrum. Därifrån värjde han sig tappert, tills de tände eld på huset. Då gav han sig. De dråpo honom, rånade mycket gods och drogo därifrån till Lödöse.

Håkan jarl sporde dessa tidender och lät döma Kol fredlös över allt riket samt satte ett pris på hans huvud.

En gång tog jarlen tillorda:

»För långt ifrån oss är nu Gunnar på Lidarände, ty vore han här, skulle han dräpa den fredlöse vikingen. Själv varder han nu, som mig anar, dräpt av isländingar. Det är illa, att han ej dragit till oss.»

Tråen Sigfusson svarade:

»Väl är jag icke Gunnar, men jag är i ätt med honom — och jag vill erbjuda mig att söka upp vikingen.»

»Det likar jag gott», sade jarlen, »och jag skall rusta dig väl ut till färden.»

Erik, jarlens son, tog då till orda:

»Goda löften haven I givit åt många, men man menar, att de icke alltid lika gott hållits. Detta är en väl vågsam färd, ty den vikingen är hård och svår att tagas med. Torde dig nog tarvas till den resan goda skepp och tappra män.»

»Fast färden är farlig, skall jag fresta den», sade Tråen.

Jarlen gav honom fem skepp, alla väl bemannade. Han följdes av Gunnar Lambesson och Lambe Sigudsson. Gunnar var Tråens brorson och hade som ung kommit till honom. De höllo mycket av varandra.

Jarlssonen Erik gick med dem och mönstrade deras manskap och vapenutrustning och ändrade, vad han fann nödigt. Då de voro segelfärdiga, gav Erik dem en vägvisare. De seglade längs land söderut. Och var helst de lade till, togo de med jarlens minne, vad dem tarvades.

De styrde österut till Lödöse. Där fingo de veta, att Kol seglat till Danmark. De höllo söderut. Då de kommit till Helsingborg, träffade de på några män i en båt. Männen förtalde dem, att Kol låg i närheten och ärnade dröja kvar där en tid.

En dag, då vädret var gott, såg Kol skepp nalkas. Han sade sig ha drömt om jarlen natten förut och menade, att det allt vore hans män, som här närmade sig. Han bjöd alla sina män fatta vapen.

De gjorde sig redo till strid. Slaget började.

Länge kämpade man, och ännu var segern oavgjord. Då sprang Kol upp på Tråens skepp, rödde sig väg fram genom fienden och drap mången. Han bar gyllene hjälm.

Nu såg Tråen, att slikt ej längre dugde. Han äggade sina män att följa. Själv kom han främst och mötte Kol.

Kol högg till honom, och det tog i Tråens sköld, så att den klövs. Då fick Kol ett stenkast på handen, och hans svärd föll. Tråen högg honom i benet, så att det togs av. Därpå dråpo de honom. Tråen högg hans huvud av, gömde det och välte kroppen över bord.

De gjorde rikt byte, styrde sedan norrut till Trondhem och trädde inför jarlen.

Han tog väl emot Tråen. Denne visade fram vikingens huvud, och jarlen tackade honom för den bragden. Men jarlssonen Erik menade, att sådan bedrift vore mera värd än idel ord. Jarlen tillstod det och bad dem följa sig.

De gingo hän till en plats, däråt jarlen låtit bygga månget gott skepp. Där var ett, ej byggt som ett långskepp. Det pryddes av ett gamhuvud och var ståtligt utstyrt. Jarlen vände sig till Tråen:

»Du är en praktkär man, och däri liknar du Gunnar, din frände. Detta skepp vill jag giva dig; det heter Gamen. Min vänskap följer med, och jag vill, att du stannar hos mig, så länge dig lyster.»

Tråen tackade jarlen för hans godhet och sade sig numera ej längta till Island.

Jarlen hade en färd att göra österut till Göta älv. Han skulle där möta sveakonungen.

Om sommaren for Tråen med honom, var skeppshövding och styrde Gamen. Han seglade med sådan fart, att få följde honom. Många avundades honom. Och jämt märktes det, att jarlen högt värderade Gunnar på Lidarände, ty han tog strängt i tukt alla, som trädde Tråen för nära.

Hela den vintern var han med jarlen. Om våren sporde denne, om han ville stanna kvar eller fara till Island. Han svarade, att han ännu ej tagit sitt beslut; först ville han bida tidender hemifrån. Jarlen sade, att han finge handla, som det föll sig honom lägligast. Tråen blev kvar.

Då spordes tidender från Island, dem många funno stora — Gunnar på Lidarände var död. Nu ville jarlen ej låta Tråen vända hem. Han dröjde därför än en tid hos Håkan jarl.

Nialssönernas utlandsfärd.

Grim och Hälge Nialssöner lämnade Island samma sommar som Tråen. De voro på skepp med Olov, Ketils från Elda son, och Bård svarte. Det vart så hårt nordanväder, att de drevos söderut i havet, och sådant mörker föll på, att de ej visste, var de foro. De seglade länge. Till sist voro de på ett ställe, där stark grundsjö gick, och de visste nu, att de voro nära land. Nialssönerna frågade Bård, om han kände något till, vad land de hade för sig.

»Månget land är här att gissa på», sade han, »efter den väderlek, vi haft — Orkenöarna eller Skottland eller Irland.»

Två dagar därefter skönjde de land på båda sidor; de voro i

en fjärd, och därinne låg en väldig bank. De kastade ankar vid den. Det stillnade, och nästa morgon var det lugnt. Då sågo de tretton skepp komma ut emot sig.

»Vad råd taga vi nu?» sporde Bård, »dessa ärna anfalla oss.»

De överlade, om de skulle värja eller giva sig, men innan beslutet tagits, hunno vikingarne fram. Man sporde varandra om hövdingarnes namn. Köpmännens anförare namngåvo sig och frågade tillbaks, vilka män vikingaflottan styrdes av. Den ene kallade sig Grytgård, den andre Snökolv, Moldans söner från Dungalsby i Skottland, skotske konung Melkolvs fränder.

»Och giva vi er nu», sade Grytgård, »tväggehanda villkor: antingen gån I upp i land, och vi taga då edert gods; eller falla vi över eder och dräpa var man, vi nå.»

»Köpmännen vilja värja sig», sade Hälge.

»Ve dig för de orden», sade köpmännen, »vad hava vi att värna oss med? Gods väger mindre än liv.»

Grim fann på råd; han ropade till vikingarne och lät dem ej höra köpmännens modlösa knorr. Bård och Olov talade till dem:

»Besinnen I icke, att isländingarne skola göra spott åt edra later? Tagen nu hellre vapnen. Vi må försvara oss.»

Alla togo de sina vapen och lovade varandra, att de aldrig skulle giva sig, så länge de mäktade värja sig.

Kåre Sölmundsson.

Vikingarne sköto på dem. Striden började, och köpmännen värjde sig väl. Snökolv sprang på Olov och rände spjutet genom honom. Grim stack med sitt spjut så hårt till Snökolv, att han tumlade över bord. Då skyndade Hälge fram till Grim, och de ränsade sitt skepp för vikingar, och jämnt voro Nialssönerna där det mest tarvades.

Vikingarne ropade till köpmännen, att de skulle giva sig. De fingo till svar, att slikt skulle aldrig hända.

I detsamma kommo de att se ut emot havet. De sågo skepp närma sig söderifrån och, ej färre än tio, stryka förbi näset. De roddes skarpt och styrdes emot dem. Sköld satt vid sköld, och å främsta skeppet stod en man vid masten, i silketröja och gyllene hjälm och stort och fagert hår. Han höll i handen ett gullbeslaget spjut. Han sporde:

»Vilka ha här råkat samman i en så ojämn lek?»

Hälge sade sitt namn och det med, att de hade Grytgård och Snökolv till motkämpar.

»Vilka äro skeppsförarne?» sporde mannen. Hälge svarade: »Nu mer blott Bård svarte; den andre har fallit här för vikingarne; hans namn var Olov. Men min broder, som slås vid min sida, heter Grim.»

»Ären I isländingar?» frågade mannen.

»Ja visst», svarade Hälge.

Mannen sporde, vems söner de voro. De sade det. Då blev det honom klart, att han hade att göra med kända män, och han utbrast:

»Frejdade ären I, Nials söner, liksom eder fader.»

»Vem är du?» sporde Hälge.

»Jag heter Kåre och är Sölmunds son.»

»Varifrån kommer du?»

»Från Söderöarna.»

»Då är du kommen i lycklig stund, ifall du vill hjälpa oss något.»

»All hjälp, I trån till, skolen I få. Vad viljen I?»

»Anfalla vikingarne», svarade Hälge.

Kåre sade sig strax redo.

De lade mot vikingaskeppen, och slaget tog ånyo fart. Då man stritt en stund, sprang Kåre upp emot Snökolv på hans skepp. Snökolv vände sig mot honom och högg till, men Kåre hoppade baklänges över en slå, som låg tvärs över skeppet, och Snökolv högg i slån, så att svärdsklingan skyldes däri. Kåre gav honom då ett hugg i axeln, och det var så väldigt, att armen skars av. Vikingen dog strax. Grytgård kastade ett spjut emot Kåre. Denne såg det, tog ett språng i höjden, och spjutet träffade ej. I samma stund stodo Grim och Hälge vid Kåres sida. Hälge for emot Grytgård och körde sitt svärd igenom honom. Det vart vikingens bane.

Nialssönerna och Kåre trängde nu fram längs bägge borden å varje skepp, och vikingarne bådo om grid. Den gavs dem, men allt deras gods togs. Därpå lade man skeppen ut under öarna. De vilade där ut sig.

Hos Sigurd jarl.

Sigurd jarl, Lödves son, rådde för Orkenöarna.

Kåre var hans hirdman. Af Gille jarl hade Kåre tagit emot skatt från Söderöarna. Han bad nu Nialssönerna fara med sig till Rossö och menade, att Sigurd jarl nog skulle giva dem god välkomnad. De togo emot tillbudet, foro med Kåre och kommo till Rossö.

Kåre ledsagade dem till jarlen och sade honom, vad män de voro.

»Hur hava de kommit i ditt följe?» sporde jarlen.

»Jag fann dem», svarade Kåre, »i en av Skottlandsfjärdarne,

där de stredo med Moldans söner från Dungalsby. De värjde sig käckt. Jämnt kastade de sig mellan däcken och sågos alltid där det gick hetast till. Jag vill nu bedja eder, herre, att I given dem rum i eder hird.»

»Här skall du råda», sade jarlen, »då du redan tagit dig så mycket av dem.»

De voro hos jarlen under vintern, väl aktade.

Men när det led mot sommaren, blev Hälge tyst. Jarlen undrade, vad det innebar, och sporde, varför Hälge var så fåmält — »synes dig ej gott här?» frågade han.

»Gott finner jag det», svarade Hälge.

»Vad är det då, du grundar på?»

»Haven I något rike, att taga vara på i Skottland?»

»Det skulle vi mena, men vi så?»

»Skottarne hava aflivat eder länshövding och häjdat alla, som kunnat bära budskap därom, ty ingen har fått komma över Pettlandsfjärden.»

»Är du framsynt?»

»Föga är det prövat, herre.»

»Än mer skall du hedras av mig», sade jarlen, »om det är, som du säger. Eljes bringa dina ord dig ofärd.»

»Ej är han den man, som ljuger», sade Kåre, »och sant månde han säga, ty hans fader är framsynt.»

Jarlen sände ett bud söderut till länshövdingen Arnljot å Strömö. Denne sände män söderut över Pettlandsfjärden att där hämta underrättelser. De sporde, att jarlarne Hunde och Melsnate tagit af live Håvard i Trasvik, Sigurd jarls måg.

Arnljot sände sedan bud till Sigurd jarl, att han skulle komma med stor här och jaga dessa jarlar ur riket. Så snart jarlen fått det budskapet, drog han samman en väldig här från alla öarna.

Nialssönerna följa Sigurd jarl.

Jarlen drog till Skottland med hären. Kåre och även Nials söner voro i färd med honom. De kommo till Katanäs. Jarlens riken i Skottland voro Ross och Myräve, Söderlanden och Dalarne. Män från dessa riken kommo emot dem och förtalde, att jarlarne stodo dem nära med stor styrka. Sigurd jarl tågade dit, och Dungalsgnipa heter stället, ovanför vilket härarne möttes.

De drabbade strax hårt samman. Skottarne hade låtit somt av folket fara skilt från huvudhären; det föll nu jarlens folk i ryggen, och manfallet var stort, tills Nials söner hastade dit, kämpade och

jagade den skotska flocken undan. Dock tog striden till. Grim och hans broder drogo sig fram till jarlens märke och slogos manligen. Nu vände sig Kåre emot Melsnate jarl, som kastade sitt spjut emot honom. Men Kåre grep det och drev det tillbaka och igenom jarlen. Då flydde Hunde jarl. De följde efter de flyende, tills de sporde, att skotske konungen Melkolv drog samman en här i Dungalby. Jarlen höll råd med sina män, och alla funno det tryggast att draga sig tillbaka och ej slåss med en så väldig landhär. Man vände tillbaka. Då jarlen nått Strömö, skiftades bytet, och han for norrut till Rossö, följd af Nials söner och Kåre.

Jarlen gjorde ett stort gästabud, varvid han gav Kåre ett gott svärd och ett gullbeslaget spjut, Hälge en gullring och en kappa; Grim fick sköld och svärd. Han gjorde Nials söner till sina hirdmän och tackade dem för visad tapperhet. De voro hos jarlen den vintern och om sommaren, tills Kåre gav sig i härnad.

De drogo med honom, härjade vida omkring och fingo seger, vart de kommo. De kämpade med konung Gudröd från Man, slogo honom och vände tillbaka med mycket gods.

Om vintern voro de hos jarlen i god fägnad. På våren bådo de om orlov att draga till Norge. Jarlen gav dem lov att fara dit dem lyste och gav dem ett gott skepp och raska män. Kåre sade dem, att han denna sommar ärnade sig till Norge med Håkan jarls skatter.

»Då skola vi träffas där», sade han. De avtalade detta.

Nials söner lade ut till sjös, seglade till Norge och landade vid Trondhem. Där stannade de.

Rapp.

En man från Trondhem hette Kolben Arnljotsson. Han seglade ut till Island samma sommar, Tråen och Nials söner drogo därifrån. Om vintern var han österut i Breddalen, men på sommaren gjorde han sitt skepp segelfärdigt i Götaviken.

Då han var redo att med sitt folk sticka ut, rodde i en båt en man till dem, fäste båten vid deras skepp och gick upp därpå för att träffa Kolben. Denne sporde mannen om hans namn.

»Rapp heter jag», svarade han.

»Vems son är du?» frågade Kolben.

»Jag är son av Örgumlede, Gerolv Gärpes son.»

»Vad vill du mig?»

»Jag vill be dig taga mig med över havet.»

»Vad nödgar dig till utlandsfärd?»

»Jag har dräpt en man.»

»Vem drap du och vilka hava att åtala?»

»Örlyg, son av Örlyg, Rodger hvites son, var den, jag drap, och Vapenfjärdingarne skola väcka åtalet.»

»Så menar jag, att det icke går den gott, som tager dig med.»

»Vän är jag av mina vänner, men den, som gjort mig ont, gäldar jag igen. Dessutom brister det mig icke penningar till överfarten.»

Kolben tog emot Rapp.

Kort därefter fingo de vind och gingo till havs. Då de kommit ut på havet, tröt det Rapp matvaror; han slog sig då till dem, som sutto närmast. De foro upp och skämde honom ut. Så grepo de i varandra, och Rapp hade strax två av männen under sig. Man sade Kolben till, och han bjöd Rapp äta ur sin matsäck. Det var han med om. De landade vid Agdanäs.

»Var är myntet, du bjöd för farten?» sporde Kolben Rapp.

»Därute på Island», svarade han.

»Flere än mig månde du lura», sade Kolben, »men likväl skall jag skänka efter hela skeppslegan.»

Rapp bad honom hava tack därför och frågade, vad han nu rådde honom till. Kolben genmälte:

»Först må du som fortast giva dig av från skeppet, ty alla norrmännen skola här peka dig ut för folk. Så giver jag dig det andra rådet: svik aldrig den, hvars skyddsling du är.»

Rapp gick upp i land med sina vapen. Han hade i hand en stor yxa med lindat skaft. Han gick sin led, tills han kom till Gudbrand i Dalarne.

Gudbrand var Håkan jarls närmaste vän. De ägde ett gudahov samman, som aldrig läts upp, utom då jarlen kom. Det var näst största hovet i Norge, ty i Lade fanns ett större.

Gudbrands son hette Tränd. Hans dotter hette Gudrun.

Rapp trädde fram för Gudbrand. Han hälsade hövdingen. Gudbrand sporde, vad man han var. Han gav sitt namn och lade till, att han stammade från Island. Han bad om uppehåll där.

»Du ser mig icke ut att bära lycka med dig», sade Gudbrand.

»Mycket menar jag man ljugit om dig», svarade Rapp, »då man sagt, att du toge emot envar, som bad dig, och att ingen vore så lovprisad som du. Jag skall visst giva dig annat vitsord, om du visar mig från dig.»

»Så får du väl stanna här», sade Gudbrand.

»Var giver du mig plats?» sporde Rapp.

»Borta där på lägre långbänken mitt emot högsätet», sade Gudbrand.

Rapp gick dit.

Han hade mycket att förtälja, och i förstone hade Gudbrand och andra gamman av att höra honom, men till sist syntes han många väl fräck. Så slog han sig i tal med Gudrun, Gudbrands dotter, och folk menade på, att han ämnade dåra henne. Då Gudbrand varsnade slikt, talade han strängt sin dotter till, för det hon språkade med Rapp. Han bjöd henne akta sig för att tala annat med honom än vad alla hörde. Hon gav först goda löften, men snart språkade hon och Rapp samman som förr. Då satte Gudbrand sin arbetsfogde Åsvard till att vakta henne, vart hon gick.

Hon bad en gång om lov att för nöjes skull få fara till nötskogen. Åsvard följde henne dit. Rapp letade och fann dem. Han tog Gudrun i hand och ledde henne med sig. Åsvard sökte efter henne och hittade dem bägge samman i ett busksnår. Han sprang med lyft yxa till och högg efter Rapps fot, men Rapp svängde sig undan hugget. Han kom som fortast på benen och grep sin yxa. Nu ville Åsvard ila undan, men Rapps yxa skar honom sönder i ryggen. Gudrun sade:

»Slikt har du nu gjort, att du ej längre kan stanna hos min fader; dock skall något annat synas honom än värre — jag är med barn.»

»Av annan mans mun skall han ej få höra detta», svarade Rapp, »ty själv skall jag gå hem och mäla honom det ena som det andra.»

»Med livet slipper du då icke bort», sade Gudrun.

»Likväl vågar jag», svarade han.

Sedan ledsagade han henne till de andra kvinnorna, men själv gick han hem.

Gudbrand satt i högsätet, och få män voro inne i salen. Rapp steg fram med högt buren yxa.

»Vi är din yxa blodig?» sporde Gudbrand.

»Jag botade din arbetsfogdes ryggvärk», svarade Rapp.

»Här är ej gott på färde», sade Gudbrand; »du har allt dräpt honom.»

»Ja visst», svarade han.

»Vad hade han gjort dig emot?» frågade Gudbrand.

»Det tyckes eder nog en småsak», sade han, »han ville hugga benet av mig.»

»Vad hade du då gjort?» sporde Gudbrand.

»Det som platt icke rörde honom», sade han.

»Dock kan du säga, vad det var», sade Gudbrand.

»Vill du veta det», sade Rapp, »så vilade jag samman med Gudrun, dottern din, och det tyckte han inte om.»

Gudbrand utbrast:

»Ståndén upp, alle män, och gripen honom. Han skall dräpas.»

»Väl litet låter du mig ha gott av mågskapet», sade Rapp, »men du har icke de män härinne, som orka med detta i en fart.»

Männen sprungo upp, men Rapp vek ut. De lupo efter, men han slapp undan till skogs, och de fingo honom icke fatt. Gudbrand samlade folk och lät genomleta skogen; den var tät och tjock, och Rapp hittades ej.

Han gick, tills han kom till ett fälle i skogen. Där fann han en gård. Utanför stod en man och klykade ved. Rapp sporde mannen om hans namn. Han kallade sig Tove och frågade, vad han hette. Rapp namngav sig och sporde, varför bonden bodde så långt ifrån folk.

»Här finner jag mig minst behöva fälas med andra», svarade han.

»På eget vis ha vi två ställt det för oss», sade Rapp; »jag skall först säga dig, vem jag är. Jag har varit hos Gudbrand i Dalarne, och dädan tog jag till bens, då jag dräpt hans arbetsfogde. Vet jag väl, att vi bägge äro illgärningsmän, ty du hade ej dragit dig hit så fjärran från bygderna, om du ej vore fredlös för någon annan. Jag ger dig att välja: antingen röjer jag dig eller må vi bägge dela samman vad här är.»

»Det är jämnt upp, som du säger», svarade den andre; »jag har rövat en kvinna, som är här hos mig, och mer än en har letat efter mig.»

Han förde Rapp in med sig. Husen voro små men väl byggda. Bonden sade sin hustru, att han tagit Rapp till sig. Hon genmälte:

»Ont skola de flesta få av den mannen, men ändock månde du vilja råda.»

Rapp stannade. Han flackade mycket omkring och var aldrig hemma. Ständigt lyckades honom att träffa Gudrun. Gudbrand och sonen Tránd passade på honom, men aldrig fingo de tag i honom, och så gick det året ut.

Gudbrand lät Håkan jarl veta, vad harm han hade av Rapp. Jarlen lät döma Rapp fredlös, satte ett pris på hans huvud och lovade därtill, att själv draga åstad och leta efter honom. Det skedde dock ej, ty jarlen menade, att de väl själva kunde fånga honom, då han strök så ovarsamt omkring.

Tråen tager emot Rapp.

Samma sommar seglade Nials söner från Örkenöarna till Norge, voro på köpstämma där och inväntade efter avtal Kåre Sölmundsson.

Tråen Sigfusson gjorde sitt skepp redo till Islandssegling och var nu nästan färdig att lägga ut.

Håkan jarl drog till gästabud hos Gudbrand. Om natten vandrade Blod-Rapp bort till deras gudahus. Han gick in och såg Torgärd Hölgabrud sitta där, stor som en vuxen man. Hon hade

en tung gullring om armen och bar fåll på sitt huvud. Han rev fållen av henne och tog ringen. Så fick han syn på Tors kärra; från honom ryckte han en annan ring. En tredje tog han från Irpa. Alla gudarne släpade han ut och tog all bonaden av dem. Därpå satte han eld i gudahuset, brände upp det och drog sina färde.

Han gick över en åkervång. Sex män i vapen sprungo där upp och kastade sig över honom, men han värjde sig väl. Det slöts så, att han drap tre av dem, sårade dödligt Gudbrands son Tránd och jagade de två andra till skogs, så att intet budskap kunde bäras till jarlen. Han gick bort till Tránd och sade:

»I min makt står nu att dräpa dig, men jag vill det icke: mera skall jag se på svågerlaget än I gjort.»

Rapp ärnade sig in i skogen igen, men då han såg, att män spärrade honom vägen, vågade han ej. Han lade sig ned bland några buskar och ligger nu där en stund.

Bittida denna morgon gingo Håkan jarl och Gudbrand till gudahuset, funno det bränt och sågo de tre gudabilderna ligga ute, rivna ur all sin prakt. Gudbrand tog till orda:

»Stor makt är given våra gudar, då de själva gått ur elden.»

»Ej hava de av sig själva trätt ut», sade jarlen; »en man månde ha bränt hovet och burit gudarne hit. Men gudar hämnas icke allt strax. Den man, som gjort detta, skulle stängas ute från Valhall och aldrig dit komma.»

Då kommo fyra av jarlens män springande och bragte onda tidender: i åkern hade de funnit tre män dräpta och Tránd sårad till döds.

»Vem månne vållat slikt?» sporde jarlen.

»Blod-Rapp», svarade de.

»Då är det allt han, som bränt gudahuset», sade jarlen.

Slik gärning tycktes dem väl kunna vara gjord av Rapp.

»Var månne han nu håller sig?» frågade jarlen. De nämnde, att Tránd sagt, det Rapp stuckit sig undan bland några buskar. Strax gav jarlen sig dit, men Rapp var borta. Han satte män till att slå efter honom, men de funno honom ej. Själv var han med om att leta. Han bjöd sina män taga sig en rast. Därpå gick han avsides, bjöd ingen följa sig och var borta en stund. Han föll på knä och höll sig för ögonen. Sedan kom han tillbaka. »Kommen med mig», sade han till männen. De gingo med honom. Han vek tvärs av från den väg, de förut tagit, och de kommo till en dalkjusa. Där låg Rapp gömd; han sprang upp för dem. Jarlen äggade männen att löpa efter, men Rapp var så snabbfotad, att de ej en gång kunde komma honom nära. Han rände till Lade.

Här lågo Tråen och Nialssönerna färdiga att gå till havs. Rapp sprang dit, där Nialssönerna voro.

»Frälsen mig, ädle män», sade han, »ty jarlen vill dräpa mig.»

Hälge såg på honom osh sade:

»Olycksbådande ser du mig ut, och den torde hava det bäst, som ej tager emot dig.»

»Sannerligen ville jag», sade Rapp, »att ifrån mig det värsta ve komme över eder.»

Hälge svarade:

»Vi äro män till att giva dig med tiden lön därför.»

Rapp for hän till Tråen Sigfusson och bad honom om skydd.

»Vad har du gjort?» sporde Tråen.

»Jag har bränt ett gudahus för jarlen», svarade han, »och dräpt några män. Snart skall han vara här, ty han är själv med om att leta efter mig.»

»Att hjälpa dig höves mig näppeligen», sade Tråen, »efter allt vad gott jarlen gjort mig.»

Då visade Rapp för Tråen de smycken, han tagit ur gudahuset, och bjöd honom dem. Tråen ville ej taga mot dem utan att giva annat gods som gengåva.

»Här vill jag stå», sade Rapp, »och låta dräpa mig inför dina ögon. Kan du så vänta dig var mans tadel.»

Då sågo de jarlen och hans män nalkas, och Tråen tog emot Rapp. Han lät skjuta en båt ut och for med honom till skeppet.

»Bottnarne skola brytas ur två tunnor», sade Tråen, »och i dem skall du krypa in. Det varder bästa gömslet.»

Så gjordes. Rapp for i tunnorna. De bundos samman och fördes över bord.

Jarlen kom med sitt folk till Nialssönerna och sporde, om Rapp synts där. De jakade. Han frågade, vart han sedan tagit vägen. De svarade, att det hade de ej lagt märke till.

»Hedrande lön skulle jag giva den, som röjde Rapp», sade jarlen.

Grim vände sig till Hälge: »varför skola vi ej säga det? Hända kan, att Tråen lönar oss med allt annat än gott.»

»Likväl skola vi ej yppa något», sade Hälge, »ty hans liv hänger på, om vi tiga.»

»Måhända», sade Grim, »vänder då jarlen sin hämnd emot oss, ty hans vrede är så stor, att den måste slå ned på någon.»

»Det skola vi ej fråga efter», sade Hälge; »dock må vi lägga undan med skeppet och gå till havs med första vind.»

»Skola vi ej bida Kåre?» sporde Grim.

»Nu kunna vi ej tänka på det», genmälte han.

De lade ut under ön och väntade där på vind.

Jarlen vände sig till alla, som lågo där med skepp, och sporde efter Rapp, men ingen sade sig hava nys om honom.

»Nu skola vi styra ut till Tråen, min vän», sade jarlen, »och han skall visst giva oss mannen i händer, ifall han vet var han är.»

Därefter togo de ett långskepp och rodde ut till Islandsfararen. Tråen såg jarlen komma, stod upp och hälsade honom vänligt. Jarlen tog hult emot hans hälsning och sade:

»Vi leta efter den man, som heter Rapp, en isländing. Varjehanda ont har han gjort oss, och vi vilja nu bedja eder utlämna honom eller säga, var han döljes.»

»I veten, herre», svarade Tråen, »att jag med fara för mitt liv drap mannen, I gjort biltog, och fick därför lön och heder.»

»Större lön väntar dig nu», sade jarlen.

Tråen hugsade sig före, och det tycktes honom ovisst, om ej jarlen lika gott kunde bli hågad för hämnd som lön. Han bestred, att Rapp var där, och bad jarlen ransaka skeppet. Jarlen gjorde den gången ej mycket därvid, gick i land och drog sig avsides från de andra. Han var då så vred, att ingen tordes tala till honom.

»Visen mig hän till Nials söner», sade han; »jag skall nödga dem att säga mig sannsagor.»

Man sade honom, att de allt gått till sjös.

»Det kan ej hjälpas», sade jarlen; »men där lågo två vattentunnor vid Tråens skepp, och kan väl i dem en man hava dolts. Har Tråen gömt honom, har han allt legat i dem, och vi skola därför ännu en gång fara ut.»

Tråen såg, att jarlen ärnade sig ut igen. Han sade:

»I sågen, hur vred jarlen var iåns. Nu är han det trefalt, och alla mäns liv stå på spel, om någon röjer Rapp.»

De lovade alla att tiga, ty envar var rädd om sig. De togo några säckar ur laststapeln, läto Rapp sticka sig in där och lade andra lättare säckar ovanpå honom. Då de bonat om honom, var jarlen hunnen fram. Tråen hälsade honom höviskt. Han svarade på hälsningen men något sent. Man såg, att jarlen var mycket vred.

»Giv fram Rapp», sade han, »ty jag vet visst, att du dolt honom».

»Var mån då, herre?» sporde Tråen.

»Det må du veta», genmälte jarlen, »men skall jag göra en gissning, menar jag, att du gömt mannen i vattentunnorna, som lågo här vid skeppet.»

»Ogärna», sade Tråen, »ville jag skyllas för lögn. Hellre säge jag, herre, att I sökten igenom mitt skepp.»

Jarlen for upp på skeppet och letade men fann icke Rapp.

»Frien I mig nu, herre?» frågade Tråen.

»Långt ifrån det», svarade han, »men jag vet icke, varför vi ej finna honom; så fort jag kommit i land, tycker jag mig se allt klart, men när jag väl kommit hit, ser jag intet.»

Han lät ro sig i land och var så vred, att man ej kunde säga honom ett ord. Han följdes av sin son Sven.

»Det är att visa underligt sinnelag», sade Sven, »då man låter sin vrede gå ut över saklösa.»

Jarlen drog sig avsides. Han kom strax tillbaka.

»Än en gång ro vi ut till dem, sade han.

De gjorde så.

»Var månne han legat gömd?» frågade Sven.

»Intet har det att säga», svarade jarlen, »ty från det stället är han allt undan. Där lågo två säckar vid laststapeln, och deras plats har Rapp för visso intagit.»

Ute på sitt skepp tog Tråen till orda:

»De sätta åter ut, och än en gång ämna de sig hit. Skola vi nu taga honom ur stapeln och lägga annat dit i stället. Likväl låta vi säckarne ligga lösa.

Man gjorde så.

»Nu skyla vi Rapp i seglet», sade Tråen; »det är revat uppe där vid rån.»

Det skedde. Jarlen nådde fram. Vredgad frågade han:

»Vill du nu lämna ut mannen, Tråen?»

»För längesedan hade jag det gjort, svarade han, »om jag haft honom i mitt gömme — var måntro han legat, herre?»

»I laststapeln», svarade jarlen.

»Vi letaden I icke där?» sporde Tråen.

»Det föll oss icke in», sade han.

De ransakade runt om i skeppet utan att hitta Rapp.

»Viljen I nu fria mig, herre?» frågade Tråen.

»Ingalunda», genmälte jarlen, »ty jag vet, att du stuckit undan mannen, om också jag ej kan finna honom; men hellre vill jag, att du gör dig till niding emot mig än jag emot dig.»

Jarlen gav sig i land.

»Nu tycker jag mig se, var Tråen haft Rapp», sade han.

»Var?» sporde sonen Sven.

»I seglet, som var revat uppe vid rån», sade jarlen.

Då spelade vinden upp, och Tråen seglade ur fjärden ut till havs. Det var då, han fällde de ord, man länge sedan haft i minne:

»Fram låt Gamen susa!
Sent skall Tråen väja.»

Då jarlen sporde Tråens ord, sade han:

»Min ovetenhet bär icke här skulden, men förr det förbund, som här slöts och som skall draga död över dem bägge.»

Tråen var kort tid på sjön. Han kom till Island och for hem

till sin gård vid Grytå. Rapp följde och stannade hos honom över vintern. På våren skaffade Tråen honom bo på Rappstad. Han slog sig ned där, fast han för det mesta höll sig på Grytå. Där gjorde han allt odrägligt, tyckte man, och somliga sade, att det var gott mellan honom och Hallgärd och att han dårade henne. Men andra menade, att det icke var så.

Tråen skänkte sin frände Mård den drulsige skeppet Gamen. Alla Tråens fränder sågo nu i honom sin hövding.

Nialssönerna och Håkan jarl.

Då jarlen sett Tråen segla av, sade han till sin son Sven:

»Fyra långskepp må vi taga, fara mot Nialssönerna och dräpa dem, ty de torde ha varit i samråd med Tråen.»

»Icke är det gott tänkt», sade Sven, »att lägga skulden på saklösa män och låta den skyldige gå fri.»

»Här är det jag, som råder», svarade jarlen.

De seglade efter Nialssönerna, sökte dem och sågo dem ligga under ön.

Grim fick först syn på jarlens skepp.

»Härskepp nalkas», sade han; »jag ser, att det är jarlen, som här far. Ej torde han komma till oss med fred.»

»Det är sagt», genmälte Hälge, »att käck är envar, som värjer sig, mot vem det än är. Skola också vi värja oss.»

Alla bådo honom råda och grepo vapnen.

Jarlen var nu framme, ropade på dem och bjöd dem giva sig. Hälge gav till svar, att de aktade värja sig, så länge de kunde. Då bjöd jarlen grid åt envar, som ej drog vapen för Hälge. Men så vänsäll var han, att alla hellre ville dö med honom.

Jarlen gjorde anfall med sitt folk, men isländingarne värjde sig väl, och Nials söner voro alltid där huggen föllo tätast. Mer än en gång bjöd jarlen dem grid, men ständigt fick han samma svar: de ärnade aldrig giva sig. Då rusade jarlens länderman Åslåk från Långö raskt emot dem. Han klängde sig tre gånger upp på deras skepp.

»Du går gott på — väl, om du ej mödade dig förgäves», sade Grim, grep ett spjut och rände det i hans strupe. Han dog strax.

Kort därefter drap Hälge jarlens märkesman Ägil. Då gjorde Sven, jarlens son, anfall och lät klämma dem inne mellan sköldar. Så togos Nials bägge söner tillfånga. Jarlen ville strax låta dräpa dem, men Sven satte sig däremot och sade, att natten redan fallit på.

»Dräpen dem då i morgon», bjöd jarlen, »men hållen dem väl bundna i natt.»

»Det skall ske», svarade Sven, »fast jag aldrig träffat på raskare män än dessa, och stor varder manskadan, då man tager dem avlive.»

»De hava dräpt våra tappraste män», sade jarlen, »och vi skola hämnas dem med att dräpa dessa.»

»Desto tapprare hava de tett sig», genmälte Sven; »dock skall det ske, som du bjuder.»

Nialssönerna bundos och sattes i fjättrar. Sedan somnade jarlen och hans män.

Grim sade till Hälge:

»Bort ville jag komma, om jag kunde.»

»Görom ett försök», svarade Hälge.

Grim sade, att nära honom låg en yxa med uppvänd ägg. Han kravlade sig fram till den och fick bågsträngen skuren av men fick sig ock stora skåror i handen. Han löste Hälge. De kastade sig över bord och hunno land utan att varsnas av jarlens män. Fjättrarne bröto de av sig och gingo till en annan sida av ön. Då tog det till att dagas, och de funno ett skepp ligga där. De sågo, att det var Kåre Sölmundsson, som där landat. De hastade fram till honom och förtalde, vad de fått tåla, visade honom såren och sade, att jarlen ännu låg i sin sömn.

»Illa går det», sade Kåre, »när saklösa män kränkas för uslingars skull. Hvad skulle nu bäst lika eder?»

»Att fara mot jarlen och dräpa honom», svarade de.

»Det månde icke varda oss beskärt», sade Kåre, »fast åhåga icke brister eder. Låtom oss dock se efter, om han ännu är kvar.»

De foro åstad. Men jarlen var borta.

Kåre gav sig in till Lade att träffa jarlen. Han lämnade honom skatterna från Sigurd jarl.

»Har du tagit Nialssönerna till dig?» sporde han.

»Så är det.»

»Vill du lämna ut dem?»

»Det vill jag icke.»

»Vill du svärja mig, att du efter edert möte ej varit hugad för ett anfall på mig?»

Då afbröt Erik jarlsson:

»Slikt är icke nödigt att kräva, ty Kåre har alltid varit vår vän. Hade jag varit tillstädes, skulle det ej hava gått, som det gick. Nials söner skulle fått fara okränkta, men näpst skulle de andra haft. Hellre höves det nu att giva Nials söner hedrande gåvor för kränkning och sår.

»Det är allt rätt», sade jarlen, »men jag vet icke, om de vilja gå in på någon förlikning.»

Han bjöd Kåre att därom underhandla med Nials söner. Kåre

talade med Hälge och sporde, om han ville taga emot hedersupprättelse av jarlen.

»Av hans son Erik vill jag taga emot den», svarade Hälge, »men med jarlen vill jag ej hava något att skaffa.»

Kåre sade Erik brödernas svar.

»Så skall det då vara», sade Erik; »upprättelsen skall dem givas av mig, om de finna det bättre. Säg dem, att jag bjuder dem till mig, och ingen men skall göras dem av min fader.»

Detta togo Nialssönerna emot. De foro till Erik och voro hos honom, tills Kåre var färdig att segla västerut, Erik jarlsson gjorde ett gille för Kåre, gav honom och även Nialssönerna goda gåvor.

Därpå drogo de västerut över havet till Sigurd jarl. Han tog mycket väl emot dem, och de stannade hos honom över vintern.

På våren bad Kåre Nialssönerna fara med i härnad. Grim sade sig hågad, om Kåre sedan följde dem till Island. Det lovade han. De drogo så med honom på härtåg. De härjade söderut kring Angelsö och kring alla Söderöarna, styrde till Satiri, gingo där upp i land, slogos med inbyggarne, fingo gott byte och vände åter till sina skepp. Därifrån drogo de söderut till Bretland och härjade där. De höllo sedan till ön Man. Där mötte de konungen Gudröd, stredo med honom, fingo seger och fällde hans son Dungal. De vunno mycket gods där. De styrde norrut till Kola att gästa Gille jarl. Han tog vänligt emot dem, och de stannade hos honom en tid. Jarlen följde dem till Orkenöarna. Här gav Sigurd jarl honom sin syster till äkta. Gille for därpå tillbaks till Söderöarna.

Hemfärd. Kåres giftermål.

Denna sommar gjorde Kåre och Nials söner sig redo att segla till Island. Då de voro segelfärdiga, trädde de inför Sigurd jarl. Han gav dem goda gåvor, och de skildes från honom med mycken vänskap. De gingo till havs, fingo god vind och landade vid Eyrar.

De skaffade sig hästar och redo från skeppet till Bärgtorshvål. Då de kommo hem, blevo alla glada vid att se dem. Sitt gods flyttade de hem och satte skeppet upp. Kåre var hos Nial över vintern. På våren friade han till dottern Hälga. Grim och Hälge talade hans sak, och det slöts så, att han fäste mön och tiden för bröllopet fastställdes. Gillet hölls en halv månad före midsommar. Kåre stannade med sin husfru hos Nial hela vintern. Han köpte gården Dyrholmarne österut i Mydal och satte bo där. De läto en förvaltare och en hushållerska förestå det, men själva bodde de hos Nial.

Trätan med Tråen.

Rapp ägde bo på Rappstad men höll sig dock ständigt på Grytå, där folk tyckte, att han gjorde allt odrägligt. Tråen var vänlig mot honom.

Då Ketil från Mark en gång var på Bärgtorshvål, förtalde Nialssönerna honom den kränkning, de fått lida, och menade sig hava stort krav på Tråen, när helst de ville komma fram med det. Nial sade, att bäst vore, om Ketil talade härom med sin broder Tråen. Det lovade Ketil, och han fick tid på sig. Kort efter ställde han kravet fram för sin broder. Nialssönerna sporde honom om Tråens svar, och han genmälte, att han helst ville vara fåordig om deras samtal.

»Men det märktes», tillade han, »att Tråen fann, det jag fäste mig väl mycket vid mitt svågerskap med eder.»

Mera talades icke.

Nialssönerna funno, att det nu såg betänkligt ut. De sporde sin fader tillråds, ty de kunde ej finna sig i att stanna vid detta. Nial svarade:

»Målet är förvisso ej lätt att främja. Dräper man dem nu, skall det heta, att de fallit saklösa. Därför är mitt råd, att I söken få så många, I kunnen, i tal med dem, på det så många som möjligt må vara hörande vittnen, om de giva kränkande svar; och gott är, att Kåre talar med dem, ty han vet att väl behärska sig. Så skall osämjan växa emellan dem och eder, ty då andra blanda sig i målet, skola de hopa smädeord över eder: de äro dumma. Kan ock hända, att det säges, det mina söner äro sena till dåd, och slikt skolen I tåla till en tid, ty då dåd är ändat, skifta domarne. Men blott om bittra ord höras från dem, skolen I låta se på er, att I akten taga eder något före. Haden I strax gått med mig tillråds, hade detta aldrig fallit i folks mun och I skullen då varit fria från all sidvördnad. Men nu haven I härav stor sorg, och vet jag, att smädelserna skola så välta sig över eder, att I intet annat kunnen än kasta er i vådliga mål och slå med vapen. Därför är bäst att ej förhasta sig.»

Därmed slöts deras samtal. Målet vart mycket omtalat.

En gång uppfordrade bröderna Kåre att fara till Grytå. Han sade sig ha större lust till all annan färd men lovade likväl att draga åstad, enär detta var Nials råd.

Kåre red hän till Tråen. De talade om målet, men det ställde sig olika för dem.

Kåre kom hem, och Nialssönerna sporde, hur orden fallit mellan honom och Tråen. Han sade sig ej vilja tälja dem om.

»Vån är mig», sade han, »att detsamma en gång skall sägas, så att I själva hören det.»

Tråen hade sexton vapenföra karlar på sin gård. Han var en praktkär man. Jämnt red han i blå kappa och gyllene hjälm, hade i handen sitt spjut — jarlsgåfvan — fager sköld och svärd i bälte. Gunnar Lambesson, Lambe Sigurdsson och Grane, Gunnars son från Lidarände, voro ständigt i hans följe. Blod-Rapp gick dock alltid honom närmast. Luden, en af hans hemmamän, följde honom ock på hans färder; så även Ludens broder Tjörve.

Blod-Rapp och Grane Gunnarsson hade de värsta smädeorden om Nialssönerna och hade mest skuld i, att ingen bot bjöds eller lämnades.

Nials söner talade med Kåre om, att han skulle göra dem följe till Grytå.

Han jakade, ty det vore gott, sade han, att de själva finge höra Tråens svar.

De fyra Nialssönerna och Kåre rustade sig till färden. De drogo till Grytå.

Där var en bred förstuga, och i den kunde många män stå sida vid sida.

En av kvinnorna var ute och såg dem komma. Hon mälte det till Tråen. Han bjöd männen gå ut i förstugan och hava vapnen med sig. De gjorde så.

Mitt i dörren stod Tråen. Blod-Rapp och Grane Gunnarsson stodo på var sin sida om honom. Därnäst stod Gunnar Lambesson, så Luden och Tjörve, så Lambe Sigurdsson och därpå de övriga på ömse sidor om dessa; ty alla karlarna voro hemma.

Skarpheden skred med de andra upp emot gården. Själv gick han främst, efter honom kom Kåre, så Höskuld, så Grim och sist Hälge. Då de kommo fram till dörren, välkomnade dem ingen.

»Varom alla välkomna», sade Skarpheden.

Hallgärd stod då i förstugan och hade viskat något till Rapp.

»Ingen av dem, här stå, månde säga, att I ären välkomna», sade hon.

»Dina ord», svarade Skarpheden, »gälla intet, ty du är en frilla eller en sköka, vilket du vill.»

»Guldna varda dig de orden, innan du far hem», sade Hallgärd.

»Dig är jag kommen att råka, Tråen», mälte Hälge; »jag spörjer dig, om du vill lämna mig bot för den ärekränkning, jag för din skull led i Norge.» Tråen genmälte:

»Aldrig visste jag, att I bröder skulle skatta eder mandom i mynt. Hur länge ärnen I hålla på med det här kravet?»

»Många skola allt säga», sade Hälge, »att det var du, som haft att bjuda oss boten, då det den gången gällde ditt liv.»

Rapp inföll:

»Det var lyckan, som lekte så, att den fick slaget, som skulle ha det — hon höll eder under huggen men lät oss gå.»

»Den lyckan var liten», sade Hälge, »att kasta bort sin tro mot jarlen och taga dig i stället.»

»Menar du dig ej böra söka boten hos mig?» sporde Rapp; »jag skall giva dig den, jag tror passar.»

»Komma vi två i lek med varann», sade Hälge, »varder det nog du, som tappar.»

»Skifta icke ord med Rapp», inföll Skarpheden, »utan giv honom röd hud för grå.»

»Tig du, Skarpheden», sade Rapp; »ej skall jag tveka att närma min yxa intill din skalle.»

»Rönt varder nog, vem av oss två får bita i gräset», sade Skarpheden.

»Faren hem, dyngskägg», inföll Hallgärd; »jämnt skola vi så nämna eder, och er far skall heta skägglöse gubben.»

Förrän Nialssönerna drogo bort, hade alla där gjort sig skyldiga till dessa skymford, utom Tråen, som tystat på de andra. Nialssönerna vände om och gingo hem. De förtalde sin fader färden.

»Togen I vittnen på de ord, som kastades?» sporde Nial.

»Nej», svarade Skarpheden, »detta mål ämna vi ej föra fram utom på ett vapenting.»

Bärgtora sade:

»Nu mer vill ingen tro att I, mina söner, törens lyfta på hand.»

»Gör dig, husfru», sade Kåre, »ingen möda med att egga dina söner; de skola te sig hetsiga nog ändå.»

Därpå talade de länge tyst samman, Nial och sönerna och Kåre.

Tråens fall.

Mycket talades det om deras träta, och alla menade, att splitet härmed icke skulle lägga sig.

Runolv, Ulv örgodes son österut i Dal, var Tråens gode vän och hade bjudit honom hem till sig. Det var avtalat, att han skulle komma, då tre veckor eller en månad gått av vintern.

Tråen tog till följesmän Rapp och Grane Gunnarsson, Gunnar Lambesson, Lambe Sigurdsson, Luden och Tjörve. De voro åtta i flocken. Även Hallgärd och hennes dotter Torgärd skulle vara med på färden.

Tråen lät veta, att han också ärnade gästa sin broder Ketil på Mark och nämnde, hur många dagar han ämnade vara hemifrån.

De voro alla i full rustning. De redo österut över Markarfljot. Där träffade de på några tiggarkvinnor, som bådo dem hjälpa sig över till andra sidan. De redo med kvinnorna tillbaks över älven. Därpå vände de om och redo fram till Dal och fingo god välkomnad. Dit var Ketil från Mark kommen. De dröjde där i två dagar.

Runolv och Ketil bådo Tråen förlika sig med Nialssönerna. Han svarade i vrede, att han ej ville giva dem en penning i bot; väl vore han beredd att möta Nials söner, var hälst de träffades.

»Kan vara, att så är», sade Runolv, »men jag har den mening, att ingen deras like finnes, allt sedan Gunnar på Lidarände föll, och likligt är, att detta skall draga din eller deras död efter sig.»

Tråen svarade, att det räddes han icke för.

Han for upp till Mark och stannade där i två dagar. Därpå red han åter ned till Dal, och från bägge ställena leddes han ut med hedrande gåvor.

Han sade, att han ärnade rida hem om kvällen. Runolv avrådde honom och menade, att varsammast vore att ej rida på den tid, han fastställt.

»Slikt är rädsla, och jag vill det icke», sade Tråen.

Tiggarkvinnorna, som Tråen halp över älven, kommo till Bärgtorshvål. Bärgtora sporde dem, varifrån de voro. De hade hemma österut under Öfjällen.

»Vem halp er över Markarfljot?» sporde hon.

»Några storkaxar», svarade de.

»Vad då för några?» sporde hon.

»Tråen Sigfusson och hans följesmän», sade de; »men det förtröt oss, att de pratade så mycket och så ont om din husbonde och hans söner.»

»Många välja ej själva ut sitt rykte», svarade Bärgtora.

Innan de drogo sin väg, gav hon dem några läckerbitar och sporde, när Tråen kunde väntas hem. De svarade, att han skulle vara borta i fyra eller fem dagar.

Bärgtora förtalde, vad hon hört, för sönerna och sin måg Kåre. Hon talade länge lönligen med dem.

Samma morgon Tråen med sitt följe red österifrån, vaknade Nial och hörde, hur Skarphedens yxa utanför rörde vid brädväggen. Han stod upp och gick ut. Alla sina söner såg han i vapen och Kåre med. Skarpheden gick främst. Han var i blå kortkappa, bar en lätt sköld och hade sin yxa på axeln. Närmast honom gick Kåre i silketröja, gyllene hjälm och sköld med lejonbild. Efter honom följde Hälge. Han bar röd kortrock, hjälm och röd sköld, märkt med en hjort. De voro alla i bjärta kläder. Nial ropade på Skarpheden:

»Varthän, frände?»

»Ut att leta efter får», svarade Skarpheden.

»Så hette det en gång förr, och då gällde jakten män», sade Nial.

Skarpheden log och utbrast:

»Hörden I, vad gubben, vår far, sade? Han har sina aningar.»

»När sade du slikt förr?» sporde Kåre.

»Den gång jag drap Sigmund hvite, Gunnars frände», genmälte Skarpheden.

»Vad hade han gjort?» sporde Kåre.

»Dräpt Tord, vår fostrare», var svaret.

Nial gick in.

De tågade upp till Rödaskridorna och bidade där. Därifrån kunde de se, när Tråen kom ridande ifrån Dal.

Det var en klar solskensdag. Ned ifrån Dal drog Tråen med sitt följe och red längs upp med älvbrädden. Lambe Sigurdsson utbrast:

»Sköldar blänka fram i solskenet uppe där i Rödaskridorna. Män månde ligga där i bakhåll.»

De kastade om hästarne och redo ned med älven.

Skarpheden sade:

»Nu ha de sett oss, ty de vända om. Få vi nu löpa ned att mota dem.»

»Många torde sitta i bakhåll och hava på annat vis än vi sörjt för manstyrkan», sade Kåre; »vi äro fem emot åtta.»

De sprungo ned längs med älven. Den föll mellan fasta isar, och här och där lågo isspänger över den. De fingo syn på en spång ett stycke längre ned, och där ämnade de sig över.

Högre upp å hinsidan vattnet stannade Tråen med sin flock på isen.

»Vad ha de männen i sinne?» sade han; »de äro fem, men vi åtta.»

»Jag gissar», sade Lambe Sigurdsson, »att de skulle våga sig emot oss, vore vi än flere i flocken.»

Tråen kastade sin kappa och tog hjälmen av.

Under det Nialssönerna och Kåre sprungo ned med älven, hände det Skarpheden, att hans skotvång brast. Han blev efter.

»Vi följer du icke med, Skarpheden?» sporde Grim.

»Jag binder min sko», svarade han.

»Låtom oss fara före», sade Kåre; »Skarpheden ser mig ut, som skulle han ej komma senare fram än vi.»

De ilade ned mot spången.

Skarpheden sprang upp, så fort han bundit skon, höll till hugg sin yxa Stridstrollet och for fram mot älven. Den var så djup, att ingen kunde tänka på att komma över den.

På andra sidan låg bred glanskis, glatt som glas. Mitt däråstod Tråen med följet.

Skarpheden tog ett språng över vattnet, stod på benen och strök fram i glidande fart. Isen var hal, och han rände av så fort, som fågeln flyger. Tråen skulle just sätta sin hjälm på, men Skarpheden var redan framme och högg till honom med Stridstrollet. Det tog i huvudet och klöv det ned i kindtänderna. De föllo ned på isen. Detta gjordes i sådan handvändning, att ingen i följet hann att hugga till Skarpheden. Han vände på fläcken och for i flygande fart ned emot de andra. Tjörve slog sin sköld för honom, men han hoppade över den utan att halka och rände till randen av glanskisen. Från spången kommo då Kåre och de andra upp emot honom.

»Det där gjordes på karlavis», sade Kåre.

»Nu haven I eder bragd kvar», mälte Skarpheden.

De foro upp emot de övriga. Grim och Hälge fingo syn på Rapp och vände sig med ens mot honom. Rapp högg med sin yxa efter Grim. Hälge såg det och högg honom i handen, så att den togs av och yxan föll.

»Här gjorde du en mäkta god gärning», sade Rapp, »ty den handen har givit mången man men och bane.»

»Nu skall det ock varda slut därpå», sade Grim och rände spjutet genom honom. Rapp föll död ned. Tjörve vände sig mot Kåre och slungade sitt spjut. Kåre tog ett språng i höjden, och det for under fötterna på honom. Så sprang han på Tjörve och högg till med svärdet. Det tog i bröstet och trängde in. Han dog strax. Skarpheden grep på en gång Gunnar Lambesson och Grane Gunnarsson. Han sade:

»Här har jag fått tag i två valpar — vad skall man göra vid dem?»

»Det står dig fritt att dräpa dem bägge, ifall du vill deras död», sade Hälge.

»Jag nännes icke», svarade Skarpheden, »att på samma gång vara Högnes vän och hans broders baneman.»

»Den stund kan komma», sade Hälge, »då du gärna skulle vilja ha dräpt dem, ty på dem kan du aldrig lita och på ingen av de andra häller.»

»Icke rädes jag för dem», sade Skarpheden.

De gåvo grid åt Grane Gunnarsson, Gunnar Lambesson, Lambe Sigurdsson och Luden.

Därpå vände de hem, och Nial sporde dem om nytt. De förtalde honom nogsamt allt. Nial sade:

»Det är stora tidender, I kommen med, och visst skall på dem följa en av mina söners död, om ej något än värre.»

Gunnar Lambesson förde Tråens lik med sig till Grytå, där det höglades.

Förlikning.

Ketil å Mark var, som förr är nämnt, gift med Nials dotter Torgärd, och därtill var han Tråens broder, vadan han nu fann sig i ett kinkigt läge. Han red till Nial och sporde, om han ville giva något i bot för Tråens dråp.

»Jag vill med böter ställa alla tillfreds», svarade Nial, »och jag vill, att du söker förmå dina bröder till förlikning, dem som boten tillkommer.

Ketil svarade, att han gärna ville taga sig av detta. Han red hem, for därpå till bröderna och stämde dem samman till Lidarände. Där underhandlade han med dem, och under all överläggningen hade han Gunnars son Högne vid sin sida. Slutet blev, att en förlikningsnämnd korades och ett möte sattes ut. Då fastställdes boten för Tråens dråp, och böter fingo alla de, som hade laga krav. Därpå svuro de varandra fred med lagens ord, och allt slöts på tryggande vis. Rikligt gäldade Nial boten. Nu var lugn någon tid.

En gång red Nial upp till Mark. Han och Ketil talade samman dagen i ände. Nial red hem om kvällen, och ingen visste, vad de rådgjort om.

Strax efter for Ketil till Grytå. Han sade till Torgärd, Tråens änka:

»Länge har jag hållit min broder Tråen kär, och nu vill jag visa det. Jag vill bjuda hans son Höskuld hem till fostring.»

»Det går jag in på», svarade Torgärd, »men då skall du göra den svennen vad gott du mäktar, när han varder man; du skall hämna honom, om han faller för vapen, och skjuta gods till, då han tager gifte. Du skall svärja, att du så gör.»

Allt det lovade Ketil. Höskuld for hem med honom och var nu på Mark i någon tid.

Den nya tron.

Det vart hövdingeskifte i Norge. Håkan jarl var död, och i hans ställe var Olov Tryggvesson kommen. Jarlens liv fick den ände, att trälen Kark skar halsen av honom på Rimul i Gölardalen. Med dessa tidender spordes ock, att trosskifte var vordet i Norge. Den gamla tron hade man kastat, och Olov konung hade kristnat Västerlanden, Hjaltland, Orkenöarna och Färöarna.

Många yttrade, så att Nial det hörde, hur förmätet och ohört det vore att så vräka gammal gudsdyrkan och tro. Nial sade då:

»Mig synes, som skulle den nya tron vara mycket bättre och den man vara säll, som får den i den gamlas stad. Komma de män hit ut, som bjuda den tron, skall jag stödja dem väl.»

Det sade han ofta. Han drog sig titt undan från andra och mumlade något för sig själv.

Samma höst lade ett skepp till vid Götavik i Berufjärden. Tångbrand hette mannen, som förde det. Han var sänd hit av Olov Tryggvesson att bjuda rätt tro.

Av honom lät Nial kristna sig med allt sitt hus.

Två år därefter vart det, att den nya tron lagfästes och alla gjordes kristna här i landet.

Nials fosterson.

En gång red Nial upp till Mark. Han togs väl emot och stannade där över natten. Om kvällen närmade sig svennen Höskuld honom. Han kallade på svennen, och han kom strax. Nial hade på handen en gullring, den han visade pilten. Denne tog ringen, såg på den och drog den på sitt finger.

»Vill du hava den ringen till skänks?» sporde Nial.

»Det vill jag visst», svarade han.

»Vet du», frågade Nial, »vad som vart din fader till bane?»

»Jag vet», sade svennen, »att Skarpheden drap honom, men nödigt är ej att minnas det, då förlikning är gjord och full bot given.»

»Det svaret», sade Nial, »var bättre än min fråga, och du varder nog en god man.»

»God är mig din spådom», inföll svennen, »ty jag vet, att du är framsynt och att ditt ord sannas.» Nial yttrade:

»Nu vill jag bjuda dig hem till fostring, om du själv det vill.»

Höskuld svarade, att han ville taga emot denna välgärning och all annan, som Nial ville visa honom. Och så vart det, att Höskuld, Tråens son, for hem med Nial för att fostras.

Nial tålde ej, att något gjordes pilten emot, och han älskade honom högt. Sönerna handledde honom och gjorde allt för att hedra honom. Så gick tiden, tills Höskuld nådde mans ålder. Han var både stor och stark, hade vackra drag och fagert hår, var mycket vapenskicklig, blid i målet, givmild och hovsint, talade väl om alla och var vänsäll. Och intet fans, som söndrade honom och Nials söner, varken i ord eller gärning.

Flose.

Flose hette en man, son av Tord frösgode. Han var gift med Stenvör, dotter af Hall från Sida. Hon var lönboren och hennes moder var Solvör, dotter af Härjolf hvite. Flose bodde på Svinofjäll och

var en mäktig hövding, stor och stark och viljekraftig. Hans halvbroder hette Starkad, och hans andra bröder voro Torger och Sten, Kolben och Ägil.

Hildegunn hette halvbrodern Starkads dotter. Hon var en kärnkvinna, mycket vän. Hon var så konstfärdig, att få kvinnor varit det som hon. Mäkta grym var hon och hårdsint men en ädel kvinna, när rätt det gällde.

Hall från Sida.

En man hette Hall och kallades Sido-Hall, son av Torsten Bödvarsson. Torsten hette hans broder och bar tillnamnet bredmage. Hans son var Kol, den Kåre Sölmundsson dräper i Bretland.

Halls från Sida söner voro Torsten och Ägil, Ljot och Tidrande, som diserna dråpo.

En annan man hette Tore. Han var Nials broder och kallades Holta-Tore. Hans söner voro Torger skårger och Torlef kråk och Torgrim store.

Höskul Hvitanäsgode. Hans giftermål.

Nu är att förtälja, att Nial talade till sin fosterson Höskuld:

»Gärna ville jag se mig om efter ett gifte åt dig, fosterson.»

Höskuld sade, att det likade honom gott, och bad Nial sörja därför.

»Varthän har du helst tänkt att vända dig?» frågade han. Nial svarade:

»En kvinna heter Hildegunn och är dotter af Starkad, Tord frösgodes son. Det vet jag vara det bästa giftet.»

»Råd du ensam, fosterfader», sade Höskuld; »ditt val varder mitt.»

»Henne skola vi gilja till», sade Nial.

Kort efter samlade Nial män till följe. Hans söner, Sigfussönerna och Kåre Sölmundsson, drogo med honom. De redo österut till Svinafjäll och blevo gott emottagna. Nästa dag gingo Nial och Flose till tals med hvarandra. Till sist föll Nials tal så:

»Jag är hit kommen som böneman. En man vill gå i ätt med dig, Flose, och äkta Hildegunn, din broders dotter.»

»Vem är mannen?» frågade Flose.

»Höskuld Tråensson, min fosterson», svarade Nial.

»Ditt uppsåt är gott», sade Flose, »men så som det gått mellan dina söner och hans släkt, haven I bägge att vakta er för mycket, dock — vad säger du om Höskuld?»

»Endast gott», svarade Nial, »och viljen I gå oss tillmötes, skall jag lämna så mycket gods, att det skall synas eder hedersamt.»

»Vi skola kalla henne hit», sade Flose, »och få veta, hur mannen synes henne.»

Det sändes efter Hildegunn, och hon kom. Flose sade henne frieriet.

»Jag är en hugstor kvinna», sade hon, »och jag vet ej, hur det skall gå mig att komma i ätt med män, mig liksinta; men det ser jag ej mindre på, att den mannen intet hövdingskap äger, och du har sagt, att du aldrig skulle gifta mig med en man utan godord.»

»Vill du ej hava Höskuld, är det mer än nog till, att jag giver helt afslag.»

»Jag säger icke», svarade hon, »att jag ej vill gifta mig med honom, om de skaffa honom hövdingskap. Men i annat fall vägrar jag.»

»Då vill jag i tre år låta vänta på mig med mitt ärende», sade Nial.

Så skulle det vara, förklarade Flose.

»Jag ville ställa fast», sade hon, »att om giftet göres, må vi bo här österut.»

Detta ville Nial låta Höskuld avgöra, men denne svarade, att han trodde många väl men ingen så som sin fosterfar.

Så redo de hem.

Nial sökte få Höskuld hövdingskap, men ingen ville sälja sitt godord.

Nu led det till Altinget. Denna sommar voro rättstvisterna många, och mången for som vanligt att söka Nial. Men han gav råd, dem man icke anade att käromålen skulle falla för, och häftiga trätor kommo upp, då målen ej kunde lyktas. Männen redo oförlikta hem från tinget.

Så kom nästa ting. Nial red dit, och allt var stilla, tills han minde männen om, att nu var tid att lysa käromålen. Många genmälte, att det till litet båtade, då ingen kunde få sin sak igenom, fast den instämts till Altinget.

»Vi vilja hellre», ropade de, »söka vår rätt med udd och ägg.»

»Så må det icke gå», sade Nial, »ty ingenstädes hjälper det att icke hava lag i landet. Likväl haven I god grund att klaga, och slikt må vi taga oss av, som känna lagen och skola hålla den uppe. Bäst synes mig, att vi alla hövdingar träda samman och lägga råd ihop.»

De gingo till lagrättan. Nial talade:

»Jag vänder mig till dig, lagsagoman Skafte Toroddsson, och till eder, I andra hövdingar. Mig synes, som om intet av våra mål skulle kunna främjas, så länge vi endast föra dem fram för fjärdings-

rätter, och allt varder så vecklat in, att intet kan ändas eller komma fram. Rådligast synes mig, att vi sätta upp en femte rätt och hänskjuta till den de mål, som ej kunnat få sitt slut i fjärdingsrätt.»

Därpå sporde Skafte Nial, på vad vis man skulle få samman en femte rätt med fyra domaretolfter.

Nial sade bästa rådet vara att taga upp nya godord och lämna dem åt män i varje fjärding, som därtill voro bäst fallna, och skulle så envar, som det ville, giva sig i ting under dem. Skafte sporde, vad mål man hade att visa till den nya rätten. Nial svarade, att dit skulle alla de mål hänskjutas, som rörde brott mot tingsordningen, falskt vittnesbörd och falskt utslag af nabonämnd; så ock de mål, som på grund av stridiga meningar ej avgjordes vid fjärdingsrätterna. Hade någon bjudit eller tagit mutor, skulle han stämmas inför femte rätt. Nial lade det till, att av dess fyra domaretolfter skulle, innan dom fälldes, den ena vräkas, sex man av kärande och de andra sex av svarande; men ville svarande ej taga ut sina sex, hade kärande att i hans ställe göra det. Uraktläte han detta, hade hans mål fallit. Femterätten skulle ha sitt säte i lagrättan. Sedan vart den lagfäst av Skafte Toroddson.

Därpå gick man till lagbärget, och nya godord upprättades. Nial äskade ljud.

»Många är det kunnigt», sade han, »hur det gått mellan mina söner och Grytåmännen. Tråen Sigfusson vart fälld, och efter förlikningen tog jag till fostring Höskuld, hans son. Jag har tingat honom ett gifte, som gives honom, ifall han kan få ett godord. Men ingen vill lämna sitt ifrån sig. Nu vill jag bedja eder att få på Hvitanäs taga upp ett nytt godord för Höskuld.»

Det bifölls av alla.

Nial tog upp godordet till Höskuld, som sedan kallades Höskuld Hvitanäsgode. Härpå red man hem från tinget.

Nial stannade hemma en kort tid och red så österut till Svinafjäll. Hans söner och Höskuld följde. Han tog åter upp frieriet. Flose svarade, att han ville hålla alla löften, han givit dem. Och det ändades med, att Hildegunn blev Höskulds fästekvinna, och det fastställdes, när bröllopet skulle stå. Red man så hem.

Nästa gång bröt man upp till bröllopsfärd. Efter bröllopet redde Flose rundligt ut allt Hildegunns gods. Höskuld drog med bruden hem till Bärgtorshvål, och de stannade där året ut. Hildegunn och Bärgtora trivdes väl tillsammans. På våren köpte Nial Vörsaby gård till Höskuld, och dit flyttade han. Nial stadde honom alla hjonen, och så varm var vänskapen mellan Höskuld och dem alla på Bärgtorshvål, att intet råd fanns gott, om de icke alla varit med därom.

Höskuld satt nu på sin gård Vörsaby, och länge gick det så, att han och vännerna höllo innerligt ihop. Nials söner voro hans följesmän på alla färder, och så varmt var det med vänskapen, att de varje höst bjödo varandra till gille och växlade hedersgåvor. Så gick det länge.

Höskuld Nialsson dräpes.

En man hette Lyting. Han bodde på Såmstad. Hans husfru Stenvör var Tråen Sigfussons syster. Lyting var en förmögen man, stor och stark och ond att handskas med.

En gång hade han ett gille inne på Såmstad, och Höskuld Hvitanäsgode och Sigfussönerna voro inbjudna. De kommo alla. Även Grane Gunnarsson, Gunnar Lambesson och Lambe Sigurdsson voro där.

Höskuld Nialsson bodde med sin moder Rodny på gården Holt. Då han, vad ofta hände, red mellan sitt hem och Bärgtorshvål, gick hans väg tätt förbi husen å Såmstad.

Höskuld hade en son, som hette Åmunde. Han var blind född och dock en kraftkarl, stor till växten.

Lyting hade två bröder. Den ene hette Hallsten, den andre Hallgrim. De voro stora ofredsmän och höllo sig jämnt hos sin broder Lyting, ty ingen annan kunde enas med dem.

Den dagen, Lyting höll sitt gästabud, var han flere gånger länge ute. In var han kommen och hade just gått till sin plats, då en av kvinnorna trädde i salen och sade:

»Nu skullen I varit ute och sett, hur starkaxen red förbi gärdesgården.»

»Vad för en kaxe talar du om?» sporde Lyting.

»Det var Höskuld Nialsson, som for förbi», sade hon.

»Ofta rider han här förbi», mälte Lyting, »och det är icke utan, att det grämer mig. Höskuld, min husfrus frände, jag bjuder dig mitt följe, om du vill hämnas din fader och dräpa Höskuld Nialsson.»

»Det vill jag icke», svarade Höskuld Hvitanäsgode; »uselt skulle jag då löna Nial, min fostrare, och hav otack för det du bjöd mig till detta gille.»

Han sprang upp från bordet, lät sadla sina hästar och red hem.

Lyting vände sig till Grane Gunnarsson:

»Du var tillstädes, då Tråen draps — du kan nog minnas det — och även du, Gunnar Lambesson, och du, Lambe Sigurdsson. Låtom oss nu i kväll falla över Höskuld och dräpa honom, när han rider hem.»

»Nej», sade Grane, »jag skall ej draga mot Nials söner och bryta den förlikning, som gode män satt.»

De två andra instämde, så ock Sigfussönerna, och de togo alla det råd att rida sin väg. Då de voro borta, sade Lyting:

»Jag vill icke tåla, att ej blodshämnd tages för min svåger Tråen.»

Han bjöd sina två bröder och tre av huskarlarne att följa. De gingo alla hän till vägen, där Höskuld skulle rida fram, och lade sig i en grop norr om gården. Där väntade de, tills det var midafton.

Då kom Höskuld ridande.

De sprungo alla väpnade upp och anföllo. Han värjde sig så väl, att de länge ej kunde komma åt honom. Till sist sårade han Lyting i handen och drap två av huskarlarne, men då föll han. Sexton sår gåvo de honom, men de höggo ej av hans huvud. Så lupo de bort till skogarne öster om Rangå och dolde sig där.

Rodnys fåraherde fann samma kväll Höskuld, där han låg fallen. Han for hem och förtalde sin matmor hennes sons dråp.

»Död månde han icke vara», sade hon, »eller var huvudet av honom?»

»Nej», sade han.

»Ser jag själv efter, får jag veta det», genmälte hon; »tag fram min häst och släpan.»

Han lydde och gjorde allt i ordning. Därpå gåvo de sig dit, där Höskuld låg. Hon såg på såren och sade:

»Det är, som mig anade: ännu är han icke helt död, och nog mäktar Nial läka större sår än de här.»

De lade honom upp på släpan, körde honom till Bärgtorshvål och buro honom in i fårhuset. Där satte de honom upp emot väggen.

De gingo bägge bort till husdörren och bultade på.

En huskarl kom ut. Rodny snodde in förbi honom och hastade hän till Nials säng. Hon sporde, om han var vaken.

»Ja, nu vaknade jag», sade Nial, »men varför kommer du hit så bittida?»

»Stå upp ur sängen», sade hon, »ifrån medtävlerskan min och kom ut med mig. Hon och dina söner följe med.»

De stodo alla upp och gingo ut.

»Våra vapen må vi taga med», sade Skarpheden. Nial teg. Sönerna sprungo in. De trädde ut väpnade.

Rodny gick före hän till fårhuset. Hon steg in och bjöd de andra komma efter.

Hon höll upp ett bloss.

»Här sitter nu Höskuld, din son, Nial», sade hon; »han har fått sig många sår och behöver allt läkning.»

»Dödstecken ser jag på honom», sade Nial, »men intet livstecken. Näsborrarne stå ju öppna — varför har du ej givit honom likhjälp?»

»Den har jag gömt till Skarpheden», svarade hon.

Skarpheden gick fram och gav Höskuld likhjälpen.

»Vem menar du har dräpt honom?» sporde han sin fader.

»Det tänker jag Lyting från Såmstad och hans bröder gjort», svarade Nial. Rodny inföll:

»Dig, Skarpheden, förtror jag hämnden för din broder. Och fast han icke var äkta född, väntar jag dock det bästa av dig och vån är mig, att du med största kraft främjar hämden.»

Bärgtora yttrade:

»Underliga sällar ären I, mina söner. I gån hän och dräpen, då ej mycket driver eder därtill; men nu, då det gäller slikt, stån I tvehågsna och sölen, så att intet bliver av. Snart skall Höskuld Hvitanäsgode komma hit och bedja eder om förlikning, den I icke kunnen neka honom. Därför, viljen I hämnd, flikt till verket!»

»Det där var en eggelse, som klang», sade Skarpheden. Alla Nialssönerna störtade ut.

Rodny följde Nial in och stannade över natten på Bärgtorshvål.

Hämnd och förlikning.

Skarpheden gick med bröderna upp emot Rangå.

»Här må vi stå och lyssna», sade han.

De stannade.

»Farom sakta», sade han; »jag hör mansröster där uppe vid ån. Men vilket viljen I, Grim och Hälge — slås med Lyting allena eller med hans bägge bröder?»

De svarade, att de helst ville hava Lyting på sin lott.

»Han är dock den bästa fångsten», sade Skarpheden, »och det grämer mig, om han kommer undan. Själv tilltror jag mig att kunna hindra det.»

»Träffa vi honom blott», svarade Hälge, »skola vi nog gå honom så på livet, att han ej slipper bort.»

De drogo sig åt det håll, varifrån Skarpheden hört rösterna, och de fingo se Lyting med de andra stå vid en bäck. Skarpheden tog med ens ett språng över bäcken hän på grusbrinken å andra sidan. Där uppe stodo bröderna. Han högg Hallgrim i låret, så att benet rök av, och grep med andra handen Hallkel. Då stack Lyting efter honom, men Hälge for fram och satte sin sköld emellan, så att stinget tog i den.

Lyting tog upp en sten, slog Skarpheden, och Hallkel kom lös. Han sökte då att löpa längre upp på brinken men förmådde blott kravla sig uppåt på knäna. Då svepte Skarpheden till honom med Stridstrollet och högg honom ryggen sönder.

Nu ilade Lyting undan. Grim och Hälge satte efter och gåvo honom var sitt sår. Men han kom ifrån dem ut i ån, kastade sig upp på en häst och sprängde av till Vörsaby.

Höskuld Hvitanäsgode var hemma. Lyting fann honom strax och förtalde vad som hänt.

»Annat hade du ej att vänta dig», sade Höskuld, »så som du rusat till vägs. Nu sannas det ordet, att länge glädes ej hand öfver hugg. Det synes mig nu, som tviflade du på, att du kunde sitta trygg för Nials söner.»

»Visst är, att jag med nöd sluppit undan», svarade Lyting, »men jag ville dock nu, att du sökte få mig förlikt med Nial och hans söner, utan att jag därför behövde gå från min gård.»

»Jag skall göra ett försök», sade Höskuld.

Han lät sadla sin häst och red till Bärgtorshvål med fem man.

Nials söner voro hemkomna och hade lagt sig till vila. Höskuld sökte strax upp Nial, och de gingo till tals med varandra.

»Hit är jag kommen», sade Höskuld, »att bedja för min frände Lyting. Stort är hans brott mot eder, då han brutit förlikningen och dräpt din son.»

»För Lyting ser det nog ut», sade Nial, »som hade han redan fått gälda god bot, då han mist sina bröder. Men går jag nu in på förlikning, har han dig att därför tacka. Dessförinnan vill jag dock ha det fastställt, att hans bröder skola ligga på sina gärningar och han själv icke få en penning för sina sår men giva hel bot för Höskuld.»

»Ja, jag vill», sade Höskuld, »att du ensam dömer.»

»Som du vill», sade Nial.

»Vill du måhända», sporde Höskuld, »hava dina söner med?»

»Därmed skola vi ej vara förlikningen närmre», genmälte Nial, »men den, jag ensam gör, skola de hålla.»

»Låtom oss då få målet ändat», sade Höskuld, »och giv fred i dina söners namn.»

»Så vare det», sade Nial; »jag vill, att Lyting gäldar för Höskulds dråp två hundraden i silver och stannar kvar på Sámstad. Jag menar dock, att han gör slugast i att sälja gården och draga sina färde; icke därför att jag eller mina söner skola bryta den fred, vi lovat honom, men hända kunde, att här i bygden någon trädde fram, den han hade att vakta sig för. Ser det likväl ut, som ville jag visa honom ur häradet, giver jag honom härmed lov att bliva i bygdelaget. Men själv vedervågar han det mesta.»

Höskuld for hem.

Nialssönerna vaknade och sporde sin fader, vem där varit. »Min fosterson Höskuld», sade Nial.

»Han kom väl för att bedja för Lyting», sade Skarpheden.

»Han gjorde det», sade Nial.

»Det var illa», inföll Grim. Nial svarade:

»Icke skulle Höskuld nu ha skjutit sköld för honom, om du dräpt honom, då det var dig betrott.»

»Bannom icke upp vår far», sade Skarpheden.

Det må förtäljas, att denna förlikning hölls mellan dem allt sedan.

Åmunde blinde.

Tre år därefter hände sig, att Åmunde blinde, Höskuld Nialssons son, var på Tingskålatinget. Han lät leda sig emellan bodarna och kom så till den bod, där Lyting från Såmstad var inne. Han lät föra sig in i boden och dit fram, där Lyting satt.

»Är Lyting från Såmstad här?» frågade Åmunde.

»Ja, vad vill du mig?» sade han.

»Jag vill veta», svarade Åmunde, »vad du vill giva mig i bot för min fader. Jag är lönboren son och har ej någon bot fått.»

Lyting genmälte:

»Bött har jag för din faders dråp med fulla böter, dem din farfar och dina farbröder tagit mot. Men mina bröder lades ogilla; och hade jag mot andra handlat hårt, nog fick jag det ock själv hårt att känna.»

»Jag spörjer dig icke», sade Åmunde, »om du bött till dem, ty jag vet, att I ären förlikta. Jag frågar dig, vad bot du lämna åt mig.»

»Alls ingen», sade Lyting.

»Icke inser jag», sade Åmunde, »att detta kan vara rätt inför Gud, så när hjärtat som du huggit mig. Men det kan jag säga dig, att om jag såge med mina bägge ögon, skulle jag för min fader hava böter eller blodshämnd. Nu döme Gud mellan oss.»

Han gick, men då han kommit i dörren, vände han sig om inåt boden. Då öppnade sig hans ögon.

»Lovad vare du Gud, min Herre!» utbrast han; »nu ser jag, vad du vill.»

Han störtade in i boden, fram till Lyting, högg sin yxa i hans huvud, så att den stod däri intill hammaren, och ryckte den till sig. Lyting föll framstupa och dog strax.

Åmunde gick, men då han kom i boddörren, i de spår, han trampat, när han fick sin syn, då lycktes hans ögon igen, och han var blind allt sedan.

Han lät föra sig till Nial och hans söner och sade dem Lytings fall. Nial yttrade:

»För detta kan man icke lasta dig, ty slikt är fast förelagt att ske; men när det till sist kommer fram, erinras man om att ej visa dem bort, som ställa krav med blodets rätt.»

Nial bjöd Lytings fränder förlikning, och Höskuld Hvitanäsgode var med om att stämma dem till fred.

Målet lades till en förlikningsnämnd, och hälften av boten gavs efter för det krav, Åmunde menades hava ägt mot Lyting. Därefter svors honom full fred av Lytings fränder.

Man red hem från tinget, och det var lugnt en lång tid.

Valgård grå.

Valgård grå kom denna sommar tillbaks till Island. Han var hedning. Han for till sonen Mård på Hov och blev där vintern över. Han sade till Mård:

»Jag har ridit vida om i bygden och tycker mig ej kunna se, att det är densamma. Jag kom till Hvitanäs och såg en mängd bodväggar och en omvältning utan like. Så kom jag till Tingskålatinget och såg vår bod bruten ned i grund — vad betyder allt detta?» Mård svarade:

»Här hava nya godord tagits upp och femterättslag införts, och man har gått ur mitt tingslag och givit sig under Höskuld Hvitanäsgode.»

»Illa har du lönat mig», sade Valgård, »då du så omanligt handskats med det hövdingskap, jag betrott dig. Nu vill jag, att du giver dem, som tillställt detta, sådant i lön, att det drager döden med sig till dem alla. Detta skall lyckas, om du sätter så mycket ont emellan Nials söner och Höskuld, att de till sist dräpa honom. Många äro de, som skola åtala det dråpet, och slutet varder Nials söners fall.»

»Detta orkar jag näppeligen med», svarade Mård.

»Jag har råden till dig», sade Valgård; »du skall bjuda Nialssönerna hem till dig och leda dem ut med gåvor, men du skall ej börja baktalet, förrän eder vänskap är vorden så innerlig, att de tro dig lika gott som sig själva. Så kan du få hämnd på Skarpheden för det gods, han tvang av dig efter Gunnars dråp. Icke kan du tänka på hövdingskap, förrän alla dessa äro döda.»

De enades om, att detta anslag skulle föras ut.

»Jag ville, fader», sade Mård, »att du toge mot den nya tron — du är en gammal man.»

»Det lyster mig icke», svarade Valgård, »hellre ville jag, att du vroke din — och sedan se, hur det då ginge.»

Det ville Mård icke.

Valgård bröt sönder för honom kors och alla heliga tecken. Kort efter sjuknade han och dog. Han lades i hög.

Mård och Nials söner.

Någon tid efter red Mård till Bärgtorshvål och besökte Skarpheden och hans bröder. Hans tal föll fagert. Han språkade med dem dagen i ände och önskade, att de ofta måtte träffas. Skarpheden upptog det allt på bästa vis men lät ord falla om, att Mård aldrig förr just sträfvat härefter.

Till sist nästlade Mård så in sig i deras vänskap, att ingen av dem fann ett råd fullgott, förrän vännens mening hörts. Nial grämde sig, var gång Mård kom, och var då som oftast vresig.

En gång, då Mård var på Bärgtorshvål, sade han till Nialssönerna:

»Jag har rustat till ett gästabud, ty jag ämnar dricka min faders arföl. Till det gillet vill jag bjuda eder, Nials söner och Kåre, och lovar jag, att I ej skolen rida tomhända därifrån.»

De lovade att komma. Mård for hem och redde till gillet.

Han hade bjudit många bönder, och gäster flockades i mängd. Nialssönerna och Kåre kommo. Mård gav Skarpheden en gullsölja, Kåre ett silverbälte samt Grim och Hälge andra goda skänker.

De kommo hem och prisade gåvorna och visade dem för Nial. Han menade, att de allt köpt dem dyrt nog.

»Vakten eder nu», sade han, »för att giva Mård i gengåva just det, han torde önska sig.»

Mårds baktal.

Kort tid efter inbjödo Höskuld och Nialssönerna varandra till gästabud, och Höskuld skulle först komma till Bärgtorshvål.

Skarpheden ägde en brun häst, fyrårig, stor och ståtlig. Det var en hingst, som ännu ej varit ledd fram till hingststrid. Skarpheden gav den åt Höskuld och därtill två ston. Alla gåvo de honom skänker. De lovade varandra att hålla vänskapen.

Sedan bjöd Höskuld Nialssönerna hem till Vörsaby. Många gäster hade han bjudit samman. Han hade låtit taga ned sin skåle, men han ägde tre lador, och dem lät han reda in till sovrum. Alla, som inbjudits, kommo, och det var ett dråpligt gille. När man bröt upp, valde Höskuld ut goda gåvor åt gästerna. Med Sigfussönerna och allt gillesfolket följde han Nials söner till vägs. Det sades på bägge håll, att ingen skulle skilja dem åt.

En tid efter kom Mård till Vörsaby. Han sade sig hava något att säga Höskuld i enrum. De gingo avsides. Mård tog till orda:

»Stor skillnad är på dig och Nials söner; du gav dem goda gåvor, men de lönade dig med hånskänker.»

»Varpå stöder du slikt?» sporde Höskuld. Mård svarade:

»De gåvo dig en hingst, som de kallade en struntfåle. Det gjorde de för att smäda dig, ty du själv syntes dem så oförsökt som djuret. Jag kan ock förtälja dig, att de missunna dig godordet. Skarpheden tog sig på tinget din myndighet, då du ej kom till femterättsmötet, och han har sagt, att han aldrig lämnar ditt godord från sig.»

»Så är det icke», sade Höskuld; »själf tog jag emot det på ledtinget i höstas.»

»Då har Nial blandat sig i saken», genmälte Mård. »Men så bröto de förlikningen med Lyting», tillade han.

»Däri, menar jag, ha de ingen skuld», sade Höskuld. Mård fortsatte:

»Du kan dock ej neka till, att en yxa föll ur Skarphedens bälte, då I följdens åt österut mot Markarfljot — han hade ärnat dräpa dig.»

»Det var hans vedyxa», sade Höskuld; »jag såg, då han stack den i bältet. Och veta skall du, att, hur du än mäler mig ont om Nials söner, skall jag det aldrig tro. Men varder det ock till sanning, vad du sagt, och det kommer att gälla mitt eller deras liv, då vill jag hellre tåla död av Nials söner än göra dem något men. Men själv är du så mycket nedrigare, då du sagt detta.»

Mård for sedan hem.

En tid efter red han till Bärgtorshvål att råka Nialssönerna. Han talade om varjehanda med dem och Kåre.

»Jag har hört», sade Mård, »att Höskuld Hvitanäsgode sagt, att du, Skarpheden, brutit förlikningen med Lyting. Men själv har jag märkt, att han tror, det du tänkte på att dräpa honom, då I foren samman österut mot Markarfljot. Dock synes det mig ej mindre likna en mordplan, då han bjöd dig till gille och lät dig ligga i den lada, som låg längst ifrån husen. Dit bars ved hela natten — han hade tänkt att bränna eder inne. Men så hände sig, att Högne Gunnarsson kom den natten; för honom räddes de, och så vart intet av. Sedan följde han dig till vägs med en väldig flock, och då ville han ånyo komma åt dig. Han hade satt Grane Gunnarsson och Gunnar Lambesson till att giva dig bane, men modet brast, och de vågade ej springa på dig.»

Då han sagt detta, motsade de honom i förstone. Men slutet blev dock, att de trodde honom.

Nials söner började nu att visa groll mot Höskuld, och de talade honom kappast till, då de möttes. Höskuld gjorde ej heller mycket för att stämma dem vänligare. Så gick det en tid.

Om hösten for Höskuld till gästabud på Svinafjäll. Flose tog väl emot honom. Hildegunn var med. En gång sade Flose:

»Hildegunn förtäljer mig, att det går starkt tillbaka med din och

Nialssönernas vänskap. Det förtryter mig, och jag vill nu föreslå dig att ej rida hem igen. Jag skall lämna dig bostad på Skaftafjäll och sända Torger, min broder, att bo på Vörsaby.» Höskuld svarade:

»Då skall det heta, att jag av rädsla flytt ur min gård, och det lider jag icke.»

»Då är det troligast», sade Flose, »att stora olyckor följa.»

»Det vore harmligt», svarade Höskuld, »ty hellre ville jag ligga ogill än att ont komme för min skull över många.»

Få dagar därefter gjorde han sig färdig att rida hem. Flose gav honom en skarlakanskappa, brämad ned i flikarne. Han for hem till Vörsaby. Och det var nu lugnt någon tid.

Höskuld var så vänsäll, att det var ej många män, som voro honom ogena. Men samma missämja hölls vintern igenom mellan honom och Nials söner.

Nial hade tagit till fostring Kåres son, som hette Tord. Han hade även fostrat Torhall, son av Åsgrim Ellidagrimsson. Torhall var en rask man, i allt en kärnkarl. Han hade så lärt sig lag av Nial, att han var den tredje bland de lagfarnaste männen på Island.

Detta år vårades det tidigt, och folk sådde nu sitt korn.

Nialssönerna draga till Vörsaby.

En dag kom Mård till Bärgtorshvål. Strax gingo de avsides att tala samman, han och Nials söner och Kåre. Mård baktalade efter sin vana Höskuld och hade nu mycket nytt att förtälja. Han eggade träget Skarpheden och de andra att dräpa Höskuld och menade, att denne nog skulle komma dem i förväg, om de ej strax fölle över honom.

»Fram skall du få din vilja», sade Skarpheden, »om du vill följa oss och lägga hand vid verket.»

»Det offret är jag villig till», sade Mård.

På detta gåvo de varandra handslag och eder, och Mård skulle om kvällen komma åter till Bärgtorshvål.

Bärgtora sporde Nial:

»Vad tala de om därute?»

»Jag är icke med i deras rådplägning», svarade han; »sällan hölls jag utanför, då råden voro goda.»

Varken Skarpheden eller hans bröder eller Kåre lade sig till sömns den kvällen.

Fram på natten kom Mård.

Nialssönerna och Kåre togo sina vapen och redo bort. De styrde till Vörsaby och bidade där vid en gärdesgård. Vädret var gott och solen kommen upp.

Höskuld Hvitanäsgode dräpes.

Vid denna tid vaknade Höskuld Hvitanäsgode. Han klädde sig och tog över sig kappan, Flose givit honom. Han tog i ena handen en kornkorg och i andra sitt svärd, gick bort i gärdet och sådde.

Skarpheden och de andra hade aftalat, att de alla skulle bära vapen på honom.

Skarpheden sprang upp från gärdesgården. När Höskuld såg honom, ville han vika undan. Då for Skarpheden på honom med orden:

»Löp ej i väg, Hvitanäsgode!» och högg honom i huvudet, så att han sjönk i knä. Då Höskuld föll, sade han detta:

»Gud hjälpe mig och tillgive eder!»

Därpå sprungo de fram alla och buro vapen på honom.

»Nu ser jag ett gott råd», sade Mård.

»Vad då för råd?» sporde Skarpheden.

»Först skall jag skynda hem», sade han, »sedan far jag upp till Grytå, förtäljer dem där tidenden och fördömer dådet. Jag vet för visst, att Torgärd då skall bedja mig lysa dråpet, och jag skall det också, ty intet skall mer fördärva deras sak. Men innan jag drager till Grytå, sänder jag ett bud hit till Vörsaby för att späja ut, hur fort de här tänka att taga sig något före. Här får mannen spörja tidenden, och jag skall låtsa, som om jag fått den av honom.»

»Gör blott det», sade Skarpheden.

Bröderna och Kåre gåvo sig hem. De förtalde Nial allt.

»Dystra tidender fören I med er», sade Nial, »och hårt är att få höra slikt, ty, jag skall det säga, går detta mig så djupt i hjärtat, att jag hällre ville ha mist två av mina söner och haft Höskuld i livet.»

»Du kan urskuldas», sade Skarpheden, »du är en gammal man, och underligt är ej, att du gruvar dig.» Nial svarade:

»Det kommer sig mindre av ålderdom än därav, att jag bättre än I ser, vad som på detta skall följa.»

»Vad skall då följa?» frågade Skarpheden.

»Min död», svarade Nial, »och min husfrus och alla mina söners.»

»Vad spår du mig?» sporde Kåre.

»Svårt skall det varda dem att gå emot din lycka», svarade han, »ty i längden skall du vara dem alla för stark.»

Intet gick Nial så nära som Höskulds död — det var det enda, han ej kunde tala om, utan att det darrade i rösten.

Mård lyser dråpet.

Hildegunn vaknade och såg, att Höskuld lämnat sängrummet.

»Hårda ha mina drömmar varit och olycksbådande», sade hon; »gån att leta efter Höskuld!»

De sökte i gården men funno honom icke. Hildegunn hade klätt sig. Hon gick bort till gärdet, och två män följde henne. Där funno de Höskuld ligga dräpt. Mård Valgårdssons fårherde kom till och sade henne, att Nialssönerna dragit därifrån emot norr.

»Skarpheden kallade på mig», sade han, »och lyste sig som Höskulds baneman.»

Hildegunn sade:

»Manligt dåd vore detta, om *en* det övat.»

Hon tog kappan och torkade med den allt blodet bort, svepte det lefrade blodet in i den, vecklade den så samman och lade den ned i sin kista.

Hon sände en man upp till Grytå att där säga tidenden. Dit var Mård kommen och hade redan förtalt den. Ketil från Mark var där även.

Torgärd, Höskulds moder, vände sig till Ketil:

»Nu är, som vi veta, Höskuld död. Mins nu, Ketil, vad du lovade, då du tog honom hem till fostring.» Han svarade:

»Kan väl vara, att jag då lovade för mycket, ty aldrig kunde jag ana, att timmar som dessa skulle komma. Och därtill är jag nu i vanskligt läge, ty nära sitter näsa ögon — jag är ju gift med Nials dotter.»

»Vill du måhända, att Mård skall lysa dråpet?» sporde hon.

»Det vet jag ej», sade han, »ty mig tyckes, som hade de flesta fått ont av den mannen.»

Men så fort Mård givit sig i tal med Ketil, gick det denne som alla andra: det syntes honom, som kunde han väl lita på Mård.

De enades om, att Mård skulle lysa dråpet och göra målet redo att föras fram på tinget.

Mård for ned till Vörsaby. De nio åboar, som bodde dråpstället närmast, kommo. Mård hade tio män med sig. Han visade Höskulds sår för åboarne, tog vittnen på dem och nämnde man till varje sår utom till ett. Han låtsade, som om han ej visste, vem som gifvit det såret — det hade han själv. Han lyste dråpmål emot Skarpheden, såramål mot hans bröder och Kåre. Sedan uppfordrade han de nio åboarne att rida till Altinget. Därpå red han hem.

Han råkade nästan aldrig Nials söner, och när de någon gång möttes, tedde de sig som fiender. Det var så de kommit överens.

Höskulds dråp spordes i alla bygdelagen, och hård var domen därom.

Nials söner foro till Åsgrim Ellidagrimsson och bådo honom om hjälp.

»I kunnen för visst vänta», sade han, »att jag skall stå på eder sida i alla större mål. Dock fruktar jag, att detta mål skall fresta oss hårt, ty många äro åklagarena, och runt om i bygderna låter det illa om dråpet.»

Nials söner foro hem.

Gudmund mäktige.

En man vid namn Gudmund mäktige bodde på gården Madrevallarne i Öfjärden. Han var en stor hövding och rik. Hundra hjon hade han i sitt hus. Han hade så i sin makt alla de hövdingar, som bodde norr om Öxnadalsheden, att somliga måste för hans skull lämna sina gårdar, andra sina godord; andra åter drap han. Från honom stamma landets yppersta: Oddemän och Sturlungar och andra de bäste män.

Gudmund var Åsgrim Ellidagrimssons vän, och Åsgrim tänkte att få hjälp hos honom.

Snorre gode.

En man hette Snorre med tillnamnet gode. Han bodde på Hälgafjäll, innan Gudrun Osviversdotter där köpte jord av honom. Hon bodde där till sin ålderdom, men Snorre flyttade till Hvamsfjärden och slog sig ned på Sälingsdalstunga.

Torgrim var Snorres fader, son av Torsten torskfrässare. Snorres moder hette Tordis, syster till Gisle Sursson.

Han var mycket god vän med Åsgrim Ellidagrimsson och Åsgrim tänkte att få hjälp hos honom. Snorre var den visaste på Island bland dem, som ej voro framsynta. Han var god mot sina vänner och grym mot sina ovänner.

Vid denna tid red man ifrån alla fjärdingar i stora flockar till tinget, och många voro målen, man rett till.

Om Flose Tordsson.

Flose sporde Höskulds dråp. Det vållade honom både vrede och sorg, men han höll sig likväl lugn. Honom förtaldes, hur man rett till målet efter Höskuld, och han gav ett knappt svar därpå.

Till sin svärfader Hall från Sida och hans son Ljot sände han bud, att de skulle med stort följe fara till tinget.

Ljot hölls för det yppersta hövdingeämnet där österut. Det var spått honom, att om han rede tre somrar till tings och vände lyckligt hem, skulle han varda ättens störste och älste hövding. Han hade varit sin första sommar på tinget och ärnade sig nu dit den andra.

Flose sände bud till Kol Torstensson, till Hilde gamles son Glum och till Modolf Ketilsson. De redo alla åstad att möta honom.

Hall lovade ock att komma manstark. Flose red hän till Svart Åsgrimsson på Kyrkoby. Han lät kalla dit sin brorson Kolben Ägilsson, och han infann sig. Så red han till Höfdabräcka, där Torgrim praktkäre bodde. Flose bad honom om följe till Altinget. Han samtyckte.

»Ofta har du, bonde», sade han, »varit gladare än nu, och ingen skall undra däröver.»

Flose svarade:

»Ja, sådant har nu hänt, att jag gärna skulle giva allt, vad jag äger, hade det ej skett. Nu är ond säd sådd, och ond månde grödan varda.»

Därifrån red han över Arnarstacksheden och kom till Solhem om kvällen. Där bodde Lodmund Ulvsson. Han var god vän till Flose, och denne var hos honom över natten. Om morgonen red Lodmund med honom till Dal, där Runolv, Ulv Örgodes son, bodde. Flose sade till Runolv:

»Av dig få vi sannsagor om Höskuld Hvitanäsgodes dråp. Du är en sannfärdig man, och till dig har tidenden gent kommit. Allt vad du säger mig hava vållat osämjan skall jag tro.»

Runolv svarade:

»Ordpråk är icke nödigt för att säga, det Höskuld Hvitanäsgode föll mer än saklös. Och han är död till sorg för alla, men ingen har det så gått till sinnes som Nial, hans fostrare.»

»Då månde det varda Nials söner svårt att få följesmän», sade Flose.

»Tvivelsutan», svarade Runolv, »blott intet annat stöter till.»

»Vad är gjort vid målet?» sporde Flose.

»Nabonämnden är kallad, och dråpet är lyst», sade Runolv.

»Vem gjorde det?» frågade Flose.

»Mård Valgårdsson», var svaret. Flose sporde:

»Hur långt kan man lita på honom?»

»Mannen är mig närskyld», sade Runolv, »men jag vill dock ej dölja för dig, att de flesta hava fått ont av honom. Nu vill jag bedja dig, Flose, att du giver din vrede ro och vaktar dig för allt, som

ofred stegrar, ty Nial skall göra goda bud, så ock mången annan av de yppersta männen.»

»Rid med till tings, Runolv», sade Flose; »mycket väga dina ord hos mig — blott icke något allt för ont stöter till.»

Samtalet slöts, och Runolv lovade att möta på tinget. Han sände bud efter sin frände Haver spake, som strax kom till Dal.

Flose red därifrån till Vörsaby.

Flose och Hildegunn. Ingjald från Källorna.

Hildegunn stod utanför husen och sade:

»Nu skola alla mina hemmamän stå ute, då Flose rider i gården. Kvinnorna skola feja i husen, hänga upp väggbonaden och reda Flose ett högsäte.»

Flose red in på tunet. Hildegunn gick emot honom.

»Var välkommen, frände», sade hon; »fägnad får mitt hjärta, då du kommer.»

»Här skola vi äta dagvard», sade han, »och sedan rida».

Deras hästar bundos.

Flose gick in i stugan och satte sig ned. Han stötte högsätet ifrån sig ned på bänken.

»Varken är jag konung eller jarl», sade han, »och jag vill icke, att högsäte redes åt mig. Nödigt är ej att smäda mig.»

Hildegunn stod där nära. Hon mälte:

»Illa är, om du misstycker detta, ty vi gjorde det av god håg.»

»Om så är», sade Flose, »skall det, du gjort, självt prisa sig, men självt skall det sig lasta, om du har ont i sinne.»

Hon slog till ett kallt skratt.

»Härmed är jag icke färdig», sade hon; »närmre skola vi komma varandra, innan vi skiljas.»

Hon satte sig ned bredvid Flose, och de talade länge tyst samman.

Borden sattes fram, och Flose och hans följesmän togo handtvätt. Han såg på handklädet; det var hål allt igenom och rivet itu vid ena ändan. Han kastade det i bänken och ville ej torka sig därpå. Så skar han en bit av bordduken, torkade sig på den och slängde den till sina män. Han satte sig till bords och bjöd männen äta. Då kom Hildegunn in i stugan, ställde sig framför honom, strök håret från ögonen och grät.

»Nu är dig tungt i sinnet, fränka, då du gråter», sade Flose. »Väl är dock, att det är en god man, du gråter.»

Då tog hon till orda:

»Hur vill du åtala min husbondes dråp — vad hjälp kan jag vänta av dig?»

Flose genmälte:

»Ditt mål skall jag främja, så långt lag och rätt gå, eller ingå på den förlikning, som gode män se att vi få full ära av.»

»Dig skulle Höskuld ha hämnats», sade hon, »om han haft att åklaga ditt dråp.»

»Icke brister dig grymhet», mälte Flose; »jag ser, vad du vill.» Hon svarade:

»Mindre hade Arnor Örnolvsson från Torsåskogarne förbrutit sig mot Tord frösgode, fader din, och dock dråpo dina bröder Kolben och Ägil honom på Skaftafjällstinget.»

Hon gick bort i förstugan och öppnade sin kista. Hon tog fram kappan, som Flose skänkt Höskuld. I denna hade han dräpts, och blodet, hon torkat av honom, låg förvarat däri. Hon trädde fram i stugan med kappan. Tigande närmade hon sig Flose.

Han var då mätt, och man hade tagit av bordet.

Kappan lade Hildegunn över Flose, och det levrade blodet rasslade om honom. Hon talade:

»Denna kappa, Flose, gav du Höskuld. Nu vill jag giva dig den tillbaka. I den var det han draps. Jag tager Gud och alla goda män till vittnen, att jag vid din Krists hela kraft och vid din egen mandom och tapperhet besvärjer dig att hämnas alla de sår, som döde Höskuld hade, eller ock — het var mans niding.»

Flose kastade kappan av sig, vrok den i famnen på henne och sade:

»Du är en djävulsk kvinna. Innerligt ville du, att vi toge oss det före, som droge värsta ofärd över oss — kalla äro kvinnoråd.»

Det verkade på Flose så, att han vart i anletet stundom röd som blod, stundom blek som hö, stundom blå som Häl.

Han steg ut med sina män till hästarna, och de redo bort.

Han red till Holtsvad och bidade där Sigfussönerna och andra sina vänner.

Ingjald bodde på gården Källorna. Han var broder till Höskuld Nialssons moder Rodny. Deras fader var Höskuld hvite. Han var gift med Traslög, dotter av Ägil, Tord frösgodes son och Floses broder.

Flose sände hälsning till Ingjald, att han skulle rida honom tillmötes. Han bröt strax upp med fjorton man. De voro alla hans hemmamän.

Ingjald var en stor och stark man. Alltid var han tystlåten där hemma. Han var den käckaste kämpe och såg ej på silvret, när det gälde en god vän.

Flose tog glatt emot honom.

»Svåra trångmål hava vi nu att reda oss ur», sade han. »Jag beder dig, min broders måg, att du ej skiljer dig från mitt mål, förrän dessa vanskligheter äro överståndna.»

»Vanskligt är nu mitt läge», svarade Ingjald, »för släktskapens skull med Nial och hans söner och för andra vägande ting, som här komma emellan.» Flose genmälte:

»Då jag gav dig min brorsdotter, menade jag, att du gav mig ett löfte att stödja mig i vartenda mål.»

»Det är också likast, att jag det gör», sade Ingjald. »Först vill jag dock rida hem; sedan far jag till tinget.»

Floses möte med Sigfussönerna och Mård.

Sigfussönerna sporde, att Flose var vid Holtsvad. De redo strax att råka honom.

I flocken voro Ketil från Mark och Lambe, hans broder, samt Torkel och Mård och Sigmund Sigfussöner. Där voro ock Lambe Sigurdsson, Gunnar Lambesson, Grane Gunnarsson och Vibrand Håmundsson.

Flose stod upp emot dem och hälsade dem alla vänligt. De gingo fram till ån. Han fick av dem sannsagor om Höskulds dråp, och det, de sade, skilde sig i intet från vad han hört av Runolv på Dal. Han vände sig till Ketil från Mark:

»Dig spörjer jag, Ketil: hur stränga krav viljen I hålla fram i detta mål, du och dina bröder?»

Ketil svarade:

»Helst såge jag, att förlikning gjordes. Men jag har svurit att ej skiljas vid detta mål, förrän det på något vis fått en ärofull ände, och att därför våga livet.»

»Högsint och trofast är du, Ketil», sade Flose, »och gott är att vara din like.»

Grane Gunnarsson och Gunnar Lambesson togo bägge till orda på en gång:

»Vi vilja, att fredlöshet och blodshämnd skola komma över dem.»

»Icke är det visst», genmälte Flose, »att vi både få skifta och välja.»

Grane svarade:

»Då de dråpo Tråen vid Markarfljot och senare, då de fällde hans son Höskuld, for det mig i sinnet, att jag aldrig skulle vara med om full förlikning med dem, ty gärna ville jag vara där de alla höggos ned.»

»Så nära har du varit dem», sade Flose, »att du väl kunnat häm-

nas detta, om du haft karlhjärta och kraft därtill. Synes mig, som om du — och flere med dig — äskade ett sådant dåd, att I med tiden skullen vilja giva mycket, haden I varit fjärran från det. Klart ser jag, hur det ginge, om det nu lyckades att dräpa Nial och hans söner. De äro stora och högättade män, och åtalet efter dem skulle varda så väldigt, att vi nödgades knäböja inför mången och tigga om hjälp, innan vi finge förlikning och komme ur vår vånda. Kunnen I ock förstå att många, som förut sutto på storgårdar, då bleve arma och att andra komme att lämna både gods och liv.»

Mård Valgårdsson red hän till Flose och sade sig vilja med allt sitt folk följa honom till tings. Flose tog väl emot hans anbud och bad honom gifta sin dotter Ranveg med Starkad, Floses brorson, som bodde på Stavafjäll. Detta gjorde Flose, ty han tänkte att på sådant sätt länka till sig mannens trohet och få i följet hans många män. Mård gav gott svar men hänsköt saken till Gissur hvite och bad Flose vänta därmed, tills de alla möttes på tinget. Mård var gift med Gissurs dotter Torhalla.

Flose och Mård gjorde varandra följe till tinget och talade varje dag samman.

Nial rider med sina söner till tings.

Nial sade till Skarpheden:

»Hur haven I, mina söner och Kåre, nu tänkt att förfara?»

Skarpheden genmälte:

»Mycket är ej det, vi gå och grubbla ut i förväg. Men vill du det veta, hava vi tänkt att rida till Åsgrim Ellidagrimsson på Tunga och dädan till tinget. Hur ärnar du ställa med din färd, fader?»

»Jag skall rida till tings», svarade Nial, »ty skam vore mig, om jag skildes vid edert mål, medan jag levde. Jag väntar, att mer än en där skall hava ett vänord till mig och att för min skull många skola stämmas för eder, ingen emot.»

Torhall Åsgrimsson, Nials fosterson, var tillstädes. Nialssönerna logo åt honom, där han stod i en rödbrun, grov mantel, och de sporde honom, hur länge han ärnade bära den. Han svarade:

»Den skall jag först hava kastat ifrån mig på den dag, då jag äger att föra talan i mål efter min fostrare.»

»Bäst skall du te dig, när mest det tarvas», sade Nial.

De rustade sig nu alla att rida hemifrån och voro i det närmaste trettio man.

De redo, tills de nådde Tjurså. Där hunnos de upp av Torlev kråk och Torgrim store, Holta-Tores söner. De bjödo Nialssönerna sitt folk och följeskap. De togo mot tillbudet. Alla redo de tillhopa

över Tjurså och fram till brädden av Laxå. Där läto de hästarne beta. Hjalte Skäggesson stötte där till dem. Nial drog sig avsides med honom, och de talade länge tyst samman.

»Alltid skall jag visa», sade Hjalte till de andra, »att jag bär öppen håg. Nial har bett mig om bistånd. Jag har jakat och lovat att giva honom hjälpen. Han har i förväg lämnat mig som så många andra vår lön i sina goda råd.»

Hjalte förtalde Nial allt om Floses färder.

De sände Torhall före till Tunga att säga sin fader Åsgrim, att de kunde väntas dit om kvällen.

Åsgrim gjorde sig strax redo att taga emot dem och stod ute, då Nial red in på tunet.

Nial var i blå kappa, hade filthatt på huvudet och en liten yxa i handen.

Åsgrim tog honom av hästen, bar honom in och satte honom i högsätet. Sedan gingo de alla in, Nials söner och Kåre. Åsgrim kom åter ut. Då ville Hjalte rida sin väg, ty det syntes honom, att gästerna redan voro väl många. Men Åsgrim tog i tömmarne och sade, att han ej fick lov att rida. Han lät sadla av deras hästar, följde Hjalte in och gav honom plats bredvid Nial. Torlef kråk och Torgrim store sutto med sina män på andra långbänken. Åsgrim satte sig på en stol framför Nial. Han sporde:

»Hur tänker du att det skall gå med vår sak?»

»Tungt anar det mig», svarade Nial, »ty jag rädes för, att olycksmän äro med i målet. Dock ville jag gärna att du, vän, sände efter alla dina tingmän och rede till tings med mig.»

»Det har jag redan tänkt», sade Åsgrim, »och jag lovar dig ock, att jag ej skall vika ifrån eder sak, så länge jag kan få en man med mig.»

De tackade honom alla, som voro därinne, och sade, att de orden voro en mans.

De voro på Tunga om natten. Dagen efter kom allt Åsgrims folk dit.

Allesamman bröto de upp och redo till tinget. Deras bodar voro redan tältade.

Åsgrim och Nials söner söka hjälp.

Flose var kommen till tinget. Han bjöd in i sin bod så många män, där kunde rymmas. Runolf tog in Dalsläktens bod och Mård Rangåmännens.

Hall från Sida var den hövding, som kommit längst österifrån och var nästan den ende från den trakten. Han hade med sig ett väldigt följe och gav sig strax i flock med Flose. Han bad honom

sluta förlikning och fred. Hall var en vis och välvillig man. Flose svarade honom vänligt men väl knappt. Hall sporde, vilka män lovat honom hjälp. Flose nämnde Mård Valgårdsson och sade, att han begärt hans dotter för sin frände Starkad. Hall menade, att kvinnan nog vore värd ett gifte, men Mård vore led att ge sig i lag med.

»Och det skall du få röna, innan detta ting ändas», sade Hall.

Så talade de icke mer.

En dag sutto Nial och Åsgrim och talade länge tyst samman. Då reste sig Åsgrim raskt upp och vände sig till Nialssönerna:

»Ut skola vi gå att söka oss vänner, så att vi ej varda övermannade, ty hetsigt skola våra motståndare driva målet.»

Åsgrim trädde ut ur boden, närmast honom gick Hälge Nialsson, så Kåre Sölmundsson, så Grim Nilsson, så Skarpheden, så Torhall Åsgrimsson, så Torgrim store och sist Torlef kråk.

De gingo bort till Gissur hvites bod och stego in. Gissur stod upp emot dem. Han bad dem sätta sig ned och dricka.

»Annat är vårt ärende», sade Åsgrim; »högt må det sägas fram: vad hjälp har jag hos dig att vänta, frände?»

Gissur svarade:

»Jorunn, syster min, din moder, månde nog mena, att jag ej vill draga mig undan, då det gäller att hjälpa dig. Nu och framgent skall det ock så vara: ett och samma skall gå över oss bägge.»

Åsgrim tackade honom och gick ut. Skarpheden sporde.

»Varthän skola vi nu gå?»

»Till Ölvusingarnes bod», svarade Åsgrim. De gingo dit. Åsgrim sporde, om Skafte Toroddsson var i boden. Då han det var, stego de in.

Skafte satt därinne på bänken och bjöd Åsgrim välkommen. Han tackade. Skafte bjöd honom plats bredvid sig. Åsgrim sade sig ej hava tid att länge dröja.

»Dock kommer jag i ett ärende till dig», sade han.

»Låt höra det», mälte Skafte.

»Jag vill bedja dig giva oss alla din hjälp», sade Åsgrim.

»Jag har dock tänkt», svarade Skafte, »att edra trätor ej skulle komma inom mina väggar.»

»Illa är slikt talat», sade Åsgrim; »minst vill du hjälpa, när mest det tarvas.»

Skafte sporde:

»Men vem är mannen där, den femte i ledet, stor och blek, olycksbådande att se, skarp och lik ett troll?»

Han svarade:

»Skarpheden heter jag, och har du jämnt sett mig här på tinget.

Torde jag på så vis veta litet mer än du, att jag ej behöver spörja dig, vad du heter. Du heter Skafte Toroddsson, men förr kallade du dig Blankskalle, då du dräpt Ketil från Elda. Du rakade ju då ditt huvud och smorde det in med tjära. Så köpte du några trälar till att rista upp en jordremsa åt dig. Därunder kröp du och skylde dig om natten, och dädan for du till Torolf Loftsson på Eyrar. Han tog emot dig och bar dig ut på sin skuta bland sina mjölsäckar.»

De gingo ut.

»Varthän skola vi nu gå?» sporde Skarpheden.

»Till Snorre godes bod», sade Åsgrim.

De gingo dit. En man stod utanför boden. Åsgrim sporde honom, om Snorre var därinne. Mannen jakade. De trädde in alla.

Snorre satt på bänken. Åsgrim steg fram och hälsade honom höviskt. Snorre tog vänligt emot honom och bad honom sitta. Han sade sig ej hava tid att länge dröja.

»Dock kommer jag i ett ärende till dig», sade han. Snorre bad honom säga det.

»Jag vill», sade han, »att du ginge med mig för rätten och hulpe mig, ty du är en vis man och mäktar främja envar sak.»

Snorre svarade:

»Lätt går det ej med våra egna tvistemål, ty väl många resa sig upp emot oss, och därför äro vi föga hågade att taga på oss vanskligheter från andra fjärdingar.»

»Klandras kan du icke», sade Åsgrim, »ty du är oss alls intet skyldig.»

»Jag vet», var Snorres svar, »att du är en god och ädel man. Ty vill jag lova dig att på intet vis stå dig emot eller lämna dina ovänner hjälp.»

Åsgrim tackade honom. Snorre sporde:

»Men vem är han, den femte där i ledet, med bleka, skarpa drag, han som drager munnen till hångrin och har yxan svängd över axeln?»

»Heden heter jag», var svaret, »men somliga nämna mig med fullt namn Skarpheden. Har du något annat att säga mig?»

Snorre genmälte:

»Jo, du synes mig karlvulen och ståtlig. Dock tror jag, att din mesta lycka är svunnen och att du icke har långt igen av ditt liv.»

»Väl är det», sade Skarpheden; »den skulden äga alla att gälda. Nödigare är dig likväl att hämnas din fader än spå mig slikt.»

»Mer än en har sagt mig sådant förr», svarade Snorre. »och däröver vill jag ej vredgas.»

De gingo bort och fingo ingen hjälp där. Därifrån gingo de till Skagfjärdingarnes bod. Den ägdes af Haver rike. De trädde in.

Haver satt mitt i boden och talade med en man. Åsgrim gick fram och hälsade honom. Haver tog vänligt mot honom och bjöd honom sitta.

»I annat ärende kommer jag», sade Åsgrim; »jag ville be dig hjälpa mig och Nials söner.»

Haver gav raskt svar och sade, att han ej ville besvära sig med deras vanskliga mål.

»Dock vill jag spörja», sade han, »hvem han är, den bleke där, den femte i ledet, så led att se som ett havstroll.»

Skarpheden genmälte:

»Bry dig icke om, din mjölkpilt, vem jag är. Ty väl vågar jag mig fram där du ligger och lurar, och jag skulle icke baxnas, om ock slika svenner flockade sig i min väg. Hellre borde du leta upp Svanlög, syster din, som Eydis Järnsaxa och Städjakoll sprungo av med ur din gård, och du satt där och tordes icke röra dig.»

Åsgrim sade:

»Låtom oss gå ut — här är ingen hjälp att vänta.»

De gingo till Madrevallamännens bod och sporde, om Gumund mäktige var därinne. Det sades dem, att han var där. De trädde in.

Mitt i boden stod ett högsäte. Därå satt Gudmund mäktige. Åsgrim gick fram för hövdingen och hälsade honom. Gudmund tog vänligt emot honom och bjöd honom sitta. Åsgrim sade:

»Icke vill jag sitta. Jag vill bedja dig om hjälp, ty du är en driftig och stor hövding.»

»Jag skall ej vara emot dig», svarade Gudmund, »men finner jag mig böra bistå dig, kunna vi väl därom tala senare.»

Han var i det hela redobogen och Åsgrim tackade honom för hans ord. Gudmund sade:

»Där är en man i ditt följe, som jag tagit i ögonsikte en stund. Han synes mig olik de flesta, jag hittills sett.»

»Hvem menar du?» sporde Åsgrim. Gudmund svarade:

»Den femte där i ledet, brunhårig, blek i anletet och väldig i växten. Han synes dristig och så flink till stordåd, att jag hellre ville hava hans följe än tio andras. Och dock ser mannen ut, som förde han olycka med sig.»

Skarpheden mälte:

»Jag vet, att du syftar på mig. Men min olycka är ej samsläktad med din. På mig faller klander för Höskuld Hvitanäsgodes dråp, som billigt är, men om dig gjorde Torkel fräck och Tore Hälgesson en nidvisa, och har den gått dig långt in i hjärtat.»

De gingo ut.

»Varthän skola vi nu gå?» sporde Skarpheden.

»Till Ljusvatningarnes bod», sade Åsgrim.

Den boden hade Torkel fräck tältat. Han var son av Torger gode.

Torkel hade varit ute och vunnit rykte i andra land. Han hade dräpt en rövare i Jämtaskogen. Så for han österut till Sverige, slog sig samman med Sverker Karl och härjade med honom i österled. Öster om Balagårdssida skulle Torkel en kväll skaffa sina följesmän vatten. Då mötte han ett odjur med mans huvud, och länge värjde han sig emot det. Till sist drap han trollet. Därifrån for han till Adalsysla. Där gick han emot en drake. Så seglade han tillbaks till Sverige, dädan till Norge och så ut till Island. Han lät skära ut sina storverk över sin säng och på en stol framför sitt högsäte. Han stred ock på Ljusvatningarnes ledting med Gudmund mäktige och hans bröder, och Ljusvatningarne fingo seger. Sedan gjorde Tore Hälgesson och Torkel fräck en nidvisa om Gudmund. Torkel sade, att den man ej fanns på Island, med vilken han ej vågade ett envig eller som han ryggade för. Därför kallade han Torkel fräck, att han varken i ord eller gärning skonade någon, med vem helst han fick att skaffa.

Skarpheden och Torkel fräck.

Åsgrim Ellidagrimsson och hans följeslagare gingo hän till Torkel fräcks bod. Åsgrim sade:

»Denna bod äger Torkel fräck, en stor kämpe. Det vore oss den bästa hjälp, om vi finge honom med oss. Nu skola vi på allt vis vara varsamma, ty han är egenmyndig och lätt att förnärma. Jag vill nu bedja dig, Skarpheden, att du ej blandar dig i vårt samtal.»

Skarpheden hånlog. Han gick där i blå kortrock, blåstrimmiga byxor och höga svarta skor. Han hade om sig ett silverbälte och i handen den yxa, med vilken han dräpt Tråen Sigfusson och som han kallade Stridstrollet; han bar en liten sköld och kring huvudet ett sidenband, besatt med små guldplattor, och han hade håret struket bakom öronen. Han bar den högsta kämpagestalten bland alla, och man visste, vem han var, fast man aldrig förr sett honom. Han gick där han var ställd i ledet, ej ett fjät längre fram eller längre tillbaka.

De trädde helt in i boden. Torkel satt mitt å bänken med sina män på alla sidor om sig. Åsgrim hälsade honom. Torkel hälsade vänligt igen.

»Hit äro vi komna», sade Åsgrim, »för att bedja dig giva oss din hjälp och följa oss inför rätten.»

Torkel svarade:

»Hur kunnen I hava bruk för min hjälp, då I förut varit hos Gudmund? Han lovade väl er sitt följe?»

»Ingen hjälp fingo vi hos honom», sade Åsgrim.

»Då tycktes det väl Gudmund vara ett okänt mål det I faren med. Och så är det visst ock, ty det dådet är ett av de värsta, här övats, och jag vet, varför det föll dig in att vända dig hit: du trodde, att jag var nedrigare än Gudmund och ville gå med i ett orättfärdigt mål.»

Åsgrim teg och kände nu, hur trögt det gick att få hjälp.

Torkel sporde:

»Men vem är han, den storvuxne och förfärande mannen, den femte i ledet, med skarpa, bleka drag, olycksfull och led att se?»

Skarpheden svarade:

»Jag heter Skarpheden, och du har intet skäl att välja ut glåpord åt mig. Aldrig har det hänt mig, att jag tuktat min fader och slagits med honom, som du gjort med din. Sällan har du ridit till Altinget och haft ditt ord med i tingsträtorna, ty det går dig lättare att sitta hemma på din gård vid Öxarån och ysta med ditt ringa trälfölje. Gärna kunde du ock peta ur tänderna vad där är kvar av märrtarmen, som du åt, innan du red till tings — det sågs av din fåraherde, och han undrade över, att du kunde bära dig så fult åt.»

Då sprang Torkel i vrede upp, grep sitt kortsvärd och sade:

»Detta svärd fick jag i Sverige, och därmed drap jag en den yppersta kämpe. Sedan har jag med det huggit ned mången man, och jag skall ock driva det igenom dig, så fort jag når dig. Det skall du få för ditt smädetal.»

Skarpheden stod där med yxan på axeln, hånlog och sade:

»Denna yxa hade jag i handen, då jag sprang tolv alnar över Markarfljot och högg ned Tråen Sigfusson. Åtta män stodo där vid honom, men ingen fick mig fatt. Aldrig har jag svängt vapen mot man utan verkan.»

Han stötte undan sina bröder och Kåre och for fram till Torkel.

»Välj ettdera, Torkel fräck», sade han, »antingen slår du svärdet i slidan och sätter dig ned, eller ock kör jag yxan i ditt huvud och klyver dig ned i skuldrorna.»

Torkel stötte svärdet i slidan och satte sig strax ned. Och slikt hade aldrig hänt honom och hände honom ej heller sedermera.

De gingo ut.

»Varthän skola vi nu gå?» sporde Skarpheden.

»Hem till vår bod», svarade Åsgrim.

»Då tåga vi tiggarvägen hem tillbaka», sade Skarpheden.

Åsgrim vände sig emot honom och sade:

»Mångenstädes har du varit ordhvass, men här hos Torkel lät du endast slikt höras, som var förtjänat.»

De gingo hem till sin bod och förtalde Nial noggrant allt om sin färd.

»Nu skall det allt gå, som ödet vill», sade Nial, »vad det än bär till.»

Gudmund mäktige sporde mötet mellan Skarpheden och Torkel. Han sade till sina män:

»Det torde vara eder kunnigt, hur det gick med mig och Ljusvatningarne; men aldrig fick jag av dem sådan skam och smälek, som nu Torkel fick av Skarpheden. Gott är, att så skett.»

Sedan sade han till sin broder Einar från Tvärå:

»Med allt mitt folk skall du draga Nials söner till hjälp, då fjärdingsrätterna sättas. Men behöva de hjälp en annan sommar, skall jag själv ge dem den.»

Einar samtyckte till detta och nämnde det för Åsgrim. Han yttrade:

»Olik är Gudmund de flesta i storsinthet.»

Åsgrim sade det sedan till Nial.

Inför rätten.

Dagen efter träffades Åsgrim och Gissur hvite, Hjalte Skäggesson och Einar från Tvärå. Mård Valgårdsson var där ock. Han hade lämnat käromålet från sig och givit det till Sigfussönerna.

Åsgrim sade:

»Jag vänder mig till dig, Gissur hvite, och till eder, Hjalte och Einar, för att förtälja eder, hur vårt mål nu står. I veten, att Mård rett till det. Men det är så, att han varit med om Höskulds dråp, och det är han, som gav honom det sår, ingen man nämndes till. Synes mig nu, som om hela målet måste efter lag falla.»

»Detta vilja vi strax kungöra», sade Hjalte.

Torhall Åsgrimsson inföll:

»Oklokt är att ej hålla det hemligt ända till dess rätterna sättas.

»Vad har det att säga?» sporde Hjalte. Torhall svarade:

»Få de nu strax veta, att målet retts förvänt till, skola de rädda sin sak med att genast sända en man hem i häradet och låta honom där på nytt stämma de skyldige. Sedan kora de nabonämnden här på tinget, och då varder målet tillrett på laga vis.»

»En klok man är du, Torhall», sade de, »och dina råd skola hörsammas.»

Därpå gick envar till sin bod.

Sigfussönerna lyste sin sak på lagbärget och gjorde sitt spörsmål om svarandens tingstad och bostad. Om fredagskvällen skulle

fjärdingsrätterna sättas för att mottaga käromålen. Allt är nu lugnt till dess. Många sökte att få förlikning gjord, men Flose visade sig ogen, och andra funnos, som ordade hetsigt däremot. Man fann, att här dugde det ej att underhandla.

Nu var den fredagskväll inne, då fjärdingsrätterna skulle sättas. Allt tingsfolket drog till stället.

Söder om Rangåmannarätten stod Flose med sitt folk. I följe med honom voro Hall från Sida och Runolv, Ulv örgodes son, och de andra, som lovat Flose bistånd. Men norr om rätten stodo Åsgrim Ellidagrimsson, Gissur hvite, Hjalte Skäggesson och Einar från Tvärå.

Nialssönerna bidade hemma vid boden och med dem Kåre, Torlef kråk och Torgrim store. De sutto väpnade alla, och det var en flock, ej god att ränna emot.

Nial hade bett domarena gå till rätten. Sigfussönerna förde fram sitt käromål. De nämnde vittnen och bjödo Nials söner lyssna till sin ed. Så svuro de eden. De framsade sin åklagan. Därpå läto de lysningsvittnena höras. De bjödo nabonämnden sätta sig och inbjödo svaranden till jäf. Då reste sig Torhall Åsgrimsson upp, nämnde sig vittnen och framsade förbud mot nämndens hörande och det emedan den man lyst käromålet, som gjort sig saker till sant lagbrott och själv stod rättslös.

»Vem talar du om?» sporde Flose. Torhall svarade:

»Mård Valgårdsson drog med Nials söner åstad att dräpa Höskuld, och det var han, som gav det sår, ingen man nämndes till, då vittnen togos på Höskulds sår. Intet haven I nu att mäla emot det, att målet härmed fallit.»

Skiljomän väljas.

Nial reste sig upp och sade:

»Jag beder er, Hall från Sida, Flose, alla Sigfussöner och alla våra män, att I ej gån bort men lyssnen till mina ord.»

De stannade kvar. Nial talade:

»Mig synes, som hade detta mål nu gått om intet och det med rätta, ty av ond rot var det upprunnet. Jag vill göra eder alla kunnigt, att jag höll Höskuld mer kär än mina egna söner. Och då jag sporde, att han dräpts, tycktes mig mina ögons blidaste ljus släckt. Hellre ville jag hava mist alla mina söner och sett honom leva. Nu beder jag er, Hall från Sida, Runolv från Dal, Gissur hvite, Einar från Tvärå och Haver spake, att I unnen mig å mina söners vägnar förlikning för detta dråp. Jag vill, att de män må giva dom, som därtill äro bäst fallna.»

Gissur, Einar och Haver stodo upp och talade var sin gång

länge, bådo Flose förlikas och lovade honom sin vänskap i gengäld. Flose gav på allt goda svar men lovade intet. Hall från Sida sade till honom:

»Vill du hålla ditt ord och giva mig, vad jag av dig äskar, såsom ditt löfte lydde den gång, jag halp din frände Torgrim Diger-Ketilsson att komma bort från Island, då han dräpt Halle röde?»

»Det vill jag», svarade Flose, »ty jag vet, att du blott äskar sådant, som höjer min heder.»

»Då vill jag», sade Hall, »att du utan tvekan förliker dig och låter goda män döma. Därmed skaffar du dig de bästa männens vänskap.»

Flose talade:

»Eder gör jag här kunnigt, att jag vill för min svärfader Halls och andra de yppersta mäns ord tillstädja, att sex män från varje sida, lagligen korade, här skola döma. Synes mig ock Nial värd, att jag unnar honom detta.»

Nial och de andra, som voro där, tackade Flose och dem alla och sade, att Flose tett sig som en god man.

Flose talade:

»Nu vill jag nämna mina skiljomän. Först nämner jag min svärfader Hall, så Össur från Bredå, Svart Åsbjörnsson från Kyrkoby, Modolv Ketilsson, Haver spake och Runolv från Dal. Det torde vara allas mening, att dessa äro av alla mina män härtill bäst fallna.»

Han bjöd Nial nämna sina förlikningsmän. Nial talade:

»Främst korar jag Åsgrim Ellidagrimsson, så Hjalte Skäggesson, Gissur hvite, Einar från Tvärå, Snorre gode och Gudmund mäktige.»

Därpå togo de varandra i hand, Nial, Flose och Sigfussönerna. Å sina söners och sin mågs Kåres vägnar stadfäste Nial med handslag den dom, dessa tolv män komme att giva.

Man sände efter Snorre gode och Gudmund mäktige, ty de voro i sina bodar. Kungjort vart, att förlikningsnämnden skulle sitta i lagrättan och alla andra draga sig undan.

Skiljomannadom. Flose och Skarpheden.

Snorre gode tog så till orda:

»Nu äro vi här tolv skiljomän, till vilka detta mål hänskjutits. Jag vill nu bedja eder alla, att vi ej med stridighet må vanskliggöra förlikningen.»

Gudmund mäktige sporde:

»Viljen I kanske döma dem häradsförvista eller landsflyktiga?»

»Intetdera», svarade Snorre, »ty ofta har det ändats illa och haft

efter sig fiendskap och dråp. Men jag vill, att så stor mansbot gives, att ingens liv är här i landet vordet så dyrt som Höskulds.»

Hans ord funno bifall. Sedan dryftade de målet men blevo ej ense om, vem av dem först skulle bestämma, hur stor boten hade att bliva. Det vart så, att de lottade. Snorre fick lotten. Han sade:

»Länge sitter jag ej över detta. Strax skall jag säga eder min fasta mening. Jag vill, att tredubbel mansbot gäldas för Höskuld, och det är sex hundraden i silver. Nu mån I ändra min dom, ifall denna bot synes eder för stor eller för ringa.»

De svarade, att här vore intet att ändra. Snorre sade:

»Det lägger jag till, att allt silvret skall gäldas här på tinget.»

Gissur hvite inföll:

»Det tror jag näppeligen låter sig göra, ty mycket silver torde de ej här ha i handom att gälda med.»

Gudmund mäktige tog till orda:

»Jag vet, vad Snorre vill. Hans mening är den, att vi alla förlikningsmän skola lägga till, vad envars ädelsinne bjuder, och då skall mången annan göra detsamma.»

Hall från Sida tackade honom och sade sig gärna vilja giva, vad den frikostigaste gav. Samma löfte gjorde de alla.

Därpå gingo de ur lagrättan och enades om, att Hall skulle på lagbärget säga fram domen.

Det ringdes, och alla drogo till lagbärget. Hall från Sida stod upp och sade:

»I detta mål, vari vi haft att giva dom, hava vi väl kommit sams. Vi hava satt en bot av sex hundraden i silver. Vi skiljomän skola lämna hälften, och allt skall läggas fram här på tinget. Nu är min bön till all tingsmenigheten, att envar i Guds namn lägger något till.»

Alla voro därtill redobogna. Hall tog vittne på domen, att den skulle stå oantastelig.

Nial tackade skiljomännen. Skarpheden stod invid, teg och hånlog.

Folket drog från lagbärget hän till bodarna.

Skiljomännen buro samman på böndernas kyrkogård det silver, de lovat lägga till. Nialssönerna och även Kåre lämnade fram, vad silver de hade. Det var ett hundrade. Nial tog, vad han ägde. Det var det andra hundradet. Sedan vart alltsamman fört hän till lagrättan. Där gav tingsfolket så mycket, att icke en penning fattades. Nial tog en sid silkekappa och ett par kostbara stöflar och lade dem överst på högen.

Hall bad Nial hämta sönerna.

»Jag skall gå efter Flose», sade han, »ty nu skola bägge parterna svärja varandra fred och trygghet.»

Nial gick hem till sin bod och sade till sina söner:

»Nu har vårt mål vänts mot ett gott slut. Vi äro förlikta män, och allt silvret är fört samman. Bägge parter skola nu mötas och giva varandra fred och trygghet. Jag vill nu bedja er, mina söner, att I på intet vis skämmen, vad vi vunnit.»

Skarpheden strök sig om pannan och hånlog. De gingo alla till lagrättan.

Hall gick hän till Floses bod.

»Gå till lagrättan», sade han, »ty nu är allt silvret gott gäldat och samkat.»

Flose bad Sigfussönerna följa. De trädde ut alla. De gingo österifrån till lagrättan. Nial och hans söner kommo västerifrån.

Skarpheden steg upp på mellanbänken och stod där.

Flose gick in i lagrättan för att syna silvret.

»Det är mycket och gott», sade han, »och rundligt givet, vad ock var att vänta.»

Han tog upp silkekappan och sporde, vem som lämnat den. Ingen svarade honom. Han svängde den om än en gång, gjorde samma fråga och log. Ingen svarade honom.

»Vet då ingen av er», frågade han, »vem denna prydnad suttit på eller törens I icke säga det?»

»Vem menar du har lagt den dit?» sporde Skarpheden.

Flose svarade:

»Vill du det veta, skall jag säga dig, vad jag menar. Jag menar, att fader din, skägglöse gubben, lagt kappan hit, ty många, som honom se, veta ej, om han är man eller kvinna.»

»Illa är det att så smäda honom, den åldrige», sade Skarpheden, »och hittills har ingen dugande man det gjort. I kunnen väl veta, att han är man, ty söner har hans husfru fött honom, och få av våra fränder ha fått ligga ohämnade vid vår gärdesgård.»

Skarpheden ryckte till sig kappan, kastade ett par blå byxor till Flose och sade, att dessa hade han mer bruk för.

»Varför har jag mera bruk för dem?» sporde Flose.

»Det har du», sade Skarpheden, »då du var nionde natt, som det säges, står brud hos trollet i Svinafjäll, och det förmäler sig med dig.»

Flose sparkade till silverhögen och sade, att han ej ville hava därav en enda penning — ettdera skulle nu ske: antingen finge Höskuld ligga ogill eller ock skulle det tagas hämnd för honom. Han ville ingen grid taga och ingen giva.

»Vändom nu hem», sade han till Sigfussönerna, »ett och samma skall gå över oss alla.»

De gingo. Hall utbrast:

»Stora olycksmän stå här emot varandra.»

Nial och hans söner gingo till sin bod.

»Nu kommer fram vad jag länge sedan anade», sade Nial. »Detta mål faller tungt över oss.»

»Icke så», sade Skarpheden, »ty aldrig kunna de, fader, komma åt oss efter lands lag.»

Nial svarade:

»Då skall det komma, som varder värst för oss alla.»

Männen, som givit silvret, talade om att taga det tillbaka. Gudmund mäktige mälte:

»Den skam vill jag ej vålla mig själv, att taga igen, vad jag en gång givit, varken nu eller annars.»

»Väl talat», sade de, och ingen ville mer taga något tillbaka. Snorre gode sade:

»Mitt råd är, att Gissur hvite och Hjalte Skäggesson förvara detta silver till ett annat Alting. Mig anar, att länge dröjer det ej, innan det åter tarvas.»

Hjalte tog under sin värjo ena hälften av silvret och Gissur den andra.

Sedan gick man hem till bodarna.

Förbund mot Nials söner.

Flose stämde möte med alla sina män i Almannagjå. Då han kom dit, voro alla de andra samlade, tillhopa hundrade man.

Flose sporde Sigfussönerna:

»Vad hjälp viljen I av mig hava, den där bäst skulle ställa eder tillfreds?»

Gunnar Lambesson inföll:

»Nöjda varda vi ej, förrän alla Nialssöner äro dräpta.»

Flose sade:

»Jag vill lova Sigfussönerna att ej draga mig undan detta mål, förrän vi eller Nials söner segnat ned. Nu vill jag veta, om någon av dem, här äro, vägrar att gå i led med oss.»

Alla svarade, att de ville sluta sig till flocken.

Flose sade:

»Träde då en och var hit till mig och sväre, att han ej skall svikta.»

De gingo fram till Flose och gåvo honom eden.

Flose tillade:

»Vi skola ock slå varandra handslag på, att den må hava förverkat gods och liv, som lämnar målet, innan det är lyktat.»

Huvudmän med Flose voro dessa:

Kol, Torsten bredmages son och Halls från Sida brorson, Roald Ossursson från Bredå, Ossur, Anund taskebaks son, Torsten fagre Gerlevsson, Glum Hilde gamles son, Modolv Ketilsson, Tore, son av Tord Illugeson från Mörtunga, Floses fränder Kolben och Ägil, Ketil Sigfusson och hans bröder Mård, Torkel och Lambe, Grane Gunnarsson, Gunnar Lambesson och hans broder Sigurd, Ingjald från Källorna och Roar Håmundsson.

Flose vände sig till Sigfussönerna:

»Koren nu till eder hövding den, som därtill synes eder duga bäst, ty nödigt månde vara, att någon varder ledaren.»

Ketil från Mark svarade:

»Lämnas valet till oss, kora vi utan tvekan dig, Flose. Mångt talar därför: du är ättstor och en mäktig hövding, hård i tagen och klok. Dessutom döljes det icke för oss, att det är för vår skull, du kastar dig i målet.»

Flose sade:

»Likast är, att jag åtager mig det, som eder bön syftar åt. Jag skall nu också säga eder, huru vi skola fara fram. Detta är mitt råd: var man ride hem och sköte om sitt bo i sommar, till dess höet bärgats in från tunen. Själv skall jag ock rida hem och vara hemma i sommar. Men på den söndag, då åtta veckor äro till vintern, skall jag låta sjunga mässa för mig där hemma och sedan rida västerut över Lomagnupssand. Envar av oss skall hava två hästar. Jag skall ej öka min flock med flere än dem, som här gått till ed, och denna mansstyrka skall förslå, om vi alla hålla väl samman. Om söndagen skall jag giva mig av och rida hela natten. Före måndags midafton är jag framme på Trehörningshalsarne. Då skolen I alla edsvurna vara dit komna. Men om någon, som gått med i detta förbund, ej är där, skall det, om vi få råda, gälla hans liv.»

Ketil från Mark sporde:

»Huru kan det gå samman, att du om söndagen rider hemifrån och allt om måndagen är att träffa på Trehörningshalsarne?»

Flose genmälte:

»Jag skall rida upp från Skaftåtunga och norrom Öfjälls-jökeln och ned i Godaland. Och jag skall hinna fram, om jag rider skarpt. Nu skolen I fullt höra, hur jag vill att vi skola gå fram. Då vi där kommit samman, skola vi rida hela flocken till Bärgtorshvål, anfalla Nials söner med eld och järn och ej gånga dädan, förrän de alla äro döda. Detta skolen I hålla hemligt, ty det gäller livet för oss alla. Nu skola vi hämta våra hästar och rida hem.»

De gingo alla till bodarna. Flose lät sadla sina hästar och red hemåt utan att invänta någon av de andra. Han ville ej träffa sin svärfader Hall, ty han trodde sig veta, att Hall skulle avstyrka alla stordåd.

Nial och hans söner redo hem från tinget. De stannade alla hemma över sommaren.

Nial sporde sin måg Kåre, om han tänkte rida österut till sitt bo å Dyrholmarne.

»Dit skall jag ej rida», svarade Kåre, »ty ett och samma skall gå över mig och dina söner.»

Nial tackade honom och sade, att slikt kunde han av honom vänta.

På Bärgtorshvål voro ständigt omkring trettio vapenföra män med huskarlarne.

Rodny och Ingjald.

Det hände sig en gång, att Rodny Höskuldsdotter, Höskuld Nialssons moder, kom till Källorna. Hennes broder Ingjald hälsade henne kärligt. Men hon tog icke emot hans hälsning; dock bjöd hon honom komma ut med sig. Han följde henne, och de gingo samman ut ur gården. Hon tog i honom, och de satte sig bägge ned.

»Är det sant», sporde Rodny, »att du givit ed på att fara emot Nial och dräpa honom och sönerna?»

»Det är sant», svarade han.

»För stor niding är du», utbrast hon, »ty Nial har tre gånger frälsat dig från fredlöshet.»

»Men dit har det kommit», sade Ingjald, »att mitt liv hänger på, om jag håller eden.»

»Nej», sade hon, »du torde få leva lika fullt och nämnas en god man, om du icke sviker den, du mest har skuld till.»

Hon tog upp ur sin påse en blodig och sönderhuggen linhuva. Hon sade:

»Denna huva hade din systerson Höskuld Nialsson på sitt huvud, då Lyting och hans bröder höggo honom ned. Du tyckes mig varda en usling, då du hjälper dem, som bära samma håg emot Nial och hans söner som de.»

Ingjald svarade:

»Nu lär det ock bliva så, att jag ej ställer mig bland Nials fiender, vad än följer efter. Dock vet jag, att deras hämnd skall söka mig.»

»Nu kan du giva», sade hon, »Nial och hans söner god hjälp, om du säger honom allt deras anslag.»

»Det skall jag icke», svarade Ingjald, »ty jag är var mans niding,

om jag yppar, vad de förtrott mig. Men väl är det karlaktigt, att jag skiljer mig från detta mål, änskönt jag vet hämnden stunda. Säg dock Nial, och hans söner, att de hela denna sommar må vara på sin vakt och hava många män kring sig — detta är dem ett gott råd.»

Sedan for hon till Bärgtorshvål och förtalde Nial hela detta samtal. Nial tackade henne och sade, att hon gjort väl —

»ty av honom, mer än av någon annan, vore det ett illdåd att överfalla mig.»

Därpå for Rodny hem. Nial förtalde sina söner detta.

Käringen Sjöunn.

På Bärgtorshvål var en käring, som hette Sjöunn. Hon var kunnig i mycket och framsynt. Nu var hon mycket gammal, och Nialssönerna kallade henne en gammal fjolla, ty hon sladdrade jämt. Dock gick det oftast, som hon sade.

En dag tog hon en påk i handen och gick upp bakom husen. Där stod en hög narvgräs. Hon slog till gräset och bjöd det aldrig trivas, så uselt som det var. Skarpheden log däråt och sporde, varför hon retade upp sig mot narvgräset. Käringen svarade:

»Denna stack skall tagas och tändas an, då Nial bonde och Bärgtora, fosterdottern min, brännas inne. Kasten den i vatten eller brännen den upp strax.»

»Det skola vi icke», sade Skarpheden, »ty varder det så, mände något annat fås att göra eld med, om också den ej står där.»

Käringen saggade hela sommaren om, att man skulle taga narvgräset in. Men det skedde ej.

Ett varsel.

På gården Reyker i Skedar bodde Runolv Torstensson. Hans son hette Hildeglum.

Denne gick ute en söndagsnatt tolv veckor före vintern. Han hörde då ett dån, så väldigt, att jord och himmel tycktes honom skälva. Han såg hän mot väster. Där såg han en eldfärgad ring och i ringen en man på en grå häst. Snabbt susade han över, ty han red hårdt. I handen höll han en flammande eldbrand. Han red Hildeglum så nära, att denne grant kunde se honom. Han var svart som beck. Denna visa kvad han med stark stämma.

»Häst jag rider,
rimfrostmankad,
våt i luggen,
vållande ont.

Eld är i ändarne,
etter är i mitten.
Så komma Floses råd
som flygande kafle.
Så komma Floses råd
som flygande kafle.»

Så tycktes det honom, att mannen kastade branden fram emot fjällen i öster, och han såg en eld flamma upp så väldig, att han ej längre kunde se något av fjällen. Sedan såg han mannen rida österut mot elden till. Där försvann han.

Hildeglum gick in. Han gick hän till sitt sovrum och föll i lång vanmakt men repade sig dock. Hela synen mindes han och sade den för sin fader. Han bad honom tälja den för Hjalte Skäggesson. Han for och förtalde Hjalte den.

»Du har sett trollritt», sade Hjalte; »det är alltid varsel för stortidender.»

Flose rider västerut.

Två månader före vintern gjorde Flose sig redo att rida hemifrån. Han stämde till sig alla sina män, som lovat hjälp och följe. Envar hade två hästar och goda vapen. De kommo alla till Svinafjäll och voro där över natten.

Bittida om söndagen lät Flose hålla gudstjänst. Sedan gick han till bords. Han sade alla hemmamännen, vad envar hade att sköta, medan han var borta. Därpå gick han till hästarne.

Han red med sin flock västerut till Lomagnupssand. Där bjöd han dem att i början icke rida för skarpt, ty de skulle ändock hinna fram. De redo västerut till Skogavärve och kommo till Kyrkoby. Här bad Flose männen att gå i kyrka och göra sin bön. De gjorde så. Därpå stego de till häst och redo upp till fjälls. Om måndagen vid eftermiddagstid voro de framme på Trehörningshalsarne och bidade där till midafton. Då kommo dit alla de edsvurna utom Ingjald från Källorna. Sigfussönerna tadlade honom skarpt. Men Flose bjöd dem ej okväda Ingjald, då han icke var tillstädes.

»Dock skola vi gälda honom det senare», sade han.

Sista kvällen på Bärgtorshvål.

Nu vänder sig sagan åter till Bärgtorshvål. Grim och Hälge foro till gården Holar, där deras barn fostrades. De sade Nial, att de ej kunde väntas hem om kvällen. På Holar voro de hela dagen.

Dit kommo några tiggarkvinnor, som sade sig vara långväga

komna. Bröderna sporde dem om tidender. De hade inga att förmäla, sade de.

»Men vi kunna dock säga en viss nyhet.»

De sporde, vad det vore för en nyhet, och bådo dem ej tiga med något. Det skulle de ingalunda, menade de. Så förtalde de:

»Vi kommo ned från Fljotslid och sågo alla Sigfussönerna rida fullväpnade. De styrde upp till Trehörningshalsarne och voro femton i flocken. Vi sågo ock Grane Gunnarsson och Gunnar Lambesson med tre andra fara samma väg. Kan man nu säga, att allt är i fart och på flykt här i häradet.»

Hälge Nialsson sade:

»Då månde Flose vara kommen österifrån, och alla de andra hava varit på väg till honom. Vi, Grim, skola vara där Skarpheden är.»

»Det skola vi», svarade Grim. De foro hem.

Samma kväll sade Bärgtora till sina hjon:

»I kväll skolen I själva välja eder mat, att envar kan få sig ett lystmäte, ty detta månde vara den sista afton, jag bär fram mat till mina hjon.»

»Sist skulle det ske», sade de.

»Så varder det visst ändock», sade hon, »och mycket mer kan jag förkunna, om jag vill. Tecknet därpå, är att Grim och Hälge komma hem i kväll, förrän männen äro mätta. Och slår detta in, skall än mera gå, som jag säger.»

Hon bar mat på bordet. Nial sade:

»Underligt kommer det mig nu före. Jag ser över hela stugan, och det synes mig, som vore båda gavelväggarna undan och bordet och maten stode i blod.»

Alla blevo de förfärade utom Skarpheden. Han bad dem ej sörja eller te sig på annat ömkligt vis, så att folk finge ord därom.

»Ty mer än av andra», sade han, »kräver man av oss mod och manshjärta — och är det ej mer än rätt.»

Innan borden tagits bort, trädde Grim och Hälge in.

Det ryckte till i dem alla därinne, och Nial sporde, varför de kommo så raskt. De sade, vad de fått höra av kvinnorna.

Nial bjöd, att ingen skulle gå till sömns men alla vara på sin vakt.

Anfallet.

Flose sade till sina män:

»Nu skola vi rida till Bärgtorshvål och komma dit före kvällsvardstid.»

De bröto upp. Där var en däld i backen, varå gården låg. Dit redo de. De bundo sina hästar och tövade där, tills det lidit långt fram på kvällen. Flose sade:

»Nu skola vi i sluten flock gå sakta hän till gården och se, vad de ärna taga sig före.»

Nial och hans söner, Kåre och alla hemmamännen stodo ute och ställde sig upp framför husen. De voro tillhopa nära trettio man.

Flose stannade. Han sade:

»Låtom oss nu se till, vad de tänka göra. Ty mig synes, som kunde vi aldrig få makt med dem, så länge de stå utanför.»

»Då hava vi gjort en jämmerlig färd», sade Grane Gunnarsson, »om vi ej skola våga ett anfall.»

»Så skall det heller icke ske», svarade Flose; »mot dem skola vi gå, om de ock stanna ute. Men så dyrt skall det komma att stå oss, att mången av oss visst ej sedan får förtälja, vem som segrat.»

Nial sporde sina män:

»Kunnen I se, hur mycket folk de hava?»

»Med många och dristiga karlar komma de», svarade Skarpheden, »men de häjda sig dock nu, ty de mena, att det skall gå dem illa, om de angripa oss.»

»Det skall icke ske», sade Nial; »jag vill, att I gån in. Lätt gick det icke att få makt med Gunnar på Lidarände, och han stod likväl ensam. Husen här äro starka, liksom där, och de skola allt stå emot ett anfall.»

Skarpheden genmälte:

»Annat var det med Gunnar. Han angreps av ädelsinta höv-dingar, som hellre ville vända dädan än bränna honom inne. Men dessa skola anfalla oss med eld, om de ej kunna på annat vis. Ty de skola taga till allt för att få oss tuktade. De tänka nog, att det varder deras bane, om vi slippa undan — vad ock är mycket troligt. Lysten är jag ej heller efter att låta röka mig inne som räv i håla.»

Nial sade:

»Nu månde det gå som ofta förr, att I, mina söner, tagen makten ifrån mig och akten mig intet. Det gjorden I ej, då I voren yngre, och då gick det också bättre för eder.»

»Låtom oss göra, som vår fader vill», sade Hälge; »det skall bäst gagna oss.»

»Ej är jag viss på det», sade Skarpheden, »ty honom är nu döden nära, men väl kan jag göra min fader till viljes och brinna inne med honom, ty jag rädes ej för att dö.»

Till Kåre sade han:

»Låtom oss hålla väl samman, svåger, så att vi ej skiljas.»

»Det har jag ock tänkt», sade Kåre, »men vill ödet något annat, måste det ske, och därvid varder intet att göra.»

»Tag hämnd för oss», utbrast Skarpheden; »dig skola vi hämnas, om vi leva efter dig.»

Kåre sade, att så skulle det vara.

De gingo alla in och ställde sig upp i dörren.

Flose sade:

»Nu äro de dödsens, ty de hava gått in. Hän till husen skola vi skynda, flocka oss som tätast framför dörren och akta väl på, att ingen slipper bort, varken Kåre eller Nials söner, ty det varder vår bane.»

Flose gick nu fram med sin flock. De slogo ring omkring husen, ifall någon löndörr funnes. Flose ställde sig med sitt eget följe framom husen.

Roald Ossursson for fram och stack efter Skarpheden, där han stod i dörren. Skarpheden högg hans spjut av skaftet, sprang på honom och slog sin yxa överst i hans sköld, så att skölden smällde helt in på honom och öfre yxspetsen tog i ansiktet. Roald föll bakstupa och dog strax. Kåre sade:

»Säker i huggen som alltid, Skarpheden; av oss blir du den båldaste.»

»Det vet jag ej för visst», sade Skarpheden och drog munnen till ett hångrin.

Kåre, Grim och Hälge kastade ut spjut i mängd och sårade många. Men Flose och hans män fingo intet uträttat. Flose talade;

»Stor skada hava vi fått på våra män. Många äro sårade, och den har fallit, som vi minst därtill skulle velat kora. Klart står oss nu, att det icke lönar sig för oss att med vapen gå emot dem. Mången här går ej heller fram med det mod, han låtsat, och dock har han eggat mest. Detta låter jag främst gälla Grane Gunnarsson och Gunnar Lambesson, som varit de hetsigaste. Nu nödgas vi att taga annat råd. Vi hava att välja mellan tväggehanda, fast intetdera är gott: antingen må vi draga hädan — och det varder vår bane — eller ock må vi slå eld på husen och bränna dem inne och det är för Gud ett ansvarsfullt dåd, då vi själva äro kristna män. Dock skola vi gripa till det rådet.»

Nial brännes inne.

De togo eld och redde till ett väldigt bål framför dörren.

Skarpheden sade:

»Eld tänden I upp, svenner — skall här nu kokas?»

»Det skall här», sade Grane Gunnarsson, »och hetare eld behöver du icke att värma dig vid.»

»Din fader har jag hämnats», sade Skarpheden, »och nu lönar du mig, som du är man till. Mest aktar du det, som minst rör dig.»

Kvinnorna buro vassle på elden och släckte den för dem. Somliga buro vatten.

Kol Torstensson sade till Flose:

»Något faller mig in. Jag har sett loft över tvärträna i skålen. Vi skola slå eld i narvgräset, som står här bakom husen, och kasta det in på loftet.»

De togo narvstacken och slungade den, brinnande, in genom loftgluggen. De, som voro därinne, visste intet av, förrän hela skålen ovantill lågade. Flose och hans män gjorde stora bål framför alla dörrar.

Kvinnorna inne i huset började nu att jämra sig. Nial sade till dem:

»Skicken eder väl och yttren ingen fruktan, ty detta är blott en stormil, och nog varder det långt till nästa. Tron ock, att Gud är misskundsam och ej låter oss brännas både i denna världen och en annan.»

Med sådana och andra än modigare ord sökte han trösta dem.

Nu tog det till att flamma i alla husen. Nial gick fram till dörren och sporde:

»Är Flose så när, att han kan höra mitt tal?»

Flose svarade, att han kunde höra det. Nial sade:

»Vill du taga emot förlikning med mina söner eller vill du tillstädja något av folket härinne att gå ut?»

Flose svarade:

»Med dina söner vill jag ej ingå någon förlikning, ty allt skall nu lyktas emellan oss, och jag drager ej bort, förrän de alla äro döda. Men kvinnor, barn och huskarlar må fritt gå ut.» Nial gick in och sade till folket.

»Ut skola alla gå, som det lovats. Gack ut, Torhalla Åsgrimsdotter, och med dig alla, dem det är tillstatt.» Torhalla mälte:

»Nu skiljas Hälge och jag på annat vis än jag väntat. Men egga skall jag min fader och mina bröder att hämnas den manskada, som hör göres.»

»Nog skall du te dig väl», sade Nial, »ty du är en god kvinna.»

Därpå gick hon ut och många med henne.

Åstrid från Djupåbacke sade till Hälge Nialsson:

»Kom ut med mig, Jag skall kasta en kvinnokappa över dig och sätta upp fåll på ditt huvud.»

Han vägrade först. Dock gav han efter för deras böner. Åstrid vecklade duken om hans huvud, och Torhild, Skarphedens hustru, lade kappan över honom. Så gick han ut emellan dem. Torgärd Nialsdotter och hennes syster Hälga gingo då även ut och med dem flere andra. Då Hälge kommit ut, ropade Flose:

»Det är en hög och härdabred kvinna, hon som där far. Tagen fast och hållen henne!»

Då Hälge hörde detta, kastade han kappan. Med svärdet, som han bar draget under armen, högg han till en av männen. Hugget kom i skölden, tog av dess spets och mannens fot. Då sprang Flose till och högg Hälge i halsen, så att huvudet rök av.

Flose gick hän till dörren och ropade, att han ville tala med Nial och Bärgtora. De kommo. Flose sade:

»Jag vill bjuda dig att gå ut, Nial bonde, ty du brinner oskyldig inne.» Nial svarade:

»Ut vill jag icke gå, ty jag är en gammal man, föga rustad att hämnas mina söner, och med skam vill jag icke leva.»

Flose sade då till Bärgtora:

»Gå ut, husfru, dig vill jag för ingen del bränna inne.»

Bärgtora svarade:

»Ung gavs jag åt Nial, och honom har jag lovat, att ett och samma skall gå över oss bägge.»

Därpå gingo de båda åter in. Bärgtora sporde:

»Vad skola vi nu taga oss före?»

»Vi skola gå till vårt sovläger», sade Nial, »och lägga oss till ro. I lång tid har jag haft vilan kär.»

Bärgtora vände sig till svennen Tord Kåresson:

»Dig skall man bära ut, ty du skall icke brinna inne.»

»Du har lovat mig, mormor», svarade svennen, »att vi aldrig skulle skiljas, så länge jag ville vara hos dig. Mycket bättre synes det mig att dö med dig och Nial än leva efter er.»

Hon bar pilten bort till bädden.

Nial vände sig till sin husfogde:

»Nu skall du se, var vi lägga oss ned och hur jag bonar om oss, ty jag ämnar ej röra mig härifrån, vare sig rök eller hetta kväljer mig. Lätt kan du så veta, var man har att söka våra ben.»

Han lovade att så göra.

Man hade slaktat en oxe, och huden låg där. Nial bjöd husfogden breda huden över sig och de andra. Han lovade det.

Sedan lade Nial och Bärgtora sig ned i sängrummet. Svennen lade de emellan sig. Så signade de sig och honom och gåvo sin ande i Guds hand. Det var de sista ord, man hörde av dem.

Husfogden tog huden och bredde över dem och gick ut. Ketil från Mark tog emot honom och ryckte honom till sig. Han sporde noga efter sin svärfader Nial. Husfogden sade honom allt, som det var.

»Stor sorg har blivit oss tillmätt», sade Ketil, »då vi fått så mycken olycka samfäld.»

Skarpheden hade sett sin fader lägga sig till ro och sett, hur han bonat om sig.

»Bittida går vår fader i säng», sade han, »och det är ej att undra över — han är en gammal man.»

Skarpheden, Grim och Kåre grepo bränderna i farten, då de ramlade ned, och slungade dem ut på Floses flock. Därmed höllo de på en stund. De därutanför kastade då in spjut mot dem. Men de grepo spjuten i luften och sände dem ut tillbaka. Flose bjöd männen hålla upp med kastningen.

»Ty allt vapenskifte med dem skall falla oss tungt», sade han. »Väl kunnen I nu vänta, tills elden rår på dem.»

Männen lydde.

Då föllo storbjälkarne ned från taket. Skarpheden utbrast:

»Nu mände fader min vara död. Jag har varken hört honom stöna eller hosta.»

Han gick med Kåre hän till ändan av huset. Där var en tvärbjälke fallen ned, nästan förbränd å mitten.

»Spring ut här», sade Kåre till Skarpheden, »jag skall stödja dig och strax komma efter. Bägge skola vi komma hädan, om vi göra så, ty hitåt ligger all röken.» Skarpheden svarade:

»Nej, du skall springa först; jag kommer efter.»

»Det är ej gott råd», sade Kåre, »ty väl kan jag leta mig ut annorstädes, om det ej går här.»

»Det vill jag icke», genmälte Skarpheden, »löp du först, jag följer.» Kåre sade:

»Det är envar bjudet att hålla livet, medan han kan, och det vill jag ock göra. Dock måste vi nu så skiljas, att vi aldrig mera ses, ty kommer jag väl ur elden, varder jag visst ej hugad att åter löpa in till dig. Då komma vi allt att gå var sin väg.»

»Det gläder mig, svåger, att du skall hämnas oss, ifall du kommer hädan», sade Skarpheden.

Då grep Kåre tag i en lågande bänkplanka och sprang längs upp med tvärbjälken. Från taket kastade han plankan ut. Den föll ned bland dem, som stodo därute, och de sprungo undan. Det brann i alla Kåres kläder och även i håret. Han störtade sig ned från taket och ilade längs med röken. Då sade en av dem, som stodo närmast:

»Sprang där icke en man ut från taket?»

»Ingalunda», svarade en annan, »det var Skarpheden, som slog en brand till oss.»

Sedan misstänkte de ingenting.

Kåre lopp, tills han nådde en bäck. Han kastade sig i vattnet och släckte elden om sig. Därifrån lopp han längs med röken till en grav och vilade sig. Den är sedan kallad Kåregraven.

Skarphedens död. Flose och Ingjald.

Nu är att förtälja, det Skarpheden sprang upp på tvärbjälken strax efter Kåre. Men då han trädde där bjälken var mest bränd, brast den under honom. Han kom ned på fötterna, gjorde strax ett nytt försök och rände uppåt väggen. Då rullade den översta väggbjälken ned på honom, och han vacklade tillbaka. Han sade:

»Nu ser jag, varthän det bär.»

Han gick fram med sidoväggen. Gunnar Lambesson sprang upp på väggen och såg Skarpheden. Han sporde:

»Gråter du nu, Skarpheden?»

»Ingalunda», svarade han; »sant är dock, att röken svider mig i ögonen. Men ser jag rätt — du ler?»

»Det gör jag», sade Gunnar, »och förrän nu har jag icke lett, allt sedan du drap Tråen vid Markarfljot.» Skarpheden genmälte:

»Då har du dig här ett kostligt minne av honom.»

Han tog ur sin pung en kindtand, den han huggit ur Tråen och kastade den mot Gunnar. Den kom i ögat, så att det med ens låg ute på kinden. Gunnar föll ned från taket.

Skarpheden gick bort till sin broder Grim. De höllo i hvarandras händer och trådde elden. Men då de kommit mitt i skålen, föll Grim död ned. Skarpheden gick då bort till ändan av huset.

Då vart ett väldigt brak. Hela taket ramlade ned och tryckte Skarpheden upp emot gavelväggen. Därifrån kunde han icke röra sig.

Flose och hans män stannade vid branden, tills det dagats. Då kom en man ridande till dem. Flose sporde honom om namnet. Han sade sig heta Germund och vara en Sigfussönernas frände.

»Väldigt stordåd haven I här övat», sade han.

»Både stordåd och illdåd skall man kalla det», svarade Flose, »men härvid är nu intet att göra.»

»Hur många stormän hava här fått bane?» sporde Germund. Flose genmälte:

»Här hava Nial och Bärgtora och alla deras söner dött, så ock Tord Kåresson, Kåre Sölmundsson, Tord lösing och flere andra, som voro oss mindre kända.»

»Död nämner du den», sade Germund, »som vi språkat med i morse.»

»Vem då?» sporde Flose.

»Kåre Sölmundsson träffade jag och min nabo Bård», svarade Germund. »Bård gav honom sin häst, och både hår och kläder hade brunnit av honom.»

»Hade han något vapen?» sporde Flose.

»Han hade svärdet Lif-sövaren», sade Germund; »eggen var blånad på ena sidan, och vi menade, att svärdet slöats. Men Kåre svarade, att han allt skulle härda det i Sigfussönernas och de andre mordbrännarnes blod.»

Flose frågade:

»Vad sade han er om Skarpheden?»

»Han sade», svarade Germund, »att Skarpheden och Grim bägge voro i livet, när han skildes vid dem. Dock trodde han dem då vara döda.»

»En tidning har du bragt oss», sade Flose, »som bjuder oss ringa ro, ty undan har den man kommit, som i allt går närmast Gunnar på Lidarände. Nu skolen I det besinna, Sigfussöner och andra våra män, att så väldigt varder åtalet för denna brand, att det skall göra mången huvudlös och driva somliga från allt deras gods. Mig anar nu, att ingen av eder, Sigfussöner, töres sitta i eder gård; och annat kan man icke vänta. Nu vill jag bjuda eder alla österut till mig och låta ett och samma gå över oss alla.»

Då kvad Modolv Ketilsson en visa:

»En blott gick med livet
ut från Nials skåle.
Bålde Sigfussöner
svedde gubben inne.
Nu är Höskulds bane
hämnad, son af Gollne —
flamman taken slickat,
slog upp ljus i huset.»

»Med något annat skulle vi stå ta», sade Flose, »än med det, att Nial brunnit inne, ty det varder oss till ingen ära.»

Flose gick upp på gavelväggen med Glum Hildesson och några andra. Glum sade:

»Månne Skarpheden nu är död?»

Andra menade, att han för länge sedan var det. Stundom blossade elden upp där under dem, stundom slocknade den. Då hörde de, hur nere bland glöderna en visa kvads:

»Sågs jag här av vivet,
visst ett ögonregn för
rökomringlad make
rinna skulle bittert.
Uppe hör jag korpar
kraxa för min åtel —
tröst mig är, att yxans
egg ej mjuk skall varda.»

»Mån Skarpheden kvad den visan lefvande eller död?» sporde Grane Gunnarsson.

»Därom vill jag ej göra någon gissning», svarade Flose.

»Nu vilja vi leta efter Skarpheden», sade Grane, »eller efter andra, som här brunnit inne.»

»Det skola vi icke», sade Flose; »det är dumt mans tal, du för. Snart skall man samla folk kring allt häradet, och den, som nu sölar, skall allt då baxnas så, att han ej vet, vart han skall löpa. Mitt råd är, att vi alla i rappet rida bort.»

Flose och alla hans män hastade hän till sina hästar. Han sporde Germund:

»Mån Ingjald nu är hemma på Källorna?»

Germund sade sig tro det.

»Där är mannen», sade Flose, »som brutit sin ed och all sin tro mot oss.»

Han frågade Sigfussönerna:

»Hur viljen I nu fara fram mot Ingjald? Viljen I tillgiva honom eller skola vi fara hän och dräpa honom?»

De svarade alla, att de nu ville fara hän och dräpa honom.

De kastade sig upp på hästarne och redo bort. Flose red främst. Han styrde upp till Rangå och red längs med ån. Då såg han en man rida ned på andra sidan. Han kände igen Ingjald från Källorna. Han kallade på honom. Ingjald stannade och red fram till åkanten.

»Den ed, du svor oss», sade Flose, »har du brutit, och du har förverkat liv och gods. Här äro nu Sigfussönerna. De äro lystna efter att få dräpa dig, men mig synes du hava varit i trångmål, och jag skall därför giva dig livet, om du vill lämna mig självdöme mellan oss.»

Ingjald svarade:

»Förr rider jag att träffa Kåre än jag lämnar dig självdöme. Men det svar vill jag giva Sigfussönerna, att jag ej skall vara räddare för dem än de äro för mig.»

»Bida då», sade Flose, »om du ej är feg. Jag skall giva dig en sändning.»

»Visst skall jag vänta», svarade Ingjald.

Torsten Kolbensson, Floses brorson och hans raskaste och bäste man, red fram vid hans sida och hade ett spjut i handen. Flose ryckte spjutet från honom och kastade det mot Ingjald. Det tog i vänstra sidan, trängde nedanom handtaget igenom skölden, klöv den helt i tu och sprang i benet ovan knäskålen och så ned i sadelbommen.

»Råkade jag dig?» sporde Flose.

»Visst gjorde du det», svarade Ingjald, »men detta kallar jag en skråma och icke ett sår.»

Han slet spjutet ur såret och sade till Flose:

»Vänta nu, om du ej är vek!»

Han slungade spjutet tillbaks över ån. Flose såg, att det måttade mot hans midja. Han ryggade hästen undan och spjutet for förbi hans bröst och träffade ej. Men det tog Torsten i midjan. Han föll strax död av hästen. Ingjald sprängde av till skogen, och de nådde honom icke.

Flose sade till sina män:

»Stor manskada fingo vi här, och därav kunna vi veta, hur liten lycka vi hava med oss. Mitt råd är, att vi rida upp på Trehörningshalsarne. Därifrån kunna vi se all ritt över hela häradet, ty nu torde de som bäst samla folk. De tänka, att vi från Trehörningshalsarne ridit österut till Fljotslid. De tro, att vi redan ridit upp till fjälls och så hän i de östra bygderna. Den största hopen mände leta efter oss på det hållet, men somliga skola rida österut ned till Säljalandsmule, fast de minst vänta, att vi tagit den vägen. Nu vill jag giva ett gott råd. Vi skola rida upp på Trehörningsfjället och bida där, tills tre solar gått över himlen.»

De redo upp på fjället och ned i en dal där, som sedan kallats Flosedalen.

Därifrån sågo de nu, hur man färdades runt om i häradet.

Kåre Sölmundsson.

Om Kåre Sölmundsson har man nu att förtälja, det han steg upp ur graven, vari han vilat sig, och gick, tills han mötte Bård. Och mellan dem föllo orden så, som Germund sagt.

Därifrån red Kåre till Mård Valgårdsson och sade honom tidenderna. Mård brast ut i klagan. Kåre menade, att nu tarvades det något annat och mer karlvulet än att gråta de döde, och bad honom hellre samla folk och komma med hela styrkan till Holtsvad.

Sedan red Kåre till Tjursådalen att träffa Hjalte Skäggesson. Då han kom upp med Tjursån, såg han en man rida raskt efter sig. Han inväntade mannen och kände igen Ingjald från Källorna. Han såg honom blodig helt över låret och sporde, vem som sårat honom. Ingjald sade det.

»Var träffadens I?» frågade Kåre.

»Vid Rangå», svarade Ingjald; »han kastade över ån sitt spjut till mig.»

»Gav du ej något igen?» sporde Kåre.

»Jag gav honom spjutet tillbaka», genmälte Ingjald, »och det sades, att en man stod för det och dog på fläcken.»

»Vet du ej», sporde Kåre, »vem spjutet tog i?»

»Mannen tycktes mig likna Floses brorson Torsten», svarade Ingjald.

»Hell din hand», sade Kåre.

De redo bägge samman bort till Hjalte Skäggesson och förtalde honom tidenderna. Han fällde bittra ord om detta dåd och sade, att före allt annat måste man rida efter dem och dräpa dem alla.

Hjalte gjorde allmänt uppbåd och samlade folk. Med detta följe redo han och Kåre åstad att möta Mård Valgårdsson. De träffades vid Holtsvad, där Mård redan väntade dem med en talrik skara. De delade sig för att leta. En flock for österut ned till Säljalandsmule, en annan drog upp till Fljotslid, en tredje red högre upp över Trehörningshalsarne och så ned till Godaland. Därpå redo de norrut ända till Sand, men somliga drogo upp till Fiskevattnen och vände där om.

En flock red längs kusten österut till Holt och förtalde Torger skårger tidenderna. De sporde honom, om ej Flose ridit där förbi. Torger svarade:

»Om ock jag ej är en stor hövding, vet jag dock, att Flose måndе finna på annat råd än att rida fram för ögonen på mig, efter det han dräpt Nial, min farbroder, och hans söner, mina fränder. Det bästa, I kunnen göra, är att vända om, ty jag tror, att I letat i fjärran efter vad nära var. Och hälsen Kåre, att han må rida hit till mig och stanna här, om det lyster honom. Men vill han icke hit österut, skall jag likväl, om han det vill, se till hans bo på Dyrholmarne. Sägen honom ock, att jag skall hjälpa honom, allt vad jag mäktar, och rida till Altinget med honom. Torde han även veta, att vi bröder äro de, som hava att föra talan i målen. Och vi skola föra den med sådant eftertryck, att det skall varda fredlöshet, om vi få råda, och sedan blodshämnd. Men jag följer eder icke nu, enär jag vet, att det till intet båtar, ty de vakta sig nu allt för väl.»

De redo tillbaka, och alla i flockarna träffade samman på Hov, där Mård Valgårdsson bodde. Här talade de sinsemellan om, att de fått nesa av att ej ha funnit mordbrännarne. Mård förklarade, att det visst icke var fallet. Då menade många på, att man skulle fara till Fljotslid och ödelägga alla deras bon, som varit med om dessa dåd. Dock hänsköts det till Mårds avgörande. Han svarade, att det vore det oslugaste, man kunde taga sig före. De frågade, varför han sade det, och han återtog:

»Stå deras gårdar orörda, skola de komma dit att besöka sina husfruar, och man skall så komma åt dem, vad det lider. I skolen ej tvifla om, att jag skall vara Kåre trogen i alla rådslag, ty här har jag mig själv att värja.»

Hjalte bad honom handla så, som han lovade. Han bjöd Kåre

till sig, och denne svarade, att till honom skulle han först rida. Man förde också fram Torgers tillbud. Kåre sade, att han senare skulle taga emot det och gott hopp gåves honom, ifall många vore Torgers likar. Därpå läto de allt folket skingra sig.

Flose och hans män sågo allt, vad som föregick, där de dolde sig i fjället.

»Nu skola vi taga våra hästar», sade Flose, »och rida bort, ty nu kunna vi komma undan.»

Sigfussönerna sporde, om det skulle duga för dem att komma hem och styra om på sina gårdar.

»Mård menar nog», svarade Flose, »att I viljen gästa edra husfruar, och jag gissar, att han råder till, att era bon må stå orånade. Men mitt råd är, att ingen skiljer sig från flocken, men alla rida med mig österut.»

Detta beslöto de sig för. De bröto upp och redo norr om Öfjällsjökeln och så fram till Svinafjäll. Flose sände strax män ut att samka förråd, på det att intet skulle tryta.

Han bröstade sig aldrig över sitt dåd, men visade heller ingen fruktan för vad därpå skulle följa. Han stannade hemma under vintern, tills julen var förbi.

På brandstället.

Kåre bad Hjalte följa med till Bärgtorshvål och leta fram Nials ben.»

»Ty envar», sade han, »skall sätta tro till, vad du menar dig hava sett och vad du förtäljer.»

Hjalte svarade, att han gärna ville flytta Nials ben till kyrkan.

De gåvo sig, femton man, åstad, redo österut över Tjurså och bådade där upp följesmän, tills de hade kring sig hundratjugo man med Nials naboar. De nådde fram till Bärgtorshvål vid middagstid.

Hjalte sporde Kåre, var han trodde Nial låg. Kåre visade dem till stället, och mycken aska var där att rödja undan. Så funno de oxhuden, och den såg ut, som vore den skorpnad vid eld. De lyfte upp den, och Nial och hans husfru lågo bägge obrända där inunder. Alla lovade Gud och sågo däri ett stort järtecken. Sedan togs svennen upp, som legat emellan dem, och blott ett finger, den han sträckt ut under huden, var bränd av honom. Nial och Bärgtora buros ut, och alla trädde till för att se liken.

»Hur synas eder dessa lik?» sporde Hjalte.

»Din mening vilja vi invänta», svarade de.

»Den skall jag utan tvekan giva eder», sade Hjalte. »På Bärg-

tora ser jag intet sällsamt, och dock ser liket gott ut. Men Nials anlete och hela kropp ha sådant sken, att jag aldrig sett slikt på död man.»

De instämde alla. Därpå letade man efter Skarpheden. Hemmamännen visade dem dit, där Flose och de andra hört visan kvädas. Taket var där fallet ned vid gaveln. Hjalte bjöd att man där skulle gräva. De grovo och funno Skarphedens lik. Han stod upprätt mot gavelväggen. Benen voro brända av honom nästan upp till knäna, men eljest fans intet svett på honom. Han stod och bet sig i överskägget, och ögonen voro öppna men osvullna. Yxan hade han drivit i väggen så hårt, att den trängt in med halva bladet. Därför hade den ej mjuknat. Skarpheden och hans yxa buros ut. Hjalte lyfte upp den och sade:

»Detta är ett sällsynt vapen, och många måndе ej mäkta bära det.»

»Jag vet den man, som kan bära yxan», sade Kåre.

»Hvem då?» sporde Hjalte.

»Torger skårger», svarade Kåre; »honom tror jag nu vara den yppersta i den ätten.»

Kläderna drogos av Skarpheden, ty de voro icke brända. Han hade lagt sina armar i kors, den högra överst. På hans kropp fann man två märken, ett mellan skuldrorna och ett annat å bröstet, bägge brända korsvis. Man menade, att han själv bränt in dem. Alla sade, att det var dem bättre bredvid döde Skarpheden än de trott, ty ingen räddes nu för honom.

De letade efter Grim och funno hans ben mitt i skålen. Under sidoväggen, gent emot honom, drogo de fram Tord lösing. I vävstugan funno de käringen Sjöunn och tre andra. I allt funno de där benen av elva människor. De flyttade liken till kyrkan. Därpå red Hjalte hem, och Kåre följde med.

Ingjalds ben svullnade upp. Han for till Hjalte, och fick bot av honom. Dock var han halt alltjämnt sedan.

Kåre och Åsgrim Ellidagrimsson.

Kåre red hän till Åsgrim Ellidagrimsson på Tunga. Hans dotter Torhalla var hemkommen och hade redan fört fram tidenderna. Åsgrim tog med öppna armar emot Kåre och bad honom dröja där året ut. Kåre var därtill villig. Åsgrim inbjöd allt folket, som varit på Bärgtorshvål, hem till Tunga. Kåre kallade det ett ädelt tillbud.

»Och jag skall», sade han, »mottaga det å deras vägnar.»

Så flyttade de alla dit.

Då man förtalt Torhall Åsgrimsson, att hans fosterfader Nial

var död och att han bränts inne, verkade det så på honom, att han svälde helt upp och blodstrålar stodo honom ur öronen. De kunde ej hämmas. Han föll i vanmakt, och då stannade de. Sedan reste han sig upp och sade, att han visat sig omanlig.

»Men mycket lyste det mig», utbrast han, »att hämnas vad nu hänt mig på några bland dem, som brände honom inne.»

De andra menade, att ingen skulle räkna honom det till skam. Han genmälte, att han ej ett grand aktade på, vad folk sade.

Åsgrim sporde Kåre, vad stöd han kunde vänta sig av dem där österom åarna. Han svarade, att Mård Valgårdsson och Hjalte Skäggesson skulle giva honom den hjälp, de kunde; så även Torger skårger och hans bröder. Åsgrim fann den styrkan god.

»Vad hjälp skola vi av dig hava?» frågade Kåre.

»All den, jag mäktar giva», svarade han, »och mitt liv skall jag våga.»

»Gör det», sade Kåre. Åsgrim fortsatte:

»Jag har bragt Gissur hvite in i målet. Jag sporde honom tillråds, hur vi borde gå tillväga.

»Gott», sade Kåre »vad rådde han till?»

»Hans råd var», mälte Åsgrim, »att vi skulle hålla oss lugna, tills våren kom, då rida österut och reda till mål mot Flose om Hälges dråp, hemifrån instämma naboar till tinget, lysa där brandmålet samt låta naboarne vittna inför rätten. Jag sporde Gissur, vem som skulle åtala dråpet, och han sade, att det borde Mård göra, vare sig det likade honom eller icke. 'Mest', sade Gissur 'skall det tynga på honom, ty hittills har han tett sig högst nedrigt i vartenda mål. Kåre skall ock visa sig mycket vred, då han råkar Mård. Genom slikt och annat, som jag mände leta ut, skall han nog drivas till att åtaga sig dråpmålet'»

»Vi skola fara fram efter dina råd», sade Kåre, »medan de stå oss tillbuds och du vill leda.»

Om Kåre förtäljes, att han ej kunde sova om nätterna. Åsgrim vaknade en natt och hörde, att Kåre var vaken. Han sporde:

»Det går nog trögt med sömnen om nätterna?»

Kåre kvad en visa:

»Ljuda för mitt öra
jämnt min husfrus böner.
Ej i nätter långa
lyckas får mitt öga,
allt se'n mordbrandsflocken
flammor slog kring Nial.
Sorgediger höstnatt
sent ur minnet viker.»

Om ingen talade Kåre så ofta som om Nial och Skarpheden. Aldrig okvädade han sina ovänner, och aldrig lät han ett hot höras.

Floses dröm.

En natt hände sig på Svinafjäll, att Flose jämrade sig i sömnen. Glum Hildesson väckte honom, men länge dröjde det, innan han fick honom vaken.

»Kalla hit Ketil från Mark», sade Flose.

Ketil kom strax.

»Jag vill säga dig en dröm, jag hade», yttrade Flose.

»Låt höra», sade Ketil.

»Jag drömde, att jag var på Lomagnups gård. Jag gick ut och såg upp emot fjällkleven. Den öppnade sig, och en man trädde ut, svept i getskinn med en järnstav i handen. Han for ropande, och jag hörde honom kalla på mina män, först på några, sedan på andra, och han nämnde dem vid namn. Först nämnde han Grim röde, min frände, och Årne Kolsson. Så ljöd det för mig så underligt: han ropade på Eyolf Bölverksson och Ljot, Halls från Sida son, samt sex andra. Därpå var han tyst en stund. Så kallade han på fem män av vår flock, och bland dem voro Sigfussönerna, dina bröder. Sedan hördes fem andra mäns namn; den gången nämndes Lambe, Modolv och Glum. Så ropade han på tre till, och sist skallade det: Gunnar Lambesson och Kol Torstensson. Därefter gick han fram till mig. Jag sporde honom om tidender, och han sade sig ha sådana att förtälja. Jag frågade, vad han hette. Han kallade sig Järngrim. Då jag sport, varthän han ämnade sig, svarade han: »till Altinget.» »Vad skall du där?» frågade jag, och han svarade:

'Först skall jag rödja nabonämnder, så rätter och sist kampplats för kämpande.'

»Han kvad:

'Ofrid här i landet
höjas skall, o kämpe,
falla skall i mullen
månget hjältehuvud,
vida skall bland fjällen
vapendånet rulla,
stridsvarm blod skall skölja
starka kämpalemmar.'

Han slog sin järnstav i marken, och det vart ett väldigt brak. Så gick han åter in i fjället, men fasa föll över mig. Jag vill nu, att du säger, vad du tror min dröm tydde på.»

»Mig anar», sade Ketil, »att de äro dödsens, alla, som nämndes. Därför synes mig rådligast, att vi ej förtälja den drömmen för någon.»

Flose menade ock, att det vore det bästa.

Vintern led nu fram, tills det var ute med julen. Flose talade då till sina män:

»Min mening är, att vi nu må draga hemifrån, ty det tyckes mig, som kunde vi ej längre sitta i ro. Skola vi nu fara ut att bedja om bistånd, och sannas skola mina ord till eder, att vi få nog falla mången till fota, förrän ände varder på dessa mål.»

Floses färd till Östfjärdarne.

De gjorde sig redo att fara hemifrån. Flose var i strumpbyxor, ty han ärnade draga åstad till fots; han visste, att då skulle de andra finna det mindre mödosamt att gå.

De gingo i fem dagar, tills de nådde Tvättå, där Sido-Hall bodde. Flose var gift med hans dotter Stenvör. Han tog mycket väl emot dem.

»Jag vill bedja dig, svärfader», sade Flose, »följa mig till tings med alla dina tingmän.» Han svarade:

»Nu har det ordet sannats, att länge glädes icke hand över hugg. Och samma män i din flock, som nyss eggade till den värsta gärning, hänga nu huvudet, då dådet är fullbordat. Men all den hjälp, jag kan, är jag skyldig att lämna dig.»

»Då det nu så står, vad råder du mig till?» sporde Flose.

»Du skall fara», svarade Hall, »helt norrut till Vapnafjärden och bedja om hjälp hos alla hövdingar. Och du skall nog behöva alla deras bistånd, förrän tinget är ändat.»

Flose vilade sig där i tre dagar. Så gick han österut och kom till gården Hödalarne i Breddalen, där Hallbjörn starke bodde. Hans hustru var Oddny, Sörle Brodd-Hälgessons syster. Flose fick god välkomnad. Hallbjörn sporde honom om mångt från branden, och Flose förtalde allt på det nogaste.

Hallbjörn frågade, hur långt han aktade sig norrut i fjärdarne. Flose svarade, att han tänkte gå till Vapnafjärden. Han tog av bältet en penningpung, som han bjöd Hallbjörn. Han tog emot den, fast han sade sig ej hava gåvor att fordra av Flose.

»Likväl ville jag veta, hur jag bäst skulle löna dig», sade han.

»Penningar behöver jag ej», genmälte Flose, »men jag ville, att du rede till tings med mig och stödde mina mål, fastän jag icke har att tälja mågskap eller frändskap med dig.»

»Jag lovar», sade Hallbjörn, »att rida med dig till tings och stå i dessa mål vid din sida, som vore du min broder.»

Flose tackade honom. Därifrån gingo de över Breddalsfjärden till Ramnkelstad, där Ramnkel Toresson bodde. Flose blev gästvän-

ligt mottagen. Han bad Ramnkel rida med till tinget och lämna sin hjälp, men denne drog sig länge undan. Till sist lovade han likväl, att hans son Tore skulle rida åstad med alla deras tingmän och giva samma hjälp som samtingsgodarne. Flose tackade, bröt upp och gick till Bärsesstad. Där bodde Holmsten Spak-Bärsesson. Han tog mycket gott emot Flose. Denne bad om hans hjälp. Holmsten svarade, att Flose för länge sedan förtjänat hans bistånd.

De drogo till Valtjufstad, där Särle Brodd-Hälgesson bodde. Han ägde Tordis, dotter av Gudmund mäktige på Madrevallarne. De mottogos gästfritt. Om morgonen slog Flose fram, att Sörle skulle rida med till Altinget och bjöd honom penningar.

»Jag tvekar», sade Sörle, »så länge jag ej vet, på vilken sida min svärfar Gudmund mäktige står, och honom tänker jag stödja, varhelst han ställer sig.» Flose genmälte:

»Av dina svar märker jag, att du lyder kvinovälde.»

Han reste sig upp och bjöd följesmännen taga sina kläder och vapen. Därpå gåvo de sig bort utan att där hava funnit något bistånd.

De tågade nedanför Lagarfljot och över heden till Njärdvik. Där bodde bröderna Torkel fullspak och Torvald, Ketil tryms söner. Deras moder hette Yngvild. Flose mottogs gästfritt. Han lade fram för bröderna sitt ärende och bad dem om hjälp. De vägrade, tills han gav dem vardera tre mark i silver. Då gåvo de med sig. Yngvild, deras moder, stod bredvid, då de lovade altingsritten, och grät.

»Hvi gråter du?» sporde Torkel.

»Jag drömde i natt», svarade hon, »att din broder Torvald stod i röd kjortel, och den syntes mig sitta så stram, som vore den sömmad vid honom. Han var i röda strumpor, omsnodda med grova band. Det var mig en led syn, då jag visste, att han hade det så plågsamt och jag icke kunde hjälpa honom.»

De skrattade och sade det vara fjolligt tal, och hennes pladder skulle icke hindra deras tingsritt. Flose tackade dem hjärtligt och drog så till Vapnafjärden.

De kommo till Hov, där Bjarne Brodd-Hälgesson bodde. Han tog med öppna armar mot Flose. Denne bjöd honom penningar för att få honom med i sin flock.

»Aldrig förr», svarade Bjarne, »har jag för mutor sålt min gävhet eller min hjälp. Men som du nu är nödställd för följe, skall jag visa dig en väntjänst och rida med dig till tinget och hjälpa dig, som hulpe jag min broder.»

»Av oss två blir det då jag, som ensam står i skuld», sade Flose, »men även det kunde jag av dig vänta.»

Sedan gingo de till Krossaviken. Där bodde Torkel Getesson, av gammalt en god vän till Flose. Flose sade honom sitt ärende, och han svarade, att han skulle lämna det stöd, han rådde över, och ej träda ifrån hans mål. Torkel gav vid avskedet Flose goda gåvor.

Flose drog söderut ifrån Vapnafjärden upp i Fljotsdalshäradet. Där gästade han ånyo Holmsten Spak-Bärsesson på Bärsesstad. Flose sade honom, att alla tagit sig väl av hans ärende utom Sörle Brodd-Hälgesson. Holmsten menade det vara därför, att Sörle var en stillsam man. Flose fick goda skänker, fortsatte så sin vandring och slöt den ej, förrän han nådde Tvättå. En halv månad stannade han där hos sin svärfader Hall och vilade ut sig med sina män. Han sporde, vad Hall nu ville råda till och hur han vidare skulle ställa med målet eller förhålla sig.

»Mitt råd är», svarade Hall, »att du bliver hemma i din gård med Sigfussönerna; men de må sända folk hem att styra om sina bon. Hem till ditt faren I alla på en gång, och då I sedan riden till tings, riden I alla i sluten flock och spriden eder icke. På vägen till tinget må Sigfussönerna se in till sina hustrur. Jag och min son Ljot skola ock draga till tings med alla våra tingmän och lämna dig den hjälp, det står i min makt att giva.»

Flose tackade honom. Han leddes ut med goda gåvor. Därpå drog han från Tvättå västerut till Svinafjäll. Han stannade hemma det övriga av vintern och om sommaren, tills tingstiden var inne.

Mård varder åklagare.

En dag redo Kåre Sölmundsson och Torhall Åsgrimsson till Mossfjäll att träffa Gissur hvite. Han tog med öppna armar mot dem. De stannade där i lång tid.

En gång, då talet föll på branden å Bärgtorshvål, nämnde Gissur det en stor lycka, att Kåre kommit undan.

Då kom den visan Kåre på läppen:

»Ej från frändeflocken
fröjdefull jag rände.
Vred jag tvangs ur huset,
vrok en brand i hopen,
medan bålet rök om
raske Nialssöner.
Sorgestungna kvädet
kvar i minnet stånde.»

Gissur sade:

»Ingen undrar över, att du håller detta i minne. Denna gång vilja vi ej tala mer härom.»

Kåre sade, att han nu ärnade rida hem.

Då yttrade Gissur.

»Jag vill nu fritt och öppet rådpläga med dig. Du skall icke rida hem, men bort skall du draga och rida österut till Öfjällen att träffa Torger skårger och Torlef kråk. De äro rätta målsägare, och därför skola de med sin broder Torgrim store rida med dig västerut till Mård Valgårdsson. Det bud bringar du honom från mig, att han skall åtaga sig dråpmålet efter Hälge Nialsson emot Flose. Säger han ett enda ord emot, skall du fara upp, som kunde du ej styra din vrede men tänkte på att som fortast driva yxan i hans huvud. Dessutom mäler du honom min vrede, om han visar sig trög. Du skall säga honom, att jag ärnar taga från honom min dotter Torkatla och låta henne vända hem till sin fädernegård. Det skall han icke kunna tåla, ty han älskar henne som ögonen i sitt huvud.»

Kåre tackade honom för råden men nämnde intet ord om hjälp och följe, ty han tänkte, att Gissur skulle i detta som i annat vara honom en vän.

Därpå red Kåre österut till Holt. Torger fägnade dem hjärtligt. Han förtalde dem om Floses färder och vad hjälp lovats honom i Östfjärdarne. Kåre sade, att man icke kunde undra över, om han sökte sig hjälp, så mycket som han ägde att svara för. Torger sade:

»Dess bättre, ju trotsigare de träda upp emot oss.»

Kåre sade Torger Gissurs råd.

Sedan redo de västerut till Rangåvallarne och kommo till Mård Valgårdsson. Han tog väl emot dem. Kåre bragte honom hans svärfader Gissurs budskap. Mård drog på svaret och sade, att det vore värre att lagsöka Flose allena än tio andra. Kåre genmälte:

»Du skickar dig just så, som han väntat, ty allt är dig illa givet — du har varken mans mod eller mans hjärta. Men så skall ock det komma över dig, som du förtjänar: Torkatla skall fara hem till sin fader.»

Hon gjorde sig strax färdig och sade, att hon länge varit beredd på att skiljas vid Mård. Mård skiftade med ens håg och tal. Han bad dem lägga av vreden, och han tog emot målet.

»Nu har du tagit emot målet», sade Kåre; »för det nu oförskräckt, ty ditt liv hänger därpå.»

Mård svarade, att han skulle lägga all sin håg på att göra detta väl och manligt.

Mård stämde till sig nio åboar. De voro alla naboar till dråpstället. Han tog Torger i handen, nämnde sig två vittnen och övertog målet på övligt vis. Sedan lyste han inför vittnen Flose saker

till överfall på Hälge Nialsson och saker till det sår, som Hälge fick bane av. Inför vittnen manade han sedan alla de nio åboarne till altingsritt att där som nabonämnd bära vittnesbörd om överfall och sår.

Mård sade:

»Nu är målet rett till, som I begärden. Nu vill jag bedja dig, Torger skårger, att du gästar mig, då du rider till tings, på det vi bägge må rida samman med våra flockar och hålla som bäst tillhopa. Min flock skall stå ridfärdig, så att vi kunna vara framme vid tingets början, och i allt skall jag vara eder trogen.»

De voro väl tillfreds med allt detta. Det blev med ed fäst, att ingen skulle skilja sig från den andre, förrän Kåre det ville, och att envar av dem skulle våga sitt liv för den andres.

De skildes med vänskap och stämde möte med varandra på tinget.

Torger red österut tillbaka, Kåre västerut över åarna. Han kom till Åsgrim på Tunga. Åsgrim tog emot honom med stor fägnad.

Kåre sade honom alla Gissurs råd och målets tillredning.

»Av honom kunde jag vänta», sade Åsgrim, »att han skulle visa sig som en ädel man. Så har han ock nu trätt fram.» Han sporde:

»Vad tidender ha du österifrån om Flose?»

Kåre svarade:

»Han for helt österut till Vapnafjärden, och nästan alla hövdingar hava där lovat honom hjälp och altingsritt. Han väntar sig även bistånd av Reykdöler, Ljusvatningar och Öxfjärdingar.»

De talade länge samman.

Nu lider det fram till altingstid.

Torhall Åsgrimsson fick värk i sin fot, så att den ovan ankeln svullnade upp och vart tjock som ett kvinnolår. Han kunde icke gå utan stav.

Han var en storvuxen och handfast man, med svart hår och mörk hy, lugn i talet och dock hastig till sinnes. Han var en av de tre lagfarnaste männen på Island.

Nu kom tiden, då man skulle rida hemifrån till tings. Åsgrim sade till Kåre:

»Du skall vara framme, då tinget börjar, och tälta våra bodar samman med min son Torhall. Dig skall han följa, ty du skall föra honom bäst och varsammast fram, enär han är fotlam. Hans hjälp komma vi mest att behöva på detta ting. Tjugo andra män skola rida med eder.»

Därefter gjorde de sig ridfärdiga.

De redo till tings och tältade sina bodar och satte allt i gott skick.

Floses gästning på Tunga.

Flose red österifrån med de hundra man, som varit med vid branden. De redo, tills de kommo till Fljotslid. Sigfussönerna sågo där till sina gårdar och dröjde hemma en dag över. Om kvällen redo de alla västerut över Tjurså och sovo där om natten. Om morgonen bittida stego de till häst och redo vidare fram. Flose sade till sina män:

»Nu skola vi rida till dagvard hos Åsgrim Ellidagrimsson på Tunga och trotsa honom.»

Detta tycktes dem ett dråpligt förslag. De satte av till Tunga.

Åsgrim stod ute med några män. Från husen såg man flocken, strax den kommit inom synhåll.

»Det torde vara Torger skårger», sade männen.

»Det tror jag ingalunda», svarade Åsgrim, »ty dessa draga fram med skratt och stoj, men sådana fränder till Nial som Torger skola ej skratta, förrän branden något hämnats. Jag skall gissa på annat, fast I måhända finnen det otroligt. Jag menar, att hit nalkas Flose och hans mordbrännare, och de komma för att retas med oss. Nu skola vi alla gå in.»

De gingo in. Åsgrim lät fäja i huset, hänga upp väggbonaden, sätta fram borden och bära mat på dem. Han lät sätta försäten längs med bänkarne kring hela stugan.

Flose red in på tunet och bjöd sina män stiga av hästarne och gå in. De hoppade av och trädde med Flose in i stugan. Åsgrim satt på tvärbänken. Flose mönstrade bänkarne och såg, att det var tillreds, allt vad man behövde. Åsgrim gav dem ingen hälsning.

»Borden äro satta fram», sade han till Flose, »att de, som äro matlystna, må kunna mättas.»

Flose satte sig till bords med hela sitt följe. Sina vapen lade de upp på brädväggen. De, som ej fingo plats uppe på bänkarne, slogo sig ned på försätena. Framför platsen, där Flose satt, stodo fyra man väpnade, medan man åt.

Åsgrim teg under måltiden och var så röd som blod att se på.

Då de voro mätta, togo kvinnor av borden, och andra kommo in med handvatten. Flose gjorde sig ej mer bråtт än om han vore hemma. Där låg en huggyxa i hörnet av tvärbänken. Den grep Åsgrim med bägge händer, sprang upp på bänken och höjde den till hugg mot Floses huvud. Glum Hildesson såg det, for upp, fattade i yxan framom Åsgrims händer och vände vigt äggen mot honom, ty Glum var mycket handfast. Då sprungo männen upp i mängd och ville rusa på Åsgrim. Men Flose befallte, att ingen finge göra honom men.

»För hårt», sade han, »hava vi frestat honom. Han gjorde ej

annat än vad han ägde rätt till. Och han visade oss, att han var oförvägen.» Han vände sig till Åsgrim:

»Här skiljas vi nu med hela pannor, men vi träffas på tinget och taga där fatt på målen, oförändrade.»

»Så göra vi», svarade Åsgrim, »Och jag skulle önska, att ert övermod något satte sig, då det tinget är ute.»

Flose svarade intet. Därpå gingo de ut, stego till häst och redo bort. De nådde fram till Lögarvattnet, där de stannade natten över. Om morgonen redo de fram till Betevallarne, där de läto hästarne beta. Många flockar slöto sig där till dem. Hall från Sida och alla från Östfjärdarne kommo. Flose tog glad emot dem, förtalde dem om sina färder och om sitt vidskifte med Åsgrim. Många rosade detta och sade, att sådant var raskt gjort. Då inföll Hall:

»Jag har en annan mening, ty mig synes det ett dåraktigt påhitt. Nog hade de kommit i håg vad de allt fått tåla, även om de ej ånyo mints därom. Men de män skaffa sig själva vanskligheter, som så hårt pröva andra.»

Och det märktes nog på Hall, att detta syntes honom för mycket.

Därifrån redo de alla tillsammans, tills de kommo till Öfre vallarne. Här fylkade de sitt folk och redo sedan ned på tinget. Flose hade låtit tälta Byrgesboden, innan han red till tings. Men männen från Östfjärdarne redo till sina bodar.

Torger skårger och hans följesmän komma till tinget.

Nu har sagan att nämna, det Torger skårger red österifrån med mycket folk. Hans bröder Torlef kråk och Torgrim store voro med honom. De redo till Mård Valgårdsson på Hov och bidade där, tills han var färdig att följa. Mård hade bådat samman alla sina vapenföra män. Och man kunde ej se annat än att han var i allo fullt att lita på. Så redo de, tills de kommo västerut över åarna. Här inväntade de Hjalte Skäggesson, och länge hade de ej tövat, då han kom. Glatt hälsade de honom, och alla redo de redan tillsamman till Reyker i Biskopstunga, där de väntade på Åsgrim Ellidagrimsson. Han slöt sig där till dem. De redo västerut över Broån. Åsgrim förtalde allt om Floses gästning. Torger utbrast:

»Önska skulle jag, att vi finge deras mandom prövad, innan tinget ändas.»

De kommo till Betevallarne. Här möttes de av Gissur hvite med en mäkta manstark skara. De gåvo sig i långt samtal med varandra. De redo sedan till Öfre vallarne, fylkade där allt sitt folk och redo ned på tinget.

Flose och alla hans män lupo till sina vapen, och nära var, att flockarne här stött samman, men Åsgrim och hans följesmän undveko all strid och redo fram till sina bodar. På tinget var nu ro den dagen, så att de ej hade något med varandra att skaffa. Hövdingar från landets alla fjärdingar voro komna, och aldrig hade i mannaminne så mycket folk flockats på tinget.

Eyjolf Bölverksson.

En man hette Eyjolf Bölverksson. Han var högt ansedd och var nu en av de tre lagfarnaste männen på Island. Han var frid och fager att se, stor och stark och det yppersta hövdingeämne. Han var penninglysten som alla hans ättmän.

En dag gick Flose till Bjarne Brodd-Hälgessons bod. Han togs av Bjarne mot med öppna armar och satte sig ned vid honom. De talade samman om varjehanda.

»Vad råd skola vi nu taga?» sporde Flose. Bjarne svarade:

»Lätt varder ej att hitta det, som duger. Rådligast synes det mig att äska hjälp, ty de samka stor styrka mot eder. Jag vill även spörja dig, Flose, om i eder flock finnes någon dugande lagkarl, ty I haven blott två utvägar för eder. Den ena är att söka få förlikning, och den är mycket god. Den andra är att med lag försvara sig, såvida värn för eder kan finnas i lagen. Väl skall det då heta, att I trotsen lag och rätt, men likväl menar jag, att I skolen hålla er till den utvägen, då I förut farit så övermodigt fram, ty nu höves det eder icke att vekna.»

Flose svarade:

»Du sporde mig om lagfarna män, och jag vill strax säga dig, att av dem hava vi ingen i vår flock. Den ende skulle vara Torkel Getesson, din frände.»

»Honom skola vi ej räkna», sade Bjarne. »Om han också är lagklok, är han dock mycket försiktig. Och ingen må tänka på att sätta honom som skottskiva för sig. Men han skall följa dig så som den bäste i din flock, ty han är en tapper man. Jag vill ej dölja för dig, att den man drager död över sig, som för fram värn för mordbrandsmålet. Bättre unnar jag min frände Torkel, och därför nödgas vi att se oss om efter en annan.»

Flose sade, att han icke kände, vilka de störste lagkarlarne voro.

»Här är en man», svarade Bjarne, »som heter Eyjolf Bölverksson. Han är den lagslugaste i Västfjärdingen. Väl kommer man att fägna honom med vacker lön, om det skall lyckas få honom med i må-

let, men det skola vi icke se på. Väpnade skola vi ock gå till alla tingsmöten och vara väl på vår vakt, men vi skola ej lyfta vapnen mot dem, så vida vi icke nödgas att hålla dem från livet. Jag skall nu gå med dig och äska hjälpen, ty mig tyckes, som kunde vi ej längre töva i ro.»

De trädde ur boden och gingo till Öxfjärdingarne. Bjarne talade med Lyting, Bläing och Roe Arnstensson, och han fick fort av dem vad han begärde. Därpå gingo de hän till Kol, Vigaskutas son, och Eyvind Torkelsson, Åskels godes sonson. De bådo dem om hjälp. Länge gjorde de undanflykter, men till sist togo de emot tre mark i silver och gingo med i målet. Sedan gingo Flose och Bjarne till Ljusvatningarnes bod och dröjde där en stund. Flose bad dem om hjälp. Men de voro mycket tröga och ogena. Han sade då med mycken vrede:

»I ären usla karlar. Hemma i häradet ären I snikna och vrånga, och på ting viljen I ej vara någon till hjälp, fast man kräver det av eder. Det skall läggas eder hårt till last och skall skaffa eder tadel på tingen, om I ej minnens de smädelser, Skarpheden slungade mot eder, Ljusvatningar.»

Sedan talade han sakta med dem, bjöd dem silver för hjälpen och lockade dem så med fagra ord. Till sist lovade de hjälp. Nu blevo de så ivriga, att de sade sig skola slåss för honom, om det så behövdes.

Bjarne sade till Flose:

»Gott är att vara din like, Flose. Du är en stor hövding, käck och oförställd, och intet fattas i, att du är en fullkomlig man.»

De drogo bort och gingo västerut över Öxarån och så till Ladboden. De sågo mycket folk utanför boden. Där stod en man med skarlakanskappa över skuldrorna, gullband om pannan och en silversirad yxa i handen. Bjarne sade:

»Här bär det väl till. Där är han, Eyjolf Bölverksson, om du vill träffa honom, Flose.»

De trädde hän till Eyjolf och hälsade houom. Han kände strax Bjarne och tog gott mot honom. Han tog Eyolf under armen och förde honom upp till Almannagjå. Bjarnes och Floses män följde, så ock Eyjolfs. Dem befalltes att stanna uppe på klyftväggen och därifrån hålla vakt. Flose gick med de andre, tills de kommo dit, där vägen går ned till öfre klyftan. Han menade, att här vore det gott att sitta, ty man kunde se sig vida omkring. De satte sig ned. Tillsammans voro de fyra och icke flere. Bjarne sade till Eyjolf:

»Dig äro vi komna att träffa, vän, ty starkt tarvas oss din hjälp.» Eyjolf svarade:

»Här är nog av dugande män på tinget, och lätt kunnen I finna dem, som förmå giva eder mycket bättre hjälp än jag.»

Bjarne sade:

»Det är icke så. Mycket äger du, vari du kan mäta dig med tingets ypperste män — det först, att du är ättstor som alla de, vilka stamma från Ragnar lodbrok. Därtill hava dina förfäder jämnt haft med stormål att skaffa vida om på tingen och hemma i häradet och ständigt med ära gått från dem. Därför hålla vi nu före, att du ock varder segersäll i målen.»

»Du talar väl, Bjarne», sade Eyjolf, »men föga tror jag mig komma att uträtta i dem.»

»Icke behöva vi här gå omvägar», sade Flose. »Vi vilja bedja dig hjälpa oss i våra mål. Du skall gå med oss för rätten, se till vad värn oss kan givas och föra det fram å våra vägnar och stå oss bi i allt, som på tinget faller före.»

Eyjolf sprang vredgad upp och sade, att ingen skulle tänka på att locka honom fram och själv krypa bakom hans rygg, då intet eljes droge honom därtill.

»Jag ser nu ock», sade han, »vart I villen hän med edert fagra tal.»

Hallbjörn starke grep i honom och satte honom ned emellan sig och Bjarne.

»Trä faller icke för första hugg, vän», sade han, »sitt nu först här hos oss.»

Flose drog en gullring av sin arm och sade.

»Denna ring vill jag giva dig, Eyjolf, för vänskap och hjälp och så visa dig, att jag menar ärligt. Den ringen höves dig dess mer att taga, som här på tinget ingen finnes, den jag skänkt en sådan gåva.»

Ringen var så stor och god och väl gjord, att den ägde värde av tolv hundraden i brunfärgad vadmal.

Hallbjörn drog den på Eyjolfs arm. Eyjolf sade:

»Likast är, att jag nu tager emot ringen, då du visar dig så hedersam. Kan du ock trösta på, att jag skall åtaga mig värnet och göra vad här tarvas.»

Eyolf och Flose stodo upp och gåvo varandra handslag. På laga vis tog nu Eyjolf emot svaromålet och förband sig att för fjärdingsrätt och femterätt åklaga motparten, ifall han gåve hugg på sig.

Eyjolf sade:

»Nu har jag tagit emot målet, som I begärden. Dock vill jag, att I i förstone tigen med detta. Och kommer målet inför femterätt, skolen I mest vakta er för att säga, det I skaffat er hjälp med guld.»

Flose reste sig upp, så även Bjarne och de andra. Bjarne och Flose gingo var till sin bod, men Eyjolf gick till Snorre godes och satte sig ned hos honom.

De talades vid om varjehanda. Snorre grep Eyjolf om handen, strök upp ärmen och såg, att han hade en tung gullring därunder.

»Är den ringen köpt eller given?» sporde Snorre.

Eyjolf blev med ens tyst, och målet tröt honom.

»Grant ser jag», sade Snorre, »att du allt fått den till skänks. Måtte den ringen icke varda dig till bane.»

Eyjolf sprang upp, gick bort och gav ej ett ord till svar.

Då Snorre såg honom raskt fara upp, sade han:

»Tvivelsutan får du, då tinget lyktats, veta, vad gåva du tagit emot.»

Eyjolf gick till sin bod.

Åsgrim och Gissur äska hjälp.

Nu har man att förtälja, att Åsgrim Ellidagrimsson och Kåre Sölmundsson trädde samman med Gissur hvite, Hjalte Skäggesson, Torger skårger och Mård Valgårdsson. Åsgrim tog till orda:

»Här behöva vi icke viska, ty de män, som här äro tillstädes, känna varandras trohet. Jag vill nu spörja eder, om I veten något om Floses rådslag. Mig synes, att vi nu ock måste taga vårt beslut.» Gissur hvite svarade:

»Snorre gode sände en man till mig och lät säga mig, att Flose skaffat sig god hjälp af Nordländingarne. Snorres frände Eyjolf Bölverksson hade av någon fått en gullring, den han for lönligen med. Snorre sade som sin tanke, att Eyjolf Bölverksson visst vore bestämd till att föra fram försvaret och vore för den skull ringen honom given.»

De blevo alla eniga om, att det så förhölle sig.

Gissur fortsatte:

»Mård Valgårdsson har åtagit sig det mål, som torde tyckas alla vådligast — han skall åtala Flose. Nu vill jag, att I skiften emellan er de övriga käromålen, ty snart är tiden inne att lysa dem på lagbärget. Vi behöva nog även söka oss hjälp.»

»Det skola vi ock», svarade Åsgrim, »men vi vilja bedja dig göra oss följe, då vi äska den.»

Gissur lovade det.

Han valde ut till följe de klokaste männen i flocken, Hjalte Skäggesson, Åsgrim, Kåre och Torger skårger. Gissur sade:

»Nu skola vi först gå till Skafte Toroddssons bod.»

De gingo till Ölvusingarnes bod. Främst gick Gissur hvite, så Hjalte, så Kåre, så Åsgrim, så Torger skårger och sist hans bröder.

De trädde in i boden. Skafte satt på bänken. Då han såg Gissur hvite, stod han upp emot honom och hälsade honom och dem

alla välkomna. Han bjöd Gissur sitta bredvid sig. Gissur satte sig ned. Han vände sig till Åsgrim:

»Nu skall du ställa till Skafte en bön om hjälp, men jag skall sedan foga till, vad mig synes.»

Åsgrim sade:

»Hit äro vi komna, Skafte, för att hos dig söka hjälp och följe.» Skafte svarade:

»Sista gången syntes jag eder ogen, då jag ej ville besvära mig med edra vanskliga mål.»

Gissur genmälte:

»Nu gäller det något annat. Här skall åtal väckas efter Nial bonde och Bärgtora, hans husfru, som bägge bränts saklösa inne, och efter Nials tre söner och många andra goda män. Aldrig skall du kunna vägra dina fränder och mågar din hjälp.»

Skafte svarade:

»Då Skarpheden sade till mig, att jag själv smort in mitt huvud i tjära och ristat upp en jordremsa åt mig och blivit så rädd, att jag låtit Torolv Loftsson från Eyrar bära mig ut på sin skuta bland sina mjölsäckar och skeppa mig hit till Island, då for det mig i sinnet, att jag aldrig skulle vara med om något åtal efter den mannen.»

»Slikt bör man icke nu minnas», sade Gissur, »ty han, som sade detta, är nu död. Och nog vill du lämna mig hjälp, om du också ej vill göra det för andras skull.»

»Detta mål kommer icke dig vid», svarade Skafte, »om du ej själv vill slå dig ihop med dem.»

Gissur blev vred och sade:

»Olik är du din fader, ty fast han ej alltid var att lita på, halp han dock, när mest det tarvades.»

»Vi äro oliksinta», återtog Skafte. »I bägge tycken er ha övat stordåd, du Gissur, då du gjorde av med Gunnar på Lidarände, och Åsgrim, då han drap sin fosterbroder Gök.»

»Av tu ting förebrås man gärna det värsta», genmälte Åsgrim. »Men många månde mena, att jag ej drap Gök förr, än jag var nödd. Urskuldas kan du för det du ingen hjälp vill giva, men aldrig för det nid, du slungat emot oss. Önska skulle jag, att du finge, då tinget är ute, av dessa mål den värsta smälek och att ingen bot toge den skammen av.»

Gissur och de andra reste sig upp och gingo ut. De gingo till Snorre godes bod.

De trädde in. Snorre satt på bänken. Han kände strax männen, stod upp emot dem, bad dem alla vara välkomna och gav dem plats bredvid sig. De sporde varandra om gängse tidender. Åsgrim sade till Snorre:

»Jag och min frände Gissur äro hit komna att bedja dig om hjälp.» Snorre gode svarade:

»Skäl har du till den bönen, då åtal skall föras efter skyldemän som dina. Många gagneliga råd togo vi emot av Nial, om ock få nu minnas det. Men jag vet icke, vad för hjälp I menen eder bäst behöva.»

»Mest nödstadda äro vi», svarade Åsgrim, »om vi komma att slåss här på tinget.» Snorre sade:

»Så är det ock; mycket äventyren I då. Det är även troligast, att I med hetsighet kommen att åklaga, och på samma sätt skola de ock värja sig. Ingen skall göra den andre rätt. Och sådant skolen I icke tåla av dem. Sedan kasten I eder över dem, och det är också bästa rådet för eder, ty de vilja betala eder med skam för manskada och med vanära för frändefall.»

Det märkes grant, att Snorre ville på allt vis ägga upp dem. Gissur sade:

»Du talar väl, Snorre. När mest står på spel, visar du dig städse bäst och storsintast.»

»Jag vill veta», sade Åsgrim, »vad du vill hjälpa oss med, om det så går, som du säger.»

»Jag skall visa eder ett vänskapsprov», svarade Snorre, »som all eder ära skall bero av. Men jag vill ej gå med eder inför rätten. Kommen I i kamp på tinget, så anfallen dem icke, om I ej alla haven fullt mod att slåss, ty väldiga kämpar stå emot eder. Bliven I så övermannade, skolen I låta slå eder hitåt, ty jag skall då här hava hela min hop fylkad och vara redo att hugga in med eder. Men varder det så, att de vräkas undan, tänker jag, att de ärna löpa att få sig en försvarsplats i Almannagjå. Och nå de dit, kommen I aldrig åt dem. Nu skall jag åtaga mig att fylka min flock och spärra dem vägen dit. Men taga de sedan flykten norr- eller söderut med Öxarån, ärna vi icke sätta efter dem. Och när I så slagit ned en del av dem, dock ej flere än att I förmån reda ut böterna utan att nödgas gå från godord och härad, då skall jag springa till med alla mina män och skilja eder åt. Skolen I då på mitt bud hålla upp med fejden, ifall jag gör, vad jag här lovat.»

Gissur tackade honom väl och sade, att vad han tänkt ut, det vore det bästa för dem alla.

Sedan gingo de alla ut ur boden.

»Varthän skola vi nu gå?» sporde Gissur.

»Till Madrevallamännens bod», sade Åsgrim.

De drogo dit.

Hos Gudmund mäktige.

Då de kommo in i boden, sågo de Gudmund mäktige, där han satt och talade med sin fosterson Einar Konalsson, en mycket klok man.

De trädde fram för Gudmund. Han tog vänligt emot dem och lät rödja rum åt dem i boden, att de alla skulle kunna sitta. De sporde varandra om tidender. Åsgrim sade:

»Fritt skall här talas till dig, Gudmund: hit äro vi komna för att bedja dig stå oss orygglig bi.»

»Haven I allt talat med några hövdingar?» sporde Gudmund.

De svarade, att de talat med Skafte Toroddsson och Snorre gode, och de sade honom i tysthet, huru envar av dem tett sig. Gudmund återtog:

»Förra gången visade jag mig föga storsint, då jag var ogen mot eder. Nu skall jag vara så mycket mer redobogen, som jag då var otjänstfärdig. Jag skall gå med eder till rätten med alla mina tingmän, understödja eder i allt och slåss samman med eder, om så behöves, och värja edert liv med mitt eget. Det skall varda Skaftes lön, att Torsten hålmun, sonen hans, skall kämpa i vår flock. Denne skall icke drista sig till annat än vad jag vill, då han till äkta har min dotter Jodis. Så skall Skafte skynda åstad att skilja oss åt.»

De tackade Gudmund väl och talade sedan länge lönligen med honom. Han bad dem ej gå inför flere hövdingar, ty det skickade sig föga för sådana män.

»Hellre skola vi», sade han, »våga slaget med den styrka, vi allt hava. I skolen gå väpnade till alla tingsmöten men därför icke slåss, förrän tiden kommer.»

De gingo ut alla och drogo hem till sina bodar. I förstone visste blott få män detta. Det led med tinget.

Målen lysas.

En dag drog man till lagbärget. Hövdingarne hade ställt sig så: Åsgrim Ellidagrimsson och Gissur hvite, Gudmund mäktige och Snorre gode voro uppe på lagbärget, men Östfjärdingarne stodo nedanför. Mård Valgårdsson stod vid sin svärfader Gissurs sida. Mård var mäkta vältalig. Gissur sade till honom, att han skulle lysa dråpmålet och bad honom tala så högt, att envar väl kunde höra orden.

Mård nämnde sig vittnen och lyste emot Flose dråpmålet efter Nials son Hälge. Han fordrade allt Floses gods förbrutet och honom

själf dömd skoggångsman. Starkt sorl gick igenom hopen: man sade, att Mård talat väl och manligt.

Flose stod helt tyst, och ej ett ord kom över hans läppar, medan Mård talade.

Därpå stod Torger skårger upp och lyste mål emot Glum Hildesson, den man, som satt husen i brand på Bärgtorshvål. Sedan åtalades alla Sigfussönerna och Floses övriga följesmän. Andra män lyste sedan sina mål. Det var långt lidet på dagen, och man gick hem till bodarna.

Eyjolf Bölverksson följde Flose till hans bod. De gingo öster om boden.

»Kan du hitta något till värn för oss?» sporde Flose.

»Intet», svarade Eyjolf.

»Vad hava vi då att göra?» frågade Flose.

»Visst stå vi i trångmål», svarade Eyjolf, »men ännu har jag dock råd att giva. Du skall avhända dig ditt godord och lämna det till din broder Torger. Men själv skall du giva dig i ting under Åskel gode från Reykjardalen i Nordfjärdingen. Varder detta dolt för dem, skall dem vållas stor skada, ty de skola stämma målet för Östfjärdingens rätt — det, som nu har att komma inför Nordfjärdingens. Här skola de allt förhugga sig, och man har femterättsmål emot dem, om de så taga miste om rätterna. Detta skola vi gripa till men dock i sista hand.»

»Hända kan», sade Flose, »att ringen redan är oss lönad.»

»Icke vet jag det», svarade Eyjolf, »men jag skall göra för eder sådant bruk af lagen, att ingen skall säga det mera kunde väntas. Nu skall du sända bud efter Åskel. Din broder Torger skall strax komma hit och en man med honom.»

Kort efter kom Torger och tog emot Floses godord. Åskel gode infann sig ock. Flose gav sig då i ting under honom. Inga andra fingo nys om vad här skedde.

Målen inför fjärdingsrätt.

Det led fram med tinget, tills fjärdingsrätterna skulle sättas. Å ömse håll rustade man sig. Man väpnade sig och satte härtecken på hjälmarne.

Torhall Åsgrimsson sade:

»Akten nu väl, fader, att I ej faren för hetsigt fram utan gören allt som rättast. Men fån I vanskligt att reda eder, sänden mig bud strax, och jag skall gifva eder råden.»

Åsgrim och de andra sågo på honom. Hans anlete var som blod

att se, och tårar så stora som hagel trängde fram ur hans ögon. Han bad att få sitt spjut. Det hade Skarpheden givit honom, och det var ett kostligt vapen.

Då de kommit ut ur boden, sade Åsgrim:

»Icke var Torhall frände lätt i hågen, då han blef efter i boden, och ej vet jag, vad han tager sig före. Nu skola vi sluta oss till Mård Valgårdsson och i förstone låtsa, som skötte vi ej om andra mål än hans, ty Flose är oss en bättre fångst än många andra.»

Åsgrim sände en man efter Gissur hvite, Hjalte Skäggesson och Gudmund mäktige. Så kommo de samman alla. De gingo strax hän till Östfjärdingens rätt. De ställde sig söder om domsplatsen. Norr om den stodo Flose och alla Östfjärdingarne. Reykdöler, Öxfjärdingar och Ljusvatningar voro ock med honom. Där stod äfven Eyjolf Bölverksson.

Flose lutade sig mot Eyjolf och sade:

»Nu liknar det sig väl för oss, och hända kan, att det icke går stort annorlunda än du gissat.»

»Håll tyst med det», sade Eyjolf, »längre fram skola vi allt få gott därav.»

Alla de, som ägde skoggångsmål att föra fram för rätten, lottade om, vem som först skulle säga fram sitt mål. Mård fick lotten.

Han förde nu på övligt vis sitt käromål fram för Östfjärdingens rätt. Han inbjöd Flose eller den, som åtagit sig hans värn, att jäva den nabonämnd av nio män, som han stämt till tings och allt bjudit att taga säte borta på åbrinken. Flose och hans män gingo dit, där åboarne sutto. Då sade Flose:

»Sigfussönerna torde veta, om dessa, som hitkallats, äro rätta dråpställesnaboar.»

Ketil från Mark svarade:

»Här är en åbo, som hållit Mård under dopet, och här en annan, som är hans skyldeman i tredje led.»

Eyjolf vrok dessa bägge män.

Nu ropade allt tingsfolket, att målet fördärvats för Mård. Och alla voro eniga om, att svaranden hade övertaget.

Åsgrim vände sig till Mård:

»Ännu är icke segern deras, fast det kan synas, som hade de trängt oss tillbaka. Nu skola vi höra oss för hos min son Torhall och se, vad han råder till.»

En pålitlig man sändes till Torhall. Mannen sade honom noga, hur det stod med målet: det såg ut, som Flose och Eyjolf hade gjort nobonämnden ogill. Torhall gav till svar:

»Så mycket orkar jag nog med, att detta icke skall komma att

skämma käromålet för eder. Säg dem, att de ej må villas af lagvrängningar, ty det är klyftige Eyjolf, som här farit vilse.»

Torhall utlade omständligt, hur Mård skulle fara fram. Sändemannen gick tillbaka. Han sade dem Torhalls råd.

Mård gick därpå till rätten och förklarade Eyjolfs jäv ogiltigt, enär de naboar, han jävat, väl hade släktskap med den, som saken förde, men icke med själva målsägaren. Han gick hän till naboarne och bjöd dem, som rest sig upp, sätta sig samt sade dem vara laggilla nämndsmän.

Nu ropade alla, att Torhall var mäktig i målet, och alla voro eniga om, att käranden hade övertaget.

Flose vände sig till Eyjolf:

»Menar du detta vara lag?

»Visst är det», svarade han, »och mycket hava vi förvisso tagit miste. Vi skola dock göra ett försök till.»

Eyjolf nämnde två av naboarne vid namn. Han sade dem vara inhyseshjon och icke bönder, och skulle de för den skull ej hava säte i nämnden. Kunde detta vrängas, skulle han bli mäkta förundrad, menade han.

Alla sade, att svaranden låg över, och Eyjolf prisades. Man menade, att ingen hade gagn av att mäta sig med honom i lagvett.

En man sändes till Torhall. Denne sporde, vad de vräkta naboarne ägde. Sändemannen svarade, att den ene levde av mjölkboskap och hade kor och mjölkfår, men den andre ägde en tredjedel av den jord, de bodde samman på, och födde sig själv. Bägge ägde de tillhopa en eldstad och en fåraherde.

»Det går dem icke bättre nu än förra gången», sade Torhall; »de ha åter förlupit sig. Detta skall jag fort vränga för dem och det, fast Eyjolf ståtat med, att det var rätt.»

Han utlade nogsamt för budet, hur de nu skulle förfara.

Sändemannen kom tillbaka och sade Mård och Åsgrim de råd, Torhall lämnat.

Mård gick då fram till rätten och lyste Eyjolfs jäv ogiltigt, enär envar, som ägde minst tre hundraden i land eller som levde av mjölkboskap, hade rätt att sitta i nabonämnd.

Då vart starkt larm och rop, och alla sade, att Eyjolf och Flose slagits tillbaka och att käranden nu hade övertaget.

Flose sporde Eyjolf:

»Kan detta vara rätt?»

Han svarade, att han ej var lagklok nog till att veta det med visshet.

De sände en man hän till Skafte lagsagoman för att spörja, om

detta vore rätt. Skafte sände det svar tillbaka, att detta förvisso vore lag, fast få ägde vetskap därom.

Eyjolf sporde Sigfussönerna om de andra naboarne. De svarade, att fyra av dem voro lagstridigt kallade.

»Ty hemma sitta de, som bo dråpstället närmre».

Eyjolf vrok alla fyra naboarne. Därpå bjöd han de andra fem att träda fram till rätten och nämna sig vittnen på, att de ej kunde yttra sig i målet, enär de blott vore fem i nämnden, men hade att vara nio.

»Alla mål kan Torhall driva igenom, om han nu kan frälsa detta», sade Eyjolf.

Av allt skönjdes, att Flose och Eyjolf nu bröstade sig. Det gick från mun till mun, att nu var det ute med dråpmålet och att svaranden hade övertaget.

Åsgrim sade till Mård:

»Ännu veta de ej, vad de yvas över, ty ännu är icke min son Torhall åtspord. Nial sade mig, det han så lärt min son lagen, att han väl skulle stå som den lagvisaste på Island, om det komme att prövas.»

Bud sändes till Torhall. Det sades honom, hur målet nu stod, hur Flose och Eyjolf bröstade sig och menigheten mumlade, att målet vore ött för Mård.

»Väl så», sade Torhall. »Men icke vankas dem ära av detta heller.»

Han sade sändebudet, att Mård nu hade att lägga ed på, att mängden av naboarne lagligen kallats; därmed vore själva dråpmålet räddat, men till tre marks bot vore han saker för varje olaga nämnd nabo, fast han ej härför kunde lagsökas förrän på nästa ting.

Sändemannen vände åter och meddelade Mård nogsamt allt vad Torhall sagt. Mård förfor, som denne bjudit.

»Nu är dråpmålet bärgat», sade han, »och skola våra ovänner ståta med annat än med det, att vi här tagit mycket miste.»

Då vart högljutt rop, att Mård gick manligen fram i målet men Flose och hans män med lagknep och vrånghet.

Flose sporde Eyjolf om detta var rätt.

Han sade sig ej veta det visst, men lagsagomannen skulle döma därom.

Torkel Getesson gick å deras vägnar till Skafte Toroddsson och sporde, om lagen var med Mård.

»Flere äro nu väldiga lagkarlar än jag trodde», sade Skafte, »ty vill du det veta, är detta så rätt i allo, att intet kan sägas däremot. Men jag hade trott mig vara ensam om att känna det lagbudet, nu då Nial är död, ty honom allena visste jag känna det.»

Torkel kom tillbaks och sade Flose och Eyjolf, att detta var lag.

Mård gick då till rätten och bjöd nabonämnden avgiva sin förklaring för eller emot. Nämnden trädde fram, och en av åboarne gav förklaringen för dem alla. De andra samtyckte enstämmigt. Han nämnde Flose saker till lagstridigt öfverfall på Hälge Nialsson och till det sår, som till banesår vart och Hälge fick bane av.

Mård nämnde nu målet laga inledt till doms och bjöd Flose eller den man, hans sak förde, att träda fram med värnet. Flose sade: »Innerligt fröjdar det mig, Eyjolf, att de nu skola stå där häpna och känna det, som om de fått ett dödande hugg i huvudet, när du mäler vårt värn.»

Eyjolf gick till rätten och förde fram värnet på övligt vis. Det lydde på, att Mård stämt dråpmålet inför Östfjärdingens rätt, då han haft att stämma det för Nordfjärdingens, enär Flose lämnat sitt godord från sig till brodern Torger och givit sig i ting under Åskel gode. Han framsade laga förbud mot dom i målet. Därpå lät han domarena döma värnet lagligt.

Åsgrim och de andre förde sedan brandmålen fram för rätten. Dessa hejdades ej, och dom skulle nu fällas.

Torhalls sista råd.

Åsgrim sände en man till Torhall och lät säga honom, hur illa det stod.

»Nu skulle jag varit närmre», sade Torhall »ty dit hade det icke kommit, om jag varit med. Grant ser jag, vad de hava före: de ärna stämma eder för femterätten för brott mot tingsordningen. De ämna ock att vid fjärdingsrätten få domarena oeniga i brandmålen, så att de icke kunna avdömas. Ty nu te de sig så, som ville de ej sky något ont. Hasta tillbaks och säg dem, att Mård skall stämma dem bägge, Flose och Eyjolf, för det den ene givit och den andre tagit mutor och så mött inför rätt. Mård skall kräva halv fredlöshet över dem. Han skall än en gång stämma dem, för det de framfört vittnesbörd om det, som ej rört målet. Låt dem veta, att jag säger, att den, som i två mål dömts halvt fredlös, är saker att varda skoggångsman. I skolen först reda till edert käromål, ty då kommen I före med åtal och dom.»

Sändemannen kom åter och sade detta till Åsgrim och Mård.

De gingo strax till lagbärget. Mård följde i allt Torhalls råd. Han stämde Flose och Eyjolf för femterätten.

Därpå gingo Åsgrim och Mård till lagrättan, där femterätten var satt.

Då de lämnat fjärdingsrätten, vordo domarena oeniga om, vad

dom de skulle giva, ty somliga stodo på Floses sida, andra på Mårds och Åsgrims. Nu måste Flose och Eyjolf bida, tills de stridande domareflockarne sökt på övligt sätt att enas. Medan de så dröjde, blevo de stämda på lagbärget. Kort efter fingo de veta, att så skett.

»I en olycklig stund hava vi här tövat», sade Eyjolf, »enär de nu fått stämma före oss. Här har Torhall visat fram sin slughet, och visst har han icke i klokskap sin like. Nu äga de att åklaga före oss — på det hängde allt för dem. Likväl skola vi strax gå till lagbärget och reda till mål emot dem, fast det skall båta oss ringa.»

De gingo till lagbärget, och där stämde Eyjolf dem för brott mot tingsordningen. Sedan gingo de till femterätten.

Här förde Mård på laga vis fram de nya käromålen mot Flose och Eyjolf och äskade dom.

Gissur hvite vände sig till Mård:

»Mera har du allt att göra, ty icke hava fyra domaretolfter rätt att döma.»

Flose sporde Eyjolf:

»Huru skola vi nu reda oss?»

»Det är vanskligt att säga», svarade han; »dock skola vi giva oss till tåls, ty jag gissar, att de skola förgå sig, enär Mård med ens krävde dom i målen. Men det är så, att de, innan dom fälles, skola vräka sex bland domarena och sedan bjuda oss att vräka sex andra. Detta skola vi vägra, och då äga de att själva göra det. Men här väntar jag, att de glömma sig, och därmed har allt deras mål fallit, enär endast tre domaretolvter hafva att giva domen.»

»Vis man är du, Eyjolf», sade Flose, »och få torde vara dig vuxna.»

Mård nämnde sex av domarena vid namn och tog dem ut ur rätten, Han bjöd Flose och Eyjolf taga ut sex andra. Det ville de icke.

Då lät Mård dom falla i målet.

Nu nämnde Eyjolf sig vittnen och förklarade domen och allt vad de vid målen gjort ogiltigt. Detta stödde han därpå, att halv fjärde domaretolft givit dom, då endast tre haft att döma.

»Nu skola vi», förklarade Eyjolf, »komma fram med våra femterättsmål emot dem och få dem dömda.»

»Svårt grep du här miste, Mård», utbrast Gissur hvite, »då du så förgat lagen. Och är detta en stor olycka. Vad hava vi nu att göra, Åsgrim?»

Han svarade:

»Än en gång skola vi sända bud till min son Torhall och se, om han än har råd att giva.»

Slag på Altinget. Förlikning.

Snorre gode sporde nu, vad vändning målet tagit. Han gav sig till att fylka sitt folk nedanför Almannagjå, emellan den och Ladboden, och sade männen, vad de hade att göra.

Sändebudet kom till Torhall Åsgrimsson och inberättade, hur det nu stod, att Mård Valgårdsson och de andra med honom skulle dömas straffskyldiga och dråpmålet helt falla.

Då Torhall hörde detta, tog det honom så, att han ej kunde få ett ord fram. Han sprang upp, där han satt, grep med bägge händerna spjutet, som Skarpheden skänkt honom, och drev det igenom foten på sig. Hullet och vartappen hängde vid spjutet, ty han skar det ut, och varflöde och blod forsade fram, så att det flöt som en bäck ut efter golvet. Nu gick han ur boden utan att halta och sprang med sådan fart åstad, att sändemannen ej kunde följa honom. Han lopp, tills han nådde femterätten. Där mötte han Grim röde, Floses frände, och i samma stund, de stötte på varandra, rände Torhall till honom med spjutet. Det kom i skölden, klöv den itu och for igenom Grim, så att udden stack ut mellan skuldrorna. Torhall kastade honom död av spjutet.

Kåre Sölmundsson fick se detta och vände sig till Åsgrim:

»Hit är din son Torhall kommen, och han drap med ens en man. Stor är skammen, om han ensam skall äga mod att hämnas mordbranden.»

»Det skall ej heller ske», svarade Åsgrim: »störtom oss nu på dem.»

Då for ett väldigt skri genom all hopen, och härrop höjdes.

Flose och hans flock vände sig till motvärn. På bägge håll eggades det till kamp.

Kåre Sölmundsson for fram emot Årne Kolsson och Hallbjörn starke. Då Hallbjörn fick se honom, högg han till och måttade efter foten. Kåre tog ett språng i höjden, och Hallbjörn högg miste. Så vände Kåre sig mot Årne Kolsson och gav honom ett hugg. Det tog i axeln, skar sönder skulderblad och nyckelben och gick helt ned i bröstet. Årne föll med ens död till jorden.

Sedan högg Kåre till Hallbjörn. Hugget kom i skölden, gick ned igenom den och tog av honom stortån. Holmsten slungade sitt spjut mot Kåre, men han grep det i luften och sände det tillbaka. Det vart en mans bane i Floses flock.

Torger skårger kom dit, där Hallbjörn starke var. Med ena handen lade han till Hallbjörn så hårt, att han föll. Han kom med nöd på fötterna igen och snodde sig snabbt undan.

Så mötte Torger Torvald Trum-Ketilsson och högg till honom

med yxan Stridstrollet, som Skarpheden ägt. Torvald fick skölden för sig, och yxan tog i den och klöv den helt. Dess främre spets träffade bröstet, trängde in, och Torvald föll och var död.

Nu är att förtälja, det Åsgrim Ellidagrimsson och sonen Torhall, Hjalte Skäggesson och Gissur hvite gjorde ett anfall mot Flose, Sigfussönerna och de andra brandmännen. Man slogs väldigt. Till sist gick Åsgrim med de andra så hårt på Floses flock, att den ryggade undan.

Gudmund mäktige, Mård Valgårdsson, Kåre Sölmundsson och Torger skårger störtade fram där Öxfjärdingar, Östfjärdingar och Reykdöler stodo. Het vart här striden. Kåre kom med lyft spjut emot Bjarne Brodd-Hälgesson, rände till honom, och det tog i skölden. Bjarne sköt skölden åt sidan, eljes hade spjutet stått igenom honom. Han högg till Kåre och måttade efter foten. Kåre ryckte den till sig och vred sig på hälen undan hugget och högg i blinken efter Bjarne, men en av männen for fram och satte sin sköld för. Skölden klövs, och svärdsudden tog i mannens lår och fläkte benet ända ned. Den mannen föll strax och vart vanför, så länge han levde. Kåre fattade om spjutet med bägge händer, vände sig mot Bjarne och drev det emot honom. Bjarne såg ej annan utväg än att kasta sig åt sidan ned i backen. Så fort han kom på fötterna igen, sprang han undan.

Torger skårger trängde nu fram emot Holmsten Spak-Bärsesson och Torkel Getesson och tvang dem att vika. De fingo efter sig ett hånskri ur Gudmund mäktiges flock.

Torvard Tjörvesson från Ljusavatten fick av ett kastspjut ett stort sår i armen. Och man trodde, att det kom från Haldor, Gudmund mäktiges son. Det såret vart honom obött under hela hans liv.

Nu trängdes man hårt samman, och om ock några bedrifter här äro förtalda, äro de likväl långt flere, dem inga sägner givas om.

Flose hade sagt sina män, att, om de blevo övermannade, skulle de draga sig undan till en försvarsplats i Almannagjå, ty där kunde man blott från ett håll angripa.

Den flock, som leddes av Hall från Sida och hans son Ljot, hade vikit tillbaks för Åsgrims och Torhalls anfall. Den drog sig ned längs Öxaråns östra strand. Hall utbrast:

»Här bär det till stor olycka, då hela tinget står i kamp. Helst ville jag nu, Ljot frände, att vi finge oss folk att skilja männen åt, om vi ock av somliga få höra hån därför. Du skall bida här vid broänden, medan jag går till bodarna och beder om bistånd.»

»Men ser jag», svarade Ljot »att Flose och hans män behöva vår hjälp, då hastar jag strax till dem.»

»Det må du göra, som dig bäst synes», sade Hall »dock vill jag be dig invänta mig.»

Nu tog Floses folk till flykten, och de flydde alla västerut fram över Öxaråbron. Åsgrim och Gissur hvite satte med hela hären efter dem.

Floses styrka vek upp mellan Virkesboden och Ladboden. Här hade Snorre gode fylkat sitt folk så tätt, att det ej gick för sig att komma fram. Snorre gode ropade till Flose:

»Vi löpen I så våldsamt? Vem jagar er?»

»Ej spörjer du härom», svarade Flose, »för det du icke allt vet det. Är det du, som vållar, att vi ej kunna komma till försvarsplats i Almannagjå?»

»Nej, icke jag», genmälte Snorre, »men sant att säga, vet jag, vilka det är, som vålla det, och vill du, skall jag mäla dig, att det är Torvald den krusskäggige och Kol, som spärra dig vägen.»

De hade bägge redan fallit och varit de ondskefullaste i Floses flock.

Därpå vände sig Snorre till sina män:

»Huggen och sticken till dem och kören dem hädan. Länge skola de ej hålla sig här, då de andra sätta åt dem nedifrån. Men ej mån I sedan följa efter utan låta de kämpande sköta sig själva.»

Det sades Skafte Toroddsson, att hans son Torsten hålmun var med i striden och stod i sin svärfader Gudmund mäktiges flock. Så snart Skafte hört det, gick han till Snorre godes bod och tänkte bedja honom följa sig att skilja kämparne. Då han kom nära vid boddörren, stod kampen som vildast, och Åsgrim och hans män trängde på nedifrån.

Då sade Torhall till sin fader Åsgrim:

»Fader, där står han nu, Skafte Toroddsson.»

»Jag ser honom, frände», svarade Åsgrim och kastade i detsamma ett spjut emot Skafte. Det träffade honom nedanför det tjockaste av vaden och gick igenom hans bägge ben. Skafte föll för kastet och mäktade ej resa sig. Män, som voro där invid, visste ej annat råd än att släpa Skafte rak lång in i en svärdfäjares bod.

Åsgrim och hans män gingo så hårt fram, att Floses flock vroks undan söderut med ån emot Madrevallamännens bod. Ute vid en af bodarna stod en man, som hette Sölve. Han kokade mat i en stor kittel och hade tagit upp köttstyckena, men soppan vällde ännu som hetast.

Sölve fick se Östfjärdingarne, där de flydde. De voro nära att stryka honom förbi. Han ropade:

»Alla äro de fega, dessa Östfjärdingar, som här fly. Och jämväl löper han, Torkel Getesson. Mycket har man ljugit om honom, då många sagt, att han är idel mod, men nu ränner ingen rappare än han.»

Hallbjörn starke var där i närheten.

»Du skall ej», sade han, »hava att förmäla, det vi alla äro fega.»

Han tog i Sölve, svängde honom i luften och drev honom på huvudet i kitteln. Han dog strax. Då angreps ock Hallbjörn, och han nödgades vika undan.

Flose slungade ett spjut mot Brune Havlidesson. Det träffade honom i midjan och blev hans bane. Brune var i Gudmund mäktiges flock. Torsten Lännesson ryckte spjutet ur såret och sände det tillbaks emot Flose. Det tog i foten och gav honom ett stort sår. Flose föll men sprang strax upp. Därpå drog han sig med flocken ned till Vattenfjärdingarnes bod.

Nu gingo Ljot och Hall med hela sin flock österifrån över ån. När de kommo upp på lavafältet, flög ett spjut ifrån Gudmund mäktiges hop och for Ljot i midjan. Han föll död på stället. Aldrig vart det uppvisat, vem som vållade detta dråp.

Flose och hans män drevo upp förbi Vattenfjärdingarnes bod.

Torger skårger sade till Kåre Sölmundsson:

»Där ser du honom nu, Eyjolf Bölverksson, om du vill löna honom för ringen.»

»Det, menar jag, ligger nu nära tillhands», svarade Kåre, ryckte ifrån en man hans spjut och kastade det mot Eyjolf. Det kom i midjan och gick igenom honom. Han föll död till jorden.

Striden stannade av för en stund. Då kom Snorre gode till med sin flock. Skafte var med honom, och de trängde sig fram emellan härarne, så att de ej nådde varandra. Hall slöt sig till dem för att hejda kampen. Grid sattes, och skulle den hållas tinget över. Man bonade om liken och förde dem till kyrkan. Och de sårade blevo förbundna.

Dagen efter gick man till lagbärget. Hall från Sida reste sig upp och äskade ljud. Han fick det strax och tog så till orda:

»Hårt har det här gått med rättegång och manspillan. Även nu vill jag visa, att jag ingen hjälte är. Jag vill bedja Åsgrim och de andra, som äga dessa mål, att de unna oss en för båda parter täckelig förlikning.»

Han talade för förlikning med många och fagra ord. Kåre Sölmundsson sade:

»Om ock alla andra förlikas i sina mål, gör jag det icke i mina, ty I viljen allt låta de dråp, här gjorts, väga upp mordbranden, men det tåla vi icke.»

Torger skårger sade i sak detsamma.

Då stod Skafte Toroddsson upp och mälte:

»Bättre hade varit, Kåre, om du ej lupit från dina svågrar; då hade du ej stått här och dragit dig undan förlikning med goda män.»

Då kvad Kåre dessa visor:

»Vågar du mig smäda,
sprang jag ock för mindre?
här ha spjuten haglat
hårt på lätta sköldar.
Du med röda skägget
rädd kröp hop i boden,
när du svärden hörde
högt härute sjunga.

Lyste det ej kämpar
lämna kamp, då Skafte
smög sig fram att mäkla
men vart svåra häjdad.
Skalv det då i Skafte
skald, när kockar föste
hän till gycklarns boddörr
hjälte, sträckt i backen.

Logo de, när lågor
lekte högt kring Nial,
svedde Grim och Hälge,
härligt dåd att tälja.
Nu, då ting är ändat,
annan vind skall tjuta
genom Svinafjällets
ljung i brandmäns öron.»

Då vart ett ljudande skratt. Snorre gode log och mumlade i skägget, dock så högt, att många hörde det:

»Män kan Skafte skilja,
sköts av Åsgrim spjutet,
nödigt Holmsten viker,
näns ej Torkel dräpa.»

Nu log man starkt.

Hall från Sida talade:

»Alla veta, vilken sorg mig nådde, då min son Ljot föll. Många mena allt, att han borde skattas dyrast bland de män, som här fått sin bane. Men på det förlikning må kunna göras, vill jag lägga min son ogill och likväl komma mina motståndsmän till mötes och svärja dem trygghet och fred. Jag ber dig, Snorre gode, och er andra, de ypperste män, att I bringen förlikning åväga emellan oss.»

Hall satte sig ned. Åt hans tal gavs högt bifall, och alla prisade hans ädelsinthet. Snorre gode reste sig och ordade länge och välta-

ligt. Han bad Åsgrim och Gissur och de andra, som med dem stodo för målen, att gå in på förlikning. Åsgrim sade:

»Då Flose red in i min gård, satte jag mig före, att jag aldrig med honom skulle förlikas. Men nu vill jag göra det, Snorre gode, för dina och andra våra vänners ord.»

Detsamma sade Torlef kråk och Torgrim store. De gjorde allt för att förmå sin broder Torger skårger att gå med i förlikningen. Men han vägrade och sade, att han aldrig ville skilja sig från Kåre.

Gissur hvite sade:

»Nu må Flose se till, om han vill förlikas, fast somliga draga sig undan.»

Flose ville förlikas. »Och jag vill det så mycket hellre», sade han, »som jag då får färre goda män emot mig.»

Gudmund mäktige mälte: »Jag vill bjuda mitt handslag på, att jag själv skall svara för de dråp, som här å tinget fallit på min lott, på det ej mordbrandsmålet må gå under.»

Det samma sades av Gissur hvite, Hjalte Skäggesson, Åsgrim Ellidagrimsson och Mård Valgårdsson.

På detta vis gick förlikningen samman. Med handslag lämnades målen åt en tolvmannanämnd. Snorre och andra goda män med honom rådde för domen. Dråpen jämkades samman, och böter sattes för de män, som voro till överlopps. Nämnden dömde ock i mordbrandsmålet.

För Nial skulle bötas med tredubbel mansbot och för Bärgtora med dubbel. Skarphedens fall skulle gå upp emot Höskuld Hvitanäsgodes. För Grim skulle givas dubbel bot, så ock för Hälge. Enkel skulle boten varda för envar av de andra, som brunnit inne. Om Tord Kåressons dråp slöts ingen förlikning.

Domen lydde ock på, att Flose och alla brandstiftarne skulle varda landsflyktiga; dock skulle de ej lämna landet den sommaren, så vida de ej själva ville. Men foro de icke bort, innan tre vintrar voro lidna, skulle de alla dömas skoggångsmän. Och det vart fastställt, att deras fredlöshet skulle lysas på höstting eller vårting, vilket man helst ville. Endast tre år skulle Flose vara ur landet. Men Gunnar Lambesson, Grane Gunnarsson, Glum Hildesson och Kol Torstensson skulle aldrig få vända till Island åter.

Flose spordes, om han ville hava dom fälld för sitt sår. Men han sade sig ej vilja förtjäna penningar på sig själv.

Eyjolf Bölverksson lades ogill för sin orättrådighet och sitt vrånga förfarande.

Denna förlikning styrktes med handslag och vart väl hållen.

Åsgrim och hans vänner gåvo Snorre gode hedersamma skänker, och mycken ära fick Snorre av dessa mål.

Inga böter lämnades Skafte för såret, han fått.

Gissur hvite, Hjalte Skäggesson och Åsgrim Ellidagrimsson bjödo Gudmund mäktige hem till sig. Han tog emot deras hembud, och de gåvo honom vardera en gullring. Gudmund red så norrut hem och hade alla mäns lov för det sätt, varpå han trätt upp i dessa mål. Torger skårger bad Kåre göra följe hem. Först redo de dock bägge norrut med Gudmund mäktige och följde honom helt upp på fjällvägen. Kåre gav Gudmund en gullsölja, och Torger gav honom ett silverbälte. Bägge voro de kosteliga klenoder. De skildes från honom med innerligaste vänskap. Gudmund red hem, och är han nu ur denna saga.

Kåre och Torger vände från fjället söderut och redo ned i Räppar och så till Tjurså.

Flose och alla brandstiftarne redo samman österut till Fljotslid. Där lät han Sigfussönerna se till sina gårdar. Han sporde, att Torger och Kåre ridit norrut med Gudmund mäktige, och man trodde nu, att de ärnade stanna på Nordlandet. Sigfussönerna bådo då att få fara österut under Öfjällen för att kräva in sina penningar. De ägde penningar utestående helt österut till Hövdabräcka. Flose tillstadde det men bad dem fara varligt och skynda sig allt vad de kunde.

Därpå red Flose upp genom Godaland, red till fjälls och så norr om Öfjällsjökeln och rastade ej, förrän han var hemma på Svinafjäll.

Nu må man minna om, att Hall från Sida lagt sin son ogill och gjort det för förlikningens skull. Men allt tingsfolket gav honom sonbot, och den vart ej mindre än åtta hundraden i silver. Det var fyrfaldig mansbot. Men alla andra, som stått i flock med Flose, fingo ej en penning för vad men de fått. Det grämde dem mycket.

Sigfussönerna stannade hemma två nätter över. På tredje dagen redo de österut till Rövarfjället och voro där om natten. De voro femton i följe och kände sig trygga. Sent på dagen redo de därifrån och tänkte vara i Hövdabräcka om kvällen. De läto sina hästar beta i Kärlingardalen och togo sig där en lång sömn.

Kåre och Torger skårger.

Samma dag redo Kåre Sölmundsson och Torger skårger österut över Markarfljot och så till Säljalandsmule. Där träffade de på några kvinnor, som kände dem.

»I stojen icke så i väg som Sigfussönerna», sade kvinnorna, »men dock faren I väl ovarsamt fram.»

»Vi ären I så stämda mot Sigfussönerna?» sporde Torger. »Veten I eljes något om dem?»

»De höllo till i natt på Rövarfjäll», svarade de, »och de ärna sig i kväll ned till Mydalen. Men det gjorde oss gott, att de dock hade skräck för eder — de sporde, när I voren att vänta hem.»

Kvinnorna drogo sin väg. Kåre och Torger sporrade sina hästar.

»Vad är du mest hågad för?» sporde Torger. »Vill du, att vi rida efter dem?»

»Det har jag visst ej något emot», svarade Kåre.

»Hur mycket skola vi två nu sätta oss före?» frågade Torger. Kåre genmälte:

»Det vet jag icke. Ofta händer, att män, som med orden fällas, längre varda i live. Men jag tror mig veta, vad du satt dig före: du vill helt visst hava åtta man för dig. Och detta är dock mindre bragd än då du drap de där sju i bärgsskåran — du for i ett rep ned till dem. Men det är så med dig och dina fränder, att I gören allt för ärans skull. Det minsta, jag så kan ge mig att göra, är att stå när dig och se, vad jag skall berätta. Vi skola nu ock, två i följet, rida efter dem, ty jag ser gott, att detta var din tanke.»

Sedan redo de öfre vägen österut men kommo ej till Holt, ty Torger ville icke, att hans bröder skulle lastas för vad som nu kunde ske. De redo österut till Mydalen. Där mötte de en man, som förde torvkorgar på hästen.

»Med för litet följe kommer du, stallbroder Torger», sade mannen.

»Vad menar du med det? sporde Torger.

»Jo, eljes hade här varit villebråd att slå efter», sade han. »Sigfussönerna redo här förbi, och säkert sova de hela dagen österut i Kärlingardalen, ty de ärna sig i kväll ej längre än till Hövdabräcka.»

De redo så var sin väg.

Torger och Kåre redo österut till Arnarstacksheden, och intet är att förtälja om deras färd, förrän de kommo till Kärlingadalsån.

Ån var stor. De redo upp med den, ty de fingo där syn på sadlade hästar. De redo fram och sågo män sova i en däld. Deras spjut stodo nedanför. Kåre och Torger togo spjuten och buro dem ut i ån.

»Vill du, att vi väcka dem?» frågade Torger. Kåre svarade:

»Du spörjer, fast du allt är ense med dig själv om att ej anfalla liggande man och göra nesligt dråp.»

De ropade till männen. De vaknade, sprungo upp alla och grepo till sina vapen.

Kåre och Torger foro ej mot dem, förrän de voro väpnade.

Torger skårger for fram emot Torkel Sigfusson. I detsamma

sprang en man på honom bakifrån, men innan han hunnit att lägga till, svängde Torger med bägge händer Stridstrollet bakåt och drev yxhammaren i mannens huvud, så att hjärnskålen splittrades. Han föll strax och dog. Torger svängde så sin yxa framåt och högg i Torkels axel, så att armen togs av. Torkel föll död ned.

Mård Sigfusson, Sigurd Lambesson och Lambe Sigurdsson vände sig mot Kåre. Mård föll honom i ryggen och stack till med spjutet. Kåre fick öga på honom och sprang i höjden med benen åtskils. Spjutet tog i marken och Kåre for ned på skaftet och bröt det sönder. Han hade spjut i ena handen och svärd i andra men ingen sköld. Med högra handen stack han till Sigurd Lambesson. Stinget kom i bröstet, och spjutet gick ut mellan skuldrorna. Sigurd föll och dog med ens. Med vänstra handen högg han till Mård Sigfusson, träffade honom i höften, högg den isönder och ryggen med. Fram stupa föll Mård död ned. Därefter snodde Kåre sig som en snurra om på hälen emot Lambe Sigurdsson. Men han såg sig ej annat råd än att sätta i väg.

Nu vände sig Torger emot Ledolv starke, och lika fort höggo de bägge till varandra. Ledolvs hugg var så gott, att det tog ett stycke av Torgers sköld. Torger hade med bägge händer lyft Stridstrollet till hugg. Dess nedre spets tog i Ledolvs sköld och klöv den, men dess öfre högg nyckelbenet sönder och skar ned igenom bröstkorgen. Kåre kom till i detsamma och slog midt på låret benet af Ledolv. Denne föll död ned. Ketil från Mark sade:

»Springom till våra hästar, ty vi kunna ej hålla oss mot slika bärsärkar.»

De skyndade till hästarne och svängde sig upp.

Torger sade:

»Vill du, att vi sätta efter dem? Några skola vi allt få dräpta.»

»Efterst rider den man, jag ej vill dräpa», svarade Kåre; »det är Ketil från Mark. Vi äkta två systrar, och han har tett sig ädlast, allt sedan våra tvister började.»

De stego till häst och höllo ej, förrän de voro hemma på Holt.

Torger lät sina bröder flytta österut till gården Skogar, deras andra bo, ty han ville ej, att bröderna skulle kallas gridnidingar.

Torger hade stort följe om sig. Ej färre än trettio vapenföra män voro i denna tid på Holt. På gården var stor lust och gamman. Man tyckte, att både Torger och Kåre liksom vuxit, då de så frejdat sig. Mest hade man i minne deras ritt österut, då de redo mot femton män, dråpo de fem och jagade undan de tio, som bärgade sig.

Om Ketil och hans följeslagare har man att förtälja, att de redo så snabbt de förmådde, tills de kommo österut till Svinafjäll. Här

förtalde de, hur färden blivit dem allt annat än god. Flose menade, att sådant varit att vänta.

»Detta är eder till varning», sade han, »att I ej oftare faren så oaktsamt.»

Flose var en gladlynt man och mycket god att gästa. Om honom är sagt, att han i allt var en mönstergill hövding.

Han blev hemma sommaren över och nästa vinter med. Efter julen kommo Hall från Sida och hans son Kol till Svinafjäll. Flose vart glad, då han såg dem. Ofta talade de om sina mål. Flose sade, att de redan fått böta hårt, men Hall menade, att det ej gått stort annorlunda än han gissat. Flose bad honom nu lämna de råd, han fann bäst.

»Mitt råd är», svarade Hall, »att du söker förlikning med Torger, om sådan kan fås, fast han nog möter med hårda villkor.»

»Tänker du, att dråpen därmed fått en ände?» sporde Flose.

»Det tror jag ej», sade Hall, »men I haven då endast med Kåre att göra. Förliker du dig icke med Torger, varder det din bane.»

»Vad förlikning skola vi bjuda honom?» frågade Flose. Hall svarade:

»Hård skall den förlikning synas eder, som han vill vara med om, ty han skall visa alla edra tillbud bort, om I icke först läggen ned allt krav på böter för de dråp, han övat, och om I ej given honom hans tredjedel av boten för Nial och hans söner.»

»Hård är den förlikningen», sade Flose.

»Icke för dig», sade Hall »ty du har ingen bot att kräva för Sigfussönernas dråp. Det kravet äges av deras bröder. Och Håmund halte har att åtala sin sons fall. Förlikning skall du allt få med Torger, ty själv skall jag rida ditt ärende, och mig skall han allt taga någorlunda gott emot. Men ej torde någon av dem, som äro med i dessa mål, våga att sitta på sin gård i Fljotslid, ifall de komma att stå utom förlikningen — ty det varder deras bane. Väl kan sådant väntas med den håg, Torger bär.»

De sände bud efter Sigfussönerna och begärde att få höra deras mening. Slutet blev, att de alla stämdes om vid Halls ord och gärna ville förlikas.

Grane Gunnarsson och Gunnar Lambesson sade:

»Är Kåre ensam tillbaka, blir det vår sak, om han varder mindre rädd för oss än vi för honom.»

»Det skullen I icke säga», mälte Hall, »ty hårt skall ett möte med honom varda eder, och mycket skall det kosta eder, innan fejden ändats.»

Samtalet slöts.

Torgers förlikning.

Hall från Sida och hans son Kol redo med fyra män västerut över Lomagnupssand och stannade ej, förrän de kommo till Mydal. Där sporde de, om Torger i Holt var hemma. Man menade, att han det var. Hall tillfrågades, vart han ämnade sig.

»Just dit till Holt», svarade han.

De menade, att han allt for med ett gott ärende.

Hall dröjde där en stund och de läto hästarne beta. Därpå redo de och kommo till Solhem om kvällen och dröjde där natten över. Nästa dag redo de till Holt. Torger stod ute och med honom Kåre och deras män, ty man hade allt sett, att det var Hall, som red mot gården. Han red i blå kappa och hade i handen en liten yxa, silversirad.

När de kommit i tunet, trädde Torger emot dem. Han lyfte Hall av hästen, och både han och Kåre gåvo honom kyss till hälsning. De förde honom mellan sig in i salen och satte honom upp i högsätet. De sporde honom om allsköns tidender. Han var där om natten.

Om morgonen gick han till tals med Torger och sporde, om han ej ville förlikas. Han nämnde, vad som bjöds honom i förlikning, och ställde det allt fram med många fagra och välvilliga ord. Torger svarade:

»Väl må du veta, att jag en gång vägrat all förlikning med brandmännen.»

»Då var det annat», sade Hall. »I voren då helt hetsiga av striden. Men många dråp haven I ock sedan dess lagt till.»

»Det kan allt synas eder så», svarade Torger; »men vad förlikning bjuden I Kåre?»

»Bjudas skall honom en hedersam förlikning», sade Hall, »ifall han vill taga emot den.»

»Jag vill bedja dig, vän Torger», sade Kåre, »att du förliker dig, ty god är nu din lott, och bättre kan den ej bliva.»

»Illa likar det mig att skiljas vid dig, Kåre, och gå in på den förlikning, som du icke är med om.»

»Jag kan icke vara med», genmälte Kåre, »fast jag medgifver, att vi två nu hämnats branden; men min son kallar jag ohämnad. Och hämnden för honom skall jag ensam taga ut, så gott jag förmår.»

Torger vägrade all förlikning, tills Kåre sade sig skola bryta vänskapen, om han ej gav med sig. Slutet vart, att Torger med handslag lämnade grid för Flose och hans män till förlikningsmötet. Och Hall gav Torger grid tillbaka å Floses och Sigfussönernas vägnar.

Innan de skildes, gav Torger Hall en gullring och en skarlakanskappa, och Kåre gav honom ett silverhalsband med tre gullkors.

Han tackade dem mycket för gåvorna och red bort med stor heder. Han stannade ej, förrän han kom till Svinafjäll.

Flose tog väl emot honom. Hall förtalde Flose allt, hur hans ärende gått, hans samtal med Torger och huru denne ej ville förlikas, förrän Kåre kom till och bad honom och hotade honom med ovänskap, om han icke det gjorde. Men själf ville Kåre dock ej förlikas.

»Få äro Kåres likar», sade Flose, »och så sinnad som han ville jag helst vara.»

Hall dröjde där någon tid med sina män.

Därpå redo de på fastställd tid västerut till förlikningsmötet. De kommo samman på Hövdabräcka, som aftalat var. Dit kom ock Torger västerifrån. De talade om förlikningen, och allt gick så, som Hall sagt. Torger ställde fram sina villkor. Han ville, att Kåre skulle ha lov att gästa honom, så ofta det honom lyste.

»Och ingen av eder skall göra den andre men i mitt hus», sade Torger. »Jag vill ock vara fri från att kräva envar för sig av eder; jag vill, att du, Flose, ensam står mig tillsvars och sedan själv kräver dina stallbröder. Och skall den skiljedom, som på tinget gavs i brandmålen, hållas orubblig. Jag vill, Flose, att du gäldar mig min tredjedel av boten hel och hållen.»

Flose gick strax in på allt detta. Varken eftergav Torger landsflykten eller häradsförvisningen.

Nu redo Hall och Flose österut hem. Hall sade till Flose:

»Håll nu väl, måg, denna förlikning. Gör din utlandsfärd och din vallfart till Rom och gälda dina böter. Och fast du kastats in i detta stordåd, skall du dock gälla för en dugande man, om du manligen fullgör allt.»

Flose lovade det. Hall red österut hem. Men Flose red hem till Svinafjäll. Han satt nu hemma en tid.

Kåre drager till Björn på Mark.

Torger skårger red hem från förlikningsmötet. Kåre sporde, om man enats. Torger sade, att de nu tillfullo voro förlikta. Kåre tog sin häst och ville rida bort.

»Du behöver ej alls rida din väg», sade Torger, »ty i vår förlikning gick in, att du finge dväljas här så titt du ville.»

»Så kan det icke vara, frände», svarade Kåre, »ty så snart jag dräper någon av dem, skall det heta, att du haft ett råd med. Det vill jag icke. Men vad jag ville, det vore, att du toge emot allt mitt gods och nämnde det din och min husfru Hälga Nialsdotters samt mina döttrars egendom. Då skola ej mina fiender lägga beslag på det.»

Torger samtyckte och tog med handfästning emot godset.

Därpå red Kåre bort. Han hade med sig två hästar och sina vapen, kläder och något lösöre i guld och silver. Han red väster om Säljalandsmule, längs upp med Markarfljot och så upp i Torsmark.

Där ligga tre gårdar, som alla heta Mark. På den mellersta gården bodde en man med namnet Björn hvite. Hans fader var Kadal Bjalvesson. Bjalve hade varit Nials moder Åsgärds lösing. Björns husfru hette Valgärd, som var nära i ätt med Gunnar på Lidarände. Hon gavs åt Björn, för det att giftet var rikt. Mycket höll hon icke av honom, och dock ägde de barn samman. De hade överflöd i boet. Björn var en skrytsam man, och det led hans husfru icke. Skarpt såg han, och snabb var han på foten.

Dit kom Kåre på gästning. De togo mot honom med öppna armar. Han var där natten över. Om morgonen gick Kåre till tals med Björn.

»Gärna ville jag bliva här hos dig», sade han, »ty här tyckes mig gott att vistas. Och jag ville, att du följde mig på mina färder, ty du är säker i syn och lätt i lopp. Och man skall nog kunna lita på ditt mod, när det gäller.» Björn genmälte:

»Icke brister mig säkert öga eller djärf håg eller annan karlaktighet, men det är väl så, att du kommit hit för det alla gömselhål nu äro stoppade till för dig. Dock skall jag, efter som du anropar mitt skydd, Kåre, ej bemöta dig, som vore du en vardagskarl. Jag skall visst hjälpa dig med allt, vad du ber om.»

Hans husfru hörde orden och sade:

»Trollen tage ditt skryt och skrävel, och du skulle ej tala slikt, som gäckar er bägge och ej varder annat än munväder. Gärna vill jag bjuda Kåre mat och annat gott, jag vet kan vara honom till gagn, men jag beder dig, Kåre, att ej trösta på Björns manhaftighet, ty jag rädes för, att han ej varder dig den, han säger.»

»Ofta skämmer du ut mig», sade han, »men lika fullt tror jag mig vara den karl, som ej ryggar för någon. Detta kan allt ses därav, att få äro de, som träda mig för nära, ty ingen töres.»

Här höll Kåre sig dold i någon tid, och det var ej många, som visste om det. Man menade, att han ridit till Nordlandet att gästa Gudmund mäktige, ty Kåre lät Björn säga sina naboar, att han träffat honom på farvägen upp till Godaland, och han hade ärnat rida norrut över Gåsasand och så norrut till Gudmund mäktige på Madrevallarne. Detta spordes runt om i hela häradet.

Flose och hans män.

Nu viker sagan till Svinafjäll. Flose sade till sina stallbröder:

»Nu kunna vi ej längre sitta här i ro. Vi må tänka på vår utlandsfärd, gälda våra böter och hålla som bäst allt vad oss pålagts. Och envar må tinga sig överfart där det bäst faller sig.»

De bådo honom styra för allt.

»Vi skola rida», sade han, »österut till Hornafjärden, ty där står ett skepp på land. Det äges af Eyjolf näsa, en man från Trondhem. Han vill här få sig en brud, men giftet nekas honom, om han icke bliver i landet. Vi skola se att få skeppet till köps av honom, ty vi komma att föra liten last men mycket folk med oss, och det skeppet är stort och skall nog rymma oss alla.»

Detta voro de tillfreds med.

Kort efter redo de österut till Bjarnanäs i Hornafjärden. Där träffade de Eyjolf. Han hade varit där vintern över. Flose togs väl emot, och de blevo där över natten. Nästa morgon talade han med Eyjolf om skeppsköpet. Eyjolf sade, att han ej ville vara ogen, om skeppet betalades med det, han begärde. Flose sporde, vad det vore. Norrmannen sade, att han ville hava det gäldat med land, helst något där nära invid. Han förtalde Flose, hur det stod till med hans brudköp hos bonden på Bjarnanäs. Flose lovade att skaffa bondens samtycke till giftet och sedan giva, vad Eyjolf äskade för skeppet. Norrmannen blev glad. Han fick kvinnan och Flose köpte skeppet för ett stycke land. Därmed följde handelsvaror för tjugo hundraden.

Flose red hem. Han var så vänsäll, att han av sina tingmän fick till låns eller skänks vad han önskade. Han var nu hemma en tid. Kol Torstensson och Gunnar Lambesson sände han österut till Hornafjärden. De skulle vara där vid skeppet och reda allt till, tälta bodar, säcka varor och forsla dit vad som tarvades till färden.

Sigfussönerna sade till Flose, att de ville rida västerut till Fljotslid och styra om på sina gårdar och där hämta varor och annat, som de behövde.

»Nu har man ej att vakta sig för Kåre», sade de, »ifall han är på Nordlandet, som ryktet säger.»

»Jag vet ej», svarade Flose, »hur mycket som är sant i sägnerna om Kåres färder. Ofta ser jag rykten ljuga, som höras från närmare håll. Mitt råd är, att I riden många i flock och ej spriden eder samt faren så varsamt I kunnen. Drag dig nu ock till minnes, Ketil från Mark, drömmen, jag berättade dig och den du ville vi skulle dölja, ty många äro nu i ditt följe av dem, som blevo kallade.»

Ketil svarade:

»Med liv och död skall det dock gå som förelagt är. Men från god håg kommer din varning.»

Mera talade de icke.

Sigfussönerna och de män, som skulle draga med dem, gjorde sig därpå ridfärdiga. De voro aderton i följe. Innan de redo åstad, kysste de till afsked Flose. Han bad dem väl fara men sade, att somliga av dem, som drogo bort, skulle han ej se mera. Detta höll dem dock ej tillbaka. De redo sin väg. De redo till Skaftåtunga, så över fjället och norr om Öfjällsjökuln till Godaland och därifrån till skogarne i Torsmark.

Björn från Mark fick se dem, där de redo, och skyndade dem till mötes. De hälsade varandra vänligt. Sigfussönerna sporde efter Kåre Sölmundsson.

»Jag mötte Kåre», sade Björn, »men det är nu längesedan. Han var på väg norrut till Gåsasand och ärnade sig till Gudmund mäktige på Madrevallarne. Det tycktes mig, som vore han nu svåra spak. Han dolde ej, att han kände sig mycket ensam.»

Grane Gunnarsson inföll:

»Än mer skall han komma att spakna, och skräck skall han känna, så fort han kommer i kast med oss. Honom frukta vi nu platt icke, då ingen mer följer honom.»

Ketil från Mark befallte honom tiga och hålla inne med alla storord.

Björn sporde, när de kunde väntas tillbaka.

»Nästan en vecka ämna vi dväljas i Fljotslid», svarade de och nämnde honom dagen, då de ärnade sig till fjälls igen. Så skildes de.

Sigfussönerna redo hem till sina gårdar. Deras hemmamän voro glada vid att se dem. De voro där nästan en vecka.

Björn kom hem, fann Kåre och sade honom allt om Sigfussönerna och vad de bestämt om sin färd. Kåre sade, att Björn med detta visat stor vänskap och trohet.

Björn svarade:

»Alltid hade jag tänkt, att den, jag lovat skydd och hjälp, skulle få känna verkan därav.»

»Usling kunde du bli utan att svika din herre», sade hans husfru.

Kampen vid Skaftån.

Kåre sade nu till Björn:

»Vi skola rida österut över fjället och ned i Skaftåtunga och fara lönligen över Floses tingmannabygd, ty jag vill söka att få mig skeppslägenhet österut i Ålftafjärden.»

»Det är en mäkta farlig färd», svarade Björn, »och få skulle våga den utom du och jag.»

Husfrun inföll:

»Följer du Kåre omanligen, så vet, att du aldrig mer skall komma i min säng. Skola då mina fränder göra boskifte mellan oss.»

»Likast är, husfru», sade Björn, »att allt annat hellre skall föra till skilsmässa mellan oss, ty mina dåd skola vittna om, vilken hjälte och storkarl jag är i vapenskifte.»

Samma dag redo de upp på fjället men följde aldrig farvägen; de redo ned i Skaftåtunga och foro ovanom alla gårdarne till Skaftån. De ledde sina hästar bort i en dalkjusa. Här lade de sig på lur och hade så rett till om sig, att de ej kunde ses. »Vad skola vi göra», sporde Kåre, »om de rida hit ned till oss från fjället?»

»Skola vi icke ettdera», svarade Björn, »antingen rida undan norrut med brinken och låta dem rida fram eller ock bida och se, om några av dem bliva efter, och då störta på dem?»

De talade mycket härom. Björn sade skiftevis än att han ville ränna bort som fortast, än att han ville stanna och taga emot dem. Det gav Kåre stor gamman.

Sigfussönerna redo hemifrån den dag, de nämnt för Björn. De kommo till Mark, bultade på och ville träffa Björn. Husfrun kom i dörren och hälsade dem. De sporde efter husbonden. Hon sade, att han ridit ned under Öfjällen och till Holt, ty där hade han penningar att kräva in. Detta trodde de, enär de visste, att han där ägde penningar utestående.

De redo österut till fjälls och kommo till Skaftåtunga. De redo längs med Skaftån och läto hästarne beta just på den plats, Kåre menat.

Flose hade bett dem hämta de varor, han ägde i Meddalland och flerstädes, samt forsla dem österut. Därför delade sig flocken här, och Ketil red med åtta man ned till Meddalland. Men de andra lade sig ned att sova och visste intet av, förrän Kåre och Björn voro över dem.

Där gick ett litet näs fram i ån. Dit gick Kåre ned. Han bjöd Björn stå bakom sig och ej komma för långt fram.

»Men gör mig, vad gagn du orkar», sade han.

»Aldrig hade jag tänkt», sade Björn, »att jag skulle hava en annan som sköld för mig. Dock får det väl nu vara, som du önskar. Men nog skall jag, så fiffig och rapp som jag är, lika fullt vara dig till gagn och veta att rispa mer än en i skinnet.»

De sprungo upp alla och kommo emot Kåre. Modolv Ketilsson var flinkast och rände spjutet mot honom. Kåre sköt skölden för sig, och spjutet tog fäste i den. Han vred skölden om så hårt,

att Modolvs spjut brast. Han höll svärdet draget och högg till. Modolv högg emot, och Kåres svärd tog i hjaltet, slant ned på mannens handled, högg handen av och skar sig in i sidan mellan revbenen. Modolv föll död i marken.

Grane Gunnarsson grep ett spjut och drev det emot Kåre. Men denne slog sin sköld ned i backen så hårt, att den stod fast, och grep med vänstra handen Granes spjut i luften, slungade det tillbaks emot honom och tog med samma hand snabbt sin sköld igen. Grane sköt skölden för sig. Spjutet gick igenom den, kom i låret nedom ljumsken, trängde därigenom och ned i marken. Där satt han fast på spjutet, tills hans stallbröder gjorde honom lös. De bonade om honom i en däld och täckte honom med sköldar.

En man sprang till och ärnade hugga foten af Kåre och kom honom på sidan. Björn högg handen av den mannen och smög sig sedan bakom Kåre igen så kvickt, att ingen fick hugg på honom. Kåre svängde sitt svärd åt sidan och högg mannen i midjan.

Då sprang Lambe Sigurdsson på Kåre och högg till honom. Kåre tog hugget upp med sköldflatan och det bet icke. Han stack till honom med svärdet, och det rände genom bröstet ut mellan skuldrorna. Det var Lambes bane.

Torsten Gerlefsson for då emot Kåre och ville komma honom på sidan. Kåre fick syn på honom och gav honom ett hugg tvärs över skuldrorna, så att mannen skars sönder. Strax efter gav han en annan banehugg. Det var Gunnar från Skål, en god bonde. Björn hade sårat tre män, som velat åt Kåre, men han kom aldrig så långt fram, att han var i någon fara. Han vart heller icke sårad under kampen, hvarken han eller Kåre. Men alla de, som nu sluppo undan, hade fått sår.

De svängde sig upp på hästarne, sprängde av som fortast ut i Skaftå, och så rädda blevo de, att de redo förbi alla gårdar och vågade ej någonstädes hålla och säga tidenderna. Kåre och Björn ropade efter dem, då de satte av ut i ån. Björn skrek:

»Nu rännen I, mordbrännare!»

De redo österut till Skogavärve och höllo ej, förrän de kommo till Svinafjäll. Flose var ej hemma, då de kommo där, och för den skull blev det icke därifrån letat efter dråparena. Deras färd tycktes alla neslig.

Kåre red till Skål och lyste sig saker till dessa dråp. Han mälte dem där husbondens och de fem andras fall och sade, att Grane låg sårad och att det vore bäst att få honom i hus, om han skulle leva. Björn menade på, att han ej nändes dräpa honom för släktskapets skull, fast han ej förtjänat bättre. Man svarade, att få voro allt de, som hittills fått ruttna för hans hand.

Nu vore här dock utsikt till, menade Björn, att få så många Sidomän till att ruttna, som han ville.

»Då måste alla onda makter vara med», svarades.

Kåre och Björn redo bort.

Kampen på Kringlemyren.

»Vad skola vi nu göra?» sporde Kåre Björn; »nu skall jag pröva din klyftighet.»

»Menar du icke, att mest för oss nu hänger på, att vi äro klyftiga till gagns?» gensporde Björn.

»Jo visst», svarade Kåre.

»Då har jag strax rådet tillhands», sade Björn. »Vi skola lura dem alla som tursar och låtsa, som vi ville rida norrut över fjället. Men så snart vi komma bakom en backe, skola vi vända om och rida ned med Skaftån och gömma oss på ett gott ställe, medan de som hetsigast leta, ifall de nu rida efter oss.»

»Så skola vi göra», sade Kåre; »det hade jag redan tänkt.»

»Där kan du se», utbrast Björn, »att min like i vett som mod ej är att hitta var som helst.»

De redo nu, som de bestämt, ned med Skaftån. Ån grenar sig mot öster och sydost. De följde dess mellersta lopp och höllo ej, förrän de nådde den myr i Meddalland, som kallas Kringlemyren. Den ligger helt inne mellan lavablock.

Kåre bjöd Björn att se till hästarne och hålla utkik, »ty jag är sömnig», sade han.

Kåre lade sig ned och hade blott sovit helt kort, då Björn väckte honom. Han hade då lett hästarna samman, så att de stodo där vid dem.

»Utan en karl som mig ginge det dig illa, Kåre», sade Björn. »Nu skulle den, som ej haft mitt mod, lupit sin väg ifrån dig, ty dina ovänner närma sig. Till slikt möte har du nu att rusta dig.»

Kåre ställde sig in under en klipphäll.

»Hvar skall jag nu stå?» frågade Björn.

Kåre svarade:

»Antingen skall du stå bakom mig och skärma dig med sköldén, så gott du orkar, eller ock må du kasta dig på din häst och rida undan det rappaste du kan.»

»Det vill jag icke», sade Björn, »och jag har mina skäl. Rider jag ifrån dig, kan det först hända, att onda tungor hitta på att säga, det jag av rädsla ränt i väg. Sedan vet jag, vilket byte de se i mig — de skola sätta efter mig två eller tre, och så får du av mig intet gagn

eller stöd i fejden. Hellre vill jag då stå när dig och värja mig, så länge ödet det vill.»

Det dröjde ej länge, innan klövhästar drevos fram över myren. Dem följde tre man.

»Dessa se oss icke», sade Kåre.

»Då låta vi dem rida förbi», sade Björn. De redo förbi.

De andra sex kommo så fram. De sprungo strax af hästarne och foro mot Kåre och Björn. Först kom Glum Hildesson och rände spjutet mot Kåre. Han snodde sig undan på hälen, och Glum stack miste och stötte spjutet i berget. Det såg Björn, och han högg spjutet från skaftet för Glum. Kåre högg i lutande ställning till Glum; svärdet tog uppe i låret och skar benet av. Glum dog strax.

Då störtade Vibrand och Åsbrand Torbrandssöner fram mot Kåre. Han sprang på Vibrand och körde svärdet genom honom. Sedan högg han båda benen af Åsbrand. I detsamma blevo Kåre och Björn bägge sårade.

Ketil från Mark for mot Kåre och rände till med spjutet. Kåre hoppade i höjden, och spjutet borrade sig i backen. Då sprang Kåre på spjutskaftet och bröt det sönder. Han grep i Ketil. Björn for fram och ville hugga till.

»Håll inne», sade Kåre. »Jag skall gifva Ketil grid, och om det också oftare så varder, att jag får ditt lif i min hand, Ketil, skall jag dock aldrig dräpa dig.»

Ketil svarade knappt och red sin väg efter de andra och sade vad som hänt till dem, som ej förut visste därom.

De mälte häradsmännen tidenderna. Dessa gjorde strax härbud och drogo med mycket folk ut att leta längs alla vattendrag och så långt norrut till fjälls, att de voro tre dygn borta. Så vände de tillbaks, och envar drog till sitt.

Men Ketil och hans följesmän redo österut till Svinafjäll och sade där tidenderna. Flose yttrade sig kort om deras färd och menade, att det ingalunda vore visst, om det komme att stanna med detta.

»Kåre har ingen like bland dem, som nu äro på Island», sade han.

Hemkomsten.

Om Kåre och Björn har man att förtälja, att de redo till Sand och ledde där sina hästar in under en vildhafrebacke. De skuro havre av till dem för att ej se dem döda av svält.

Kåre träffade så rätt, att han steg till häst, just då de andra höllo upp med att leta. Med Björn red han om natten upp genom

häradet, sedan till fjälls och så den samma väg, de ridit österut. De rastade ej, förrän de kommo till Midmark.

Björn sade till Kåre:

»Nu skall du inför husfrun min vara mig en god vän, ty hon tror ej ett ord av vad jag själv förtäljer. På dina ord hänger nu allt för mig. Och löna mig nu för gott följe.»

»Det skall jag», sade Kåre.

De redo hem till gården.

Husfrun tog glad emot dem och sporde dem efter tidender. Björn svarade henne:

»Hända kan, att man kommit litet med i stormålen, käring.»

Hon gav ej mycket till svar men log.

»Hur skickade Björn sig, Kåre?» sporde hon.

»Dens rygg ej skärmas, som ej broder äger», svarade Kåre, »och godt halp Björn mig. Han sårade tre män, och sår bär han själv. Och han var mig till ypperligt gagn i allt hvad han kunde.»

De blevo hemma i tre dagar.

Därpå redo de till Holt att träffa Torger. De sade honom allena tidenderna. Dit hade de ännu icke sports. Torger tackade Kåre. De sågo, att detta fägnade honom. Han frågade, hvad som nu stode åter av det, Kåre föresatt sig. Kåre svarade:

»Dräpa ärnar jag Gunnar Lambesson och Kol Torstensson, om det så bär sig. Då ha vi dräpt femton man med de fem, vi samman fällde. Men jag har en bön till dig, Torger.»

Den bönen skulle han ej vägra, sade han.

»Jag vill», sade Kåre, »att du tager till dig denne man, som heter Björn och som har följt mig i fejderna, och giver honom för den gård, han bor på, en annan och därmed lämnar honom ett fullt så gott bo här nära dig. Och håll så hand över honom, att han ej nås av någon hämnd. Slikt mäktar du, så stor hövding som du är.»

»Det skall ske», svarade Torger.

Han gav Björn ett fullständigt bo på Åsolfsskåle och tog emot hans bo på Mark. Torger förde själv hans hjon och annat, han hade att flytta, till Åsolfsskåle. Han medlade så för Björn i målen, att denne blev med alla fullt förlikt.

Och Björn tycktes nu folk en helt annan karl än förr.

Kåre red sedan västerut till Åsgrim Ellidagrimsson på Tunga. Han tog mycket väl emot honom. Kåre förtalde allt om de sista dråpen. Åsgrim visade sig förnöjd och sporde, vad han nu hade i tankarne.

»Jag tänker att fara efter dem utomlands», svarade Kåre, »och se att få några av dem dräpta, ifall jag kan komma åt dem.»

Åsgrim sade, att i tapperhet ägde han ej sin make. Kåre blev några dagar på Tunga.

Sedan red han till Gissur hvite. Gissur tog med öppna armar mot honom. Där blev han i någon tid. Han sade Gissur, att han ärnade sig ned till Eyrar. Ett gott svärd fick han vid avskedet.

Kåre red ned till Eyrar och tingade sig skeppslägenhet med Kolben svarte. Han var från Orkenöarna och av gammalt Kåres gode vän. En driftig och tapper man var han. Han tog med bägge händer emot Kåre och sade, att ett och samma skulle gå över dem båda.

Floses utlandsfärd.

Flose red med sina stallbröder österut till Hornafjärden. De flesta av hans tingmän följde honom. Sina varor forslade de med sig, så ock annat gods och vad förnödenheter de skulle hava med. Så gjorde de sig segelfärdiga. Flose blev vid skeppet, tills man var redo att sticka ut.

Så snart de fingo vind, gåvo de sig till havs. De seglade länge, och vädret var hårt. Så drevos de vill. En gång fingo de åtminstone tre väldiga störtsjöar. Flose menade, att det var bränningar och att man nu helt visst vore nära något land. Det var stark tjocka, men vinden växte, och till sist vart det ett hårt oväder. Och innan de visste något av, vräktes de en natt upp på land. Männen blevo bärgade, men skeppet splittrades, och de förmådde ej rädda något av lasten. De nödgades att skaffa sig värme. Dagen efter gingo de upp på en höjd. Då var vädret gott. Flose sporde, om någon kände detta land. Där voro två män, som varit på färder förr. De sade sig visst känna landet.

»Vi äro komna till Rossö, en av Orkenöarna», sade de.

»Bättre landningsplats kunde vi hava fått», sade Flose, »ty Hälge Nialsson, som jag drap, var Sigurd jarl Lödvessons hirdman.»

De sökte sig ett gömsle, där de lade sig ned och revo av mossa, varmed de sökte täcka och värma sig. De lågo så en kort stund, tills Flose sade:

»Här skola vi ej längre ligga och låta inbyggarne se oss.»

De stodo upp och lade råd. Flose fortsatte:

»Vi skola alla giva oss i jarlens våld. Annat råd hava vi icke, ty jarlen äger vårt liv lika fullt, om han vill åt det.»

De bröto upp alla. Flose sade, att man ej skulle med någon ge sig i tal om vad som hänt eller om färden, man gjort, förrän han förmält jarlen allt. De gingo, tills de träffade på män, som visade dem till jarlen.

De trädde inför Sigurd jarl. De hälsade honom alla. Jarlen sporde, vad män de voro. Flose gav sitt namn och nämnde från vad härad på Island han var. Jarlen hade förut hört om branden på Bärgtorshvål, och därför kände han strax männen. Han sporde Flose:

»Vad säger du mig om Hälge Nialsson, min hirdman?»

»Det», svarade Flose, »att jag högg huvudet av honom.»

»Gripen dem alla», bjöd jarlen.

Det vart gjort. I detsamma kom Torsten, Halls från Sida son och Floses svåger. Han var Sigurd jarls hirdman. Då han såg, att Flose stod där som fånge, gick han hän till jarlen och bjöd allt gods, han ägde, för Flose. Jarlen var länge mycket vred och obeveklig. Omsider gav han dock efter för goda mäns föreställningar, ty Torsten var väl liden och många understödde hans bön. Jarlen tog så Flose och hans män till nåder och gav dem alla grid. Efter mäktiga mäns sed lät han Flose gå i den tjänst, Hälge Nialsson haft. Flose blev Sigurd jarls hirdman, och länge dröjde det ej, innan han kom i mycken ynnest hos jarlen.

Kåres utlandsfärd.

Kåre och Kolben svarte stucko ut ifrån Eyrar en halv månad efter det Flose och hans män styrt från Hornafjärden. De fingo god vind och voro helt kort på sjön. De landade vid Fridarön mellan Hjaltland och Orkenöarna.

En man, som hette Dagvid hvite, tog här emot Kåre. Han förtalde honom allt, vad han fått veta om Floses färd. Dagvid var Kåres nära vän, och denne blev hos honom över vintern. Under tiden inhämtade de tidender västerifrån och sporde allt, vad där föreföll på Rossö.

Sigurd jarl bjöd sin svåger Gille jarl från Söderöarna hem till gästning under julen. Före jul kom ock till honom en konung, som hette Sigtrygg med tillnamnet silkeskägg. Han var från Irland och var son av Olof kvaran. Hans moder hette Kormlöd, den fagraste men ondskefullaste kvinna. Hon hade varit gift med irske konungen Brian men var nu skild vid honom. Hon äggade häftigt sin son Sigtrygg att dräpa Brian. Det var hon, som sänt sonen till Sigurd jarl att av honom äska hjälp.

Männen voro så bänkade i jarlens hall: mellerst satt konung Sigtrygg i högsätet, på var sin sida om honom sutto jarlarne Sigurd och Gille. Inåt sutto konung Sigtryggs och Gille jarls män. Utåt vid Sigurds sida satt Flose med Torsten, Halls från Sida son. Hela hallen var besatt av män.

Konung Sigtrygg och Gille jarl ville höra tidenderna från branden å Bärgtorshvål och vad sedan timat. Gunnar Lambesson vart korad till att förtälja sagan. En stol sattes fram till honom.

Gunnar Lambesson dräpes.

Oväntadt för alla kommo vid denna tid Kåre, Kolben och Dagvid hvite till Rossö. De stego strax i land, och några män blevo kvar att vakta vid skeppet.

Kåre gick med sina följeslagare upp till jarlens gård. De kommo till hallen, medan dryckeslaget hölls. Det hände sig så, att Gunnar just då var i färd med att förtälja. Kåre och hans män lyddes utanför. Det var på själva juldagen.

Konung Sigtrygg sporde:

»Hur var Skarpheden till mods i branden?»

»Länge i förstone väl», svarade Gunnar, »men till sist grät han.»

Mycket vanställde han allt, vad han förtalde, och sparade icke på lögner.

Det höll Kåre icke ut. Han sprang in med draget svärd och kvad den visan:

»Hör jag skratt i salen,
skryt om mordbrandsdådet
Är ej sport, hur käcka
kämpar allt det hämnat?
Väldig hämnd vart tagen,
veka hugg ej givits.
Korp fått kött att klösa,
kost för långa tider.»

Han sprang fram i hallen och högg så hurtigt Gunnar Lambesson i halsen, att huvudet rök upp på bordet framför konungen och jarlarne. Borden sköljdes över av blod, så ock jarlarnes kläder.

Sigurd jarl kände mannen, som huggit, och mälte:

»Gripen Kåre och dräpen honom!»

Men Kåre var vänsäll i salen, och ingen stod upp, fast jarlen befallte.

»Många månde säga, herre», sade Kåre, »att jag å edra vägnar gjort detta dåd och hämnats eder hirdman.»

Flose sade: »Ej var det saklös man, Kåre drap, och ingen förlikning har han med oss ingått. Han gjorde blott, vad han ägde rätt till.

Kåre gick ut ur hallen, och ingen hejdade honom. Han gick med sina följesmän till skeppet. Vädret var gott. De seglade söderut

till Katanäs och foro upp till Trasvik att där gästa en ansedd man, som hette Skägge, och de stannade hos honom en lång tid.

I Sigurd jarls hall ränsade man borden och bar den döde ut. Det mältes jarlen, att Kåre styrt söderut till Skottland.

Sigtrygg konung sade:

»Det var en härdig kämpe, han, som högg så raskt och oförfärat.»

Sigurd jarl svarade:

»Ej äger Kåre sin like i mandom och tapperhet.»

Flose tog nu till att förtälja om branden. Han gav envar sin rätt, och hans ord troddes.

Tidender från Irland.

Konung Sigtrygg kom nu fram med sitt ärende och bad Sigurd jarl följa sig till kamp mot konung Brian. Länge vägrade jarlen, men till sist gav han efter, sedan han fått löfte om drottning Kormlöds hand och om konungadöme i Irland. Han lovade att komma med hela sin här och om palmsöndagen möta utanför Dublin.

Då Sigurd jarl rustade sig till härtåget, bjöd Flose honom sitt följe. Jarlen avslog det, enär han ännu ej gjort sin vallfart. Flose bjöd honom då femton man av sitt folk till färden. Jarlen tog emot männen. Torsten, Sido-Halls son, drog ock med honom. Men Flose for med Gille jarl till Söderöarna.

En natt drömde Gille jarl, att en man kom till honom. Han kallade sig Härfinn och sade, att han kom från Irland. Jarlen tyckte sig spörja efter tidender därifrån. Mannen kvad denna visa:

»Var jag med där hjältar stredo.
Svärdsång klang på Irlands kust.
Malmen ljöd, då sköldar möttes,
mången klinga mot hjälmen sang.
Hörde jag flinka svärdshugg susa,
Sigurd föll vid vapendån.
Sprang det blod ur banesåren:
Brian föll, fast segervigd.»

Flose och jarlen talade mycket om denna dröm.

En vecka efter kom en man, Ramn röde, dit och förtalde dem alla tidender från Briansslaget. Där hade konung Brian och Sigurd jarl och många andra kämpar fallit.

»Vad mäler du mig om mina män?» sporde Flose.

»De föllo alla», svarade Ramn, »men din svåger Torsten fick grid af Brians fosterson Kärtialfad och är nu i hans följe.»

Flose sade jarlen, att han nu skulle draga bort.

»Vi äga vår vallfart till Rom att fullborda», sade han.

Detta biföll jarlen och gav honom ett skepp med allt, vad han till färden behövde, och mycket fick han i silver.

Därpå seglade Flose till Bretland och dröjde där i någon tid.

Kol Torstensson dräpes. Floses vallfart.

Kåre Sölmundsson bad Skägge bonde lämna sig ett skepp, och Skägge gav honom ett fullrustat. Dagvid hvite och Kolben svarte gingo ombord med honom.

De seglade söderut förbi Skottlandsfjärdarne. De träffade då på män från Söderöarna. Dessa förtalde Kåre tidenderna från Irland och det med, att Flose var med sina män faren till Bretland. Då Kåre sporde detta, sade han sina stallbröder, att han ville hålla söderut efter Flose och hans följesmän. Han sade, att han ännu ej hade sin sorg till fullo hämnad, och bad dem, som hellre det ville, lämna följet, ty han ville ingen svika. Alla ville följa honom. Han seglade då söderut till Bretland och lade till i en lönvik.

En morgon gick Kol Torstensson upp till en borg att där köpa silver. Han var den bland brandmännen, som brukat de värsta hånsorden. Han hade ofta varit i tal med en högboren fru, och det var nästan avgjort, att han skulle äkta henne och sätta bo där.

Samma morgon gick Kåre till borgen. Han kom dit, där Kol stod och talde silvret. Kåre kände honom och sprang till med draget svärd och högg honom i halsen. Men han talde silvret, och huvudet sade »tio», då det rök av bålen.

Kåre sade:

»Säg Flose, att Kåre Sölmundsson dräpt Kol Torstensson. Jag lyser mig här som hans baneman.»

Kåre gick till sitt skepp och förtalde sina män dråpet. Därpå seglade de norrut till Bärovik i Skottland, satte där upp sitt skepp och foro upp till Hvitsborg och voro där hos Mekolv jarl året ut.

Om Flose har man att förtälja, att han gick upp till borgen och tog Kols lik, bonade om det och gav mycket silver till hans lägerstad.

Aldrig hörde man Flose tala ett vredgat ord om Kåre.

Flose for söderut över havet, trädde an sin vallfart och vandrade, tills han nådde Rom. Här fick han stor heder, ty han fick av själva påven sin avlösning. För den gav han mycket penningar.

Han for östra vägen tillbaka, uppehöll sig runtom i borgarna, trädde inför mäktige män och vart hållen i mycken heder.

Vintern efter var han i Norge och fick av Erik jarl ett skepp

till hemfärden. Jarlen gav honom ock mycket mjöl, och många andra män visade honom ära.

Sedan seglade han ut till Island, landade i Hornafjärden och for så hem till Svinafjäll. Då hade han fullgjort alla de förpliktelser, som vid förlikningens ingående ålagts honom.

Försoning.

Sommaren efter for Kåre till sitt skepp och seglade söderut över havet, började sin vallfart i Normandi, gick söderut, fick avlösning och vandrade västra vägen tillbaka. Han tog sitt skepp i Normandi och seglade norrut över haven till Dovre i England. Därifrån seglade han västerut förbi Bretland, så norrut förbi Skottlandsfjärdarne och lade ej till strand, förrän han kom till Trasvik på Katanäs, där Skägge bonde bodde.

Där lämnade han skeppet till Kolben och Dagvid. Kolben seglade med det till Norge, men Dagvid blev kvar på Fridarön.

Denna vinter var Kåre på Katanäs. Då dog hans husfru på Island. Nästa sommar redde han sig till hemfärd. Skägge gav honom ett handelsskepp. De voro aderton man på det. Sent blevo de segelfärdiga men gingo dock till havs och hade en lång överfart. Omsider nådde de Ingolvshöfde. Där sprang skeppet i spillror, men manskapet bärgades.

Det var hård snöstorm. Man sporde Kåre, vad nu var att göra. Han menade, att det vore bäst att fara till Svinafjäll och pröva Floses gästfrihet.

De vandrade utan att rasta fram till Svinafjäll. Flose var i stugan. Han kände Kåre, då han trädde in, sprang upp emot honom, kysste honom och satte honom när sig i högsätet. Han bjöd honom vara där vintern över. Kåre tog emot tillbudet.

Så voro de till fullo förlikta.

Flose gav Kåre till husfru sin brorsdotter Hildegunn, som Höskuld Hvitanäsgode förut ägt.

Det förtäljes, att Flose ändade sitt lif på en utlandsfärd. Han var då en gammal man och var ute för att hämta sig hustimmer. Han var i Norge över vintern. Om sommaren blev han sent segelfärdig. Man talade om, att hans skepp var bräckligt, men han sade, att det vore gott nog för en gammal man, den döden väntade. Han steg ombord och gick till havs. Till det skeppet spordes aldrig sedan.

Kåre Sölmundssons och Hälga Nialssdotters barn voro: Torgärd, Ragned, Valgärd och Tord, som brann inne.

Hans barn med Hildegunn voro Starkad och Tord och Flose.

Floses son var Kolben, som varit den mest fräjdade i den ätten.

Här lykta vi Nials saga.

TILLÄGG.

Darradssången.

Till den vid sagan löst fästa episoden om Brianslaget hör detta märkliga gamla kväde, vilket vi ansett oss ej böra lämna ute. Att denna sång är äldre än sagan i dess nuvarande form — även om den ursprungligen varit knuten vid de däri skildrade tilldragelserna — framgår bl. a. därav, att dess inledning, vilken vi här nedan jämte kvädet återgivit, bär tydliga spår av att vara en utsmyckning: däri införes en man, Darrad, vars namn väl härleder sig av benämningen på den i kvädet besjungna väven, »vef darradar», *spjut*-väven. Det är valkyrjor, som sjunga. Efter skildringen af själva slaget*, som stod på långfredagen 1014 och vari Brian fälles, sedan hans här drivit Sigtryggs skaror på flykt och Sigurd jarl stupat, heter det:

»Långfredags morgon hände det på Katanäs, att en man vid namn Darrad gick ut. Han såg tolv man rida samman hän till en kvinnostuga och där försvinna. Han gick bort till stugan, såg in i gluggen och varsnade, att där voro kvinnor inne och de hade uppsatt en väv. Manshuvud brukades som vikter, manstarmar som inslag och ränngarn; svärd brukades som slagbord och pil som skyttel**. Kvinnorna sjöngo dessa visor:

---

* En kännetecknande replik ur denna skildring förtjänar att upptagas. Den ur sagan kände Torsten, Sido-Halls son, var, som nämnt är, med i kampen på konung Sigtryggs sida. Hela dennes här flydde hvudstupa, men Torsten ensam stannade. Han stod och band lugn sin skotvång. De förföljande trängde på, och Kärtialfad, Brians fosterson, sporde, varför han ej sprang.

»För det jag ändå ej hinner hem i kväll», svarade Torsten, »enär jag har hemma ute på Island.»

Kärtialfad gav Torsten grid.

** En forntida väv var ej som vår liggande utan hängande. Vävstolen bestod av två upprättstående stolpar, som ovan sammanhöllos medelst vävbommen, nedan med en slå, och mellan vilka ränngarnet hängde ned, spänt med nedtill fästa vikter. Inslaget fördes på sin spole med handen genom väven, och garnet åtskilde man genom att införa en i bägge ändar tillspetsad ben- eller trä-bit, kallad *hræll*, som i översättningen återgivits med skyttel. Inslaget slogs samman med ett redskap, *skeid* kallat, som vanligen var av valfiskben, hade handtag och liknade ett kort svärd; det är översatt med slagbord, då detta ord uttrycker dess bestämmelse.

Manfall bådas —
blod det regnar
ur vävens hängande
vida sky.
Spjutkast bådas —
spänd är gråa
kämpa-väven,
den vi valkyrjor
ärna med rödaste
inslag fylla.

Av mäns tarmar
tänjd är väven.
Mannahuvud
hårt den spänna.
Och lansar stödja,
stänkta av blod.
Stålskyld är bommen,
skyttlarne pilar.
Med svärd vi slå
vår segerväv.

Hild går att väva
och Hjörtrimul,
Sangrid och Svipul*
med svärden dragna.
Brynja skall gnistra,
för spjuten brista
Och hjälmvargen**
vilt bita.

Spolom, spolom
på spjutens väv,
som unge kungen
ägde en gång.
Hårt må vi rida
hän i kampen,
där vänner våra
vapnen svänga.

Spolom, spolom
på spjutens väv.
Fursten vi sedan
följa må.
Gunn och Gandul*
från gångarn se
på blodiga sköldar,
skydda kungen.

Spolom, spolom
på spjutens väv,
där fanor skrida
i skaran fram.
Sitt liv ej fursten
låta må.
Vi valkyrjor
valen kora.

För riken nu
råda mände
folk, som sutto
på utskär förr.
Död vi mäla
mäktige kungen.***
Jarlen**** segnat
för spjutudd ned.

Skola nu irer
sorg få känna,
den aldrig ur mäns
minne gångar.
Vävd är väven
och vallen blodad.
Ledungshärar
kring landen fara.

Nu är skräckfullt
skåda kring sig:
blodskyar hän
över himlen driva,
luften färgas
av folkens blod,
som vi valkyrjor
vetat sjunga.

Högt vi kväda
om kungen unge
lyckosiande
segerdikt.
Han dem läre,
som lyssnar till
spjutmörs sång,
se'n han dem tälje.

---

* Namn på valkyrjor. ** Svärdet. *** Konung Brian. **** Sigurd Jarl.

Sprängom på sadellös
springare ut.
Med svängda svärd
bort vi sväva.

Nu revo de väven ned och isönder, och envar höll kvar i hand, vad hon hade tag i. Darrad gick bort från gluggen och hem. Men kvinnorna stego till häst och redo, sex mot söder och sex mot norr.»

ANMÄRKNINGAR.

Sagans skådeplats är till en början på Västlandet men förlägges snart till Ranågting eller Rangåvallasyssel i det sydliga Island. Sysslet begränsas i väster av den mäktiga Tjurså, i norr av obebyggda bärg- och hedsträckningar, i öster av den väldiga Öfjälls-jökeln och den härifrån fallande Jökelså på Solhems sand; i söder når det havet. Det är genomströmmat af åtskilliga större eller mindre floder, av vilka Markarfljot, ett av Islands mäktigaste vattendrag, Tvärå samt östra och västra Rangå äro de märkligaste. Rangåarna falla bägge emot söder och utmynna i den stora Tvärån, som sammanlänkar Markarfljot i öster med Tjursån i väster. Landsträckningen emellan de bägge Rangåarna bär namnet Rangåvallarne eller Rangåslätten, varå ligga gårdarne Hof, Odde, Kyrkoby, Trollaskog, Sandgil, Källorna m. fl. Här finnas ock höjderna Knavaholar, tingsstället Tingskålar och i norr det eldsprutande Hekla. Öster om Rangåvallarne, under Trehörningsfjället med dess fortsättning i den fjällrygg, som kallas Trehörningshalsarne, är landskapet Fljotslid begränsat i söder av Tvärån och i öster av Markarfljot. Här ligger Lidarände gård, så ock gårdarne Grytå, Såmstad, Torolfsfjäll och Sigfussönernas gårdar. Söder om Rangåvallarne, skilt från dessa av Tvärån, är det slättland, som kallas Landöarna, omgördlat av Tjursån i väster, havet i söder och Markarfljot i öster. Här finnas gårdarne Bärgtorshvål och Vörsaby. I landet öster om Markarfljot ligga under Öfjällen gårdarne Dal och Holt och längre i sydost Skogar. Å andra sidan Öfjällen finnas Torsmarken och Godalanden.

Österom ovannämnda Jökulså i det tillgränsande Skaftåting eller Skaftåfjällssyssel finnes Mydalen, inom vars område ligga gårdarne Kärlingardal i dalen av samma namn och Dyrholmar, även namn för den bekanta bergudden Portland. Längre österut ligga nejderna Skaftåtunga och Medalland. I sysslets östligaste del befinner sig Floses gård Svinafjäll.

ADALSYSSLA, kusten av Estland gent emot Ösel.

ALMANNAGJÅ, se Alting.

ALTING, Islands allmänna ting, hölls en gång om året och tog sin början å den torsdag, som föll mellan den 28 juni och 4 juli, samt varade i 14 dagar. Det hölls i landets sydliga fjärding på de s. k. Tingvallarne (tingsslätten) norrom den stora, fjällomslutna Tingvallasjön. Tingslätten omgives i öster och väster av vilda lavasträckningar, genomskurna av djupa klyftor, av vilka den s. k. *Almannagjå*

i väster är den betydligaste. I norr begränsas den av två framskjutande lavaklippor, »Kastellerna», ovan vilka den grässlätt, som nämnes *Öfre Vallarne*, torde ha legat. Tingsslätten genomflytes av Öxarån, en liten ström, som efter att ha flutit en sträcka längs Almannagjäs gräsrika botten utgjuter sig genom klyftans östliga klippvägg ned på slätten. Å ömse sidor om denna å, vars stränder voro förbundna genom en bro, voro »bodarna» uppförda.

BALAGÅRDSSIDA, finska kusten mellan Helsingfors och Åbo. Namnet står oförklarat.

BJARMALANDET, landet kring Hvita havet.

BOD, namn på de tingbesökandes boningar, oftast grundfasta hus med tak av vadmal eller linne, vilket togs med hem, då man bröt upp från tinget. Att *tälta bodarna* var att uppsätta detta tak och invändigt behänga väggarna med tyg. Med bod förstås ock ofta tält, dem man hade uppslagna vid hamnställena, medan man gjorde sig redo till sjöfärden.

BRUDKÖP, egentligen brudhandel, uppgjordes mellan brudgummen eller hans böneman och brudens giftoman. Därvid bestämdes storleken av hemgift och av den motsvarande summa, brudgummen hade att lägga till det blivande boet, så ock vad hustrun hade rätt att kräva av den gemensamma förmögenheten i händelse av äktenskapets upplösning m. m.

FEMTERÄTTEN blev, som sagan berättar, efter Nials råd lagfäst av lagsagomannen Skafte Toroddsson (år 1004). Den var, som det ses, ett slags högsta domstol, den där bestod av 48 domare, av vilka endast 36 hade att döma i var sak. Den hade sitt säte i lagrättan.

FJÄRDING. Island var delat i fyra s. k. fjärdingar, Sydlandet eller Sydländingarnes fjärding, Västlandet eller Västfjärdingarnes fjärding, Nordlandet eller Nordländingarnes fjärding, Östlandet eller Östfjärdingarnes fjärding. Hvarje av dessa landsdelar bestod av tre härad eller tingslag (»ting») utom Nordlandet, som hade fyra. Ettvart av dessa tingslag omfattade åter tre områden, de s. k. godorden, som förestodos vart av sin gode.

FJÄRDINGSRÄTT, en av de fyra domstolar, som på Altinget sattes, en för varje av landets fjärdingar, och allmännast fingo namn efter dessa. I sagan kallas domstolen för Sydfjärdingen Rangåmannarätten, då Rangåvallarne ligga i denna landsdel och stormännen därifrån äro sagans huvudpersoner. Domarena valdes av godarne bland tingsmenigheten. Om deras antal råder ovisshet, då några mena att de varit 9, andra att de varit som i häradsrätterna 36.

FOLDEN, innersta delen av Kristianiafjärden med omliggande land.

FÅLL, vanliga namnet för den uppsatta huvudduk, som de gifta kvinnorna buro.

GODEN förestod gudahoven och offringarna i hedna tiden. Godevärdigheten bekläddes av de förnämste hövdingarne, och därmed förbands på Island den högsta världsliga myndigheten både i härad och på Alting. I älsta tider voro godarne enligt somligas mening 39 till antalet, 12 i Nordfjärdingen och 9 i de tre övriga fjärdingarne eller m. a. o. 3 i vart härad eller tingslag.

GODORD, en godes värdighet, betecknar även en godes jurisdiktion.

GRID, tillförsäkran om trygghet för liv och lem.

GRIDNIDING, den som bröt given grid.

GUDVÄFSKAPPA. Gudväv var ett slags fint och kostbart tyg.

GULATING, ett av Norges fyra huvudting i forntiden.

GÄSPNING omtalas ofta som ett förebud till, att personer oförväntat anlända; man blir sömnig; och denna sömnighet åstadkoms, enligt folktron, av ens fylgjor, som närmade sig.

HEMMAMÄN, fria män, skylde eller oskylde, som vistades i en mans hus, åto vid hans bord och hulpo honom i allt, som kom för händer.

HIRD, det gemensamma namnet för de män, med vilka konungen i forntiden omgav sig, för hans »handgångne» män. De skulle alla stå till hans tjänst, när han det krävde, och kunde ej lämna honom utan hans orlov. I sammanhang med hirden må nämnas *gästerna*, de där hade hirdmanslön och vilka i synnerhet hade att utföra konungens ärenden runtom i landet och hade sin egen anförare, *gästahöfdingen*.

HJALTLAND, Shetlandsöarna.

HUNDRADE. På Island bestämdes köpvärdet av jordagods och lösören efter hundraden. Hvarje hundrade innefattade 120 alnar vadmal.

HUNDRADE I SILFVER = 480 alnar vadmal. Ett hundrade i silver räknades som enkel bot för fri man. Var det en hövding, som fallit, kunde boten bliva dubbel och däröver. *Trälsboten* var vida lägre, under stundom ej mer än 12 öre.

HUSKARL, hövdingens eller bondens friborne tjänare.

HÅLÅGALAND, Helgeland eller Nordlandet i Norge.

HINGSTTINGEN, hörde bland forntidens mest omtyckta nöjen. I och för dem uppfödde man de hingstar, som hade stora och skarpa framtänder eller, som de kallades, kamptänder. Till kampplats valdes merendels en slätt med omliggande höjder, på vilka åskådarne togo plats. Hingstarne fördes parvis fram, och då de rests sig på bakbenen och börjat bitas, hade förarne att »hetsa» dem med den s. k. häststaven eller med stötar bakifrån. De mest ansedde hövdingar ledde ofta själva sina hingstar till tävlingen och stundom voro särskilda domare valda för att avgöra, vilket djur bäst bitit ifrån sig.

HÖRDALAND, landskap i västliga Norge.

HÅKAN JARL, den berömde blotjarlen, dräpt år 995.

ISLEF BISKOP, Islands förste biskop 1056—80.

JÄMTASKOGEN, gemensamt namn på skogarne å gränsen mellan Jämtland och Medelpad.

KARLDÖRR, skålens eller hallens huvudingång, vilken så nämndes i motsats till *kvinnodörren*, som begagnades av kvinnorna under deras husliga sysslor.

LAGBERGET, en lavaklint på Altingsstället, med all sannolikhet belägen västerom Öxarån. Därifrån hade lagsagomannen, omgiven av landets hövdingar, att från den för honom bestämda platsen föredraga lagen för tingsfolket, kungöra de nya lagbesluten eller framföra andra för allmänheten viktiga kungörelser. Alla stämningar, lysningar m. m. företogos härifrån.

LAGRÄTTAN ägde den laggivande makten på Island under dess fristatstid och bestod från år 965 av 144 medlemmar, till vilka kommo lagsagomannen, som var lagrättans ordförande, och med kristendomen öns två biskopar. De 12 godarne från Nordfjärdingen, de 27 från de tre andra fjärdingarne jämte 3 valda män från envar av dessa — 48 till samman — bildade kärnan i Islands lagstiftande församling. Envar av dessa fyrtioåtta skulle kora sig tvänne bisittare.

Ordet »lagrätta» brukas som namn både på församlingen och den till mötena bestämda platsen. Här voro tre rader bänkar uppställda, troligen kretsformigt, endast avbrutna av de nödvändiga ingångarne. På mellanbänken sutto de 48 självskrivna medlemmarne; var och en av dem hade sin ene bisittare på bänken framför sig, den andra på bänken bakom, och dessa hade endast att råda, ej att deltaga i beslut.

LAGSAGOMANNEN skulle, som det hette, »säga män lag». Han var skyldig att ej blott på Alting utan ock i sitt hem undervisa dem, som i lagspörsmål vände sig till honom, så ock att från lagberget å Altinget framsäga lagen eller, sedan den blev skriven, föreläsa den för tingsmenigheten. Han valdes av lagrättan för tre år men kunde återväljas.

Skafte Toroddsson var lagsagoman från 1004 till 1830.

LEDTING, det ting, som hölls i varje härad efter hemkomsten från Altinget. Där kungjordes de nya lagbuden, vilka mål som varit före på Altinget, huru de utfallit, och meddelades kungörelser om årets fästdagar m. m.

LIKHJÄLP. Den första plikt, man hade mot en avliden, var att tillsluta hans ögon och klämma samman hans näsborrar, vilket helst utfördes av någon nära frände eller förtrogen vän. Det kallades likhjälp.

LIMGÅRDSSIDA, Kristianiafjärdens västliga kust.

LYKTA SÄNGRUM, särskilda i skålen avpanelade små sängkamrar. Se *skåle*.

LÄNDERMAN, namn för den norske häradshövdingen, efter det han av Harald hårfager gjorts till en konungens tjänsteman.

LÅNGBÄNK, den ene av de två längs skålens sidoväggar ställda bänkarne. Mitt på långbänken å södra sidan var husbondens högsäte, det »högre» eller ansenligare, i motsats till det gent emot stående »lägre» å den norra eller, som den i översättningen kallats, »lägre långbänken».

LÅNGELDAR, de till skålens uppvärmning längs golvet tända eldarne å stenhärden.

LÖSING, namn på den frigivne, sedan han tillrett ett gästabud för sin herre, sitt »frälseöl», och därvid erlagt de s. k. lösingsörena.

NABONÄMND. Härmed förstås i denna saga de tio eller fem bönder, som bodde närmast platsen, där kamp eller dråp förefallit. De utkallades till stället av käranden, som här i deras närvaro namngav den eller dem, som här vållat sår eller bane (»lyste dråpet emot honom»), och framställde kampens eller överfallets alla omständigheter. Han uppfordrade dem att möta på nästföljande ting, där de hade att avgiva sin förklaring i överensstämmelse med de upplysningar, de på gärningsstället erhållit, och där de hade, som en engelsk jury, närmast att avgöra, om den anklagade var skyldig eller icke.

ODDEMÄN eller »Oddavärjar» utgjorde en av Islands mäktigaste släkter. De bodde på gården Odde å Rangåvallarne i det sydliga Island. Ättens ypperste var Sämund vise († 1133).

SKOGGÅNGSSAK, anklagelse för lagbrott, som ådrog förbrytaren full fredlöshet (»skoggång»). Den till »skoggång» dömde eller skoggångsmannen fick en dags och en natts frist för att nå skog eller obygd och var därefter fredlös för alla och envar i landet. Ursprungligen var en sådan fågelfri för livstiden, såvida ej domen blev på Altinget upphävd av lagrättan, enstämmigt och utan någon motsägelse från tingsallmänheten. Senare bestämdes att denna fredlöshet skulle upphöra efter tjugo år, om den dömde under den tiden ej varit från Island. »*Halv fredtöshet*» (»fjörbaugsgardr») räckte endast i tre år. Mot gäldande av en viss summa till vederbörande gode fick den dömde lov att vistas på tre i domen bestämda gårdar, tills han kunde komma bort från landet.

SKÅLE. Förnämst bland de fornisländska boningshusen var stugan, »stofa». Den var familjens vardagsrum, där denna uppehöll sig om dagen, såväl kvinnorna med sina handarbeten — såvida de ej föredrogo »frustugan» — som männen i allmänhet. Här intogo de alla sina måltider. Här mottog man och undfägnade sitt främmande.

Det icke minst viktiga av boningshusen var eldhuset, köket.

Det har för ej så länge sedan varit en gängse mening, att man i forntiden ej ägde något särskilt kök utan kokte maten i kittlar ovan eldstäderna i samma rum, där såväl familjen som dess gäster hade

sina måltider. Detta är oriktigt. Maten tillreddes i särskildt rum, eldhuset.

Det tredje av boningshusen var *skålen*, det för ställets invånare gemensamma sovrummet.

Den breda träbritsen längs dess bägge sidoväggar var genom upphängda täcken eller bräder avdelad i sovplatser, de »lyckta sängrummen». I vart och ett njöto två personer sin nattvila. Det ringare tjänstfolket och trälarne lågo här på halm och hö utan egentliga sängkläder, blott med djurhudar eller ytterkappor över sig. I de små med dörrar försedda sängrummen i skålens gavelända vilade husbonden och husfrun jämte de övriga förnämligare familjemedlemmarne på fjäder — eller dunfyllda kuddar och dynor.

Alla skålens väggar voro behängda med täcken. Även vapnen hade sin plats här om natten — envar hade sina säkert tillhands, där de voro uppsatta över sängen.

SOMMAR OCH VINTER. Forntiden delade året i två »halvår», sommar och vinter. Den senares början räknades från medlet af oktober, den förres från medlet av april.

STAMBO, en av de kämpar, som på sjötågen hade sin plats i skeppets förstam. De utsågos alltid bland konungens eller hövdingens tappraste män.

STENHALL: en anakromism, ty sådana byggnader av sten funnos i Norge först i det tolvte århundradet.

STOCKSUND numera Norrström vid Stockholm. *Stokkr* betyder egentligen en trång farled.

STURLUNGAR, en berömd och mäktig släkt på Västlandet, blomstrade i 13:de århundradet. Dess mest fräjdade man är historieskrivaren Snorre Slurluson († 1241).

SÄJD, en art trolldom, synes ha varit förbunden med kokning av örter och dylikt och övades om natten under framsägning av mystiska trollformler.

SÄMUND VISE, brömd lärd och präst († 1133).

SÖDERÖARNA, Hebriderna.

TINGSKÅLATING, Rangåmännens häradsting.

TUN, den inhägnade grästomten vid en gård.

TVÄRBÄNK, bänken längs gavelväggen i skålens bakgrund. Däråhade kvinnorna sin plats.

VIKEN, kustbygden allt ifrån Göta älf runtomkring Kristianiafjärden ända till udden Rygsbit.

VÄGGBONAD, tapeter, som troligen oftast bestått av hemvävda, med brokiga figurer utsydda ulltäcken; hos de rikare ha de säkerligen varit förfärdigade av utländskt, kostbart tyg.

Förteckning öfver Ljus Enkronasbibliotek.

Henning Berger: 86 Clark street. Där ute och andra noveller.
Johan Bergman: Ur forntidens sång.
Georg Brandes: Lassalle, I och II (1 kr. delen).
Paul Bourget: Berättelser.
Anna Branting: Lena.
A. U. Bååth: Nials Saga.
Mariка Cederström: Den halte Eros.
Joseph Conrad: En fredlös på öarna, I och II (1 kr. delen).
Grazia Deledda: På onda vägar.
— » — Herdar.
Albert Engström: Mitt lif och lefverne.
— » — Äfventyr och hugskott.
Anatole France: Den röda liljan.
Gustaf af Geijerstam: Boken om lillebror.
— » — Det yttersta skäret.
— » — Fattigt folk, I och II (1 kr. delen).
Henry George: Den sociala grundorätten.
M. Goldschmidt: Korpen.
Tor Hedberg: På Torpa gård.
Thomas Huxley: Utvecklingslära och gammaltestamentlig tradition.
E. Walter Hülphers: Efter Herrens hästar m. fl. norrlandsberättelser.
Gustaf Janson: Paradiset.
— » — De första människorna.
— » — En uppkomling.
Krapotkin: En anarkists minnen, I och II (1 kr. delen).
Alfred Kämpe: Torpare.
Oscar Levertin: Lifvets fiender.
Henning von Melsted: Nöd.
— » — Noveller i dialog.
Peter Nansen: Student.
Johan Nordling: Vera. Ruth.
Georg Nordensvan: Silkeskaninen. En liten militärroman m. fl. berättelser.
— » — Figge.
Frank Norris: Polypen, I och II (1 kr. delen).
Oscar Fredrik: Skrifter i urval.
Ernest Renan: Jesu lefnad.
Palle Rosenkrantz: Rannsakningsdomaren.
George Sand: Teverino.
— » — Lélia, I och II (1 kr. delen).
Stendhal (Henry Beyle): Abbedissan i Castro.
Hilma Angered-Strandberg: Den nya världen.
— » — Västerut.
— » — Ödesglimtar.
August Strindberg: Tschandala m. fl. berättelser.
— » — En häxa m. fl. berättelser.
Hjalmar Söderberg: Förvillelser.
Jules Verne: Den hemlighetsfulla ön, I och II (1 kr. delen).
Hasse Z.: 144 sidor. 34 skämtsamma berättelser.

Omslaget tryckt i Centraltryckeriet, Stockholm 1909.

VASASTADEN
Bokbladet
GÖTEBORG
2.50
6000265315
Göteborgs universitetsbibliotek